פרשת **ראה** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תסב, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לקראת יומא דהילולא של רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

ואל מקומו שואף זורח

בעיר גדול מרובה אוכלסין גר העשיר עתיר נכסין, מבוצר באחוזה גדולה שהכיל בקרבו גנות ופרדסים וכל מחמדי עולם לא נחסרו בה, בניו ישבו על שולחנו כשתילי זיתים, והוא עמד עליהם וידריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב לעסוק במסחר, וכן בצר להם והיו צריכים מזמן לזמן לעמוד בפני משפטים שונים עמד להם כמגן ומושיע בגוף ובממון, וכך עלה בידו בזמן קצר להכפיל עשרם ורכושם עשרת מונים.

לימים קיבל פקודה מאת המלך שיעתיק מושבו לעיר הבירה, כדי שיוכל להתייעץ עמו בכמה וכמה ענינים הנוגעים למלכותו, והבטיח לו אלפי זהב וכסף אם יקבל הצעתו, וכמובן שאת פקודת המלך שמרה רוחו, ומי הוא אשר ימרה את פיו, אמנם, בניו אשר היו תלויים בו מאוד עגמה נפשם באמרם מי יראנו טוב, ומי ידריך אותנו להסתדר בסבך עסקי המסחר, והוא כאב רחום הרגיעם שאל יעזבם ואל יטשם לנצח, והבטיח לבניו שהם ישארו על מקומם בשלום, ולפני כל דין ומשפט שיצטרכו לעמוד בפניה הוא ממקומו יפן ברחמיו אליהם ויבוא לעמוד לצידם עד שיצא כאור משפטם, וכאשר אמר כן קיים, ולפני כל משפט בא וגונן אליהם והיפך בזכותם עד שיצאו זכאי בדינם.

הנמשל נראה כשפת יתר, אחר החורבן הנורא שפקד את בית ישראל ונהרגו שם כל טובי וגדולי ישראל, ועם ישראל עמדה וצעקה מי יורה לנו נתיבה להתהלך בה, והשי"ת ברחמו לא השבית לנו גואל, והשאיר לנו רועה נאמן ה"ה מרן רבינו הקוה"ט זיעוקי"א שהיה כעמוד הענן שהלך לפני המחנה, וכעמוד האש להאיר לנו הדרך אשר בה ישכון אור בחשכת הגלות המר הלז, ובפרט כשהתקרבו ימי התשובה והימים הנוראים אשר עמד כמלך בגדוד, וכיבם לבות ישראל לתשובה ותיקון המעשים, וכאב רחום עמד והתחנן בתפילותיו שיצא כאור משפטינו, וכך יחלנו וקיוינו שהוא יוליכנו לקראת משיח צדקינו, אמנם מן השמים נקרא לשרת ולעמוד לפני ה' ואשר אמרנו בצילו נחיה בגויים נלכד בשחיתותם.

אמנם מצאנו נוחם לנפשינו, שהמסבב כל הסיבות ראה בעינינו, והביאו לידי כך שבכל שנה ושנה לפני חודש אלול חל היומא דהילולא של מרן זי"ע, ובזמן הזאת כשכל אחד מפשפש במעשיו, ודאגה מכרסמת בלבו מי יעלה לנו השמימה ומי יעמוד לרצות פני האדון ה' בדין, דייקא השתא הכא יש לנו היום הגדול אשר יש לנו ההזדמנות להתקשר עם אבינו רועינו, והוא כאב רחום יורד להשפיע טללי ברכות ולהמליץ טוב בעדינו שנפעול כל טוב בימים נעלים המשמשים ובאים.

לפיכך מה מאד ראוי עלינו להתבונן ולהתכונן בהאי זימנא לבקש ולהתחנן על נפשינו כאשר הזמן גרמא לפעול כל מיני ישועות ורפואות יותר מבכל עת, כדמתאמרא משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע כי יום הילולא של צדיק הוי כיום חתונה וכפי שנהגו ליתן דורן דרשה בחתונה כך מסתמא גם ביומא דהילולא דצדיקא יהיב ליה הקב"ה מתנה טובה, ואמר הגה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע שהקב"ה נותן להצדיקים הכח שיוכלו להשפיע בני חיי ומזוני לישראל.

ועל כן נקווה דבהאי יומא דהילולא קדישא כאשר רבינו ז"ל יורד משמי מעל ורוחו הטהור חופפת בקרבינו ישפיע לנו שפע רב משמי מרום למלאות משאלות לבות בנ"י בעין יפה ובמידה טובה מרובה, אכי"ר

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דרש תפרים - לקיטת תפרים ..... ג
קדוש י"י"ת ..... ד
נשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שבח"י רפב"ן ..... ז
פינת קרת ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיטא כהלכה ..... י
הלכה ברורה ..... יא
שביבי תעירוב ..... יב
היכלא דמלכא ..... יג
דרך בעיר ..... יד
פשוטו של מקרא ..... טו

אגרת פרק ה'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

בס"ד

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

תאו ואתכנשו להילולא דרבי

ברגש דקדושה הננו בזה להזמין את כל הקהל הקודש אנשי שלומינו היקרים,
תלמידים והסידים די בכל אתר ואתר, לבוא ולהשתתף אצל

שולחן הטהור

של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביומא ההילולא קדישא

של איתן אדונינו אבינו רועינו
כ"ק מרן רביה"ק והטהור זיעוכי"א

עם סיום הש"ס

יום א' פר' שופטים, כ"ו מנחם אב

תפלת מנחה ברוב עם ביומא דהילולא קדישא
בשעה 8:20 לעת ערב
ותיכף אחר כך עריכת שלחן הטהור

בהיכל בית המדרש הגדול

קרית מלך רב קרית יואל יצ"ו
היכל האדיר והענק עם כל אגפיה מסביב

סעודה רחבה יהי' מוכן לכל הקהל הקודש

עוד יזכור לנו אהבת איתן:
בעת עריכת השולחן ינגנו הקהל ביחד ניגוני דביקות וגעגועין מבית
מדרשו של רבינו, בניהול ראשי המשוררים בחצרות קדשינו

לכו בנים שמעו לי:
דברות קודש מב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בדברי הדרכה והתעוררות במשנתו של רבינו עלינו ועל דורותינו

בהאי זימנא דקגרים יתקיים כמדי שנה בשנה
מגבית האדיר לטובת מבצר הישיבות מתיבתא תורה ויראה דרבינו יואל מסאטמאר

תורתו מגן לנו והוא ימליץ טוב בעדינו

זכותו הגדול והקדוש יגן עלינו ובעד כל ישראל
להפקד בדבר ישועה ורחמים ולברך ולהתברך בכל מילי דמיטב

בכבוד רב
הנהלת הקהלה

אם נרצה לעשות רצונו ית', יספיק לנו הש"י צרכינו כדי שנוכל לקיים מצוותיו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו וגו'. והקללה אם לא תשמעו וגו'. הן ידוע הדקדוק, למה נאמר אצל הברכה: את הברכה 'אשר' תשמעו, ובהקללה נאמר: והקללה 'אם לא' תשמעו. והנראה בזה, על פי דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א, עיי"ש) על הקושיא מדוע נזכר בתורה הרבה פעמים יעודים הגשמיים, הלא 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לט:) ומפרש, דכל היעודים הנזכרים בתורה, לא על דרך תשלום שכר מצוה, **רק הקב"ה מבטיחנו שבאם נרצה לילך בחקותיו ומצותיו, אז ארובות השמים יריקו עלינו שפע ברכה למען נוכל לעסוק בתורה ומצוות בלי מניעות וטרדות,** וכמובא בגמרא (ברכות לה: עיי"ש) שדורות הראשונים, מתוך שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זה וזה נתקיימה בידן, ומלאכתן נעשית על ידי אחרים. וכן מבואר בארוכה ברמב"ם (סוף הל' שמיטה) עיי"ש בלשונו הקדוש.

ובזה נבוא אל הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'. את הברכה אשר תשמעו', היינו, **לא שאנכי נותן לכם ברכה, חלק שכר המצוות, רק הנני נותן לכם** [עבור התעוררות רצון זך שלכם] **ברכה אשר תשמעו, היינו שתוכלו לשמוע את מצותי מתוך כל טוב.**

ישמח ישראל

המצפה ומחכה להתעוררות יוכה אליה

שמור ושמעת וגו'. יש לפרש על דרך דתנן (אבות ו, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה", **ואמר אא"ז** (הבעש"ט הק') **זללה"ה** מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע, ואמר **דעל ידי הכרוז באים הרהורי תשובה לאדם בכל יום, ומי שרוצה לשקול בכפלס הגליו ולבקש דרך ה', ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה.** וזהו הרמז: **"שמור"** לשון ציפוי וייחול (מלשה"כ "ואביו שמר את הדבר", ופירש"י: "היה ממתין ומצפה מתי יבא"), היינו **שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', ואז בודאי "ושמעת" אלו הרהורי התשובה הבאים לאדם בכל יום, איתערותא דהבת קול.**

הגל מחנה אפרים

ע"י שהאדם מתקן מעשיו ודרכיו, יזכה ויתעורר לבבו לחשוק לעבודתו ית'

'כי ירבה ממך הדרך', רצה לומר אם רב הוא ממך עבודת הבורא ברוך הוא, ותאמר בלבבך **'כי לא תוכל שאתו'**, שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו יתברך, אמר הכתוב תדע **'כי ירחק ממך המקום'**, רצה לומר זה הוא מחמת שהמקום ברוך הוא רחוק ממך. אבל מי שמקרב עצמו להבורא ברוך הוא על ידי מעשיו, אזי השם יתברך קרוב אליו, **'וקרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו'**, וכל אשר תעשה לעבודתו יתברך יהיה מעט בעיניך.

נועם אלימלך

רק אם אחרי עשיית המצוה ימצא בה חסרונות ידע נאמנה כי עלתה לרצון לפני הש"י

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום וגו'. הנה מצות ומעשים טובים נקראים 'דרך', כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, לב:) **"דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי".** וידוע מספה"ק **שכשאדם חושב שקיים מצוה בשלימות, ומתוך כך בא לידי פניות וגדלות, אזי ידע בבירור שלא נחשבת לו לכלום, ולא תיחשב לו כי אם כשימצא איזה חסרון במצוה שעשה, כי עי"ז בא לידי הכנעה ושפלות.** "ועל דרך הלצה, אם המצוה גדולה בעיניו, אם כן דבר גדול לא יכול לעוף ולעלות למעלה, אבל אם המצוה קטנה בעיניו תוכל לעלות למעלה", והוא שאמר דוד המלך ע"ה: **"דרך מצותיך ארוץ"** אשבר וארוצין (מלשה"כ שופטים ט:: "ותרץ את גולגלתו"), כלומר, המצות שאני עושה צריך אני לשברן ולחשוב תמיד החסרונות שבהן, כי מתיירא אני **"כי תרחיב לבי"** ח"ו בגדלות ופניות, ובזה שאני משברן ומוצא בהן חסרון, על ידי זה אני נכנע ושפל.

וזהו הרמז: **"וכי ירבה ממך הדרך"** שירבה בעיניך המצות והמעשים טובים שעשית, אזי תדע נאמנה ש**"לא תוכל שאתו"** להגביהם ולהעלותם למעלה, **"כי ירחק ממך המקום"** על ידי מחשבות הגדלות והפניות, יהיה המקום ב"ה רחוק ממך, כדכתיב (תהלים קא, ה:) "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" (עי' סוטה ה.), **וזהו: "כי ירחק ממך המקום".**

דודאים בשדה

זהרורי אורה
לספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
העריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרח"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינ"ו בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מייגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרח"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. (מתוך ד"ק בדרשה להאברכים בחוהמ"ס) נתייסד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה הענין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בליומודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יחזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך כו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל מענש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, נ). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, **'וסקלתו באבנים'**, המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' **'עשה לך שרף' שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות לחש"ו**), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** (ע"ד דאי' בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (ליקוטים שובבי"ם)

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרח"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, בכל זאת, על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרח"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

תפילה

שיחיו עונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה **'את הברכה'** את

הברכות, שאנחנו אומרים כל יום 'אשר תשמעו' שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' 'אל מצות ה' אלקיכם', זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם,

[ובענין זה ראה לשון הזוה"ק פר' עקב (הפ' רע"א): כַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פֻּתְחָא וּפֻתְחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מְמָנָא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פֻּתְחִין. וּמַכְרְזֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ דּוֹרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, דָּא הוּא דּוֹרוֹנָא בְּקִיּוּמָא דַּדְקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בִּרְכָה דְּאָתְיְהִיבוּ עֲלַיְיהוּ אָמֵן. דְּכָל בִּרְכָה דְּאָתְיְהִיבוּ עֲלַיְיהוּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא דַּדְקָא יָאוּת, עכ"ל הזוה"ק].

עשרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז 'כ"י א"ם' – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – 'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם' ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה 'לשכנו' יתברך 'תדרשו' ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו 'ובאת שמה' שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו 'לשכנו תדרשו' לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד 'ובאת שמה', וכבר כתיב 'וצדיק (אחד) יסוד עולם' [הייינו ע"ד אמוז"ל (חגיגה יב:) 'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם], (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) אז יבנה בהמ"ק במהרה בימינו 'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם', ואז תזכו 'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם', כמו שאחז"ל 'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים' כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) 'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום' רק 'איש' יעשה 'כל הישר בעיניו' יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעורים הביטו וכו',** וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, 'אִם תְּבַעְיוּן בְּעָיוּ'. אִם תְּבַעְיוּן בָּעוּתְכוֹן בְּצִלּוֹ כְּמֵי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, 'בְּעָיוּ', צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, וְתוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. 'אֲתָיוּ', כְּמָאן דְּזַמִּין לְקַבְּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'בֹּקֶר וְגַם לָיְלָה', קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ. זְכָאָה עַמָּא קַדִּישָׁא, דְּמָארֵיהוֹן בָּעֵי עֲלוֹן, וְקָרָא לוֹן לְקָרְבָא לוֹן לְגַבֵּיהּ, עכ"ל הזוה"ק ויעו"ש.

[פי': 'אִם תְּבַעְיוּן בְּעָיוּ'. אִם תְּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בְּעָיוּ', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אֲתָיוּ' – כְּמִי שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וְלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'בֹּקֶר וְגַם לָיְלָה' קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו].

הרי כמה כרוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו פיוט שנקרא יד, והיינו הרהורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף

פניני אור החיים הקדוש

את הברכה אשר תשמעון וגו' אומרו 'את' (דהול"ל הברכה אשר תשמעון), להעיר כי מלבד הברכה (–השכר) המושגת מדרך ה', עוד לו עמה יעוד הטוב, והוא אשר תשמעו, **"כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש"**, כאומרו (ישעיה נה, ג) 'שמעו ותחי נפשכם', **והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה.**

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה. יתבאר עפי"ד ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש וחדר ליסבר,** והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש **"שמור"** שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, **"ושמעת"** היא (אח"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) **כי מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתחוים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה

נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת ה'

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר

בלב מלא רנ"ה וגילה, תטופנה שפתינו ולשוננו מילה, לשגר ברכתינו לכבוד ידידינו החשוב היקר והנעלה,
נחמד למטה ואהוב למעלה, משליך עצמו מנגד בלונ"ח במסירות רבה ועצומה לבוא בעזרתינו יומם ולילה,
עושה ומעשה למען הכלל והפרט רב עלילה, וכמיוחד מתמסר למעננו בהרמת קרן המוסדות והקהילה,
לראותה מתנוסס לשם ולתפארה בנויה על תילה, בדרך צלחה וסלולה, איש חי ברוך הכשרון ורב פעולה,
כביר המעש כרב עוז ותהילה, בחן ובחסד בלולה, אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א זכה לקירבה ולגדולה,
איש חמודות ורב תבונה צלולה, חביב בקרב עם סגולה, מקבל את כ"א בסבר פנים באורה ובשמחה וצהלה,

הרבני החשוב הנכבד, רודצו"ח

מוה"ר

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

ממקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מגדולי עסקני מוסדות סאטמאר באה"ק

הוא הגבר אשר מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו.
לבוא תמיד לעזרת מוסדותינו. נפתל"י אילה שלוחה.
שמו הטוב מהולל בהערכה. אשרי שלו ככה

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתורה ובירא כמר **ארי' ליבוש** הי"ו

עכ"ג הכלה החשובה שתחי' כת מחו' מוה"ר **משה שמואל מרדכי שטיין** הי"ו

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות מכל יוצ"ח רוב תענוג ונחת, תורה וגדולה
במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת
במידה מרובה וגדושה, עם כל ברכאן דנפישא, אמן

המברכים למען שמו ברגשי הידיאה והעריכה

ימלקאל ראטסער

בשם

הנהלת הקהילה והמוסדות בני ברק

קרן הבנין ב"המ"ד הגדול • קרן הבנין בית חינוך לבנות

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר הפרוה שרים, רגועינו הקדושים עצי התמרים

נתון תתן לו ולא ירא לבבך כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳. ויובן כי הנותן צדקה אל ידמה בעיניו שהוא נותן משלו, רק שהכל עניים כי ערום יצא כל אדם מבטן אמו, והקב״ה נותן צדקה לכל הברואים כאמרם ז״ל שכל העולם כולו נזין בצדקתו של הקב״ה, רק הקב״ה השפיע בשביל העני ומעורר לאדם שיתן ויעשה שליחותו ליתן לעניים, ואל ירא בעיניו כי אינו נותן משלו כלום רק שהוא השליח שהרי מקבל שכר שליחות, והנה בשעת שנותן השליח אין זה נתינה חדשה כי כבר נתן מאת המשלח רק שהשליח נותן לידי העני והמשלח נותן לו, וי״ש נתו״ן מה שהוא כבר נתן מהשי״ת בשביל העני, תתן לו דוקא ר״ל רק שאתה הנותן לידו כי אין אתה רק השליח, ע״כ ולא ירא לבבך בתתך לו ר״ל מה שאתה השליח, כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו׳, והוא לך שכר השליחות.

(ישמח משה)

☆

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך וגו׳ לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון כי פתוח תפתוח וגו׳. יש לפרש כי יש מי שמבקשים ממנו צדקה לעניים, ומענה בפיו שקרוביו עניים ועיניהם נשואות אליו, אבל אין זה מענה נכונה כי בשביל שנותן לקרוביו אינו נפטר מלתת גם לזולתם באם ידו משגת לתת לזה ולזה, וי״ש כי יהיה בך אביון מאחד אחיך היינו מקרוביך שעליך מוטל לפרנסם, וגם באחד שעריך בעריך שאינו קרוביך, ועל זה אומר לא תאמץ וגו׳ ולא תקפוץ את ידך לתת לעניים, מאחיך האביון כלומר מכח שאחיך אביון ואתה צריך ליתן לו, כי פתוח תפתוח את ידך ליתן לו, לאחרים ולקרוביך.

(ויטב לב)

☆

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה״א. וי״ל עפ״י הידוע דאף שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אעפי״כ בכללות ישראל לא נמצא עולתה בהם, כי כאו״א נמצא בו דבר טוב ומדה טובה זה עוסק בתורה וזה עוסק בגמ״ח לא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן כולן שוין לטובה, והנה מודעת זאת דבאם כאו״א מישראל יזכה להשלים א״ע מלא קומתו אזי נאמר עליי וראו כל העמים כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך מכל יחיד מישראל, אבל באם לא זכו אין צריכין להיות באגודה אחת ואז אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, והנה בשלש רגלים באו בנ״י למדריגה גדולה שכאו״א היה לו בחיי קריאת שם ה׳ פני אל, כמ״ש בסה״ק עה״פ ולא יראו פני ריקם, וזש״ה שלש פעמים

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה״ק עצי התמרים

כי ה׳ אלהיך ברכך באשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו. סיפר לי הרה״ח ר׳ יוסף ראזענבערג נ״י, כשהרה״ק מסאטמאר זצ״ל היה בעיר לאנדאן [בשנת תש״ב בשובו מארה״ק] ונתאכסן בבית הרה״ח ר׳ געציל בערגער ע״ה, עמדנו פעם בחדרו בשעה שלקח הרה״ק פתקאות, פתאום שמענו שאומרים שנלך לצד, דאיזה אלמנה ממאנשעסטער רוצה לגשת אל הרה״ק, וכן עשיתי. האלמנה ניגשה אל הרה״ק ואמרה בבכי להרה״ק שבעלה נעדר מן העולם זה שלשה חדשים, ויש לה בת שהיא כלה, והמעות שהבטיח בעלה אין מוצאים, ויש אנשים שיכולים להעיד על בתה שהיא צנועה וכשירה, והיא מפחדת שהשידוך יתבטל ח״ו ולא תוכל לסבול הבושה, ויש לה עוד ילדים בביתה. וכידוע אצל הרה״ק מסאטמאר, כשהגיע לאלמנות וליתומים, היה לבו מתמוגג מגודל הרחמנות. כששמע הרה״ק מסאטמאר את דבריה, אמר לה תיכף: ראשית, השידוך לא יתבטל, ואין לכם מה לדאוג, ואחר כך אסף בידיו הקדושים את כל הכסף שעל השלחן, מעות משאר מדינות, בעלגיע, שוויין, לאנדאן, ואמר להאלמנה, את אומרת שבתך היא צנועה וכשירה, כסף זה אני נותן עבורה שתקנה מזה מתנות יפות, ואודות שאר המעות, עוד נראה.

האלמנה יצאה מחדרו של הרה״ק ונכנסה לחדרו של ר׳ געציל, ר׳ געציל היה אז עשיר, אבל עדיין לא היה גביר אדיר, ובעת ההוא היה לו משפט אודות מסים. אמר הרה״ק להרה״ח ר׳ שלמה בראווער ע״ה, לך לר׳ געציל ותגיד לו שיסע על חתונה זו ויהי׳ שם מחותן, אצל חתונה זו אפשר ליוושע בכל, כי הקב״ה בעצמו יהי׳ על החתונה, אמר ר׳ געציל לר׳ שלמה, תגיד להרבי שאסע על החתונה, ויהי׳ שם מחותן, ואשאר שם על כל השבע ברכות, ואשלם כל ההוצאות של החתונה, וכל הכסף שבעלה הבטיח, אם הרבי יברך אותי שיפטר מהמשפט.

חזר ר׳ שלמה להרה״ק ומסר לו מה שאמר ר׳ געציל, אמר לו הרה״ק, ״רצוני לשמוע דיבורים אלו ממנו בעצמו״, נכנס ר׳ געציל להרה״ק וחזר לפניו על כל דבריו, **אמר לו הרה״ק: ״וועלן זיי אויף דיר קיין שליטה נישט האבן״. בעת קריאת התורה ביום שבת קודש סיים הרה״ק אצל ר׳ געציל בפסוק בפרשת ראה** (טז ו) **׳ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשולו׳, ר׳ געציל קיים הבטחתו, והצליח במשפט, ומאז עלה מעלה מעלה בעשירות.**

שיח זקנים (ח״ה עמ׳ פ״ה)

בשנה יראה כל זכורך, וא"כ היו כולם באגודה אחת בלב אחד, ועי"ז היה את פני הי"א, כלומר שכאו"א היה לו אור פני מלך חיים שהשם נקרא עליו.

(קדושת יו"ט)

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו'. ויבואר עפי"ד הגמ' ביקש איוב לפטור את העולם אמר רבשי"ע בראת שור פרסתיו סדוקות וכו' בראת צדיקים רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חביריו ברא הקב"ה יצה"ר ברא לו תבלין תורה, וביי המהרש"א כי איוב טען שהאדם מוכרח במעשיו בתולדתן בטבעו, לכן לקח דמיון מן השור שהוא מובחר שבמינים והחמור שהוא שפל שבמינים, והשור לא ישובח והחמור לא יגונה לקבל שכר או עונש, כיון שכ"א מוכרח מצד טבעו מיום הבריאה, כ"כ אין ראוי שיקבל הצדיק שכר והרשע עונש, ואהדרו ליה חבריו כי הדבר תלוי בידי האדם כי ברא הקב"ה יצה"ר שע"י נעשה רשע, אבל נתן ביד האדם תבלין היא התורה נגדו ע"כ, וז"ש ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, לכאורה קשה האיך שייך ליתן ברכה וקללה והרי האדם מוכרח מצד טבעו, לזה המשיך את הברכה אשר תשמעו ס"ת תור"ה, כי ע"י כח התורה הדבר תלוי בידי האדם.

(ברך משה)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות וגו'. ידוע כי בשבת קודש פרשת ראה בשנת תשי"ב - בהיות רבינו שוכן כבוד באה"ק תובב"א, ובחזירתו מעיר הקודש - שבת רבינו שבת זו בעירינו ב'לאנדאן' עיה"ב. שבת קודש זה היה "שבת הגדול" ממש, כי באו נקבצו יראי ה' מכל ערי ענגלאנד, יחד עם אלפי יהודי לאנדאן הבירה, אשר כידוע שהם מפוזרים ברחבי עיר הגדולה הזאת, דרך כלל אין להם שום קשר (כן היה בימים ההם), אבל כאמור בשבת קודש זה התאספו כמה אלפים לכבודה של תורה.

רבינו ז"ל בישר צדק בקהל רב, דרשה שהתמשך כארבע שעות, בנוי' על הפסוק **"אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ה' אלקי אבותיך לך לרשתה וכו', אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים אשר אתם יורשים אותם"** וכו'. אחרי פלפול עמוק בסוגי' הנ"ל (ע"ש), פיהו פתח בחכמה בדברי התעוררות ודברי כבושין כדרכו בקודש ובין הפנינים היקרים אשר הבריק אמר: הנה הדבר פלא! קבלת התורה היא בפרשת יתרו, ומיד אחר פרשה זו מתחיל תורתנו הקדושה "ואלה המשפטים" היינו דינים הנוגעים בין אדם לחבירו, דיני נזיקין, חבלות, שומרים וכו'. אם כן צ"ב מדוע סידר מרן הב"י את ארבעת חלקי שולחנו הטהור בצורה, שחלק "חושן משפט" הוא לאחרונה!?, הלא היה מהראוי לסדר את חלק "חושן משפט" לראשון מ'ארבע חלקי השלחן ערוך', כי הרי כן הוא הסדר בתורתנו הקדושה, כי מיד אחר קבלת התורה פותח "ואלה המשפטים".

רבינו מותיב ואיהו מפרק, הרים קולו, ונשמע קולו בבואו אל הקודש ליישב דרכו של מרן הב"י, וכה דברו: שהב"י סידר כן בכוונה עמוקה, כי בשו"ע חושן משפט בתחילת הלכות דיינים (סי' י"ב) פוסק "מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה, הדין אתם רוצים או הפשרה וכו' וכל בית דין שעושה פשרה הרי זה משובח", וכן רמז בעל הטורים בריש פ' משפטים "המשפטים" נוטריקון, ה'דיין מ'צווה ש'יעשה פ'שרה ט'רם י'עשה מ'שפט.

על כן הבית יוסף שיכל את ידיו, וסידר חלק חושן משפט במקום הרביעי של ארבע חלקי שו"ע, כי אילו היה מסדרו בחלק הראשון, היו טועים וחושבים שבכל ד' חלקי שו"ע "מצוה לפשר". אבל לא כן הדבר, **כי בכל דיני השו"ע אי אפשר לפשר, אין פשרות, אין ויתורים כי כל הדינים קשורים למצוות התורה, ובקיום המצוות אין מקום לפשרות, רק בחלק חושן משפט הוא קובע הדינים שבין אדם לחבירו, עניני כספים בזה יכול האדם לוותר ולהתפשר, אדרבה מצוה להתפשר בכדי להמנע ממחלוקת. אך לא כן בשאר חלקי השו"ע וכל מצוות התורה 'תשמרון לעשות' וצריך לקיימם כאשר קבעו חכו"ל והפוסקים כיתד שלא תמוט,**

זכור ימות עולם (ח"ד, עמ' נ"ו)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וכתב הבעל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות, וצריך ביאור מה הרמז בזה. ויתבאר עפימ"ש ק"ז זלה"ה בקדושת יו"ט (פ' במדבר) לפרש הכתוב מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי וילי"ד דפתח בדיבור מגיד דבריו ומסיים בעשייה לא עשה כן, ויובן הנה בדבר הי' שמים נעשו וכל עשיותיו של הקב"ה עושה רושם כמו עשיה ממש ומשעת קבלת התורה הוריש כח זה גם לבני ישראל עם קרובו שביד ישראל יש כח לעשות נפלאות בדיבורם בלבד, וזה ביאור הכי מגיד דבריו ליעקב היינו דבריו שהם עשיה גמורה אותן הדברים הגיד ומסר לישראל שיהיי גם בכוחם לפעול עשיה בדיבורם, חוקיו ומשפטיו לישראל ר"ל הסדר והנימוס שלו שבדיבור יתעבד מעשה זה מסר לישראל, וגמר אומר לא עשה כן לכל גוי דהיינו שאצל אומה"ע אין עשיה כלל בדבריהם עכלה"ק, ובזה יובן דברי הבעה"ט ראה אנכי, אנכי שבעשרת הדברות כלומר שכח דיבורו של הקב"ה הוא נותן לפניכם היום ועי"ז יכולים לפעול ברכה ע"י אנכי שבעשרת הדברות ששם הגיד דבריו ליעקב ומסר הכח לישראל שישפיעו ברכה ע"י דיבורם ויתעביד להן ע"י גם בעשייה וזהו בבחי' צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

ליקוטי אמרים מפרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. מנו עומדים עכשיו בשנת שמברכים החודש, או אל נו רצה מודע גלוי, וממילים ימי ההכנה לימים הנוראים. ומפשר שלכן קורין בשנת זו **פרשת ראה**, על פי מה שאמרו (מגילה לא:): עזרא תיקן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עלרת, ושבמשנה תורה קודם רצה השנה, כדי שתכלה השנה וקללותיה; וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה**, ימי החגול הם הכנה לשנה הבאה, וקורין פרשה זו לרמז שתכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה, ודבר זה מסור **לפניכם** ובידכם, ולכן על תשכחו מה שמוטל עליכם לעשות שתהיה השנה הבאה שנת ברכה, **והיום** רומז על מה לעיתע **בזוה"ק** (פינחס רלח.): בכל יתר ויהי היום דע רצה השנה. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כל עבודתינו הוא להמשיך כח הקדושה ולהמשיך ברכה לישראל, ועל ידי זה ממילא תמול הקללה על רצה שומעינו. וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה**, רומז על העלמת כח הקדושה, **וקללה** רומז על הכנעת כח הטומאה, ומדי עסקם במורה ובמצות נתעלה כח הקדושה, ונכנע כח הטומאה, כשזה קם זה נופל. ועל כן הקדיש קודם הברכה, כי צריך להקדיש הברכה, והקללה מצליח תמול על הסטרא אחרא. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. בשנת שנים הטובות נאמר 'הגיד' לפרעה לפי שהיה סמוך, ובשנת שני הרעב נאמר 'הראה' את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורחוק, נופל בו לשון 'מראה' (רש"י מקץ). נמצא לעל דבר שהוא רחוק בזמן, ואי אפשר לראותו אלא בעין השכל, נופל עליו לשון 'ראיה'. והנה נראה שלשתם המורה כאן על החיוב לשמור את עצמו שלא יעשה דבר הגורם לעבירה, או דבר הגורם לבטל מצות עשה, ובגדר השמירה להשמר לב על הגרעת, וכלשמרו (עבודה זרה כ:): ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג), שלא יהרהר אחר ניוף וניוף לידי טומאה בלילה; וזהו **ראה** שגדר השמירה לראות למרחוק, ולהרחיק כל נזק טרם בואו, וכדפירשו (רש"י דברים טו): שמור את חודש האביב, מקודם בואו שמור שיהא רואי לאביב; וכל זה בגדר השמירה לראות את הטוב, ועל כן הציווי הוא לראות **היום** גם מה שעתיד להיות נאמר זמן, ושמירה זו תגרום לך את **הברכה**, ולהיפוך גורם **הקללה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כל הנסיונות מוצעים מגודל הסמיות עיניים שיש בעולם, שזהו הכח היותר הגדול של היצר, שמשפיע דבר זה עד שאין רואים החמת, ומדרכה עוד רואים היפוך מהחמת. והחדש מגיע לזה, לפי שבעצמו רצונו בכך, ולכן הוא נעשה משומד לתשומו ולרצונו. וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה**, ונקט לשון ראיה, כי זה נלטוינו לראות החמת, ולהתרחק מכל דבר הגורם סמיות עיניים, והיינו שנראה שה' הוא הנותן ברכה וקללה, כדכתב **הרמב"ן** (בא): אין לחדש חלק במורת מצרה, עד שנאמין שכל מקריינו כולם נסים, ואין בהם דרך הטבע כלל, וכל הטובות והרעות הבאים לעולם, הכל הוא בהשגחה פרטית מה'; ולכן בדרך כלל קורחים פרשה זו בשבת שמברכין בה חודש אלול, כי כשמגיעים הימים האלו זקוקים ביותר להתבונן בראיה חוצית, לקייס מה שנלטוינו **ראה אנכי נותן לפניכם**, שמוטל חובה על האדם לראות ולהתבונן בראיה אמיתית. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. **ראה** הוא לשון 'יחיד', שבא ללמד דעת את ישראל, שאם יהיו כולם כאים אחד בלב אחד, ויתבטו בעד העני כמו בעד עלמם, אז יהיה הכל ברכות, והיינו **אנכי נותן**, ומאחי לא תלה הרעות, אבל אם הוא **לפניכם** בלשון 'רבים', שאתבטו אני תבטוחת, מה שאתה צריך ליתן להעני בפני עלמו, ומה שאתה צריך ליתן להעני בפני עלמו, אז נעשה מזה **ברכה וקללה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. הנשמה היא חלק אלוה ממעל, ובזיתה לעולם הזה יש משם גדול שלא תמנשם, ממנס כתבו (ספריס): כיון שבעולם העליון אי אפשר לקיים מצות, ואם כן אף שהנשמה זוכה שם לחזות בזוהר עליון, עם כל זה כיון שלא זכתה לזה מלד מעשיה הטובים שעשתה בעלמה, נחשב לה האור הגדול כהמעט דכסופא, ומעלן לתכיל דלעלו דיליה בהים לאסתלקא בשפיה (יכוסלמי עלה ג), אבל אחר שיורדת לעולם הזה ומקיימת מצות, אז היא יכולה לקבל שכרה בלי בושה; והנה יתרון המציאות בעבודת האדם בעולם הזה, הוא מלד שצריך להתגבר על המניעות, כדכתב **ק"ז הישמת משם** (ויקל ד"ה והוא יושב): יש ללמוד מוסר גדול מן השמש, שיש לה מנגד למהלכה הטבעי שס"ה פעמים קודם להליכתה פעם אחת, ואף על פי כן אינה מניחה את שלה אף רגע אחד, והולכת לשלו עד שתגמור הליכתה; וזהו **ראה אנכי נותן**, שרצון ה' הוא שיזכה האדם לבחינת הראיה, שלא יהיה בהיה לאסתכולי, וגם יהיה בחופן של **לפניכם**, שלא יצטרכו עוד לכסות את הפנים מפני הבושה, ומבחינת **היום** והשמש שמתגברת על המניעות אנו למדים, שהמניעות שיש לאדם בעבודתו יכולים להיות לו **קללה**, אבל המכלית האמיתית היא להיות לו **ברכה** גדולה. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. לעולם ילמד אדם אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ:). **נועם שלימלך** (לו ד"ה ויהבך) כתב: מותר ללמוד שלא לשמה רק כדי להגיע אל לשמה, ובזולת כוונה זו גופל לגיהנם; וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה**, ידעו ישראל שיש בהתורה בחינה של שלא לשמה, אשר יש בה **ברכה** גדולה כל זמן שאין נמשין בה, והברכה הוא כיון שיכולים להגיע על ידיה לבחינה של לשמה, אבל יתכן גם שיהיה בה **קללה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. מייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד.), **ורבינו יונה** (מד: בדי"ף) כתב: טובה הוא לו שיתכפרו עוונותיו; וכעין זה אמרו (מדרש עקב): כל מה שישראל מוכלים בעולם הזה, הוא בכוח היסורים שבאים עליהם; וזהו **ראה**, רומז על רואה למרחוק, ועל רואה בעיני השכל, ואם תראה כן תשכיל שרק **היום ברכה וקללה**, בבחינת **היום** ובאשר הוא שם, אבל בעתיד תראה שהכל היה לברכה ולטובה, ועל כן אמר **אנכי נותן**, כי אמתו ה' לא תנח הרעות, ואם כן בהכרח שהקללה מתהפך לברכה, כדכתב **ק"ז בייטב פניס** (זכור ג): **הקללה** רשמי תיבות **הקרן קיימת לו לעולם הבא**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה. אם בני ביתו אשתו ובנותיו הולכים בנבדי פריצות, אסור לומר דברים שבקדושה בנגדם, ואייב לעשות עיניו ואסור לו להסתכל. וזהו **ראה**, דרמזית הכל בטרם תגע לומר ברכה, ולקדש או להבדיל לבני ביתך, עליך להסגיר שאתה יכול לראות ולהסתכל, וממילא אתה יכול לברך ולקדש, וזו **אנכי נותן לפניכם היום ברכה**, שתוכל להועילן בברכותיך, ותשים ברכה לתוך ביתך. (טיב לבב)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. מי שמרגיל עצמו עם התמונה ומינו מקלקלה, רואה בפועל שהכל נותן ה' **את הברכה אשר תשמעו, והקללה אם לא תשמעו.** ובעוונותינו הרבים זעירין מינן ומין רוחין זמת, ורק להיפוך איכולין להתעות שעל ידי רשעי ארץ יהיה תלולה טובה וישועה וגאולה ממקורות הכפירה, ומין רוחין את התמת שרק **אנכי נותן לפניכם**, והתורה הזהירה שתראה זאת ולא תטעה בזה, והתורה מזן ממה שהודיעה לנו בקרמי, גם כן לזותה מותנו **רמה**, שתראה זאת ולא נטעה בזה, שזהו יסוד כל התורה כולה, לידע שמכפירה מינו יכול להיות שום ישועה, ומנו מתתיגים רק **את הברכה אשר תשמעו**, רק על ידי שמירת מצות ה', ועל ידי קיום כל התורה כולה, וזה מתוייבין לרעות. (תשיט)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. שנים ליום (במדבר כח). בא ללמד שיהיו התמידין נשחטין כנגד היום (יומא סב:). וזהו שלעומת השמש שנקרא היום. והנה אלל השמש מצינו לשבי לדיקים שם בא ענין ברכה, ואלל רשעים ענין קללה, כדאמרו (נדרים ח:): מין גיהנם לעוה"ב, אלא ה' מוציא תמה מנרמיקא, לדיקים מתרפאין בה, ורשעים נידונין בה; וזה **ראה אנכי נותן לפניכם** השמש שנקרא **היום**, ויש בה **ברכה וקללה**, כי השמש יהיה **ברכה** ויהיו מתרפאין בה **אם תשמעו אל מצותי**, ולהיפוך **והקללה אם לא תשמעו** (קדושת יואל)

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ובא שליח מיוחד מעיר קרעמנטשוג אל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע עם פדיון, לבקש רחמים על נפשם ועל זרעם. השליח הגיע לשבות שבתו בטשערנאביל ושבת פרשת ראה היתה, ובליל שבת קודש בעת עריכת השלחן אשר לפני ה' פתח הצדיק ואמר בזה הלשון: האור החיים הקדוש אומר כי משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל ראה אנכי הביטו והסתכלו עלי, וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר והקללה אם לא כשאתה רבונו של עולם לא תתן להם קללה אזי אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר בלשון קדשו: עכשיו שכבר כן נתת חלילה קללה מה יצא מזה, הנה זה עתה היו תשעת הימים ובעצמי כתבתי להם שיאכלו בשר ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יצומו הרי שטוב יותר רבוש"ע 'והקללה אם לא' ותראה אז כי 'ישמעו אל מצות ה'", השי"ת ישמור לנו ולכל ישראל ובפרט לעיר קרעמענטשוג מן החולאת ומכל פגע רע ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו במהרה בימינו כן יהי רצון אמן סלה.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

פ"א באו לפני הרה"ק מטשערקאס זי"ע וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברכם שכל הרואה אותי היום הוא מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה.

גם לרבות את אבותיהם.

הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי זי"ע [בנו של הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע] שבת פעם בשבת פר' ראה אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, בליל שב"ק בעת עריכת שולחנו הטהור פתח השר שלום זי"ע באמירת התורה על הפסוק (יב, לא) כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלוהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיכם ישרפו באש לאלוהיהם, ופרש"י גם לרבות את אבותיהם ואמותיהם א"ר עקיבא אני ראיתי עובד כוכבים שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו, והקשה למה צריכין לעדותו של רבי עקיבא, הלא מפורש הוא בפסוק גם את בניהם וגו' ישרפו באש, ותירץ אלא מאי דרבי עקיבא רצה לומר אני ראיתי זאת בעצמי עכדה"ק, אחר עריכת השולחן כשהלכו לבית האכסניא אמר אחד מאנשי הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי שבאו עמו לשבות בבעלא, הייתי נותן משקה אם אחד יפרש לי כוונת התורה שאמר הרה"ק מבעלזא נענה לו רבו הרה"ק מאוסטראווי, עשה כדברך ולך הבא יין ואני אומר לך. כשהביא המשקה אמר לו הרה"ק דע לך שכל החידוש של הרה"ק מבעלזא היה שגם הוא ראה עתה כזאת שבן הרג את אביו, ומזה יצמח טובה וישועה לאיזה איש ישראל פירש ולא הוסיף, למחרת השבת הגיע אדם אחד עם בשורה טובה אל הרה"ק מבעלזא שזכה בדבר המשפט הקשה שהיה לו עם אדון אחד, אשר הזכיר לפניו מספר שבועות קודם, וניצל מסכנה גדולה וסיפר היהודי לפני הנוכחים שם בבית הרה"ק מבעלזא עובדא היכי הוי, כי שני הצדדים העמידו סנגורים אב ובן היינו האדון העמיד לצידו את האב ואני לקחתי לצידי את הבן, במשך המשפט הייתי בסכנה גדולה אולם בטחתי בברכתו הקדושה של רבינו, ומן השמים יעזרונו וכאשר יגזור כן יקום, והנה ראו זה פלא בליל שבת זו קם הבן על אביו עו"ד של האדון והרגו נפש וכיון שכן הודיעוני על ביטול המשפט, עתה ראו כולם בצדקת פירושו של הרה"ק מאוסטראווי בדברי הרה"ק מבעלזא בעת עריכת השולחן שפעל בדבריו הקדושים ישועה לאותו יהודי.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ויישרים, בדרך צחות וטליצה נאמרים

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו. פירש הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאריץ זי"ע (בעמ"ח סה"ק ברית כהונת עולם) בדרך הלצה: על שאנו אומרים בראש השנה, היום הרת עולם אם כבנים ובו', ונמצא אנו מסופקים בזה אם כבנים ובו', ובנוהג שבעולם אם אדם מסופק בדבר הוא מתחכך עצמו ומתגודד על זה, ע"ד (איוב ב,ח) ויקח לו חרס להתגרד עצמו. וזהו פירש הפסוק 'בנים אתם' **בוודאי, 'ולא תתגודדו' להיות מסופקים בדבר.** **שפתי צדיקים**

ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו. י"ל **בדרך צחות,** דהנה למניעת מתן צדקה משתמשים לפעמים בשקר באמרם שנותנים לקרובים עניים, וזה שאמר 'ורעה עינך' מליתן צדקה, אזי טוענים 'באחיך האביון' שיש לך קרוב ואח עני, ובאמת 'ולא תתן לו' גם לו אינך נותן. **שארית מנחם**

יפצחו לפניכם רנ"ה

בסימן טוב ובמזל טוב

נשגר ברכותינו בכפליים, מהרדי ציון וירושלים, כי לו נאה כי לו יאה
פינו ימלא תהילה, קדם האי גברא מאד נעלה, ידידינו וידיד כל ח'
תורה וחסידות אצלו משולבות, הולך בדרכי אבות, אוזר חלציו בגיבור
לרומם קרן קהילתינו ומוסדותינו פעיה"ק מוסר עצמו ברוב מרץ
ידיו רב לו בכל פעולות לטובה בחצרות קדשינו, נוצר תאנה יאכל חלק בחלק
נפתלי אילה שלוחה לעמוד לימין כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ח ר'

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מנאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
מגדולי העסקנים לכל קדשי בית חיינו

לרגל יום שמחת לבו

באירוסי בנו בסימן טוב ובמזל טוב

החתן ארי' לייביש הי"ו

עב"ג בת ידידינו הנעלה, פאר המעלה, בש"ת
מוה"ר **משה שמואל ברוך שטיין** הי"ו
אב"י בקרית יואל יצ"ו

תקרב רינתינו, לפני ה' אלוקינו, שירווה מע"כ מכל יו"ח רב נחת דקדושה, במדה גדושה, ובשכר פעליו למען הפרט והכלל, ישלם לו הקב"ה שכרו משמי מעל, עדי נזכה בקרוב הימים, לתשועת עולמים, ותחזינה עינינו, בביאת גואלינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

הכו"ח בברכת ציון וירושלים

ישראל מרדכי פעלבערבוים

בשם הנהלת הקהילה

ישכר בצלאל יאקאב

הנהלת המוסדות

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כבר הקשו המפרשים הלא כשהקב"ה מעכב שכרן של מצוות ונותנן בעוה"ב, עובר הוא על לא תלין ותרצו דכיון שניתנה תורה ע"י שליח הוא משה רבינו ע"ה ובאופן זה אין עוברים על לאו דלא תלין ולפי"ז אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ולא ע"י שליח והשכר על אלו מגיע בעוה"ז, וזה שנאמר ראה אנכי השכר עבור קיום מצוות אנכי נותן לפניכם היום בעוה"ז ברכה", וקללה, ר"ת ו'הקרן ק'יימת ל'ו ל'עולם ה'בא.

(אוהב שלום)

☆

כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ידך וכו'. ונל"פ הפסוק עפי"מ דאי במדרש (קהלת רבה פ"ה פי"ד) אמר רבי מאיר בשעה שבא אדם לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כולו שלי הוא ואני נוחלו, וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי מן העולם הזה כלום ריקם באתי וריקם יצאתי, וז"ש ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, שלא תחזיק הכל בידך מבלי לתת לזולתך, כי זכור תזכור שיגיע עת כי פתוח תפתח את ידך, ותהיינה ידיך פשוטות ולא תיטול מן העולם הזה כלום, רק פועל צדקות אם תיהיה זאת ילווך לבית עולמך.

(יד יוסף)

☆

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. וי"ל דהנה הנותן צדקה הרי רצונו וחפצו לקיים המצוה בשלימות, ליתן להעני די מחסורו אשר יחסר לו, אולם כמה יש בכוחו של בן אדם ליתן, וכמה שנתן להעני עדיין לא נתן שיעור מספיק כדי צרכי הוצאות העני, ועל זה כואב לבו של הנותן שלא נתן די הצורך ורוצה ליתן לו יותר, אבן יש עצה לזה ליתן להעני גם זכות המצוה עצמה ושכרה, ובזה כבר נתן לו מתנה מרובה, שהרי אין קץ לשכרה של המצוה, וזשה"כ נתן תתן לו – שתתן לו גם את ה"נתון", היינו מצות הנתינה בעצמה, וממילא ולא ירע לבבך בתתך לו – שלא יכאב לבך על מה שלא נתת לו יותר, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך וא"כ כבר נתת לו ברכה מרובה דהיינו מלבד ממונך גם שכר המצוה שמגיע לך על הנתינה.

(בשם הגה"ק מצאנז זי"ע)

☆

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך. ונל"פ דלכאורה מה יעשה האביון שאין ביכולתו לקיים את מצות הצדקה אך י"ל דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא ט:) גדול המעשה יותר מן העושה ומשום כך איש שאין לו ממון מוטלת עליו חובה לעורר אחרים ולדבר על ליבם שיפתחו את ידם לתת צדקה, וז"ש הכתוב "נתון תתן לו" אולם הלא יודעים אנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" ואיך יקיים הוא מצות צדקה, לכן מסיים הכתוב "על כן אנכי מצוך "לאמר" (גם לאחרים) פתוח תפתח את ידך, דהיינו שתהי' מעשה אחרים לצדקה, ובזה תקיים מצות צדקה בהידור כי גדול המעשה יותר מן העושה, ובזה יובן ג"כ מה שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי עה"פ עשר תעשר) כבד את ה' מהונך אל תיקרי מהונך אלא גם מגרונך, דקאי על מצות צדקה, כי אפילו מי שאינו יכול לכבד את ה' מהונו כי אביון הוא, מ"מ יכבד את ה' מגרונו לאחרים שיתנו.

(כתב סופר)

דורש טוב

לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנכרי, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. וקשה דמשמע מלישנא דקרא דלכן יתננה לגר ולנכרי כי עם קדוש אתה, ומה נתינת טעם היא זו. (דהגם כי הוא מוסב על רישא דקרא 'לא תאכלו כל נבילה', אמנם א"כ הול"ל לא תאכלו כל נבילה כי עם קדוש אתה, ואח"כ לגר ולנכרי תתננה)

וי"ל דהנה איתא בגמרא מס' עבודה זרה (דף כ') דבנבילה מקדמינן נתינה לגר למכירה לנכרי, ['גר' היינו גר תושב שקיבל ע"ע שלא לעבוד ע"ז, ו'נכרי' היינו עכו"ם] והקשו התוס' וכי אם יש לאדם חפץ למכור יתננו לגר בחינם במקום למכרו לנכרי בכסף מלא. ותירצו **דנבילה אינו שוה לישראל אלא דבר מועט**, אבל הקשה ע"ז בשו"ת נודע ביהודה **הא מדאורייתא מותר לבטל איסור לכתחילה וא"כ שוה הרבה.**

אך י"ל דאע"ג דמותר לבטל, מ"מ ישראל קדושים הם ומקדשים עצמם במותר להם, ואין מבטלין איסורין, וסברא כזו מצינו בחידושי הרשב"א (חולין צ"ח) שכתב דאפי' שהוא מותר מה"ת **מ"מ גנאי הוא לבטל איסור לכתחלה** ע"ש.

וממילא כיון שאין דרך ישראל לבטל איסור שפיר אינו שוה אלא דבר מועט, וז"ש **'לגר אשר בשעריך תתננה – או מכור לנכרי'**, להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי, וא"ת כקושיית התוס' ואמאי יתן לגר בחינם במקום למכרו לנכרי, ואת"ל דזה הוא מחמת דנבילה אינו שוה אלא דבר מעט, הלא קשה קושיית הנוב"י דהלא מותר לבטל וא"כ שוה הרבה, לזה אמר הכתוב כנותן טעם **"כי עם קדוש אתה לה' אלקיך"** וגנאי הוא לך לבטל איסורין ודו"ק.

יל'קוט הגרשוני,
בשם הגה"ק רבי הלל קאלאמייער זללה"ה

כוונת הכתוב 'לשכנו תדרשו'

כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָּׁמָּה: (פרק יב פסוק ה)

וְטַעַם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ. שֶׁתֵּלְכוּ מֵאֶרֶץ מֶרְחַקִּים וְתִשְׁאֲלוּ אָנָּה דֶּרֶךְ בֵּית הַשֵּׁם, וְתֹאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ 'לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב' (ישעיה ב ג), כִּלְשׁוֹן 'צִיּוֹן יִשְׁאֲלוּ דֶּרֶךְ הֵנָּה פְּנֵיהֶם' (ירמיהו נ ה), וְכוּ'[א].

ביאור הכתוב 'מעשרתיכם ותרומת ידכם'

וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֶת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: (פרק יב פסוק ו)

מַעְשְׂרֹתֵיכֶם. מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לֶאֱכוֹל לִפְנֵים מִן הַמְּחִיצָה. וְאֶת תְּרוּמַת יֶדְכֶם, אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (לְהַלָּן כו ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ לְשׁוֹן רַשִׁ"י מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ (ספרי יב)[ב].

וְעַל דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט, יַזְכִּיר הַכָּתוּב הָעוֹלוֹת וְהַזְּבָחִים שֶׁחַיָּיב לְאָוְכְלָם שָׁם בְּמְחִיצָה לִפְנֵי ה', וְהִזְכִּיר גַּם כֵּן שֶׁיָּבִיא שָׁם הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה, שֶׁיִּתֵּן אוֹתָם לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ, וְיִשְׂמְחוּ גַּם הֵם עִמָּכֶם וְעִם בָּתֵּיכֶם' וְכוּ'. וְטַעַם "תְּרוּמַת יֶדְכֶם", מִפְּנֵי שֶׁהַתְּרוּמָה לֹא נִתְּנָה בָּהּ הַתּוֹרָה שִׁיעוּר, אֲבָל הִיא כַּאֲשֶׁר תָּרִים יָדוֹ' וְכוּ'.

וְאֲנִי סוֹבֵר בִּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, כִּי "תְּרוּמַת יֶדְכֶם" מַה שֶּׁיָּרִים אִישׁ לה' מִכַּסְפּוֹ וּמִזְהָבוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ קָרְבַּן עוֹלָה אוֹ זֶבַח. וְהִזְכִּיר בְּקָרְבַּן שְׁלֹשֶׁת מִינִים הַנִּדָּרִים' אֲשֶׁר הֵם חֲרֵי עָלַי קָרְבַּן שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז. וְ'הַנְּדָבָה' אֲשֶׁר יֹאמַר בְּשׁוֹר וְשֶׂה חֲרֵי זֶה עוֹלָה וְאָבִיא אוֹתָהּ לַמִּקְדָּשׁ. וְהַתְּרוּמָה' אֲשֶׁר יָרִים מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ כֶּסֶף אוֹ זָהָב, אוֹ שֶׁהֵבִיא בְּהֶמְתּוֹ חֻלִּין לָעֲזָרָה וַיֹּאמֶר לַכֹּהֲנִים חֲרֵי זוֹ מְיֻדֵּי לַשֵּׁם[ג]:

בשר תאוה הותר רק לאחר שכבשו וחלקו את הארץ

כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר: (שם פסוק כ)

כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ. אֵין טַעַם הַרְחָבָה זֹאת כְּאוֹתָהּ שֶׁיֹּאמַר (לְהַלָּן יט ח ט) וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה, שֶׁאִם כֵּן לֹא הָיָה בְּשָׂר תַּאֲוָה מֻותָּר בְּבוֹאָם לָאָרֶץ. אֲבָל שָׁם (לְהַלָּן יט א) נֶאֱמַר כִּי יַכְרִית ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נוֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם, וְהֵם שִׁבְעָה הַגּוֹיִם שֶׁיַּזְכִּיר בְּכָל מָקוֹם, וְאָז נִבְדִּיל שָׁלֹשׁ עָרִים, וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ (יְהוֹשֻׁעַ כ) וְאַחַר כָּךְ אָמַר, כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ, וְזֶה יִרְמֹז לָעֲשָׂרָה עַמְמִין שֶׁנָּתְנוּ לְאַבְרָהָם. אֲבָל כָּאן אָמַר "כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ", וְהֵם הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם, כִּי מֵיד לְאַחַר שֶׁכָּבְשׁוּ וְחָלְקוּ הַתֵּר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָה.

מעשה חש"ב

א כוונת רבינו לבאר הלשון 'תדרשו', מה צריכים לדרוש. ע"ז מפרש שישאלו זה לזה איה הדרך להגיע לבית המקדש. ויאמרו איש אל רעהו 'לכו ונעלה אל הר ה'. ואפ"ל כוונתו שאפילו כשיודעים את הדרך, מ"מ מצוה לדרוש מאחרים, היכן הדרך למקום המקדש, כדי שיאמרו להם 'לכו ונעלה אל הר ה'. דהייו שלא יעלה לבדו אלא לעורר את כל בני ישראל לעלות אתו.

ב רש"י מפרש 'מעשרותיכם', הייו מעשר בהמה ומעשר שני. 'תרומת ידכם', אלו הבכורים. דאין לפרשם כפשוטם שקאי על תרומות ומעשרות, שהרי תרומות ומעשרות אין צריך לאכלם דווקא בירושלים. אבל מעשר בהמה צריך להקריבה ע"ג המזבח. מעשר שני צריך לאכול לפנים החומה. וכן הבכורים צריכים להביאם לירושלים.

ג רבינו מבאר על דרך הפשט כוונת הכתוב 'מעשרתיכם ואת תרומת ידכם', על 'כל' התרומות והמעשרות, שיש להביאם לירושלים, אף שאינם חובת אכילה בירושלים דווקא, והטעם כדי שיתנו אותם לכהנים וללוים משרתי השם.

ד כוונת רבינו לבאר, דבשלמא לשיטת רש"י ד'תרומת ידכם', הייו בכורים, א"ש הלשון תרומת 'ידכם', דבבכורים כתיב ולקח הכהן הטנא 'מידך', אבל לפירוש רבינו דכוונת הכתוב על כל התרומות קשה למה כתיב תרומת 'ידכם', ולא תרומות סתם. לכן מפרש מכיון שתרומה לא נתנה בה שיעור, והרי כל אחד מפריש כפי שתרום ידו, ולכן נקרא תרומת 'ידכם'.

ה חידוש גדול קמ"ל כאן, דיכול אדם להביא בהמה חולין בעזרה, בלא שיקדישו לשם קרבן מסויים, והכהנים יחליטו בעצמם איזה

מהלוקת רש"י ורבינו בביאור הכתוב 'וביום השביעי עצרת לה' אלקיך'

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (דברים פרק טז פסוק ח)

... וְהוֹסִיף 'וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת'. וְטַעְמוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וְהַשְּׁבִיעִי עוֹד עֲלֵיהֶם עֲצֶרֶת. וְהַטַּעַם, שֶׁיִּהְיוּ עוֹד נֶעֱצָרִים לְפָנָיו לֶאֱכֹל הַמַּצּוֹת. וּבַעֲבוּר שֶׁאָמַר 'עֲצֶרֶת' הֵיא, וְיִהְיֶה בְּמִשְׁמָע לִהְיוֹת נֶעֱצָר עַל אֲכִילַת מַצּוֹת בִּלְבַד כְּיָמִים אֲשֶׁר לְפָנָיו, הֻצְרַךְ לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְכוּ':

בטעם שכתבה התורה איזה מינים מותרים באכילה הרי מבוארות כבר בפרשת שמיני

לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה: (דברים יד ג)

לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. הִנֵּה רָצָה לְהוֹסִיף בְּאוּר בַּמַּאֲכָלִים הָאֲסוּרִים, וּלְכָךְ אָמַר "לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה", לְהַגִּיד כִּי כָּל הַנֶּאֱסָרִים נִתְעָבִים לַנֶּפֶשׁ הַטְּהוֹרָה. וְעִנְיַן כָּל תּוֹעֵב שִׂנְאָה וּמְאוּס בְּעִנְיָן כִּי נִתְעַב דְּבַר הַמֶּלֶךְ (דהי"א כא ו), כָּל אֹכֶל תִּתְעַב נַפְשָׁם (תְּהִלִּים קז יח), כִּי הַמַּאֲכָלִים הָאֲסוּרִים נַפְשׁ יוֹלִידוּ עִבּוּי וְאָטִימוּת בַּנֶּפֶשׁ כַּאֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי בִּמְקוֹמוֹ (שמות כב ל). וְעַל כֵּן אָמַר עוֹד (פסוק ב) כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ, לְהַגִּיד כִּי אֵלֶּה אֲשֶׁר אָסַר נִתְעָבִים וְהַשְּׁאָר טְהוֹרִים וּרְאוּיִים לְנֶפֶשׁ טְהוֹרָה. וּבְסִפְרֵי אָמְרוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ, אֵלּוּ חֲגָבִים טְהוֹרִים. וְכָל שֶׁרֶץ הָעוֹף (פסוק יט), אֵלּוּ חֲגָבִים טְמֵאִים וְיָפֶה אָמַר. וְהִנֵּה טַעַם הַכָּתוּב כִּי הַזְכִּיר לֶאֱסֹר כָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף וְהֵם הַהוֹלְכִים עַל אַרְבַּע, וְחָזַר וְאָמַר כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ, לְהַתִּיר מֵהֶם אֲשֶׁר לוֹ כְּרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו, הָאַרְבֶּה וְהַסָּלְעָם וְהַחַרְגֹּל וְהַחָגָב, וְלֹא הֻצְרַךְ לְפָרֵשׁ זֶה שֶׁכְּבָר חָזַר (ויקרא יא כא כב), אֲבָל הִזְכִּיר בְּכְלַל דֶּרֶךְ קְצָרָה, כָּל עוֹף טָהוֹר תֹּאכֵלוּ, כְּלוֹמַר אֵלּוּ הַנִּזְכָּרִים מֵאֲכָלִים נִתְעָבִים וּשְׁאָר הָעוֹפוֹת לְמִינֵיהֶם לְמַרְבִּיתָם תֹּאכְלוּ מֵהֶם כָּל טָהוֹר שֶׁלֹּא אֲסָרָתִיו. וְהִנֵּה כְּלַל כָּל הַנֶּאֱסָרִים לָנוּ שֶׁהֵם כֻּלָּם תּוֹעֵבָה. וְלֹא הֻצְרַךְ לְפָרֵשׁ אַחֲרֵי כֵּן הַשֶּׁרָצִים וְכָל הָרֶמֶשׂ, כִּי דָּבָר יָדוּעַ הוּא שֶׁתִּתְעַב אוֹתָם נֶפֶשׁ כָּל נִקְי דַּעַת. אֲבָל הִזְכִּיר סִימָנֵי הַבְּהֵמָה וְהַחַיָּה וְהָעוֹפוֹת וְהַנִּבְלָה, לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁגַּם הֵם מִתְעָבִים לַנֶּפֶשׁ. וְלֹא הִזְכִּיר הַטְּרֵפָה שֶׁאֵינָהּ תּוֹעֵבָה, אֲבָל נֶאֱסְרָה מִפְּנֵי הָאֵרֶס אוֹ תַּחֲלִי הַמְּמִית שֶׁלֹּא יָזִיק בָּאֲכָלָיו. וּלְרַבּוֹתֵינוּ עוֹד מִדְּרָשִׁים (חלין סג) לָמָּה נִשְׁנוּ בַּבְּהֵמָה מִפְּנֵי הַשֶּׁסוּעָה, וּבָעוֹפוֹת מִפְּנֵי הָרָאָה. וְעוֹד מִדְּרָשׁ (ספרי צוֹ, קדושין נז) **בְּכָל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹּאכֵלוּ לְהַתִּיר מְשַׁלַּחַת שֶׁל מְצֹרָע, וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם לֶאֱסֹר אֶת הַשָּׁחוּפָה, קִבְּלוּ כֵּן לְרַמֵּז ב"כָּל צִפּוֹר טְהוֹרָה" שֶׁהַצִּפּוֹר שֶׁלֹּא קִבְּלָה טֻמְאָה מַהֶרֶת וְטֻמְאַת הַמְּצֹרָע לֹא תִדְבַּק בַּחַיָּה, שֶׁאֵין בַּעֲלֵי חַיִּים בִּבְהֵמָה וּבְעוֹף מְקַבְּלִים טֻמְאָה בְּנוֹגְעָם בְּמֵת אוֹ בְּשֶׁרֶץ, אֲבָל הַשְּׁחוּטָה שֶׁרְאוּיָה לְקַבֵּל טֻמְאָה יִדְבַּק בָּהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה הַפּוֹרַחַת מִן הַמְּצֹרָע וְאֵינָהּ טְהוֹרָה וְהִיא בְּכְלַל תּוֹעֵבָה כִּי אֲכִילָתָהּ נִתְעָבָה":**

מעשה חש"ב

קרבן להקריבו. כמו שמצאנו כשאדם מקדיש 'דמים' לבדק הבית, כדי שיוכלו לתקן מה שצריכים לתקן, ואינו אומר על מה ישתמשו בדמים שלו, ה"נ בקדושת 'הגוף', דהיינו שיכול להביא בהמה ע"ד שהכהנים יחליט איזה קרבן להקריבו.

ו דעת רבינו שלא הותר בשר תאוה 'מיד' כשנכנסו לארץ ישראל, רק אחר ארבעה עשרה שנה שכבשו וחלקו הותר להם בשר תאוה.

ואפ"ל טעם הדבר שרבינו לשיטתו לקמן שמבאר הכתוב הנותן טעם שהתירו בשר תאוה 'כי ירחק ממך המקום' ולא יוכלו לבוא ולעשות שלמים כל יום. שאין הכוונה שבשר תאוה יהיה מותר רק כשהמקום יהיה רחוק, דא"כ תושבי ירושלים יהיו אסורים בבשר תאוה. רק כוונת הכתוב הוא על הזמן שהקב"ה ירחיב את גבולכם, ולא ישבו כולם סביב המשכן כמו שהיה במדבר, אז יהא מותר בשר חולין.

א"כ אפשר לומר דמכוין שאותן ארבעה עשרה שנה של כיבוש וחילוק היה מותר הבמות, א"כ לא שייך טעם ההיתר 'כי ירחק ממך המקום', הרי כל אחד היה יכול לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות. רק אחרי ארבעה עשרה שנה של כיבוש וחילוק שאז בנו משכן שילה, ונאסרו הבמות, לכן על אותה זמן הותר בשר תאוה ודו"ק.

ז רש"י מפרש (באופן א) 'וביום השביעי עצרת וגו', היינו עצירת מלאכה. אמנם רבינו מפרש כוונת הכתוב 'ששת ימים תאכל מצות, וביום השביעי עצרת', שגם ביום השביעי עדיין נעצרים לפניו באכילת מצות.

ח **תמצית דברי רבינו:** הנה בכתובים אלה כתובים הסימני טהרה של בעלי חיים, ואיזה מינים מותרים באכילה ואיזה מינים אסורים באכילה. והנה דינים אלו מבוארות כבר בפרשת שמיני. וא"כ למה כתבה התורה עוה"פ. ע"ז כתב רבינו שכאן אינו בא לחדש דינים, אלא בא לומר **הטעם** שכל המינים האסורים באכילה הוא משום שהם 'תועבה'. וזה כוונת הכתוב 'לא תאכל כל תועבה'. שבא לומר שכל המינים האסורים באכילה, הוא משום שהם תועבה. ולכן פירטה התורה כל המינים לומר שכולם נכללים בטעם האיסור.

אמנם לכאורה דיני חגבים הנזכרים בפרשת שמיני, אינם מפורטים כאן. לכן הביא רבינו הספרי שמפרש שהפסוקים (לקמן יד כ) קאי על חגבים. 'וכל עוף טהור תאכלו', אלו חגבים טהורים. 'וכל שרץ העוף' אלו חגבים טמאים. א"כ שפיר מרומז כאן החגבים. וזה כוונת רבינו שכתב על דברי הספרי 'יפה אמר'. שלפי דברי הספרי שפיר מרומז גם החגבים. ולא הוצרך לפרטם מכיון שהם מבוארים כבר בפרשת שמיני.

והטעם שלא נקט כאן שרצים ורמשים, משום שלא הוצרך לומר על אלה שהם תועבה, כי דבר ידוע הוא שתתעב אותם נפש כל נקי דעת. וכולל בתועבה גם איסור 'נבילה'. משום שגם נבילה הם מתועבים לנפש. אמנם אינו מבואר בדברי רבינו למה נבילה הרי הוא תועבה, הרי נבילה יכול להיות גם מין טהור שנתנבלה בשחיטה. אמנם בהמשך דברי רבינו כתב, שבעל חי אינו מקבל טומאה בעודה בחיים. ורק כשנשחטה או מתה יכולה לקבל טומאה. ולכן נבילה שנתנבלה, ואפילו התנבלה בשחיטה, כיון שהוא כבר נבילה שפיר יכול לחול בה טומאה, ולכן הרי הוא תועבה. אמנם איסור אכילת טריפה אינו מבואר כאן, היינו משום שטעם האיסור אינו משום תועבה. רק נאסרה משום הארס והחולי. והסברא שהטריפה אינה תועבה אפשר לומר דכיון שנשחטה כהלכתה לא קבלה טומאה. ולכן האיסור רק משום ארס.

מאמר המשך:

אלה הדברים אשר דבר משה אל בני ישראל (ג)

(דברים א, א)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשיות התורה שבסדר דברים מצינו איך שמשה רבינו מוכיח בני ישראל על מה שהקציפו את הקב"ה במדבר, ובפרשת עקב (דברים ט, ז) **אומר משה רבינו: 'זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה', ולכאורה משמע דהוא ציווי לדורות ולעולם מוטל עלינו לזכור מה שעשו אבותינו במדבר, וכבר התחלנו לבאר בענין זה, וכעת נמשיך בס"ד.**

בספה"ק 'בני ישששכר' (מאמרי חודש אדר מאמר ג' אות ח') כתב בזה, וזל"ק: "כתב הרב הגדול מו' חיד"א זלה"ה בספר דבש לפי (מערכת אות ז' סימן כ"א), וז"ל, ראיתי להרב הגדול מר מחותני ז"ל בפירוש ספרי שנדפס מחדש שכתב בסוף פרשת תצא, דזכירת עמלק חייב לזכור בפה בכל יום, וכן כתב רבינו האריז"ל גבי וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול וכו' עיי"ש, ונראה דסבר הרב ז"ל דבאומרו לשמך הגדול וזוכר מעשה עמלק כמו שכתב האריז"ל, בזה יצא ידי חובת זכור בפה, ואני בעניי נ"ל שבזה יצא ידי חובה בלב דוקא ולא בפה וכו' עיי"ש, ואני זה לי ימים כבירים שכוונתי ג"כ לדעת הרב חיד"א זלה"ה שבזה יוצאין ידי חובת לא תשכח, אבל עוד הוכחתי לדעתי דהחיוב לא תשכח בלב הוא בכל יום, **מה שאין כן זכור בפה הוא רק פעם אחת בשנה**, דאי לא תימא הכי למה אין קורין פרשת זכור בתורה בכל יום, אלא על כרחך אין החיוב רק פעם אחת בשנה, ונמסר הדבר לחכמים איזה יום יבחרו והמה בחרו להקדים זכירה לעשיה שבת קודם פורים, אם כן דברי מרן האריז"ל לכוון באמירת לשמך הגדול זכירת מעשה עמלק הוא **באמת מצות לא תשכח**, ואין צריך יותר כי זכור בפה הוא רק פעם אחת בשנה נ"ל".

ועי' שם באות ט' שכתוב בזה"ל: "אגב באתי כמזכיר הרב הגדול מר חיד"א זלה"ה הביא שם להלכה ברייתא הנישנית בתורת כהנים ריש פר' בחוקותי, וז"ל, זכור את יום השבת יכול בלבך כשהוא אומר שמור הרי שמירת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך וכו', וכן הוא אומר זכור וכו' למרים יכול בלבך כשהוא אומר השמר בנגע הצרעת לשמר מאד שם הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך, וכן הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלבך כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיך עכ"ל. וכן כתב הרמב"ן בספר המצות מדברי התורת כהנים הלזה, והוא בעיני לתימה אם כן למה בזכירת עמלק נמנו שתיהם ממנין תרי"ג מצות עשה זכור ומצות לא תעשה לא תשכח והוא באין חולק, וזכירת שבת ומרים לא נמנה רק למצוה אחת, וגם מי יתן ונדע זמני הזכירה בפה ואיסור השכחה מן הלב למצות הללו, וגם למה לן אזהרה שלא נשכח יזהירנו היוצר כל לומר בפה ושוב בודאי לא נשכח מן הלב דהרי מצות צריכות כונה. **ועל כרחך לומר דזכור בפה יוצאין בפעם אחד באיזה זמן מהזמנים ואיסור השכחה הוא בכל יום**, ואפשר לומר זכור בפה יוצאין בפעם אחד בשנה היינו **כשקורין הפרשה בציבור על פי סדר הפרשיות** ואיסור השכחה הוא בכל יום, רק בזכירת עמלק קבעו חז"ל זמן מיוחד כדי להקדים זכירה לעשיה, וצריך עיון רב בדבר והוא מן התימא אצלי במצות כאלה שהם מדאורייתא שלא הרחיבו הפוסקים דבריהם בזה", עי"ש.

הרי מבואר מדבה"ק דמה דמכוונים בכל יום באהבה רבה כמוש"כ האריז"ל מקיימין איסור דשכחה, **אולם המצ"ע לזכור מקיימין בקריאת הפרשה**, וכמש"כ המ"א בזית רענן.

וב'חינוך' (מצוה ש"ל) כתב בזה"ל: "וכעין ענין זה מצאנו בתורה בלשון זכירה, דכתיב בענין עמלק זכירה, ועל דבר מרים זכירה, וכתיב גם כן זכירה בענין יציאת מצרים, ועל זכירת יציאת מצרים באתנו הקבלה לעשותה בפה וכו' **ושאר הזכירות די לנו בהם בזכירת הלב לבד והשגחתינו על הדברים**" וכו', עי"ש. ומבואר דשאר זכירות חוץ יציאת

מצרים יוצאין בלב, וצע"ג דהא בזכירת עמלק בודאי בעינן 'בפה' וכמו שכ' החינוך בעצמו במצוה תר"ג, ועוד דנתבאר בספרי דכל זכירות בעינן בפה, והאחרונים האריכו בזה.

ומרן ז"ל ביאר ב'דברי יואל' (פרשת זכור דף שכ"ה) וז"ל: "ולחומר הנושא אפשר לומר שבעל החינוך סובר שבזכירת עמלק יש חיוב זכירה בפה רק פעם אחת בשנה או שתי שנים ושלש, אבל עדיין יש חיוב תמיד שלא לשוכחו בלב, ובכל פעם שהאדם מעלה בלבו ענין זה מקיים מצות הזכירה מצד מצות לא תשכח, אמנם במצות זכירת יציאת מצרים הרי אחר שנלמד מזכירת עמלק שיש חיוב זכירה בפה **חל חיוב הזכרה בכל יום**, וכמו שכתב השאגת ארי' שם שצריכים להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה בפה ואינו יוצא בהרהור וכו', ולפי זה נאמר דאין סתירה בדברי החינוך, דבאמת מצד מצוה זכירה בפה סובר כמו שכתב כאן במצות זכירת עמלק מצוה תר"ג, שיש די בזכירה פעם אחת בשנה או שתי שנים ושלש, ומה שכתב שם מצוה ש"ל ששאר הזכירות די לנו בהם בזכירת הלב לבד, זהו לפי ששם איירי בחיובי הזכירה **שישנם באופן תמידי** ולכן הזכיר רק מצות הזכירה בלב, **כי החיוב התמידי במצות זכירת עמלק הוא רק בלב ולא בזכירה בפה**, כן אפשר לומר לחומר הנושא אבל יש בזה אריכות וצריכים עוד לעיין בענין זה", עי"ש. ומבואר דרק בזכירת יציאת מצרים איכא חיוב **לזכור בפה בכל יום**, משא"כ בשאר זכירות ליכא חיוב תמידי רק פעם אחת בשנה ביותר.

וב'ערוך השלחן' (סי' ס' סעי' ד' וה') כתב: "ודע דזכירות אלו יש שאומרים אותם אחר התפלה ונדפסו בסידורים ששה זכירות, זכירת יציאת מצרים, זכירת מתן תורה, זכירת עמלק, זכירה דהקצפה, זכירת מרים וזכירת שבת, **ואינו אלא הידור בעלמא דלא מצינו בגמרא ופוסקים חיוב זכירות אלו רק זכירת יציאת מצרים הוא חיוב בכל יום ערב ובוקר מדאורייתא**, וזכירת עמלק הוא חיוב מדאורייתא לקרא **פעם אחת בשנה**, ולכן קיי"ל דפרשה זכור היא מן התורה, וזכירת שבת היא חיוב **בכל שבת** לזכור בתפלה ובקידוש, כדדרשינן זכור את יום השבת, זכרהו על היין, **אבל שארי הג' זכירות לא מצינו חיוב כלל להזכירם**.

ויראה לי דהענין כן הוא דזכירת יציאת מצרים כתבה התורה למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, וזהו כמו דכתיב שתזכור בכל יום, ומ'כל' מרבינן הלילות כדאיתא ספ"ק דברכות, הרי צותה התורה מפורש להזכיר בכל יום, ובזכירת עמלק כתיב והיה בהניח וגו' תמחה את זכר וגו', וגילתה התורה דתכלית זכירה זו כדי לקיים תמחה, וזהו לעתיד לבא כמובן, ולכן די כשנזכירה פעם בשנה, שבכל שנה אנו מצפים לתכליתינו בחדש ניסן כמו שאמרו חז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין וכו', ולכן מסמיכין זכירת עמלק קודם פורים הסמוך לניסן, וזכירת שבת כיון דכתיב זכור את יום השבת לקדשו, בעל כרחך דהזכירה הוא רק על יום השבת דאין קידוש אלא בשבת, אבל במתן תורה לא כתיב כלל לשון זכירה, וכן כתוב בתורה רק השמר לך וגו' פן תשכח וגו' יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב, וזהו שמירה בלב דזכור, דרשו חז"ל (במגילה יח ובסיפרא) שהוא בפה ובכאן לא כתיב זכירה, **ושמירה בלב אנו מקיימין בכל עת ובכל שעה בקיום התורה והמצוה**, וזכירה דהקצפה נראה להדיא **שנאמרה רק לדור המדבר**, דהכי מוכחי קראי בפרשת עקב, שהתחיל שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן וגו' לא בצדקתך וגו' אתה בא לרשת את ארצם וגו' וידעת כי לא בצדקתך וגו' כי עם קשה עורף אתה זכור אל תשכח את אשר הקצפת וגו', הרי מפורש שלדור המדבר נאמרה, וכן בזכירת מרים דרישא דקרא הוא השמר בנגע הצרעת, **ואינו בזמן הזה ואינו בחו"ל**, ובספרי (דברים פיסקה ער"ח) מסמיך זה על איסור לשון הרע והוא איסור ככל האיסורים ואינו בזכירה, והזכירה היא על נגע הצרעת לעשות כדין כנלע"ד", עי"ש. ומבואר בדבריו דליכא מצוה עשה דזכירה במתן תורה, ומעשי מדבר, וגם זכירת מרים הוא רק 'על נגע צרעת' וזה אינו שייך בזמן הזה, ודבריו מחודשים ולא כרוב אחרונים דסוברין דיש מצוה עשה בזה עכ"פ פעם אחת בשנה.

והמלבי"ם בספרו 'ארצות החיים' (או"ח סי' או"ח ארץ יהודה סק"ד) כתב דבר חידוש: דלפי מה שכ' המגן אברהם דלא תקנו זכירה מיוחדת על מעשה דעגל במדבר משום דהוא גנותן של ישראל, י"ל דלכן תקנו לקרוא 'פרשת פרה' דלפי כמה ראשונים הוי דאורייתא, ואחרונים תמהו מאיזה מצוה הוי דאורייתא, ולפי הנ"ל ביאר המלבי"ם דהוא מכח מצות עשה לזכור פרשת דעגל במדבר, **דכיון דא"א לזכור מעשה העגל ממש דהוא גנותן של ישראל, מקיימין זה בקריאת פרשת פרה**, ולהסוברים דפרשת פרה הוא מדרבנן הוא משום דסוברים דזכירת מעשה דעגל במדבר הוא ציווי רק לאותו הדור (וכמו שצדד הרמב"ן).

ועי"ש עוד דזכירת מעשה דמרים מבואר רק בספרי, ולפי שיטת הבבלי אינו כן עי"ש מש"כ בזה.

ומש"כ המלבי"ם דבקריאת פרשת פרה יוצאין מצוה עשה לזכור בפה מעשה העגל במדבר, כבר מבואר בשו"ת 'ערוגת הבשם' (או"ח סימן ר"ה) בשם מרן ה'ישמח משה', בזה"ל: "מה שהקשה המ"א דהיכא רמיזא פרשת פרה בדאורייתא, ואני שמעתי טעם הגון בשם הגאון ישמח משה דבמעשה העגל כתיב זכור ואל תשכח ולא רצו חכמים לתקן קריאתה בציבור מטעם שכ' המ"א בסי' ס', משו"ה תקינן פ' פרה דאתי' לקנח צואת העגל ובזה מקיים מ"ע דאורייתא הנ"ל ושפתיים ישק", עי"ש.

מאת הג"ר יחזקאל שרגא שטיין שליט"א מרבני בוללינו וומסב"ג

לקראת יומא דהילולא קדישא של מרן רביה"ק זי"ע

עניני יומא דהילולא

כמו בכל יומא דפגרא שיש בו שני חלקים, חלק א' מה נתעורר למעלה ולמטה ביום זה, וחלק ב' מה שיש לעשות עפי"ז כדי להמשיך את סגולת היום.

כן עד"ז הוא עניני יומא דהילולא שג"כ נחלק לב' חלקים, חלק א' הנעשה ביום זה, הן למעלה אצל נשמת הצדיק והן למטה לתלמידיו וההולכין בדרכיו, חלק ב' העבודה למעשה, לדוגמא: **(א)** השתטחות על הציון. **(ב)** הדלקת נרות. **(ג)** נתינת צדקה. **(ד)** לימוד משניות ושאר חלקי התורה, ובפרט מחידושי תורתו לעילוי נשמתו. **(ה)** סעודת יארצייט או הנקרא אכילת תיקון ונתינת לחיים. **(ו)** אי אמירת תחנון. (וגם בזה ישנו ב' חלקים, א' מה שאנו עושים לטובת נשמת המת, ב' מה שאנו עושים כדי שנוכל לקבל השפע היורד מקדושת הצדיק).

המתרחש למעלה אצל הנשמה ביומא דהילולא

יום זה נקרא יומא דהילולא ומקור הענין נמצא לראשונה אצל רשב"י בזוה"ק שני פעמים, א' בהאזינו בסוף האידרא אצל הסתלקותו של רשב"י, והשנית בפרשת ויחי רי"ח, בעובדא דר' יצחק, דרשב"י הוסיף לו חיים עד להסתלקות רשב"י ונקרא שם הילולא דרשב"י, ושם מיירי לענין פטירתו ומשם נשתלשל לקרוא כל יארצייט של צדיק בשם זה.

ויש להקשות: דלכאורה הילולא עפ"י פשוטו נקרא חתונה, ולמה קראוהו כן ליום הסתלקות, ובפרט דבפשטות דיום היארצייט הוא יום של אבל, וכמבואר בגמ' נדרים י"ב שבועות כ' ובשו"ע יור"ד סו"ס ת"ב, דהמנהג להתענות ביום שמת בו אביו ורבו, [ועי' בייטב פנים תוכחת מוסר אות ל"א דמה שאמרו חז"ל מיתת צדיקים מכפרת הוא בכל שנה, כיון שמצטערין מפטירתו מכפר כמו יו"כ שמכפר בכל שנה] וכמו"כ יש להקשות דגם בצדיק זה גופא ביום שנסתלק הי' אבל, והספידו אותו, והתאבלו עליו הרבה, וא"כ איך נתהפכה עכשיו להיות יומא דהילולא וחדוה.

תשובה: ביומא דהילולא כמו בכל יומא דפגרא חוזר הצדיק בו ביום למה שהי' בראשונה ביום זה, וכיון שביום זה נסתלק ואז עלה למעלה, הן נשמתו, והן מעשיו מכל ימי חייו, כן הוא **בכל שנה ושנה דביום זה הוא נתעלה, כלומר נשמתו וגם מעשיו, לעולם עליון יותר.**

יארצייט הוא יום הדין לנשמה כיון שנתעלה לעולם עליון יותר

וכתוצאה מזה כיון שנתעלה הנשמה ישנו ב' ענינים. א' **הוא יום הדין להנשמה**, וכידוע מהאריז"ל דכשעולין למקום עליון גבוה, עוד דנין על דקות יותר, ונעתיק כמה לשונות של ספרי תלמידי בעש"ט אודות יום הדין של היומא דהילולא:

וז"ל **פנים יפות** פ' בהעלותך על פסוק קח את הלויים: כשהצדיק מתעלה מעולם אל עולם, ימצא בו כמה דקדוקים שלא היו נחשבים לעון בזה העולם, וכשעולה למעלה בעולם העליון מדקדקים ונדון עליהם, וכו', ומטעם זה המנהג להתענות ביום שמת בו אביו או אמו, מפני שהנשמה מתעלת בכל שנה מעולם לעולם, ובכל עליה ימצא עליו דין ודקדוקי המצוות, ומעלין אותו על ידי התענית והתפלות.

וז"ל **הפרי חיים** על אבות (לבעל אורח לחיים) פ"ד משנה י"ג: אמר הבעש"ט זלה"ה מה שהעולם נוהגין להתענות ביארצייט, היינו משום שביום שמת דנים את נשמת אביו ואמו אם יעלה למעלה לעולם העליון, ואז קודם שיעלה

לעולם עליון דנין אותו על קלות שבקלות, ובכל יא"צ דנין אותו כך כדי להעלות נשמתו יותר למעלה, ואז דנין אותו על חומרות גדולות שלא נהג, וע"ז מתענים ועושין צדקה ביא"צ כדי להעלות נשמת אביו ואמו יותר למעלה, כי ברא מזכה אבא ואם כבר נזדכך הנשמה, מכל וכל שאין שום דבר לדון אותה עליו, אז א"א להעלות לנשמה עוד יותר, כי א"א להעלותה אם אין דנין אותה מקודם, והנשמה המזוכך מכל וכל א"א לעלות אא"כ מזכירין בעוה"ז זכותו ומע"ט שלו שעשה בחייו, אז יוכל לעלות יותר למעלה למעלה, וזה פירוש הפסוק: אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, כלומר שאיש אל רעהו מדברים זע"ז, מיראי ה' ומזכירים מעשיהם הטובים שעשו בחייהם, ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה', כלומר שנזכרו יראי ה' לפני השי"ת ע"י סיפורים ממעשיהם הטובים, נזכרו לפני השי"ת, ויש להם עלי' למעלה עי"ז.

ואגב יש לציין למש"כ בתורת משה לחת"ם (פ' פנחס על פסוק חטאת לה'): דמה שמצינו דכל יו"ט מהשלש רגלים הם ימי הדין (הגם דפשטות דנין רק על פרטים כתבואה פירות מים, מ"מ ישנו מושג של דין, ובפרט שצריך קרבן חטאת ציבור כחלק מהמוספים, דמוכח מזה דשייך בי' ענין כפרה) והענין הוא, דביו"ט נתעלה כלל ישראל לעולם חדשה, ובאותה עולם צריך דין אם זוכה להגיע לשם, וזהו ענין דין ותיקין וכפרה ביום היארצייט דכיון שנתעלה צריך כפרה ודין נוספת,

וז"ל החת"ם שם: ידוע כל יו"ט הוא דין וצריך חטאת, והטעם כי אפי' אם כל ישראל צדיקים גמורים, מ"מ כשיגיע למקום או ליום המקודש יותר צריך מירוק, כי מה שהי' זכות במקום או בזמן שהי' עומד עד עתה יחשב חטא במקום וזמן המקודש, **וזה טעם תענית ויקריש ביום שמתו בו אבות, שאז עולים למדרגה קדושה יותר וצריכים מירוק יותר.**

עליית הנשמה לעולם עליון יותר גורם הרבה שמחה למעלה

תוצאה השני הנגרם ע"י עליית הנשמה הוא שמחה: **א'** מצד עליית הנשמה **ב'** מצד עליית מעשיו, (כלומר דהנה קדושת איש הישראלי מורכב מב' חלקים א' מצד עצם נשמתו שהוא חלק אלוק ממעל ממש, והשני מצד מעשיו שזוכה לעשות במשך ימי חייו שע"ז ממשיך שכינה בתחתונים יותר ויותר, וב' קדושת אלו עולים מלמטה למעלה אחר הסתלקותו), **ונעשה שמחה למעלה**, הן לנשמת הצדיק גופא ולפיכך נקרא יומא דהילולא של פלוני, דכיון שנתעלה היא בשמחה, והן דכל הנשמות שמחים עמו, ונציין כמה מקורות לענין זה:

א' לגבי שמחת הנשמה ביום זה כיון שנתעלה, מצינו בס' דברי דוד בשם הק' מטשורטקוב (הובא בטעמי המנהגים) דמה שעושים בניו ותלמידיו סעודה הוא בחינת יום שנעשה נם לרבו, דכיון שנתעלה נחשב כנעשה לו נם.

ב' לגבי השמחה שנעשה מעליית מעשיו: מקור הענין שכן הוא ביום הסתלקותו, מצינו כבר ברמ"ק על זוה"ק פ' ויחי שהעתקנו לעיל, כלפי מה שמצינו בזוה"ק דיום הסתלקות נקרא יומא דהילולא שהוא לשון שמחה, ומפ' הרמ"ק **דבשעת הסתלקות הצדיק עולים מעשיו עמו ונעשה שמחה רבה למעלה מזה וגורם בזה יחוד למעלה, ויחוד נמשל לחתונה לפיכך נקרא הילולא**, כ"ה לגבי יום פטירתו, ולגבי יומא דהילולא מצינו כן מפורש בתפארת שלמה פ' מסעי לגבי פטירת אהרן, דידוע כל מה שנעשה ביום א' חוזר עליו בכל שנה ביום זה, ובמילא גם העלאת מ"ן של אהרן חוזר בכל שנה ביום זה וגורם המתקה בימי ביהמ"צ של ימי חודש אב.

וז"ל התפארת שלמה פ' מסעי: והנה גדולים צדיקים במיתתן כמו שאהרן הכהן העלה מ"נ בחייו אל השכינה, לקבל החסדים והשפעות טובות, כן ביום מיתתו העלה יותר ויותר בנפשו כנ"ל, והמשיך שפע החסדים והשפעות טובות מלמעלה להשכינה בעת החיא בחודש החמישי באחד לחדש, **וזאת המעלה והזכות עומדת לעד** שגם ביום הזה בחדש המר הזה בין המצרים שהשכינה מתרכת חלילה מבעלה, הנה זכות אהרן הכהן שנתעלה ביום הזה יעמוד לנו, להמשיך חסדים ושפע להשכינה ומתוך צרה יצא הרווחה, ויומציא חנינה ולכך נכתב יום ההוא לזכרון לדורות עולם.

תורתו של הצדיק נתעלה ונתחדש ביום זה והצדיק דורש בו ביום

נקודה נוספת מצינו בדברי האריז"ל על גמ' ברכות (ה:) אגרא דבי הילולא מילי, דביומא דהילולא של צדיק אין עוסקים למעלה רק בתורתו, וז"ל בליקוטי ש"ס שם: כי ביום פטירת הצדיק מן העולם אין העסק כי אם בתורה ובמעשים טובים אשר חידש הוא וזה סוד אגרא דבי הלולא מילי, מלולא פירוש מלולין ודבריו שחידש הוא.

ויותר מזה מצינו שהבעל ההילולא, הוא הוא הדורש ביום דהילולא שלו ממה שחידש בתורה בהיותו בעוה"ז.

וז"ל ר"א גאלאנטי (תלמידו של הרמ"ק ולאחמ"כ תלמידו של האריז"ל, מגדולי חכמי צפת בדור דעה, בספרו קונת סתרים איכה ה' ב'): כי בשעת פטירת הצדיק מתעוררים כל מעשיו שעשה בעולם וכל התורה שעסק בה וכל הייחודים שייחד בתורתו ובמעשיו, כולם חוזרים ומתחדשים, והוא בסוד שאמר בפרשת ויחי **בהלולא** רבה דר"ש תהא מתקן פתוריה שנאמר לר' יצחק, כי בודאי הוא הילולא רבה, וכן איתא במדרש רות כשנפטר ר' חסדאי הלך ר' יוסי בריה ובת תמך בבי קברי דהויא לילא שמע מגו חדוון דכתות כתות דמתכנפי והוו אמרין נזיל בחדוותא דהלולא דאורייתא דר' חסדאי עכ"ל, ושמעתי משמו של האלקי מההאר"י זלה"ה **שבכל אותה הילולא אין מי שידרוש כי אם הנפטר ההוא**, וזהו אומרו נזיל לחדוותא דהילולא דאורייתא דר' חסדאי, וזה לדעתי שרמזו ז"ל בדבריהם אגרא דבי הלולא מילי, כלומר שכר דבי הילולא דההוא עלמא הוא מילי, כל אותם מלין דעביד ועסק בההוא עלמא.

ומצאתי כתוב בדברי המגיד שהיה מדבר למורנו ורבינו הגדול מוהרר"י קארו זלה"ה שהבטיחו שידרוש בג"ע שבעה ימים, וסימן מסר לו משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך, והימים שיראה גודל מעשיו לכל נשמות הצדיקים אשר בגן יהיו ק"ף יום, וסימן בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום, זכאה חולקיה יהא רעוא דנזכה אף אנן אבתריה לאורך ימים, עכ"ל ר"א גאלאנטי ז"ל.

ס"ה: כמו שבשעת פטירתו נתעלה למעלה, כן עולה בכל שנה לעולם עליון יותר, לפיכך מצד א' יש לו דין ומחמת זה מרבין לו זכיות, מצד שני הוא יום של שמחה, הן לו שנתעלה, הן להשי"ת ולנשמות הצדיקים למעלה ולמטה, דנתעורר שוב עליית מ"ן של מעשיו הטובים.

יום הילולא של הצדיק אותו היום שייך לצדיק זה

ס"ה יומא דהילולא הוא יומו של הצדיק שנסתלק בו ביום, דכיון דכל העולמות שמחים בו ומשתעשעים בנשמתו ובמעשי המצוות שלו, ולומדים תורתו והצדיק הוא הדורש בו למעלה, נתהפך היום ליקרא על שם הצדיק הזו, לדוגמא יום כ"א אדר שייך לר"ר אלימלך זצ"ל, וכן נתקבל אצל חסידים ואנשי מעשה דכששומעים כ"א אדר או כ"ה ניסן תיכף מקשרים את זאת עם הצדיק שנסתלק בו ביום, ולפי הנ"ל הוא מובן שפיר דהוא יומו ממש.

ויש בחינה נוספת לאידך גיסא, דיום כ"א אדר הי' מתחילה שייך להרבי ר' אלימלך זצ"ל, ומה"ט גופי' נסתלק בו ביום, ענין זה רואים בולט אצל רשב"י דאמר בהדיא כל יום זה דילי הוא, וכמו"כ רואים דלצדיק ישנו הרבה שייכות ליומו גם בחייו, ובשורש הדבר ידוע שהצדיק נולד ג"כ ביום זה, וכן רואים הרבה מימרת של צדיק בחיים דיום זה הוא יום טוב ויום מסוגל, דשרשם הוא ביום זה, ומחמת זה נסתלקו בו ביום.

ע"כ הוא במה שמצינו בספרי צדיקים אודות המתרחש עם נשמת הצדיק ביום דהילולא שלו.

וכלפי מהו עבודתינו ביום הזה כתוצאה מיום הדין של הצדיק ומיום השמחה של הצדיק, מצינו בזה כמה ענינים:

עבודתינו ביומא דהילולא להרבות זכותים לנשמת הנפטר

א' מצד שהוא יום הדין של הנפטר, מרבין לו זכיות, ומחמת זה: עולים לציון כששייך, מדליקים בו נרות, לומדים משניות לומדים תורתו, עושים לחיים הנקרא תיקון.

עוד ענין מצינו ברש"י סוף יבמות קכ"ב. **דיום היארצייט קובעים "לכבודו" ובאים שם ומושיבין ישיבה שם**, והענין ליתן כבוד הוא כמו שמצינו בהלוית המת, דזהירין הרבה בכבוד המת, והענין מבואר בשם משמואל פ' ראה בשם אביו, דהחיצונים בורחין מכבוד, דיניקתם הוא מזלזול ובזיון ופעור יוכיח, ולהכי הוא תיקון ושמירה למת לכבדו ככל ששייך.

(ועפ"ז הוסיף בארץ צבי למה נזהרין בד' מינים, לכבדו כ"כ בהידור, דכיון דד' מינים הם גירא בעיני דשיטנא, צריך לחיות מכובד, כדי להבריח החיצונים משם).

ולפי הנתבאר לעיל דביום היארצייט הוא ג"כ יום הדין מובן ג"כ דע"י הכבוד הוא שמירה ותיקן לו, וזהו כוונת רש"י דבאים לכבודו, וכידוע מהתפארת שלמה שהגיע לליוענסק ביומא דהילולא אף שלא עלה לציון בחיותו כהן, דעצם הגיעתו לעיר הוא חלק מנתינת כבוד

(ובזה מובן היטב בזמינינו דנתרבה הרבה המצב בעיר שהצדיק מונח שם, כל צדיק במקום ובאופן שלו, הצד השוה שבהם דכל העיר מרגיש שהיום הוא יומא דהילולא של הצדיק, אם בצפת ביומא דהילולא של האר"י, אם בצאנז בכ"ה ניסן, אם בקרית יואל בכ"ו אב, דהמצב אודות היארצייט הוא חלק מהכבוד, דכבוד לעולם הוא ע"י חיצונית)

כמו"כ הי' המנהג אצל חסידים להעלות ביום זה על הזכרון עבודת הצדיק ומעשיו הטובים, ויש בזה טובה הרבה לנשמת הנפטר, וכמובא מבעש"ט בספר פרי חיים על אבות שם (הובא בבעש"ט על התורה פ' וירא) **אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו**, כלומר מספרים מיראי השם, ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון ליראי ה' ולחושבי שמו, ליראי ה' קאי על הצדיק, ולחושבי שמו קאי על החסידים המספרים למטה מעבודת הצדיקים, ונקרא חושבי שמו דהצדיק נקרא על שמו של הקב"ה כביכול, וגם הם החסידים המספרים נזכרים לפניו ית', בזכות שגרמו עלי' לנשמת הצדיק.

וז"ל: **והנשמה המזוככת מכל וכל, א"א לעלות אלא אם כן מזכירין בעולם הזה זכותו ומעשים טובים שלו שעשה בחייו אז יוכל לעלות יותר למעלה**, וזהו פירוש הכתוב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו כלומר שאיש אל רעהו מדברים זה עם זה מיראי ה', ומזכירים מעשיהם הטובים שעשו בחייהם, ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה', כלומר שנזכרו יראי ה' לפני ה' יתברך, על ידי סיפורים ממעשיהם הטובים נזכרים לפני ה' יתברך, ויש להם עלייה למעלה על ידי זה, ולחושבי שמו: **רצה לומר הם עצמם אותם איש אל רעהו המדברים מיראי ה' ממעשיהם הטובים וממנהגיהם ודרכיהם בעבודת ה' יתברך נקראים חושבי שמו**, כי צדיקים הן הן המרכבה, **ואלו חושבי שמו נזכרין גם כן לפני ה' יתברך, בשביל זה שגרמו עלייה לנשמת הצדיקים**, עד כאן דבריו.

ביום זה אנו משתתפים בשמחת נשמת הנפטר

ב' מצד העלי' שלו למעלה מצינו כמה הבחנות, א' שמחים עמו, בס' מאורי אור בשם ר' מרדכי זוסיא מהוצעלים: כמו שמצינו דכשיש שמחה למטה ישנו שמחה למעלה, וכמו שמברכין בעת שמחת נישואין שהשמחה במעונו, על דרך זה כשיש שמחה למעלה ביארצייט שמחים עם הנשמה למטה.

וזה אחד מהטעמים שאנו עושים בו סעודה, וכן מצינו בס' דברי דוד בשם הק' מטשורטקוב (הובא בטעמי המנהגים) דמה שעושים בניו ותלמידיו סעודה הוא בחינת יום שנעשה נס לרבו דכיון שנתעלה נחשב כנעשה לו נס.

ומה"ט אין אומרים בו תחנון דהוא יום שמחה.

התלמידים מקבלים בו כוחות רוחניים חדשים

ג' נמשך לנו תוספות כוחות רוחניים, בליקוטי אמרים תניא בסוף אגרת כ"ז שהוא מכתב שכ' לתלמידי הרה"ק מווייטעפסק לחזקם אחר פטירת רבם, כתב שם חידוש נפלא: דכיון שע"י פטירת הצדיק עלה עמו כל מעשיו בתורת מ"ן, ונעשה מזה יחוד, וידוע דמכל יחוד נמשך שפע חדש למטה, ותלמידיו שנעשו עובדי השם ע"י תורתו ועבודתו מאיר עליהם הארת חדשים והרהורי תשובה, ע"כ. הוא כתבו לגבי אחר הסתלקותו, אולם כיון שנתבאר שכל זה חוזר בכל שנה א"כ גם מה שחידש התניא שהתלמדים למטה מקבלים הארה חדשה שייך ג"כ לכל שנה, (וכן רואים בחוש, דע"י שבאים להשתתף ומתעוררים במשנתו נתעוררים הרבה ליראת שמים, וכ"ז הוא מכוחו של התחדשות תורתו של הצדיק ביום הזה למעלה כהובא לעיל מהאריז"ל)

הצדיק ממשיך השפעות גשמיים למטה

ד' נמשך לנו כל השפעות וישעות רוחניות וגשמיים: בס' מליצי אש בשם ר' שמואל ראזענבערג אב"ד ראצפערט מובא ממה ששמע ממהרי"ד מבעלזא זצ"ל, דכמו שבחתונה נותנים דרשה געשאנק להחתן, כמו"כ נותנים כן לנשמת הצדיק ביומא דהילולא דילי', והוסיף שמקובל בידו בשם האוהב ישראל זצ"ל, דהמתנה שמבקש הצדיק הוא, שיוכל להשפיע למטה בני חיי ומזוני.

ובספר עקידת יצחק בשם דודו הישמח ישראל בשם הרה"ק מלובלין ביאר הפסוק, וחסד ה' מעולם עד עולם על יראיו, דכשיראים הולכים מעולם לעולם ביומא דהילולא, אז נתעורר חסד ה' לבני בנים.

ס"ה מעלת וסגולת היום

היוצא מזה תשובה על קושי' שהקשינו בתחילה, למה הוא יום שמחה בו בזמן שבשנה שנסתלק הי' ימי אבל, תשובה: מצדינו שנתפרדו ממנו אנשים שמלמטה הוה ימי אבל, ומצד עליית הנשמה הוא שמחה, ולכן בשעת פטירתו ישנן ב' הבחינות ביחד אבל מצד אחד ושמחה מצד אחר, משא"כ במשך השנים כיון שבמילא איננו עוד אתנו, נוגע לנו רק עליותיו עוד למעלה לפיכך הוא רק ימי שמחה מצד אחד וימי דין מצד שני אבל אינו אבל כלל.

נפתל"י שבע רצון ומלא ברכת ה'

הודה לשמו ונהללו בפינו, לשגר מיטב ברכתינו, מעומק לבבינו, למע"כ ידידינו הנכבד והנעלה, מופלג בכל מעלה
עליון הטובים והכבידים לראשו עטרה, שמו הטוב מפורסם לתפארה, למען הכלל והפרט לא ישבות חשיכה כאור
תבענה שפתינו שבח יקר וגדולה, על אשר משליך עצמו מגעד יומם ולילה, לעסוק באמונה ובמסירות בצ"ע
לכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א נאמן ומסור, לעמוד לימין קדשו תדיר, למען מוסדותינו וקהילתינו בארה"ק
יזיו רב לו להצלחת מסע הקודש של מרן רבינו שליט"א ועריכת השב"ק פר' תולדות הבעל"ט באתרא קדישא

הרא"ש ידידינו היקר והנכבד המחולל בקולי רי"ח

מז"ה

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ז

ומראשי ועד הנסיעה של מרן רבינו שליט"א לארה"ק

מנקודתי ואמני ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לדגל שמחת אירוסי למז"ט בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה, אד"י שבחבורה, נודע לתהילה ותפארה

כמר **אדי' ליבוש** הי"ז

עב"ג הכלה החשובה שתחי'

בת מחז' מוה"ר **משה שמואל מרדכי שטיין** הי"ז

אב"י בקדית יואל יע"א

ויהי נועם ה' עליכם, שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ותזכו להמשיך בפעליו הברוכים
בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ובשכר זאת יברכהו ה'
באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעמים, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, אכי"ר.

ומראשי ועד הנסיעה באר"ק

שב"ק פרשת תולדות תשפ"ו לפ"ק

באתרא קדישא מירון

חוקים להורותם

הלכות עדינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב המאור דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

שאלות שנתעוררו בשנה זו במקומות הנופש

טבילת רשת לצליית בשר [מנגל]

כלי המיועד לצלות מאכלים [מנגל], אם מיוצר על ידי גוי [הרבה מהן מיוצרים בחו"ל או בכפר ערבי] צריך לטבול הרשת שמניחים עליו המאכלים, וגם אם משתשמש בו רק פעם אחת.

ורק אם הוא כלי רפוי שאינו ראוי להשתמש בו כמה פעמים אינו טעון טבילה.

עצה שלא לטבלו

אם נמצא במקום שאין מקום לטבלו, יכול להקנותו לגוי בכסף או משיכה או הגבהה, וישתמש בו כך, אבל אין להקנות על ידי אחר.

(ואם ברצונו להשתמש בקביעות צריך לטובלו, ובשעת הדחק יש אומרים דיכול להפקיר הכלי).

אין לו מים ליטול אחר מי רגלים

צריך לצאת למי רגלים ואין לו מים ליטול ידיו, יכול לצאת בלא שיגע במקומות המכוסים ולא יכנס למקום המטונף [דהיינו שיטול לתוך כלי], ובזה מעיקר הדין יכול לברך וללמוד בלא נטילה.

(שו"ע סי' ז' סעי' ב', ובשועה"ר דנכון לרחוץ ידיו לפני התפילה או הזכרת השם משום היכון לקראת אלוקיך).

בדיקת תפילין שעמדו זמן רב בשמש

תפילין שעמדו זמן רב במקום חום תחת השמש, נכון לבודקם אם נשארו בכשרותם, ולכן נכון שלא להשאיר התפילין ברכב [אויטא] במקום שזורח עליהם השמש.

הגיע לבית שאין בו מזוזה

שכר בית או צימר בא"י ואין בו מזוזה, אסור לדור שם עד שיהא שם מזוזה, ובבית מלון יכול לדור אף כשאין בו מזוזה.

(דמזוזה הוא חובת הדר, ופונדק אין חייב במזוזה, ומלון נחשב פונדק, דאף בזמן שהאורח שוהה שם שייך המקום לבעל המלון, ואחריות הניקיון והחלפת המצעים שייכים לבעה"ב, אבל בדירה או צימר שכל האחריות מוטל על האורח אינו נחשב פונדק אלא דירה).

"מיחם" "מיני בר" במלון של גויים

מיחם או מיני בר במלון וכדו' ששייכים לגוי, מותר להשתמש בהם אף שאינם טבולים, אולם יש ליזהר במיחם אם יש חשש בליעות של איסור.

שמא מחממים מעליו מאכלי איסור, או שנכנס בליעות איסור דרך הברז [קרא"ן], וכלים ששייכים לישראל צריכים טבילה.

איסור ליקח בני ביתו במקומות שיש בהן חשש ראיות אסורות

הלוקח בניו או שאר ילדים במקומות שיש בהם ראיות אסורות ר"ל, הוא עובר באיסור דאורייתא [חוץ ממה שהוא בעצמו עובר באיסור ולא תתורו].

(דנחשב שנותן בידיים איסור לקטנים, וזהו אסור מחמת ספייה, דהיינו שאסור ליתן לקטן לעבור איסור, וזהו הן בבניו והן בבנים אחרים).

ליתן אוכל לבהמות בשבת

שוהה בשבת בכפר שמצוי שם בעלי חיים [בהמות, כבשים ועוד], **אסור להאכילם במיוחד בשבת, אלא אם אין להם מה לאכול, ורק בדרך אגב כשנמצאים שם אפשר ליתן להם מאכלים בלא טירחא.**

אבילה מבית לחצר

האוכל בבית ובחצר [כפי שמצוי בדירות נופש שיש בהם חצר], **בסעודה יכול לאכול בפנים ובחוץ כשדעתו לכך, ובמאכלים שברכתם בורא נפשות, בחצר שפתוחה לרחוב צריך לחזור ולברך, ואם רואה מהחצר את הבית אינו חוזר ומברך, ואם החצר מוקפת מחיצות ונעולה בשער ונחשב כחדר בבית, אין צריך לחזור ולברך.**

ובמזונות ופירות משבעת המינים, לכתחילה יש להחמיר ובדיעבד אינו חוזר ומברך.

אבילה וברכה בים או בבריכה

אין מן הראוי לאכול כל מידי דאכילה, אלא כשרוב גופו מכוסה כראוי.

לכתחילה אין לברך אלא אם חלק העליון של גופו מכוסה, ורק בשעת הדחק [שאין לו בגד לפניו והוא מוכרח לשתות] **אפשר לברך בלא כיסוי חלק העליון, אולם ברכהמ"ז יש להקפיד שיהא מכוסה גם חלק העליון, ואם הוא לבוש בחלוק צריך שיהא בגד מתחתיו שמהודק לגופו או שיחגור עצמו בחגור** (בכדי שיחצוץ בין לבו לערוה).

טבילה בבריכה

מעיקר הדין יכולים אנשים לטבול בבריכה [בקרקע ולא בכלי] **אף שהם מים שאובים, ודעת רבינו זי"ע דטבילה לתוספת קדושה כגון טבילה בכל יום לפני התפילה, צריך שיהא דוקא במקום כשר כמו במקוה.**

ס' טהרת שבת כהלכתו (ח"ב עמ' מ') בשם הגאון הגדול דומ"ץ קר"י שליט"א ששמע מהרב ר' מנחם הענדלער שליט"א ר"מ בישיבה שאמר לו רבינו זי"ע שאף שטבילת עזרא כשר בשאובין, מכל מקום טבילה בכל יום לתוספת קדושה, אינו מועיל וצריך שיהא מקוה כשירה, ושכך אמר רבינו בעת שבנו המקוה במחנה רב טוב דהטבילה שהנהיג הבעש"ט זי"ע לפני הטבילה צריך מקוה כשירה ואינו מועיל בבריכה, ועי' שו"ת מנח"י ח"ד סי' ס"ד.

רבינו זי"ע החמיר שלא לטבול [אפילו כשאין לו מקוה אחר] **בבריכה שמיועד לרחיצה שלא לפי דרכי הצניעות** [בתערובות רח"ל].

בס' תפארת משולם (תולדות הרה"צ רבי משולם אשכנזי זצ"ל האדמו"ר מסטאניסלאוו, עמ' ק"צ) מובא דבשנת תשט"ו כאשר הגיע רבינו אל ביתו של הגה"צ מסטאניסלאוו לאנדאן זצ"ל לקבלת הפנים, ירד וטבל במקוה טהרה שלו, כי לא טבל כל הימים שהיה על הספינה [כפי שהעידו אנשים שהיו עמו על הספינה שלא הירשה לטבול "בסווימינג פול" שאמר דזה מקום זוהמא, ואף הוא בעצמו לא טבל שם כלל.

וכן סיפר הרה"ח ר' בנימין הערש בערקאוויטש ע"ה מנהל בית רחל (באילנא החי' ח"ד עמ' רי"ט) שהי' עם רבינו בדרכו מא"י בשנת תשי"ט, והצוות של הספינה היו מוכנים להכין הסווימינ"ג פו"ל במיוחד לרבינו שיוכל לטבול קודם התפלה, אבל רבינו אמר שהסווימינג פול הוא מקום טומאה שאינו מביא טהרה, ובשום אופן לא הסכים לילך שמה.

וכן סיפר הרה"ח ר' מענדל גרינבירג הי"ו (א טאג בים רבין עמ' קפ"ב) שהי' עם רבינו בנסיעה זו וצוה לו רבינו להכין לו אמבטי של חמין בערש"ק, ואמר לרבינו שיכול לילך בהסווימינ"ג פו"ל, ואמר לו רבינו "ניין, איך וויל דאס נישט נוצן, איינס, וויל דאס איז נישט געמאכט פאר קין קדושה, צווייטנס, וויל אז אן איד וועט האבן א סווימינג פול אינדערהיים, און בשכינות וועט ער האבן א מקוה, וועט ער זאגן אז ער וויסט אז דער סאטמארער רבי' איז אויך געגאנגען אין סווימינג פול אנשטאט א מקוה איז א סימן אז עס איז גוט, ממילא וויל איך דאס נישט נוצן".

וכן סיפר הרה"ג ר' מרדכי דוד קאהן ז"ל ר"מ בישיבה תו"י ק"י (קונטרס דולה ומשקה אות קי"א) כששאלו את רבינו אם לילך למקוה ולטבילת טהרה בסווימינ"ג פו"ל, לא היה ניחא דעתו מזה, ולא היה החשש בעבור הכשרות, רק כיון שהוא מקום מזוהם [שרוחצים בתערובות] סבר בקדשו, כי אין המקום מסוגל עבור טבילה לתוספות טהרה".

איסור שירה וזמרה (ד)

נגינה בנשים

א. בנשים יש מקום להקל יותר בשמיעת כלי נגינה [א].

שירה לצורך זירוז המלאכה

ב. מותר לשמוע "מוזיק" בשעת עבודה כדי לזרז מלאכתן אבל אם המלאכה קלה ואינה צריכה זירוז ושמיעת הכלי שיר הוא רק להנאה ותענוג אסור [ב].

שמיעת שירים בשעת התעמלות

ג. במקומות שבאים לעשות "התעמלות" והדרך להשמיע שם שירים ומנגינות מותר אם מועיל לשומעים לעמוד בקצב הנדרש [ג].

שמיעת שירים בנסיעה

ד. מי שנוהג ברכב (אוטו) **וחושש שתפול עליו שינה מותר לו לשמוע שירים וכלי נגינה [ד].**

שמיעת שירים בשעת עבודת הבית

ה. מצוי כי כשעוסקים בעבודות הבית כגון שטיפת כלים ושטיפת הרצפה וניקוי הבית שומעים מוזיק אם הנגינה מוסף ומסייע ומזרז לעשות המלאכה כמו שצריך מותר אך אם שומעים סתם להנאה אינו מותר [ה] ויש שלימד זכות להתיר בכל אופן [ו].

ביאורים והוספות

(א) במשנ"ב (סקי"ג) הביא דברי האחרונים דנשים המזמרות בפה בעת מלאכתן יש למחות להם ואם אינם שומעות מוטב שיהיו שוגגין עיי"ש ובצפנת פענח על הרמב"ם (הל' תעניות פ"ה הי"ד) כתב אפשר דנשים מותרות דהוי כמו תכשיט כמבואר בירושלמי (פ"א דפאה ה"א) דמותר לאדם ללמד בתו יוונית מפני שהוא תכשיט לה ולא גזרו רק על דבר שיש בו תענוג ושמחה עיי"ש וצ"ב מה בכך דהוי תכשיט הא למעשה גזרו חז"ל לאסור כל השירה וזמרה, אך למעשה נקטו כמה פוסקים להקל בנשים ובפרט בבנות משום שאם לא יתירו להם כיון שאין להם תורה יהיו בטילות והבטלה מביא לידי שעמום ובסופו של דבר יגיעו למעשים גרועים יותר ועי' שו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' של"ג) ובשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ל אות ג') ובפרט בבנות גדולות שרוצות לצאת להסתובב בקניות מיותרות ויש בזה חסרון דכל כבודה וכו' ובשמיעת המוזיק בבית יהיה יותר קל להשאר בבית פנימה.

(ב) בגמ' סוטה (מ"ח ע"א) אמר רב הונא זמרא דנגדי ודבקרי שרי דגרדאי אסור ופירש"י דמה שמשוררים מושכי הספינות בחבל ומושכי הבקר שמזמרין בשעה שחורשין ואינו אלא לכוין את השוורים לתלמיהן שהולכים לקול השיר דערב עליהם ולכך מותר אבל מה שמשוררים האורגים שאינו אלא לשחוק אסור ועיי"ש ברמב"ן ומאירי דמושכי הספינות וכן מושכי הבקר היתה צריכה סיוע וזירוז ולכך התיר להם רב הונא אבל מלאכתם של אורגים לא היתה כבידה ואינה צריכה סיוע וזירוז ולכן אסור ולכן כתב הב"ח והביאו הפמ"ג ומשנ"ב דנשים המשוררות בשעת מלאכתן יש למחות בהן עיי"ש.

(ג) דהוא חלק מעבודת ההתעמלות שעושים לפי הניגון וכל שתכלית השירה אינה להרבות שמה אלא למטרה אחרת מותר, אך אם משמיעים המוזיק ללא שייכות לסוג ההתעמלות וצורתה רק כדי שיהא נעים לשוהים שם וכפי שמצוי היום שהולכים לבריכה לשהות במים להנפש ולהשתחרר ומשמיעים כלי שיר להנעים לבאים שם זה אינו נכלל בהיתר זה.

(ד) הוראת בעל אבן ישראל (הובא בקובץ בית אהרן וישראל ס"ד עמוד קי"ז) עפ"י הגמ' הנ"ל בסוטה ולפי"ז יש מקום להתיר אף שלא במקום פיקוח נפש שיש חשש שירדם אלא אף כשמפעיל רק לשם ריכוז בנסיעה ג"כ יש להתיר דאין שמיעתו לשמוח וליהנות רק שיוכל לעשות מלאכתו כראוי.

(ה) כמבוא' בגמ' סוטה החילוק בין הזמרה של הספינות ומושכי הבקר דמותר ושל האורגים אסור עיי"ש.

(ו) בספר פנינת המקדש מביא בשם הגרמ"ש קליין שליט"א די"ל דבאמת אין כוונת האנשים אל תוכן השירה והנגינה אלא שנוח להם שאין שקט בבית ומצוי הרבה שאפילו מסיחים דעתם מהשירה וכוונתם רק שיהי' איזה קול בבית ולא שקט לגמרי ומה דמבואר בגמ' לאיסור דהדרך היה אצלם שהיו רוצים לשמוע השירה ולהרבות שמחה ושחוק אבל בזמנינו אין המטרה בשביל זה וכל זה בגדר לימוד זכות על המנהג.

שעון מעורר שמשמיע שירים

ו. שעון מעורר המנגן ניגונים אף שמשתמש בו באופן קבוע מותר כיון שהוא צורך מצוה, שמתעורר בזה לתפלה ועבודת ה' [ז] וכן ניגונים הנשמעים בצלצול בטלפון מותר אם כוונת האדם רק לדעת שמתקשרים אליו ומיד שמצלצל מפסיק השירה ואינו מתכוון לשם תענוג [ח].

שמיעת שירים כדי להרדם

ז. אנשים שקשה להם להירדם מחמת ריבוי טרדות ודאגות יש להתיר להם לשמוע צלילי שירה וזמרה [ט].

שמיעת נגינה שלא ברצון

ח. אם נמצא במקום שמשמיעים שם שירה שלא ברצונו כגון שנכנס לחניות ומשרדים שמושמעים שם שירה באופן קבוע כדי להנעים הקניה ללקוחות אינו צריך לחשוש לאיסור שירה דאין כוונת האדם ליהנות משירים אלו ולבוא לידי שמחה [י].

שמיעת מוזיק בזמנינו

ט. גדולי הפוסקים כתבו ללמד זכות על המקילין בשמיעת שירה ונגינה בקביעות עקב חולשת הדורות לאנשים שטבעם נוטה לעצבות ושמיעת הניגונים מועיל לחזק את הנפש ומונע כעס ורוגז [יא] אכן ראוי ליראי שמים ובני תורה ואנשי מעשה המדקדקים במצוות להמנע משמיעת נגונים בקביעות [יב].

ביאורים והוספות

(ז) נתיבות ההלכה (קובץ מ"ד) בשם הגאון ר' ישראל יעקב פישר זצ"ל.

(ח) והכלל בזה דלא נאסרה שירה ונגינה אלא כאשר המטרה הוא להגדיל השמחה וכלשון המחבר כשמנגן בכלי שיר "כדי לשמח בהם" אבל אם משתמש בשירה אלא כדי להשיג מטרה אחרת אין זו שירה האסורה אך אם ממשיך לשמוע עריבות הצלצול כדי ליהנות ולשמוח לא נכלל בהיתר זה.

(ט) עפ"י המבואר לעיל דבכל אופן שמטרת השמיעה היא לא בשביל שמחה ותענוג אלא כדי לסייע לו במצבו להפיג דאגתו וטירדתו שיוכל להירדם בקלות בכה"ג מותר ואף דמבואר בתוס' (גיטין ז') דראוי להחמיר לשכב ולקום מתוך זמרה דמתענג ביותר שם נהגו כן מחמת תענוג ולא מחוסר יכולת לישון וראיה לזה שנהגו כן גם בקומם מהשינה וסופו מוכיח על תחלתו דהמטרה היתה לעונג בלבד.

(י) עי' בפסחים (כ"ה) בסוגיא דלא אפשר ולא קמכוון דאם אינו מכוון ליהנות מותר דקיי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוון מותר. ועי' בחפץ חיים (כלל ו' באר מים חיים אות י"ד) לענין שמיעת לשון הרע שאם בא לאיזה חבורה בשביל איזה סיבה ולא משום שמיעת לשון הרע וגם עתה לא ניחא ליה לשמוע איסור דוודאי לא עובר על איסור שמיעה עיי"ש ומצוי שמתקשרים לחברות גדולות ומוסדות ובהמתנה לשיחה בטלפון מושמעים ניגונים ושירים אין בזה איסורים דנשמעים לו בעל כרחך ואין כוונתו לזה.

(יא) בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סימן קכ"ה) כתב "אין זה דומה לשאלה בהלכות שבת ויו"ט או בנבילות וטריפות או שעטנז וריבית דאם היא אסורה הריהו אסור לכל ואם מותרת היא מותר לכל אבל שאלה זו נשתנית לפי המקום והזמן ולפי האדם והרבה פעמים יש בה איסור גדול מאוד והרבה פעמים היא מותרת לגמרי ואפשר מצוה יש בה דשאלה כזו שייך בה לומר אחר כוונת הלב הן הן הדברים" ובסיום דבריו כתב "נראה בחוש שהעצבות הוא מדה רעה מאוד שהרי יסוד של עצבות שהוא בכעס על השי"ת שמנהג עולמו ח"ו שלא כדין שאינו נותן לו כפי רצונו ומביא לידי כמה עבירות וא"כ מי שעלול בטבעו לבוא לידי עצבות ח"ו בוודאי אין עליו חטא אם שומע קול פאנאגראף ואדם שהוא בטבע אינו בעל עצבות בוודאי יש עליו איסור לשמוע וכו' וזה נשתנה לפי האדם והמקום והזמן וא"א לומר בזה שום כלל דאין אדם יודע מטמונותיו של חבירו" והובאו דבריו בשו"ת שבט הלוי ח"ו סימן ס"ט ובח"ח סימן קכ"ז כתב "כהיום מקילים אפילו מדקדקים בזה ויש ללמד עליהם זכות ופעמים הרבה עושים לפקח עצבותייהו ושרי ובפרט בנשים שכיח זה "וע"ע בספר אום אני חומה (ח"ב סי' רמ"ב) שכתב עפ"י המבואר ברמ"א דמותר לצורך מצוה י"ל דהאידנא דהוא שלא יבוא לכלל כעס ולחינוך הבנים הוי בכלל מצוה עיי"ש ומצוי בזקנים שסובלים מחוסר מנוחת הנפש דמותר לכתחלה להקל בזה ונחשב צורך רפואה עי' אור לציון (ח"ג פ"ל ס"ד) וכלל הדברים הוא דכל שמטרת השיר הוא להפיג מתח ולחץ נפשי למי שנצרך לכך הוי צורך מצוה ובכלל זה מי שאין דעתו מיושבת עליו מחמת צער ודאגה או שאינו חש בטוב וכדומה מותר לו לשמוע שירים כדי להשקיט רוחו דאין מטרת השירה לשמחה ותענוג אלא להפיג צער ודאגה.

(יב) דדעת הרבה פוסקים להחמיר כדעת השו"ע דיש איסור אף שלא בבית המשתה ואף באופן שאינו רגיל בקביעות ואף הרמ"א שמיקל בזה הביאו רק בשם יש אומרים ולא ברור שפסק כן להלכה ויתכן דרק בשעת הדחק יש לסמוך ע"ז ועכ"פ למי שצריך לו להרגיע הנפש סומך להקל כהרמ"א דהאיסור הוא רק ברגיל ומתענג בכך אבל למנוע עצבות מותר ובכה"ג שאין שומע בקביעות מותר עכ"פ לדעת הרמ"א.

נו"נ ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ בקהלתינו דק"ק

לקט הלכתא בשפה ברורה
בעניני דיומא אפורה

הלכה ברורה

לווה ביצים ונמצאו בהם טיפת דם, האם מותר להחזירם, או שיש בזה משום חשש איסור ריבית

שאלה א:

ראובן לווה משמעון 10 ביצים, ונמצאו בהם כמה ביצים שיש בהם טיפות דם, וזרקם, האם מותר לשמעון להחזיר הסכום שלוה דהיינו 10 ביצים, או שאסור משום חשש ריבית, שזה נחשב כאילו לווה רק 8 ביצים ומחזיר 10 ביצים.

שאלה ב:

ומה הדין בלווה ביצה אחת והיתה בה טיפת דם. או כמה ביצים ובכולם יש בהם טיפת דם.

תשובה א:

יש מהמירין בזה שאסור להחזיר במקום הביצים שנמצאו בהם טיפות דם משום חשש ריבית דרבנן[1]. אמנם דעת הרבה פוסקים שאין בזה שום חשש איסור ריבית[2]. ובפרט בזמן הזה שמעיקר הדין ליכא איסור לאכול הביצה שנמצא בה טיפת דם [ספנא דארעא], שיכול להוציא הדם ולאכול הביצה[3]. ובמיוחד באופן שאין הלווה רוצה לספר למלוה שהיה ביצים עם טיפות דם, ולכן מחזיר לו כל הסכום ביצים[4]. ולכן נראה שהמיקל יש לו על מי לסמוך.

תשובה ב:

באופן שלוה רק ביצה אחת ונמצא בה טיפת דם, או שלוה כמה ביצים ובכולם היתה טיפת דם, לכו"ע ליכא בזה משום איסור ריבית, כיון שלהצד שפטור מעיקר הדין להחזיר הביצים, נמצא שלא היתה כאן שום הלואה, ובשמחזיר הביצים, אינו נחשב כפרעון [שאם ליכא הלואה ליכא פירעון], אלא כנותן לו מתנה[5].

---

1 שו"ת שבט הלוי (ח"י סימן קלג) וז"ל "ואשר העיר אותי עו"פ על השאלה דאם אחד לוה עשרה ביצים והיו איזה מהם עם טיפת דם האם מותר או מחויב להחזיר עשרה בצים כשרים בלי להכשל באיסור ריבית. הנה בחושן משפט (סימן רלב ס"ט) המוכר ביצים לחבירו ונמצאו מוזרות שאינם ראוים לאכילה הוי מקח טעות ומחזיר את הדמים, ועכשיו לא נהגו כן, ומנהג מבטל הלכה ע"כ, הכל מודים דזה מכירה ונתינה בטעות ומום כשאר מומין דמבטל מקח, אלא דביצים כיון שאי אפשר לברר לעמוד על טיבם לפני המקח נעשה כמנהג שאין הלוקח יכול לבטל המקח הנעשה כבר. אבל פשוט מאוד דאם עדיין לא שילם לו ובינתים נמצאו מוזרות שאינו חייב לשלם לו.

והוא הדין בהלואה כה"ג אם נמצאו חלק מהם אינם ראוים לאכילה, שלא הלוה לו אלא הראויים לאכילה, דפשוט דהמלוה אינו יכול לתבוע אותו גם על שאינם ראויים לאכילה [אלא אולי על מחיר מעט שראוים לדבק או איזה מלאכה], וא"כ התוספת שמחזיר הלוה ודאי יש בו סרך איסור ריבית. ומכל מקום פשוט דאין זה רק חשש ריבית דרבנן כיון דלא קצץ, דגם אם קצץ אתו להחזיר עשרה ביצים כמו שהלוה, ומן הדין צריך להחזיר לו רק שמונה והוא מחזיר עשרה אין זה קצץ, דדעת המלוה היו על ראוים לאכילה וזה פשוט".

2 נאמרו בזה כמה סברות: א. שבהרבה פעמים זה רק ספק אם זה דם, ואין טורחים לברר, מפאת מיעוט ערכה של הביצה (עיין תשובות והנהגות ח"א סימן תתכא, ועיין עוד לקמן) ב. משום שאם היה מבשל את הביצים שלימות היה מותרים באכילה, נמצאו שהביצים שנתן לו הלוה היו ראויות כולן לשימוש באופן מסויים. ואפילו אם נאמר דמ"מ שוה פחות מעט מביצה רגילה, מ"מ בשכינים יש בזה ההיתר של 'יכר בכסר' [דבר מיעוט], כיון שאין השכינים מקפידים בכה"ג ג. יתכן שגם בביצים שהוא מחזיר יהיו עם טיפות דם, וכשם שאין המלוה מקפיד על הלוה אם נמצא דם באחת הביצים שהחזיר לו, כן אין הלוה מקפיד על המלוה אם נמצא דם באחת הביצים שלו.

3 ולכאורה אע"פ שהמנהג שכן זורקים הביצה, מ"מ כיון שמעיקר הדין מותר באכילה, שוב ליכא בזה משום איסור ריבית.

4 ברית יהודה (עיקרי דינים פי"ב הערה ג) "אגב נראה שאם לוה ביצה ונמצא בה דם, אע"פ שמדיני ממונות יתכן שאינו חייב להחזיר ביצה כשרה, שהרי אנה שוה כלום, (ואא"כ יכול להחזירה למוכר ולקבל אחרת), מ"מ נראה שאם הלוה אינו רוצה לספר למלוה שהיה בה דם ומחזיר לו ביצה סגורה, נראה שאין בזה איסור. וגם אינו יודע שזו שמחזיר לו היא כשרה. ואם לוה תבנית ביצים ונמצא באחד מהם דם, פשוט שמותר להחזיר תבנית ביצים, אע"פ שיתכן שבתבנית זו יהיו כולן כשרות, ואף מדיני ממונות נרא שחייב להחזיר, שכן זה שווי תבנית ביצים".

5 פשוט.

בס"ד

היכל התורה

היכל לב אחד

בבית מ"ד דקהל ווואך משה'ס סאטמאר

מאטשעמסער יצ"ו

נִפְתָּלִי שִׂבְעַ רָצוֹן
וּמָלֵא בִּרְכַּת ה'

ג ודה ונהלל בשמחה ובאודה וברכת מזל טוב נברך מעומקא דליבא בברכת התור ה
פ יהודיו ידועים ומפורסמים, בקרב כל בכשרונותיו הברוכים, ובפרט בעירינו אור התורה להא יך
ת הננה שפתינו בברכה, נפתל"י אילה שלוחה לימין רבינו שליט"א ברב מר גא
ל הללו ולשבחו הזמן ראוי, למען כל קדשי בית סאטמאר פועל כראוי לרומם להדר ולחז ק
י עלה מפעלותיו בכתובים, עמד לימינו לבנות ההיכל התורה שיבנה בעז"ה בהדרת א

לרומם הדרת קודש ושוב הדה"ק דשוב ורפא לו ולעמו ולכל עמו ישראל בקרב שם סגולה
מוה"ר

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מאמני ב"ק מרן רבינו שליט"א
חבר ועוזר הנהלת היכל התורה

לרגל השמחה השרוי' במעיני

שמח אידוס בני הבה"ח אריי' ליבוש ני"ו
עב"ג הכלה תחי'
ב"ר משה שמואל מדבי שטיין הי"ו

לרמ"ט בשטאמפ"צ

בעת שמחתו פניו נקדמה, בברכת ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלמה, על מפעלותיו הכבירים ועבודתו התמה, אוד התורה בעירינו לרוממה, בבניית היכל התורה האדיר החדש

יהא רעוא מן קדם אבוהן דבשמיא שיזכה להמשיך בעבודתו הקודש לעמוד לימין צדיק ברוב כח ורב אונים מתוך כל ההשפעות טובות בני חיי ומזוני רויחי, ובזכות הרמת קרן התורה ובפרט בבניית ההיכל התורה החדש בעירינו יזכה לרב נחת דקדרשה מכל יוצ"ח מתוך הרחבת הדעת אושר ועושר וכט"ס

החתמים ברכת התורה

'הנהלת היכל לב אחד'

מאנטשעמסער

מסע נפלא באופן עשיית העירוב בזמנינו
שבילי העירוב
להגיל לימוד מס' עירובין במסגרת חברותינו
ע"נ ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ בקהלתינו הק'

מסע נפלא באופן עשיית עירוב המהודר של שיכון קרית יואל בני ברק [ב]

לחידודא: למה צריך 'הלחי' ל'צורת הפתח', ולא משתמשים עם 'המסגרת של הפרסום' ל'צורת הפתח'?

בגליון הקודם כתבנו שבכניסה לשיכון [מרחוב חזון איש] יש 'צורת הפתח', **ורבים אמרו שהלכו לראות הצוה"פ, ושאלו איה מקומו של צורת הפתח?** והנה הטעם שלא הבחינו בצוה"פ משום שבאמת אין שם צורת הפתח כמו שרגילים בבית שיש שני מזוזות ומשקוף מעליה. ע"כ אמרנו להקדים את המאוחר בקצרה, ולבאר אופן צורת הפתח הנ"ל.

בכניסה לשיכון מצד ימין ליד כותל הגדר של החנות יש 'לחי' גבוה מעל עשרה טפחים[6] [7], וכן מצד שמאל ליד כותל החנות יש 'לחי' כנ"ל [מצורף תמונה, ושם אפשר לראות שבין המקום המיועד לפרסומת הניחו מקום להלחי], **ומעליהם יש 'חוט דייג' [שזה המשקוף] המחוברים בקומה 3 של בנינים הנ"ל**[8] [כפי ההלכה שאין שיעור לעובי המשקוף, וכן שאי"צ שיגעי הלחי עד המשקוף משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא[9]].

<u>ועכשיו הזמן גרמא לאנ"ש להצטרף ל'מסע העירוב' שבשכונתינו, להבינה על בוריה, שהרי על זה אנו סומכים מידי שבת בשבתו. 'שמחים ללמדו ולערב ערובו'.</u>

---

6 הלחיים הנעשים כהיום, אינם הלחיים המבואר בגמרא, שהרי הלחיים המוזכרים בגמרא מתירים ללא משקוף [חוט] מעליה. וכן סגי בלחי אחד, וכהיום יש בכל מקום משני הצדדים, וכן הלחי שבגמרא אינו מתיר אלא כשהרוחב המבוי עד 10 אמות, וכהיום הרחובות רחבים יותר. אלא הלחיים הם בעצם העמודים של צורת הפתח, וע"פ המבואר בגמרא שאי"צ להגיע העמודים עד המשקוף [בנידו"ד החוט], אלא סגי שיהיה עשרה טפחים. ובאמת אינו צריך שיהיה רחבה כ"כ, והטעם שעושים רחבה יבואר בס"ד. וכן אין צריך שיהיה המשקוף טפח, [כמו בההיתר של קורה שצריכה להיות רחבה טפח], כיון שבצוה"פ סגי בכ"ש.

7 בדרך כלל עושים הלחי בערך 1.10 מטר. שיהיה השיעור בריווח.

8 כדי שיוכלו להכנס שם רכבים גבוהים, ולא יקרע החוט. וכאמור במאמר הקודם שיש 3 אופנים באופן עשיית צורת הפתח, ובשיכון לבד יש עוד סוג צוה"פ ביציאה מרחוב ישמח משה 36. ולכל אחד יש יתרון, ובס"ד נבארו במאמר הבא.

9 הנה עשיית העירוב באופן הנ"ל איתא כבר ברמ"א (או"ח סימן שסג סכ"ו) שכן היה מנהג הפשוט. וז"ל הרמ"א "והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקנן על ידי חבל הקשור לרחבו של מבוי, ודין חבל זה אינו קורה שהרי אין רחבו טפח, ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח, דמהני למעלה אפילו בגמי וכו'. ועל כן יש ליזהר להעמיד תחת החבל שני קנים גבוהים עשרה מכוונים תחת החבל, ואז מהני אפילו במבוי מפולש בתורת צורת פתח, או אפילו בחצר, ובכל מקום שצורת הפתח מהני".

[ב] בזמנינו לא עושים 'לחי' או 'קורה', אלא 'צורת הפתח' – משום שמבואות שלנו יש להם דין חצרות

הנה בגליון הקודם שאלנו שאלת חכם האם השיכון נחשב למבוי עקום כיון שמתעקם למטה, ואז צריכים לעשות צורת הפתח במקומות שמתעקמים, והיה צדדים לכאן ולכאן! אמנם עדיין השאלה במקומה עומדת שהרי ישנם הרבה רחובות הנחשבים לכו"ע למבוי עקום, ומ"מ ליכא שם צורת הפתח במקום העיקום! ומעמא בעיא!

ועוד יש להבין הרי למדנו במשנה שיש אופני תיקון של מבוי – לחי או קורה, ולא מצאנו בשום רחוב שיכשירו על ידי לחי או קורה [הלחי שרואים ברחובות זה העמוד של הצורת הפתח, כמבואר לעיל] והדבר אומר דרשוני! תשובה לדבר:

כתב הרמ"א (או"ח סימן שכג סעיף בו) "יש אומרים דנוהגין האידנא לתקן כל המבואות ב'צורת הפתח', דכל המבואות שלנו יש להם דין חצרות". פירוש דזה שמועיל 'לחי' או 'קנה' היינו רק להתיר 'מבוי' ולא להתיר 'חצר'. והרחובות שלנו נחשבים לחצירות. ולכן כתב הט"ז (שם ס"ק יח) "לפי זה היה לנו לתקן פס ד'

מה התועלת ב'דיומדין' בכניסה לירושלים

במדריך הכשרות שע"י הבד"ץ העדה החרדית כתב כדלהלן: 'בכניסה הראשית לעיר [י"ם] קיימים גם 'דיומדין' ואפשרות לסגור על ידי דלתות מחסום מתחת לחוט".

וכאן הבן שואל: דהנה בגמרא (דף כא. ועוד) למדנו שלא התירו פסי ביראות 'אלא לצורך עולי רגלים בלבד', או לצורך מצוה, והקילו לעשות רשות היחיד מ'דיומדין' שהם אמה מכאן ואמה מכאן לכל רוח. וא"כ צ"ב א"כ מה התועלת של הדיומדין בכניסה לירושלים?

תשובה לדבר:

מבואר בגמרא (דף כ.) שמה"ת פסי ביראות הוה רשות היחיד, אפילו ליכא שם באר של מים. ואם זרק מרה"ר לתוכו יהא חייב. אלא מדרבנן אסור לסמוך על זה רק כשיש שם באר מים חיים. [ולכן לא הובא דין זה בשו"ע כיון שמדרבנן לא התירו אלא לצורך עולי רגלים].

והנה בעיה"ק ירושלים הרי רחובות הראשיים היא רה"ר מה"ת, שמשמשים לשישים ריבוא. ועל רה"ר מה"ת צריכים דלתות [עכ"פ הראוים] הנעולים בלילה. וזה אי אפשר לעשותה במציאות בכניסה לעיר ירושלים. ולכן מחפשים הבד"ץ פתרונות איך אפשר לבטל מהרחובות הראשיים, כגון בכביש הנ"ל, דין רה"ר מה"ת, אפילו לאיזה שיטה אחת. וע"כ אחד מהפתרונות הוא שסמכו על דין זה, ועשו 'דיומדין' משני צידי הכביש, ועי"ז מדאורייתא בטל שם רה"ר, ומדרבנן מהני עירוב ע"י צורת הפתח.

ועדיין יש לדון בזה הרבה, שהרי אפילו רבי יהודה לא התיר כשיש בין הפסים יותר מי"ג אמות [כ 8 מטר]. אמנם י"א דהשיעור עד י"ג אמות הוא רק מדרבנן. וכמובן שכל זה לא נעשה אלא בשביל שיהיה עוד צד קולא למקילים שבלא"ה מטלטלים במקום הזה. פתח העירוב.

מצד אחד, או ב' משהויין, אחד לכל צד, כדלעיל בחצר. אלא דנראה דלא נהיגי לעשות כן, משום מבוי מפולש, שצריך דווקא צורת הפתח".

וכ"כ במשנה ברורה (שם ס"ק קו – קיא) "כל המבואות וכו' בין סתום מצד אחד, בין מפולש משני הצדדין, בין רחב עד עשר אמות, בין יותר מעשר אמות: (קיא) דכל המבואות שלנו וכו'. היינו משום דבמבואתינו, אין בתים וחצרות פתוחות לתוכו, ולכן אין ניתר בלחי וקורה כדין היתר מבוי. ואף דבחצר סגי בשני לחיים משני הצדדים בלא צורת הפתח, מ"מ משום דלפעמים המבוי מפולש משני צדדין, ואז בודאי צריך להחמיר בו שיצטרך צורת הפתח, אף באין בתים וחצרות פתוחות לתוכו, מחממת שבראשה פתוח לרה"ר או לכרמלית, או שלפעמים רחב יותר מעשר, דבזה אפילו בחצר צריך מדינא צורת הפתח וכנ"ל בס"ב, לכן הנהיגו תמיד לעשות צורת הפתח וכו'"

*

אתה הראית לדעת: שלפי המבואר ברמ"א ובנו"כ שבזמן הזה כל הרחובות דינם כחצירות, ובחצר ליכא תיקון של לחי או קורה, לכן כל העירובין נעשית ע"י צורת הפתח. ואפילו שבחצר מהני שני לחיים משהויים, מ"מ מכיון שבאופנים מסוימים לא מהני גם בחצר. לכן תמיד הצריכו שיהיה צורת הפתח!

ובזה מיושב למה לא עושים היום לחי או קורה, אלא צורת הפתח.

ובזה יהיה מיושב נמי השאלת חכם למה לא עושים במבוי עקום צורת הפתח, כיון שבחצר לא מצינו דין זה. וכ"כ להדיא במשנה ברורה (שם ס"ק קיא) "והנה במבואות שלנו הנ"ל שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכו, אם הוא מבוי עקום, יש דיעות בין האחרונים אם צריך לעשות תיקון בעקמימותו וכו', דיש לומר כיון דמעיקר הדין יש לו דין חצר, אין צריך שום תיקון, ודי במה שעושה התיקון בשני ראשיו. ויש מחמירין בזה. והמנהג להקל"[10]. וכ"כ במשנה ברורה (סימן שסד ס"ק יב) "והנה **במבואות שלנו שיש להם דין חצרות כמבואר לעיל בסימן שסג סעיף כו, על כן דעת כמה אחרונים דאף אם הם עקומות ומפולשות משני צדדיהן לרשות הרבים, אין צריך שום תיקון בעקמימות** כמו שכתבתי לעיל בסימן הנ"ל במשנה ברורה ס"ק קיא עי"ש, ונוכל לסמוך על זה להקל כמו שבררנו בבאור הלכה".

• שאלת חכם •

מה נשתנה הרחובות בזמן הזה מהרחובות שהיו בימי חז"ל. שלכן אמרינן שבזמנינו כל הרחובות נחשבות כחצירות! וכן האם לא נשתנתה המציאות של הבתים והרחובות שהיה בזמן הרמ"א להיום הזה, ואז אפשר שלפי מה שבונים היום בנינים משותפים, שפיר חזר להיות רחובות שלנו כדיני מבוי המובא בגמרא!

התשובה לזה בס"ד במאמר הבא

---

10 ויעויין בבאור הלכה (סימן שסד ס"ג ד"ה דינו כאלו) שהאריך בביאור השיטות בדין מבוי עקום דדינו כמפולש, וכתב שם בסוף דבריו "ועי"כ נלענ"ד דבשעת הדחק שאין יכול לעשות תיקון בעקמימותו, יכול לסמוך על שיטת הר"י. וזה אפילו במבוי שבזמן הש"ס, **ובפרט לענין מבוי שלנו שיש לו דין חצר מפני שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכו,** כמבואר לעיל בסימן שסג סכ"ו בהג"ה, **בודאי יש לסמוך להקל כדעת האחרונים המקילין דאין צריך לעשות תיקון בעקמימותו וכו', משום דאפילו במבוי גמור שהוא עקום, דעת כמה ראשונים דאי"צ תיקון בעקמימות, וגם מעיקר הדין אפילו לדעת רש"י נראה שהתיקון ההוא אינו אלא מדרבנן".**

בס"ד

זאגט דער הייליגער רבי זכותו יגן עלינו...

לקראת די יומא דהילולא קדישא פון
אבינו רועינו כ"ק מרן רבינו בעל דברי
יואל זצ"ל זי"ע, טוט מערכת יושבי אוהל
אהערשטעלן א שפאגל נייע פראיעקט

במשנת רבינו

וואו מ'וועט קענען הערן און לערנען
די תורות און ספרים פון רב"ן זצ"ל
אויף א העריכע קלארע פארנעם.

טעגליך אזן
וועכנטליך
נעאפדעיט

1. **פרשת השבוע:** א שיינע תורה און א נושא לויט די פרשיות השבוע
2. **א תורה פון רבי'ן:** א לענגערע תורה גוט אפגעלערנט און פארבריייטערט דורך הרבנים הגאונים שליט"א
3. **א נושא במשנת רבינו:** נושאים בהלכה והשקפה ועניינים שונים מבואר לויט די ספרים פון רבינו זצ"ל
4. **ספה"ק ויואל משה:** א קלארע קורצע שיעור, על סדר הספר
5. **סיפורי צדיקים:** עובדות וסיפורים פון מרן רבינו זצ"ל דורך מגידים שונים
6. **טעם זקנים:** ריקארדירטע שמועסן מיט תלמידי וחסידי רבינו זצ"ל
7. **שיחת החברים:** שו"ת במשנתו של רבינו
8. **דרשות:** כ"א כסלו און כ"ו אב בין כותלי הכוללים
9. **קול ה' בכח:** א ריקארדירינג פון רבינ'ס תורה

מגידים ומספרים:

- כ"ק מרן רבינו שליט"א
- אדמו"ר מהר"י מפשעווארסק זצ"ל
- הגה"צ ר' **חיים יעקב רובין** שליט"א אב"ד צישענוב
- הרב **יוסף חיים גרינוואלד** שליט"א
- הרב **צבי אלימלך טייטלבוים** שליט"א
- הרב **אלחנן זאב פריעדמאן** שליט"א

שיעורים קבועים:

מידי שבוע בשבוע מיוחד למדור "במשנת רבינו"

- הרב **שלמה רובין** שליט"א אב"ד צישענוב ק"י
- הרב **אברהם שלום פריעדמאן** שליט"א
- הרב **חיים הערש אשכנזי** שליט"א
- הרב **יוסף צבי בנעט** שליט"א
- הרב **יצחק מיטטעלמאן** שליט"א
- הרב **יושע חיים רובין** שליט"א
- הרב **יוסף דוד לעווי** שליט"א
- הרב **וואלף אהרן טעללער** שליט"א

צו האבן א קשר מיט א רב"ן קען מען נאר דורך זיין דבוק צו זיינע הייליגע תורות אזן הייליגע ספרים.

אדרבא, מאכט א קביעות מיטצוהאלטן וועכנטליך די תורות אזן שמועסן במשנתו של רבינו

יושבי אוהל

1605.477.4444#2-8

מאת: המלקט

עוד יזכור לנו אהבת איתן אדונינו

דאס פערזענליכע התקשרות פון כ"ק מרן רבינו שליט"א צו זיין הייליגן פעטער רביה"ק זי"ע גייט צוריק צו א תקופה מיט אריבער זיבעציג יאר צוריק, וועו כ"ק מרן רבינו שליט"א איז נתגדל געווארן אלע יארן על ברכי רבינו הק' זי"ע, און ער האט פון אים נהנה געווען מיט אויסטערלישע אותות אהבה וחיבה יתירה.

כ"ק מרן רבינו שליט"א האט משחר טל ילדותו געהאט א געוואלדיגע התקשרות אינעם הייליגן פעטער, ער האט זוכה געווען גאר אסאך מקבל זיין צו פון אים, און צו טרינקען ממעינו הטהור אין א גאר גרויסע מאס.

ליידער, מאת ה' היתה זאת, רביה"ק זי"ע האט לידער מיטגענומאכט אסאך צער גידול בנים ל"ע, און האט נישט זוכה געווען צו זעהן זיינע אייגענע דורות, קיין אייגענע קינדער און אייניקלעך מיט וועמען זיך משתעשע צו זיין, און פון וועמען צו שעפן אידיש נחת, האט ער ארויסגעוויזן זיין התקרבות און פאטערליכע ליבשאפט פאר די נאנטסטע משפחה מיטגלידער וואס ער האט געהאט, דאס איז געווען די אייניקלעך פון זיין ברודער, דער רבי הברך משה ז"ל און זיין משפחה.

כמובן אז דער רבי הברך משה געווען חביב ביים פעטער רביה"ק ווי אן אייגן קינד, האט זיך דאס נישט אפגעשטעלט ביי אים, נאר דאס איז געגאנגען אוך ביי די קינדער ווייטער, וועו רביה"ק האט אין זיי געזעהן זיין אידיש נחת, און עס איז פאר איהם געווען א געוואלדיגער קורת רוח זיך צו קענען משתעשע זיין מיט זיינע נאנטסטע קרובים, זיין טאטנ'ס אייניקלעך.

זכרנו ימים מקדם

אין א דרשה ביום כ"א כסלו תשד"מ בהיכל הישיבה האט כ"ק מרן רבינו שליט"א ארום געשמועסט און דערציילט אביסל פון זיינע זכרונות בהלו נרו פון דודו הק' זי"ע, וועו ער האט זוכה געווען לחסות בצל קדשו אין זיינע יונגע יארן, וזל"ק:

וחסדי ה' אזכיר תהילות ה' מאותם הימים המבורכים שזכיתי להיות בצל קדשו, ואמרתי אספרה קצת היות כי הייתם עדיין צעירים לימים בעת הסתלקותו ולא זכיתם להכיר מקרוב את האור הגדול שהי' בימים ההם בעת שהי' מרן דו"ז זללה"ה בחיים חיותו, ובפרט מימים מקדם בהלו נדו על ראשינו כשהי' עדיין בבריאות השלימות, כאשר זכינו לשמוע אל הרנה ואל התפלה ודברי תורתו ודרשותיו הנלהבות שכיבסו לבבות בני ישראל, ואף גם עצם הדבר שזכו להיות אצלו בד' אמותיו, בזה בלבד אחז אימה ויראה כי ידעו והרגישו כי עומדים לפני הרב דומה למלאך ה' צבאות, וכך הי' מידי יום ביומו, וסברנו שזה יהי' לעולם.

וזכרתי ימים מקדם כד הוינא טליא וצעיר הייתי לימים, זכיתי שקירב אותי בחיבה יתירה, ומאז שהייתי בן תמני שנים כמה שנים זה אחר זה מידי שבת בשבתו זכיתי להיות יחידי אצל שולחנו הטהור בשב"ק בבוקר בביתו נאוה קודש, וכיבד אותי לזמר הזמירות של שב"ק, וכן בימי הימים טובים, ואחר כך זכיתי שהבחין אותי מידי שבוע בשבוע בלימודי בכל ימי ילדותי, וכן בימי בחרותי זכיתי שתמיד כאשר נכנסתי אל הקודש פנימה דיבר עמי בלימודי, ועדיין מונח בזכרוני כשנסעתי פעם לשערא"ן ספרינג"ס על שב"ק איך שדיבר עמי בארוכה ובחן אותי בדברי המהרי"ק ומחלוקת הב"י.

וכן מה מאוד ערגה נפשי לאותן הימים המאירים כשהייתי עוד בחור כבן ט"ו-ט"ז שנים, כשזכיתי ליצוק מים על ידו ולהיות מיושבי בית מדרשו ולשמוע לקחו דברי אלקים חיים ולהשתתף בלימוד הסוגיות כמה שנים, וכפי המונח בזכרוני למדתי אצלו הסוגיות של טיפת חלב, נותן טעם לפגם, מעות קונות, מטבע נעשה חליפין, דבר שיש לו מתירין, קנין פירות, חדש, ריחא מילתא, ועוד.

ודכירנא שהייתי עוד בחור צעיר ולא הרהבתי עוז בנפשי לישב על יד השולחן בפעם הראשון אצל הרצאת הסוגיא, ומה טוב ומה נעים היה כשבא בכל לילה להישיבה לומר השיעורים הללו, וכל הטירדות שבעולם נתבטלו בעת שבא להרצאת השיעורין, ואף ששיבבו אותו טרדות כל העולם, כי היה רבן ומנהיגן של ישראל, מ"מ לימוד ישיבה הי' גבוה מעל הכל, כי כל חיותו הי' הישיבה.

וברית אבות לבנים תזכור

דער רבי הברך משה ז"ל האט דערציילט, אז אין יענע ערשטע יארן האט איהם דער פעטער אמאל געזאגט "איך האב ליידער נישט קיין אייגענעם נחת פון מיינע קינדער, שיק מיר דיינע קינדער". פון דעמאלט אן האט ער אינגעפירט ביי זיך אין שטוב אז די דרייי עלטסטע קינדער זענען יעדע וואך שבת נאכמיטאג אריבערגעגאנגען צום פעטער רביה"ק ז"ל.

עס פארציילט הרה"ח ר' **אלימלך שלמה שוואַרץ** הי"ו: איך האב געהערט פון רביֿן הברך משה ז"ל, אז רביה"ק ז"ל האט זיך דעמאלטס אויסגעדרוקט פאר אים: "דיין זון ור'] אהרן, וועלן איך הער זיין קול ווערט מיר לייכט אויפן הארץ".

עפ"י רוב האט נאך רביה"ק ז"ל געהאלטן פאר קידוש אדער אנהייב די סעודה, און ער האט פארברענגט און געשמועסט מיט די קינדער. בפרט די אינגלעך האט ער יעדע וואך פארהערט אויף זייערע לימודים. אזוי איז אויסגעקומען אז כ"ק מרן רבינו שליט"א במשך יענע תקופה אלס יונג קינד האט געהאט די זכיה שבת נאכמיטאג צו זיין סמוך ביים טיש פונעם הייליגן פעטער, און דולה זיין ממעיינו הזך והטהור פנינים יקרים.

צדיק יבחן

כ"ק מרן רבינו שליט"א פארציילט: אלע יארן וועלן איך בין געקומען צום פעטער ז"ל, נאך אלס קינד פלעגט ער פארהערן וואס מ'האט געלערנט.

אין יענע יארן פלעגן מיר דאך גיין צו קידוש יעדן שבת בייטאג ביים פעטער, נאכדעם וואס ער האט געענדיגט דאס דאוונען. יעדע וואך האט ער אונז פארהערט וואס מ'האט געלערנט אין חדר אויסנווייניג.

יעדן זומער פלעגן מיר פארן מיטן טאטן ז"ל אויף איין שבת צום פעטער ז"ל קיין שערעש ספרינגס, דער שבת פאר די יארצייט פונעם זיידן דער היילינגער ישמח משה זי"ע, וועלן מ'האט שלום געזומען איז געווען די ערשטע שאלה "וואס לערנסטו?" און ער האט פארהערט.

איינמאל געדענק איך וועל ער האט מיך פארהערט הל' מקוואות.

דער טאטע ז"ל פלעגט דארט האבן שיינע שמועסן מיטן פעטער ז"ל, כ'געדענק ווי ער האט אים געפרעגט צי ער האט נאך געקענט דעם שינאווער רב ז"ל, האט דער פעטער געגנטפערט "א שאלה: ער איז דאך געווען ביי דיין טאטנס חתונה, ער האט מיך דאך פארהערט, איך בין געווען א גרויס אינגל, ער האט מיך פארהערט דעם גרויסן רי"ף אין די סוגיא פון שיקול הדעת".

"ער האט גלייך אנגעהויבן צו רעדן אין די סוגיא"

אידי דחביבא וועלן מיר מעתיק זיין פון א דרשה כ"א כסלו תש"מ לפ"ק, געציילטע חדשים נאך די פטירה פון רביה"ק זי"ע, וואו כ"ק מרן רבינו שליט"א האט מעלה געווען דעם לעכטיגן זכרון פון יענע געהויבענע יארן:

"אז מ'שמועסט פון דעם, איז כדי צו דערמאנען א שבת, א יו"ט, א וואכן טאג. איך געדענק, צעיר הייתי לימים, גאנץ יונג בין איך געווען, וועז כ'האב געהאט די זכי', אלס קינד פלעג איך יעדן שבת נאכמיטאג זיין אין שטוב, ער האט ארויסגעווייזן א חיבה יתירה. איך בין געווען א יונגל פון אכט יאר, ניין יאר און צען יאר, פלעגן מיר צו זיין אליין שבת נאכמיטאג וועז קיינער איז נישט דארט געווען, אפאר יאר האט דאס אנגעהאלטן. איך בין נאך געווען א קינד, ער האט מיך יעדן שבת מכבד געווען צו זינגען די זמירות שבת בייטאג ביים טיש.

ער האט מיך פארהערט אלעמאל, אנגעהויבן פון די קינדערישע יארן, שפעטער די בחור'ישע יארן, יעדעס יאר בין איך געפארן קיין שערעש ספרינגס אויף א שבת... כ'געדענק וועז איך בין געקומען אמאל אויף א שבת, חיכף האט ער אנגעהויבן צו רעדן אין די סוגיא, ער האט מיך געפרעגט די מחלוקה פון מהרי"ק מיטן ר"ן... ס'ליגט מיר נאך פריש אין זכרון"...

לתהות על קנקנו

כ"ק מרן רבינו שליט"א פארציילט: ביי קידוש יעדן שבת בייטאג, פלעגט ער מיך פארהערן, ער פלעגט פרעגן וואס איך לערן, און ער פלעגט מיר פארהערן, ער האט אלץ פארהערט נאר אויסעווייניג, נישט געעפנט קיין גמרא, נאר געפרעגט וואו לערנסטו, און ער פלעגט פרעגן וואס איז די מחלוקה צווישן רש"י און תוספות, וואס איז די מחלוקה צווישן מהרש"א און פני יהושע. אמאל האט ער געפרעגט דו לערנסט שולחן ערוך, זאג איך יא. פרעגט ער מיך וועלכען סימן, און כ'האב געזאגט, האט ער גלייך געפרעגט וואס איז דארט די מחלוקת צווישן טור און בית יוסף, דער בית יוסף ברענגט אראפ דריי שיטות, און ער האט געפרעגט וואס עס זענען די שיטות. אבער נישט שטארק בעיון.

מען דארף לערנען מיט'ן רא"ש

דאס איז געווען וועז איך בין געווען צען יאר אלט, עס איז א מילתא דתמיה וועגן דעם געדענק איך דאס, בשנת תשי"ח איז געווען אן אונטערגאנג בין כסא לעשור, דער עולם איז

בית מרן
רביה"ק זי"ע
ברחוב 500
בעדפארד
בוומסב"ג

געליגן אין בעט, דער פעטער ז"ל האט זיך אויך נישט גוט געשפירט דעמאלטס, ער איז אויך דעמאלטס געלעגן. יענעם יום כיפור איז דער האלבער ביהמ"ד געווען לוידיג. דער פעטער ז"ל האט דעמאלטס אנגעהויבן די דרשה יום הקדוש מיט די משנה שבעת ימים קודם יום כיפורים מפרישין כהן גדול מביתו (עיין בדברי יואל ליו"ב אות כ"ט).

בין כסא לעשור בין איך געגאנגען מיטן טאטן ז"ל צום פעטער ז"ל זיך געזעגענען און זיך אנוואונטשען פאר די הייליגע טעג, כנהוג. דער פעטער ז"ל האט אויפגענומען אין שלאף שטוב (מגודל חולשתו). דעמאלט איז געווען דאס ערשטע מאל וואס איך האב געזען דעם שלאף שטוב. שפעטער האב איך עס נאכאמאל געזען.

דער פעטער ז"ל איז געזעסן אין בעט מיטן ווייסן וועסטל, דער ריסקאוועד רב איז געזעסן ביי די זייט. וועג מ'איז אריינגעקומען, האט דער פעטער ז"ל געפרעגט וואס איך לערן. האב איך געזאגט, כ'האב גערעדט בבא מציעא, האט ער מיך געפרעגט וואו אין בבא מציעא, האב איך געזאגט שנים אוחזין, האט ער מיר געפרעגט "פארוואס דא ביי שנים אוחזין בטלית זאג איך יחלוקו, און ביי "ההוא ארבא" (בבא בתרא לד:) זאג איך נישט אזוי, האב איך געזאגט אז תוספות (ב"מ ב: ד"ה ומה התם) פרעגט די קשיא, און תוספות ענטפערט דעם חילוק ווייל איך זאג די סברא פון כל דאלים גבר. האט ער געפרעגט וואס איז די סברא כל דאלים גבר?, גייט דאס עפעס אזוי, אז יעדער מענטש א גבר אלים קען אזוי צוכאפן? האב איך געזאגט איך ווייס נישט, א גוטע קשיא, אבער איך ווייס נישט דעם תירוץ.

דארט איז געזעסן דערביי דער ריסקעווער רב ז"ל, און ער רופט זיך אן, 'דער רא"ש זאגט דאך א הסבר'...

האב איך געזאגט - איך בין געווען א יונגל פון צעהן יאר – 'איך האב נישט געלערנט דעם רא"ש', זאגט מיר דער פעטער ז"ל, 'מען דארף לערנען מיטן רא"ש, מען דארף לערנען מיטן 'ראש'.

ודע מה שתשיב

עס פארציילט הרה"ח ר' אליעזר ווייס הי"ו: כ'האב געהערט פון א איד וואס ער איז דערביי געווען, פאר איבער זעכציג יאר צוריק אום זומער שנת תשכ"ב וועג כ"ק מרן רבינו שליט"א, איז געקומען קיין 'שעראן ספרינגס' אלס יונגער בחור אינאיינעם מיטן טאטן מרן רבינו הברך משה ז"ל אלס סיגוט'ער רב צו זיין ביים פעטער רביה"ק מרן הדברי יואל ז"ל ביום כ"ח תמוז אין יארצייט טאג פונעם הייליגן ישמח משה ז"ל ווי ס'גענוגן זייער שטייגער אין יענע יארן צו זיין דארט ביומא דהילולא פונעם אבי שלשלת הקדושים רבותיה"ק עצי התמרים.

זייענדיג דארט האט זיך אנטוויקלט א שמועס אינעווייניג ביים רביין אין ביהמ"ד איבער א געוויסע מימרא אין ש"ס, און ס'איז געווארן א שמועס צווישן די אנווענדע וועג ס'איז דער 'בעל המימרא' און רביה"ק ז"ל האט געזאגט דעם נאמען פונעם בעל מימרא און די ארומיגע האבן גע'טעג'ט מיטן רביין אז ס'איז אן אנדערער אמורא, ס'האט זיך אנטוויקלט א שטיקל וויכוח, און ס'נישט געווען דארט צו די האנט א גמרא דאס נאכצוקוקן.

האט זיך דער רבי ז"ל אנגערופן: רוף אריין 'אהרן' ער וועט וויסן צו זאגן.

רבינו שליט"א איז נאך דאן געווען א יונג בחור"ל פון פערצן יאר, און ער איז פונקט געווען אינדרויסן אין הויף, מ'איז איהם געקומען זאגן אז דער פעטער רופט איהם, ער איז מיט גרויס איילעניש געקומען צו לויפן. ווי נאר ער איז אריינגעקומען וועגדט זיך צו איהם דער פעטער מרן רביה"ק און פרעגט איהם, "זאג נאר וועד זאגט די און די מימרא אין ש"ס?" רבינו שליט"א האט תיכף ומיד געוואוסט צו זאגן וואו דאס שטייט אין וועלכע מסכת און וועד ס'איז דער בעל המימרא, און ער האט טאקע געזאגט דעם ריכטיגן נאמען וואס דער פעטער מרן רביה"ק ז"ל האט פריער געהאט געזאגט. דער רבי ז"ל האט שטארק הנאה געהאט פון זיין ענטפער, ס'האט זיך אנגעזעהן א געוואלדיגע קומת רוח ע"פ צורת קדשו, אז ער האט גוט צוגעטראפן מיט דעם וואס ער האט באפוילן אים צו רופן ווייל ער וועט וויסן.

[ביי א געלעגנהייט וועג מ'האט געפרעגט רבינו שליט"א איבער די מעשה, האט ער דאס מאשר געווען, און צוגענצייכנט אז דאס איז געווען א מימרא איגעם ערשטן פרק אין חולין, און האט זיך אויסגעדרוקט בלש"ק: 'איך האב נישט געוואוסט אז ס'איז דא נאך איינער וואס געדענקט די מעשה... איך אליינס האב עס שוין באלד פארגעסן...']

א תלמיד חביב

די ריכטיגע התקשרות וואס רבינו שליט״א האט זוכה געווען זיך מדבק צו זיין אינעם רבין זי״ע, איז געווען אין די ימי הבחרות, וועו ער האט געהאט די זכיה עטליכע יאר נאכאנאנד מקבל צו זיין תורה מפ״ק פונעם רבין זי״ע, וואס דאן איז דער קשר צווישן זיי פארשטארקט געווארן מיט א תורה׳דיגע התקשרות.

ווי באקאנט פלעגט דער רבי פארלערנען דעם שיעור אין ״סוגיא״ אין די נאכט שעה׳ן, א קליינע צאל בחורים זענען געקומען צום שיעור, מחמת עומק המושג וקוצר המשיג, דער רבי מיט זיין גאונישן מח האט ביים לערנען מחדש געווען חידושים נפלאים אוו געווארפן מיט געוואלדיגע קשיות אוו ביאורים, וואס דער מח פון אלגעמיינע בחורים, בפרט אויב מען איז נישט געווען פארגעקוקט געהעריג, האט דאס נישט געקענט פארנעמען. בלויז עטליכע צענדליג בחורים מיט שארפערע קעפ, זיי פלעגן קומען צום פארלערנען אוו מיטהאלטן דעם רבינס שיעורים.

רבינו שליט״א האט במשך זיינע בחור׳ישע יארן מקבל תורה געווען פון זיין טאטן ז״ל, זייענדיג א תלמיד פון די סיגוט׳ער ישיבה. אבער ער האט מקיים געווען דעם ׳וגם מזה אל תנח ידך׳, אוו ער פלעגט קומען אין די ישיבה אינעם אלטן בית המדרש אויף בעדפארד עוו. מיטהאלטן די סוגיות שיעורים פון רבין זי״ע, ער האט געהאט די זכי׳ צו זיין אנווועזנד במשך די יארן תשכ״ג־כ״ה אוו מיטהאלטן די סוגיות פון טעם כעיקר (חורף תשכ״ג), דבר שיש לו מתירין (שבועות תשכ״ג), טיפת חלב (חורף תשכ״ד), נותן טעם לפגם (חורף תשכ״ד), ריחא מילתא (חורף תשכ״ד), קנין פירות (שבועות תשכ״ד), מעות קנות (חורף תשכ״ה), מטבע נעשה חליפין (חורף תשכ״ה), חדש (שבועות תשכ״ה).

ביים די דרשה ביים מעמד יסוד איתן מוצ״ש ויקהל־שקלים תש״ס האט רבינו שליט״א זיך אויסגעדרוקט איבער יענע יארן:

״עד היום פיל איך מיר פאר א זכי׳, איך בין געווען א בחור אין יענע יארן, איך האב אויך געהאט די זכי׳ צו גיין צו סוגיא פארלערנען, עטליכע סוגיות, וואס ער האט פארגעלערנט מיט אזא מין עמקות, אז ס׳ליגט נאך היינט אין די ביינער״.

חיבה יתירה

דער רבי זי״ע זעלבסט האט אים ארויסגעווייזן א חיבה יתירה, וועו ס׳איז אמאל אויסגעקומען אז רבינו שליט״א וואס איז געווען פון די קביעות׳דיגע משתתפים ביים שיעור איז נאכנישט געווען ביים פארלערנען, אוו דער רבי האט געפענט א גמרא אוו אזוי א לענגערע צייט מעיין געווען אוו נישט אנגעהויבן צו פארלערנען, האט רבי הערשל מייזליש [אב״ד שאפראן ז״ל] מרמז געווען דעם רבין אז יעדער איז שוין גרייט צום שיעור, האט דער רבי געענטפערט ״ר׳ אהרן איז נאכנישט דא״, [דער חידוש איז געווען אז די רבי ז״ל האט אים געדופן רבי אהרן אפילו ער איז נאך געווען בימי בחרותו.] אוו דער רבי ז״ל האט צוגעווארט עטוואס מיטן פארלערנען ביז צו זיין אנקומען. [מפי הרה״ח ר׳ **יצחק עהרנפעלד** הי״ו שנכח שם]

בנין הישיבה הק של מרן רביה״ק זי״ע בסענדז סט. בוויליאמסבורג

בפלפולי דאורייתא

רבינו שליט״א האט זוכה געווען עטליכע יאר נאכאנאנד צו זיין א תלמיד חביב פונעם רבין זי״ע, אין יענע יארן האט ער פונעם רבין גאר אסאך מקבל געווען, עס דערציילן היינט תלמידים וואס געדענקען ווי דער רבי פלעגט בשעת׳ן פארלערנען די סוגיא זיך באציהען צו זיינע ווערטער מיט א שטארקע אינטערעסע, אוו ער פלעגט זיך מיט אים מפלפל זיין מיט א שטארקע חביבות.

וועו מרן שליט״א פלעגט זיך מפלפל זיין ביים פארלערנען דאן פלעגט דער גאנצער צימער ווערן כמרקחה, אלעמאל האט זיך דעמאלטס געלעבט מיט א שטארקע חיות, אוו עס איז קענטיג געווען אויפן רבין א הנאה, צו זהען זיין בקיאות אוו חריפות.

עס דערציילט אונז איינער פון די תלמידים וואס פלעגן אנווועזנד זיין ביי די שיעורים, אז אין די ערשטע יארן ווען רבינו שליט״א איז געווען א יונגער בחור׳ל פלעגט ער שטיין ביי די סוגיות צווישן די אנדערע יונגערע בחורים אונטערן באנק.

האט אמאל פאסירט אז דער רבי האט אויפגעטוון א שטארקן חידוש, אוו די עלטערע יונגעלייט די תלמידי חכמים וואס זענען דארט געזעסן פארנט, ווי הגה״צ ר׳ חיים לייב כ״ץ שליט״א אב״ד סערדעהאלי, מיט הרה״ג ר׳ ארי׳

אונגאר ע״ה האבן זיך מפלפל געווען צווישן זיך, און אויפגעבראנגט א שטארקע קשיא אויפן רביינס ווערטער, און זיי האבן דאס געוואלט פרעגן דעם רביי׳ן, אין יענע סעקונדע האט זיך מרן שליט״א - וועלכער איז געשטאנען ארויפצור אונטערן באנק - זיך אנגערופן די זעלבע קשיא, און די ת״ח זענען אויפגעשפרונגען פון ארט ״אה, ער פרעגט יעצט אונזער קשיא...״

דער רבי זי״ע האט זיך דאן אויסגעדרייט אין ריכטונג פון רבינו שליט״א און אים גענטפערט א טיפן תירוץ.

״ער וועט שוין וויסן״

עס דערציילט הרה״ח ר׳ יושע מענדלאוויטש הי״ו משב״ק וואס ער איז אנוועזנד געווען: ווען איינמאל האט פאסירט אז דער רבי האט אינמיטן פארלערנען נאכגעזאגט א פרי מגדים אין די פתיחה כוללת, און ער האט געבלעטערט אינעם שולחן ערוך זוכענדיג דעם פרי מגדים וועלענדיג נאכזאגן פון אינעווייניג, דער רבי האט געפרעגט די אנוועזנדע אויב איינער געדענקט וואו עס שטייט און קיינער האט נישט געענטפערט, אינצווישן עפענט זיך די טיר און רבינו שליט״א איז אריינגעקומען אין צימער, ווען דער רבי האט אים דערזען, האט זיין הייליגע צורה אויפגעשיינט און האט זיך אנגערופן ״אה, ער וועט שוין וויסן וואו דער פרי מגדים שטייט״.

ווען ער האט זיך אראפגעזעצט אויף זיין פלאץ האט ער אים געפרעגט וואו דער פרי מגדים געפונט זיך, און צום רביינס צופרידנהייט האט ער טאקע אנגעצייכענט געווי דעם פרי מגדים.

▪

עס פארציילט כ״ק רבינו שליט״א: ביי די סוגיא פון טיפת חלב האט דער פעטער ז״ל געפרעגט א קשיא. האב איך מיך אנגערופן אז די קשיא שטייט אין ש״ך סימן ק״ה. ער האט געהייסן מ׳זאל ברענגן א שולחן ערוך, דעמאלט איז נאכנישט געווען קיין סוגיא צוזאמגעבינדן ווי היינט (כל הסוגיא מהגמרא והראשונים והשו״ע עד ספרי האחרונים בכרך נאה). ער האט עס נאכגעקוקט פון אינעווייניג, ער האט הנאה געהאט.

שפעטער האט ער פארהערט די בחורים - רבי נתן יוסף [מייזעלס ז״ל שהי׳ אז מנהל הישיבה] האט דאס דערציילט פאר מיין טאטן - די בחורים האבן נישט אזוי גוט געקענט, האט זיך דער פעטער ז״ל אויסגערעדט פאר ר׳ נתן יוסף, ׳פארוואס איז נישט דא נאך בחורים וואס זאלן אזוי גוט לערנען די סוגיא אזוי ווי ״ר׳ אהרן דעם סיגעטער רב׳ס זוהן״, ער האט געוואוסט אז די קשיא שטייט אין ש״ך.

עס פארציילט הרה״ח ר׳ שלמה היימאן הי״ו: אין די שפעטערע יארן ווען איך האב אמאל געדעדט מיטן רבין שליט״א איבער דעם וואס איך געדענק אים קומען צום פארלערנען, האט דער רבי מיר דערציילט די אויבערדערמאנטע, אז רבי נתן יוסף האט דאן געזאגט פאר זיין טאטן דער סיגוטער רב, אז דער רבי ז״ל האט אים געזאגט אז זיין זון (מרן רבינו שליט״א) קען גוט יורה דעה, האט דער רבי שליט״א מיר געזאגט אז ס׳איז ביי אים געווען אן אויסטערלישע חשיבות דאס צו הערן, וויל כידוע האט דער פעטער מרן רביה״ק זי״ע קיינעם נישט געגעבן קיין ״הוראה״, אבער פאר אים האט דער רבי געגעבן אן הסכמה אז ער קען גוט יורה דעה, וואס דער רבי שליט״א האט דאס באטראכט ווי כעין באקומען דעם היתר הוראה פונעם רבין זי״ע.

פתחון פה

עס האט פארציילט הרה״ח ר׳ יוסף יאקאב ז״ל: איך געדענק ווען כ״ק מרן רבינו שליט״א פלעגט קומען מיטהאלטן די שיעורי סוגיא ביי רביה״ק זי״ע, ער איז געווען פון די סגל חבורה יחידי סגולה וואס זענען געווען פון די שטארקע כוחות ביים שיעור, ער פלעגט אריינפרעגן ביים פארלערנען, וואס דאס זענען אויך געווען גאר וויניג וואס האבן געהאט א פתחון פה מיטן רבין ז״ל אין די שבילי הסוגיא, און דער רבי ז״ל פלעגט אים אלס ענטפערן מיט גרויס חביבות.

ווי איך געדענק פלעגט דער רבי שליט״א קומען צום סוגיא פארלערנען, עס איז אויך געווען הרה״ח.... נאך בחורים פון די סיגוטיע ישיבה וועלכע פלעגן קומען צו פארן מיט אים אינאיינעם צו די סוגיא שיעורים. עס איז געווען ווען מ׳האט געלערנט די סוגיא פון ׳פרוזבול׳ - אדער די סוגיא פון ׳תופס לבעל חוב׳ - דער רבי האט דעמאלטס פארגעלערנט אין ׳בית שני׳ נאכדעם וואס די ׳פייער דעפארטמענט׳ האט געהאט פארמאכט די אויבערשטע שטאקן פון די ישיבה.

געדענק איך ווי דער רבי ז״ל האט געהאט געשטעלט א שטארקע קשיא, און ער האט זיך אויסגעדרייט אין ריכטונג פון כ״ק מרן רבינו שליט״א מיט אן עקסטערע חביבות וצהלת פנים ״נו, פארשטאנען...?! ס׳איז א שיינע קשיא!״.

זכרונות מהשיעורים בחידושי סוגיות וסדר הבחינות

כ״ק רבינו שליט״א דערציילט: איך געדענק נאך ווען דער פעטער ז״ל פלעגט פארלערנען סוגיא, איך פלעג אהין גיין אלס יונג בחור, חבלים נפלו לי בנעימים, כ׳האב די זכיה געהאט דאס מיטצוהאלטן. ער פלעגט פארלערנען דריי מאל א וואך, זונטאג מאנטאג דינסטאג. ער פלעגט פארלערנען ביינאכט, א שעה האט ער פארגעלערנט בערך, אמאל צווישן אכטע און נייניע, און אמאל צווישן האלב נייַן און האלב צען, אין מיינע צייטן איז געווען אזוי, אמאל בעפאר דעם איז עס געווען אסאך שפעטער, אבער דעמאלטס איז עס געווען אזוי.

איך האב מיטגעהאלטן בעיקר די יורה דעה סוגיות, מ׳האט גלערנט אזוי, די סוגיא פון טעם כעיקר, מ׳האט

געלערנט דבר שיש לו מתירין, אויף שבועות האט מען געלערנט דבר שיש לו מתירין, קנין פירות, טיפת חלב האט מען געלערנט, געהעריג האב איך מיטגענאלטן ביז מעות קנות, דאס איז געווען אום ווינטער תשכ"ה.

ביים פארלערנען סוגיא, פלעגט דער פעטער ז"ל נישט מאריך זיין מיט הקדמות און קיין הסברים אויף די גמרא, ער האט אנגעהויבן צו לערנען און ער איז באלד אריין אינעוויניג אין די סוגיא.

מען האט געקענט אריין פרעגן, ער האט הנאה געהאט אזוי ווען מען האט אריין געפרעגט, און האט ליב געהאט זיך מפלפל זיין מיט די תלמידים. שבועות ברבים אין בית המדרש, פלעגט מען זיך נישט אזוי מפלפל זיין מיטן רביץ, בחורים זיכער נישט, אבער ביים פארלערנען סוגיא איז געווען אינגאנצן אנדערש, אוודאי, דארט פלעגט דאך אזוי גיין דאס לערנען, דער רבי האט געוואלט אז די בחורים זאלן אריינפרעגן און זיך מפלפל זיין אין לערנען. יעדער האט געקענט אריינפרעגן, און ער האט מיט יעדן זיך אפגעגעבן.

ביים פארלערנען סוגיא פאר די בחורים "איז ער נישט געווען 'דער רבי'...", ער האט אפגעווישט דעם פנים, אזוי האט ער געמאכט... [רבינו הראה בידו], ער איז געזיצן נאכדעם מיט א רואיגקייט, זייער רואיג, ווי גארנישט וואלט געווען אויסער דעם שיעור, ער האט זיך אזוי אראפגעלאזט צו די בחורים, ער האט געהאט א שמייכל ווען ער האט אויסגעהערט א בחור, ער איז געווען זייער רואיג, דעמאלטס איז ער געווען 'נאר ראש ישיבה', אהן קיין אנדערע דאגות, ער פלעגט אנכאפן די אויגן גלעזער, אזוי פלעגט ער עס אנכאפן... [רבינו הראה בידו], ער פלעגט מאכן אזוי מיט די הענט, ער האט אריין געטראכט און געזאגט, אזוי געלערנט און זיך געפלאגט צו פארשטיין, צו מחדש זיין, און זיך אינטערגעזינגן מפעם לפעם, אסאך מאל אינמיטן פארלערנען האט ער געקענט פאר זיך אליינס לערנען א עמוד גמרא מיטן ניגון, ער האט זיך אונטער געזינגען אויפן ניגון מיט א גרויס מתיקות הויער אויפן קול, אבער ער האט געקוקט אויף די בחורים צי מ'פארשטייט אים, צי מ'האט אים וואס צו זאגן, ער האט שטארק הנאה געהאט אז מ'האט אים געפרעגט, אז מ'האט זיך נישט געלאזט.

אז א בחור האט עפעס געפרעגט, האט ער הנאה געהאט אז מ'פרעגט. ער האט אזוי אויסגעטון די ברילן, ער האט געקוקט צו יענעם בחור און ער האט אזוי געשמייכלט - אויב מ'האט גערעדט צו די זאך..., אויב נישט פארשטייט זיך אז ווען מ'האט גערעדט נארישקייטן האט ער עס אוודאי נישט געגליכען.

ווען א בחור האט אים איבער געזאגט ביים פארהער א חידוש וואס דער רבי האט געזאגט ביים פארלערנען האט ער הנאה געהאט, ער האט ער אים איבער געפרעגט וואס ער האט געזאגט, די חידושים.

בית מדרשו הפרטי של מרן רביה"ק זי"ע בוויליאמסבורג יע"א בביתו ברח' 500 בעדפארד

בעצם איז ער אזוי אוף געווען זייער א ליבליכער מענטש - מענטשן מאכן א טעות, מ'רעדט ווי ער איז געווען א שטרענגער מענטש, אדרבא - דער פעטער האט אלס געהאט א שמייכל אויפן פנים, עבדו את ה' בשמחה! ער האט אלס געהאט א שמייכל צו א איד! נישט נאר ער האט געהאט א שמייכל, ער האט ארייגעברענגט א שמייכל אויף אין א צווייטן איד. ער האט געהאט אלעמאל א בליציג ווערטל און א גוט וואָרט פאר יעדן.

מתוך ריתחא דאורייתא האט געקענט גיין 'פסקים', דער פעטער האט געקענט זאגן פאר א בחור: "לערן איבער דאס תוספות'ל, לערן עס איבער געהעריג וועסטו נישט האבן קיין קשיות".

אמאל ווען איינער האט געוואלט אפפרעגן דעם רביץ פון א תוספות איז דער רבי ממש ווייס געווארן, ער האט געפרעגט: "אזוי האסטו געלערנט דעם פשט? אזוי האסטו געלערנט דעם פשט?!". און דער רבי האט אים געזאגט דעם אמתץ פשט.

ווען ער האט געזאגט א חידוש פלעגט ער זיך אומקוקן אויף די בחורים, ער האט געוואלט הערן צי מ'נעמט עס אן צי נישט, ער האט געגעבן דעם מוט פאר א בחור אריינצופרעגן.

ס'איז געווען ווייניג וואס האבן אריין געפרעגט, די גוטע קעפ האבן פראבירט צו פרעגן, ס'איז געווען ר' הערשל מייזליש (אב"ד שאפראן ז"ל) וואס האט אסאך אריין געפרעגט ביי יעדן שיעור, ר' שמעי' (גרינבוים ז"ל מח"ס סיעתא דשמיא), ר' מענדל הענדלער (ע"ה), און ר' מאיר שפיץ (אב"ד ביסטריץ), ר' טובי' קופטשיק (ע"ה), געציילטע.

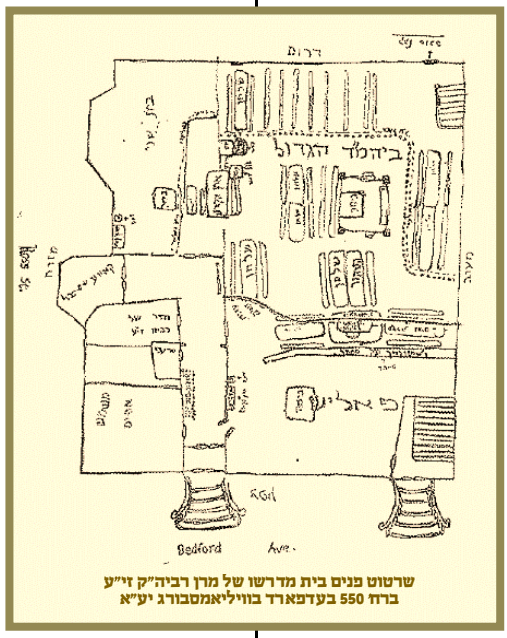
ס'פלעגן דארט זיין די בחורים מיט גוטע קעפ וואס האבן פארשטאנען, זיי פלעגן אלס דארט זיין די זעלבע בחורים, ווען איך בין געווען א יונגער בחור איז נאך געווען פון די

גרעסערע בחורים ר' בעריש קאהן (שליט"א, ראה"כ ויואל משה באנטווערפן), ער איז שוין געווען א חתן, ר' מרדכי לאנדא, ר' בעריש ספינקער איז געווען, מיין שוואגער ר' דוד בעריש (רב קהילתינו ב"פ) איז אויך געווען, אא"וו. די אינגערע בחורים פלענן שטיין ארום און אזוי מיטהאלטן.

דער רבי פלעגט פארלערנען סוגיא, געווענליך האט ער פארגעלערנט אין "בית שני" - דאס איז געווען א גרויסער שטוב אויף מזרח זייט פון ביהמ"ד - (בביהמ"ד הישן 550 בעדפארד), דאס איז געווען אויף די אנדערע זייט פונעם ארון הקודש. אדער האט ער פארגעלערנט אין ר' יחזקאל שמשׂ'ס צימער, דער ערשטער צימער ווען מ'איז אריין געקומען אויף די לינקע זייט פון די אראינגאנג צום אלטן ביהמ"ד, דאס האט געהייסן "יחזקאל'ס שטיבל".

דער רבי איז געזעסן אויבנאן ביי א ברייטן טיש, און נאכדעם איז געווען א קענן דעם רבין א לאנגער טיש, ווי א קמ"ץ, אויסער דעם איז געווען א שמאלער טיש ביי די זייט. ביים טיש אליין זענען געזעצן ממש נאר עטליכע בחורים, נישט יעדער האט זיך געטרויעט אראפצוזעצן ביים טיש, עס זענען כמעט נישט געווען קיין יונגעלייט, ר' הערשל מייזליש ער פלעגט קומען אלס יונגערמאן אויך, ער פלעגט שרייבן די סוגיות, ער איז געזעצן דער ערשטער אויף די לינקע זייט קענן דעם פעטער ז"ל, ער האט שוין געשריבן די חידושי סוגיות אוף פריער, איך בין געזעסן קענן איבער - אנהויב האב איך מיך אוף נישט געטרויעט צו זיצן, ביז ווען עמיצער האט מיר געהייסן זיך אראפזעצן - איך געדענק ווי ר' אברהם לייטנער (ז"ל, אב"ד מאנטעוויד'ענא) פלעגט קומען מיטהאלטן ביי די סוגיא פון "מעות קנונות", ער איז אויך דארט געזעסן. אמאל פלעגט ר' נתן יוסף (ז"ל מנהל הישיבה) אויך קומען צום פארלערנען, אלע איבריגע בחורים האבן זיך נישט אראפגעזעצט, נאר מ'איז געשטאנען ארום און מ'האט מיטגעהאלטן אויסווייניג.

עס פלעגט נישט זיין קיין גרויסער עולם ביים סוגיא פארלערנען, וועד עס האט געווואלט מיטהאלטן דאס פארלערנען סוגיא אין די ישיבה האט אויך שוין געדארפט גוט קענען די גאנצע סוגיא, אנדערש האט מען נישט געקענט מיטהאלטן. מהאי טעמא זענען טאקע געווען וויניג בחורים וואס האבן מיטגעהאלטן דעם שיעור, מ'האט געדארפט זיין א 'בר הכי' צו קענען תופס זיין וואס ער האט געזאגט, לאו כל מוחא סביל דא, דאס פארלערנען איז נישט געווען געאייגנט פאר יעדן.

שרטוט פנים בית מדרשו של מרן רביה"ק זי"ע
ברח' 550 בעדפארד בווילליאמסבורג יע"א

ווען מ'פלעגט לערנען סוגיא האט זיך דער פעטער ז"ל מתאונן געווען אז ער האט נישט קיין צייט זיך געהעריג פארצוזעהן.

באמת אין די ישיבה איז געווען איין וואך וואס מ'האט געדופן "סוגיא וואך", וואס דעמאלטס האט יעדער געלערנט די סוגיא און נאכדעם האט דער פעטער ז"ל אליין פארהערט די סוגיא. דער אמת איז אבער געווען אז ביים "סוגיא וואך" האט מען שוין געדארפט חזרן די סוגיא, אבער 'לערנען סוגיא' האט מען שוין געדארפט לערנען עטליכע וואכן פריער, און דער רבי אליין האט שוין פארגעלערנט סוגיא דריי טעג אין די וואך במשך עטליכע וואכן. וועו די ישיבה איז געווארן גרעסער און עס זענען אריינגעקומען אסאך אינגערע בחורים האבן למעשה רוב בחורים נישט געלערנט די סוגיא במשך אלע וואכן, נאר אין די "סוגיא וואך".

דער שיעור הישיבה דעמאלטס האט געהייסן "נעבן שיעור", אזוי האט דאס דער פעטער געדופן. יעדע זאך דארף מען געדענקען ווי אזוי עס איז געווען אינדערהיים, אין די אונגארישע ישיבות אינדערהיים במקור פון תלמידי החתם סופר ז"ל איז דאס געווען דער שיעור עיון, מ'האט פארגעלערנט יעדן חודש א אנדערע סוגיא, אזוי איז געווען אין אונגארן אין אלע ישיבות, און נאכדעם האט מען געלערנט "א נעבן שיעור", אין דעם "נעבן שיעור" האט מען געלערנט מער, מ'האט געלערנט צוויי בלאט א וואך גמרא תוס', דאס איז דער "נעבן שיעור". דער נעבן שיעור דאס איז נישט געווען קיין שיעור עיון, היינט רופט מען דאס שיעור פשוט, אינדערהיים האט עס געהייסן נעבן שיעור, און די סוגיא דאס איז געווען דער שיעור עיון - דאס האט דער פעטער געדופן דעם "שיעור", און דאס האט מען פארגעלערנט, מ'האט עס געלערנט דריי וואכן, און די פערטע וואך האט מען גע'חזר'ט, אזוי איז געווען אינדערהיים גאנץ ווינטער יעדן חודש א אנדערע סוגיא.

איז די בחורים וואס זענען געקומען צום פארלערנען, זיי האבן געהעריג געלערנט 'סוגיא' די אלע וואכן, נאר אזוי האט מען געקענט מיטהאלטן.

דעם 'נעבן שיעור' האבן די בחורים אוך געמוזט קענען, ווייל דאס האט מען דאך פארהערט יעדע וואך, אבער די סוגיא האט מען געמוזט קענען פעסט. און דאס פארהערן איז אלעמאל געווען פון אויסווייניג אן גמרות אזוי ווי יעדע וואך דאנערשטאג.

דער רבי איז געווען זייער שטרענג אויף די סוגיא, ער פלעגט פארהערן אלע בחורים, איך בין נישט געווען ביים פארהער, איך פלעג נאר קומען צום פארלערנען די סוגיות, ביי יענע סוגיות האט איינמאל פאסירט אז ער האט געפרעגט א שאלה, און די בחורים האבן נישט געקענט, ער האט דעמאלטס צוגעקלאפט די גמרא אינמיטן פארהער, עס איז געווען ממש פאר מען האט געדארפט ארויספארן אין קעמפ (לחדשי הקיץ), ער האט געזאגט אז ער לאזט נישט פארן אין קעמפ! נאר בלייבן נאך א וואך איבער'חזרץ די סוגיא, און מ'זועט נאכאמאל פארהערן. מ'איז טאקע נישט געפארן דעמאלטס אין קעמפ, מ'האט געלערנט נאך אַ וואך די סוגיא און מ'איז געפארן אַ וואך שפעטער אין קעמפ.

דער פעטער ז"ל פלעגט פארהערן די בחורים אויסנוויניג. ער פלעגט פארהערן זיצענדיג ביים טיש און די בחורים זענען געשטאנען און זיי זענען דורכגענאנגען אין א רייע, די בחורים זענען געווען זייער דערשראקן, - דער טאטע ז"ל האט נישט פארהערט אויסנוויניג די בחורים.

דער פעטער ז"ל פלעגט שנעל פארהערן, ס'איז געגאנגען שנעל. ס'פלעגט זיין אונטערזאגערס וואס פלעגן שטיין דארט און אונטערזאגן שטיילערהייט, ער האט גענזעהן, ס'האט אים נישט געאהרט, ווייל ער האט דאך גענזעהן אז מ'איז געווען איבערגעשראקן. סייוועי אויב מ'האט נישט געלערנט האט נישט געגעטצ קיין אונטערזאגן.

אין די פריערדיגע צייטן פלעגט מען פארלערנען און פארהערן אויבן אין די ישיבה (למעלה בקומה ג' של בנין הביהמ"ד) ער פלעגט ארויפגיין ביז אויבן.

דעמאלטס וועט מ'האט געלערנט אויפן שטאק איז געווען א בענקל אינמיטן די שטיגן (בקומה ב'), אויף וואס דער פעטער ז"ל האט זיך אראפ גענזעצט אינמיטן זיך אפצורוהען, (המתיבתא היה בקומה השניה של ביהמ"ד הישן בוויליאמסבורג, ואחר שעלה רבינו קומה ראשונה ישב מעט לנוח, ואח"כ עלה לקומה השניה, וכן היה בכל יום חמישי כשבא לנסות את הבחורים על לימודי הישיבה).

דאס איז געווען פאר מיינע צייטן, איך געדענק נאר פון שפעטער וועט מ'האט שוין געלערנט אינטן (היינו לימוד השיעורים של רביה"ק ז"ל בסוגיות הש"ס).

■

ביי די דברות קודש ביומא דהילולא כ"ו אב תשע"ט האט רבינו שליט"א געשילדערט די פארלערנען און פארהערן אין ישיבה:

"דער פעטער ז"ל בחיים חיותו איז געווען אין ישיבה, ער פלעגט צו קומען אין די ישיבה, געקומען פארלערנען צי ער פלעגט קומען פארהערן, אנדערש געווען ביים פארלערנען ווי ביים פארהערן, ביים פארלערנען איז געווען ווי מ'זאגט אזוי ליבלעך, ער איז געווען ראש ישיבה מיט א שמייכל אויפן פנים, ס'איז געווען אנדערש, ביים פארהער איז ער שוין מער געווען ערנסט און שטרענג, אנדערש געווען, געווארמן א אימה ופחד, ביים פארהערן פלעגט שוין צו זיין פחד, גרויס פחד, עד כדי כך אז ס'איז געווען בחורים וואס זיי האבן געלערנט א גאנצע וואך, זיי האבן געלערנט, און זיי האבן באמת געקענט דעם שיעור, ס'איז געקומען זיי האבן זיך געשטעלט צום פארהער, פאר פחד האט מען נישט געקענט ענטפערן, אזוי איז געווען אסאך מאל, בחורים פאר פחד האבן נישט געקענט ענטפערן, דאס איז אנדערש אזוי, ער האט אויפגעהויבן די אויג געווארמן אזא בליק, ס'איז געווען א אימה און א פחד.

בכלל האט ער בעצם משפיע געווען יראת שמים, אמת'דיג, יראת החטא, מורא האבן פאר באשעפער, איך דעד שוין נישט מיט די דברי כיבושין די דברי תורה און דברי מוסר וואס ער האט געזאגט, נאר 'אין לגבי משה', ווען מ'איז געשטאנען נעבן משה, דאס אליינס האט משפיע געווען יראת שמים".

■

תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו
הוא ימליץ טוב בעדינו!

התפילין והבתים של מרן רבינו הק' זי"ע

מבוא

עבודת הנחת תפילין של מרן רביה"ק זי"ע ידוע ומפורסמת מקרוב ומרחוק. ואף שבשאר עבודת הקודש הסתיר רבינו את מדרגותיו הקדושות, שונה הדבר בעת הנחת תפילין, אשר עין בעין ראו שעבודתו בקודש הלזו הוא למעלה מהשגות אנוש קרוץ מחומר בענינים גבוהים ורמים. עוד בהיותו אברך בתחלת כהונתו וראשית דרכו כבר באו גדולים וטובים לשום עין בעבודה קדושה זו. דרכו בקודש היתה, שאחר שעות ארוכות של הכנה דרבה לקראת מצוה נשגבה זו, היה מקיים מצוה זו בסילודין, באימה וביראה, והיה מגביה ידיו למעלה מראשו במהירות, וחוזר ומניחם פעם אחר פעם, ומוליכם ומביאם למעלה למטה, והגביהו כמה פעמים כאדם החותה בגלחים בוערות, והיה מגביה היארמילקע פעם אחר פעם, באופן אשר כל הרואה היה אומר הלא דבר הוא, ואיש אלקים עובר עלינו תמיד.

רבות כבר נדבר בין חסידים ואנשי מעשה אודות עבודה נשגבה זו, ורבות כבר נכתב ע"י חכמים וסופרים במשנתו של רביה"ק זי"ע בהל' ועניני תפילין (אשר הניף רבינו את ידו בכמה תשובות ארוכות בהילכתא רבתא הדין), אמנם לקראת ההילולא קדישא אמרנו להציג לפני הקוראים מאמר מיוחד במינו, לתאר את התפילין והבתים שהניח רבינו בעצמו במשך השנים, וכל מה שעברו על התפילין שלו, מאז שהניחם לראשונה בעת שנכנס לעול התורה והמצוות בחודש טבת תר"ס, ועד זיבולא בתרייתא ביום עש"ק ראה כ"ה אב תשל"ט.

מאמר זה נכתב בתקופה זו, אשר בהתרגשות קבלו קהל אנשי שלומינו את הבשורה, אשר ממשיך דרכו בקודש **כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א** זכה בתפילין דר"ת מעזבונו של מר אביו מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זי"ע, שזכה בהם אחר הסתלקותו של מר דודו מרן **רביה"ק זי"ע**, אשר קיבלם בעצמו מידיו הקדושות של אביו הגדול מרן הגה"ק בעל **קדושת יו"ט** זי"ע. ומאז זכינו שוב לראות חפץ קודש זה אשר נתקדש בעשרה קדושות, חבוש פאר על ראשו של ממשיך שושילתא דדהבא כ"ק מרן שליט"א.

ניתן להיאמר שרוח הקודש הופיע ע"ז בבית מדרשו של רביה"ק זי"ע עוד לפני רבות בשנים, בערך שנת תשכ"א-תשכ"ב, כפי שכ"ק מרן רבינו שליט"א מספר: "וועז איך בין געווען א אינג בחור'ל, איך בין שוין געווען בר מצוה, בין איך געווען אין שטראן ספרינג'ס צוזאמען מיט'ן טאטן ז"ל, ביים פעטער ז"ל, אונז זעמיר געווענטליך געפארן אויף שבת פאר'ן ישמח משה'ס יארצייט, וועז איך בין אריין געקומען דארט פרייטאג נאכמיטאג, איז געליגן דארט זיינע תפילין, רש"י'ס תפילין און רבינו תם'ס תפילין, ס'איז נישט געווען צוזאמגעליגט, וועז ער האט מיך דערזען רופט ער זיך אן, "**אה, דא האסטו, דאס איז דעם טאטן ז"ל'ס תפילין!** קענסט עס צוזאמלייגן". ועכשיו כבר שכ"ק מרן שליט"א זכה בהם, נתגלה עומק דבריו הק' של רביה"ק זי"ע באמרו: "<u>דא האסטו</u>! דאס איז דעם טאטע ז"ל'ס תפילין!".

אפריין נמטיה להאברך היקר בריך הכשרון זך הרעיון כהן שדעתו יפה **הרב משה הכהן קאהן הי"ו** יו"ר מערכת **'אוצרות סאטמאר'**, אשר ידיו רב לו בהנצחת תורתו ומשנתו של רביה"ק זי"ע בשנים האחרונים, ועכשיו לקראת ההילולא קדישא העניק לנו מאמר הזה, להרוות בהם נפש הצמאים לזכרו הבהיר של רביה"ק בעל ההילולא זי"ע, ותשוח"ח לו.

תפילין דרש"י

א. תר"ס בסיגעט

בחודש טבת שנת תר"ס לפ"ק נכנס רבינו לעול התורה והמצוות, ומאז התחיל בעבודתו בקודש להניח תפילין בקדושה מיוחדת. רבות מסופר אודות עבודת ההכנה של רבינו לקראת מצות הנחת תפילין עוד בשנות בחרותו, אבל מ"מ לעת עתה לא נודע לנו שום פרטים על התפילין של רבינו, שקנה לו אביו מרן הגה"ק בעל **קדושת יו"ט** זי"ע לקראת הבר מצוה, מי כתבם, ומי עשה הבתים, וכו' וכו'.

ב. תרס"ד בסיגעט

כ"ט שבט תרס"ד כבה נר ישראל בהסתלקותו של מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע, ואז זכה רביה"ק זי"ע בהתפילין של אביו, וכמ"ש רבינו בעצמו **בשו"ת דברי יואל** (או"ח סימן ה'):

ולאחר פטירתו נפלי לי בירושה, ומאז אני מניחן.

וכן סיפר רבינו בעצמו בסעודת הילולא **כ"ט שבט תשכ"ה** במיאמי, וזל"ק[1]:

נאכדעם ביי די חלוקה איז דאך געווען די קליינע תפילין, האב איך געזאגט פארן ברודער דער סיגעטער רב זכרונו לברכה, האב מיר זיך אזוי צוטיילט פונקט אז ער האט גענומען די קליינע תפילין, און איך האב גענעמען די רש"י'ס תפילין אויך, דעס וואס דער טאטע זכרונו לברכה האט געלייגט, און דעס האב איך נאך עד היום די תפילין.

פרשיות תפילין דרש"י ממרן הקדושת יו"ט זי"ע, שנכתב ע"י רבי שמואל סופר זצ"ל

(תשוח"ח להרב יעקב שלמה רובינפעלד הי"ו)

פרשיות התפילין האלו נכתבו ע"י רבי **שמואל סופר** ז"ל סופר סת"ם בסיגעט.

וזל"ק של רבינו **בשו"ת דברי יואל** (שם):

אך זה אוכל לכתוב לו כי התפילין שלי המה של כ"ק אבא מארי הגה"ק זלה"ה, שהי' מניחם כל הימים שאני זוכר, ולאחר פטירתו נפלי לי בירושה, ומאז אני מניחן, והסופרים בסיגוט שראו התפילין הכירו הכתב שהיא של ר' שמואל סופר זלה"ה, שהיה סופר מצויין בסיגוט, ומפורסם בחסידות עצומה, בימי זקיני הגה"ק מאוה"ג בעל ייטב לב זלה"ה.

---

[1] הלשון נעתק מספר **דברות קודש** לשובבי"ם (ח"ה עמ' תרל"ז), ושם חסר קצת באמצע אחר שנכתב "פארן ברודער", אבל שמענו מפי הרה"ח ר' **זלמן לייב הכהן גליק** הי"ו שהיה נוכח שמה, ורבינו אמר אז בלשון קדשו "**דער ברודער דער סיגעטער רב זכרונו לברכה**", והכינוי הזה היה לחידוש בעיני המשתתפים.

אודות ר' שמואל סופר הנ"ל, כתב בספר **דברי יואל מכתבים** (ח"א מכתב קנ"א בהערה), שמרן **הייטב לב** זי"ע כתב את התפילין לכל יוצ"ח אצל ר' שמואל סופר הנ"ל. והרב **מפאיע** ז"ל סיפר ('דולה ומשקה' ח"א עמ' רפ"א) ששמע מרביה"ק שהרה"ק **מקאמארנא** זי"ע התאכסן אצלו, וכאשר אמרו לו שאין הדירה מתאים לכבודו שאינו גדול כל כך, השיב ואמר: "אויב אליהו האט דארט פלאץ, וועל איך אויך האבן דארט פלאץ", דהיינו שזכה לגילוי אליהו.

ג. שנות תר"ס-ע בקליינוואַרדין

הרב **מפאיע** ז"ל סיפר ששמע מרבינו שכבר שינה רבינו הבתים של התפילין של ראש שלו עוד קודם המלחמה. וכה סיפר ('דולה ומשקה' ח"א עמ' רפ"א) שביום שושן פורים תשט"ז כאשר כתב רבינו התשובה הידוע (נדפס בשו"ת דברי יואל סי' ד') ליישב דעת מרן **הדברי חיים** ז"ל (שו"ת דברי חיים או"ח סי' ו') שמקום יש בראש להניח ב' זוגות תפילין, סיפר לו רבינו ואמר לו: "דו וואונדערסט זיך זיכער פארוואס איך האב גרעסערע ר"ת'ס תפילין ווי רש"י'ס תפילין וועלכע זענען קלענער. נאר באמת די רש"י תפילין וואס איך האב גע'ירש'נט פון מיין טאטע'ן ז"ל זענען גרעסער פון מיינע רבינו תם'ס תפילין, נאר וועז איך בין איינמאל געווען אין **קליינוואַרדיין** אויף שבת[2], איז דארט געווען א סופר, הרה"ח ר' **אברהם סופר** ז"ל, און ער האט מיך געפרעגט פארוואס איך לייג אזעלכע גרויסע תפילין ביי וואס עס איז שווער מצמצם צו זיין עס זאל זיין בין עיניכם, צוליב די גרויסקייט, האב איך מסכים געווען צו אים צו קויפן נייע תפילין, בתנאי ער זאל אריינלייגן די אלטע פרשיות אין די נייע בתים".

וכה מסופר בקונטרס **זכרון יקותיאל יהודה** (גראס): "הרה"ג ר' **אברהם הכהן גראס** זצ"ל, בן הרה"ג חסיד שבכהונה ר' **משה הכהן גראס** זצ"ל אבד"ק **ביקוני**, היה ת"ח מופלג ושפל ברך, והי' מאריך בתפלתו בכל יום עד חצות היום, וערך תיקון חצות בכל לילה בדמעות שליש על חורבן בית מקדשינו ותפארתנו, והי' מפורסם בצדקתו ובתמימותו, והי' מתחסד עם קונו ועם כל אחד, ומלאכתו היה מלאכת הקודש סופר סת"ם מעיר קליינוואַרדיין יצ"ו. ומסופר שאדמו"ר הגה"ק **מסאטמאר** זי"ע בהיותו אברך צעיר מיד אחר חתונתו שבת בעיר **קליינוואַרדיין** יצ"ו, ורבי אברהם הנ"ל עוררו אז ע"ד התפילין שלו אשר לפי דעתו שיעור הבתים שלו גדולים יותר מדי, ומרן מסאטמאר זי"ע התחשב עם הכרעת דעתו, וקנה אצלו בתים חדשים קטנים מן הראשונים".

ד. שנת תרצ"ד בסאטמאר

בערך בשנת תרצ"ד, הזמין רבינו בתים חדשים אצל הרה"ח ר' **איתמר טובי' שווארץ** ע"ה מסאטמאר, ונתן הבתים הישנים שלו במתנה להרה"ח ר' **שלמה שטערן** ע"ה מבודאפעסט [תפילין אלו הניח הגה"ק **מהר"א מבעלזא** זצ"ל בעת שהותו בפעסט כשמונה חדשים בשנות תש"ג-תש"ד]. ואחר פטירתו הגיעו תפילין אלו להרה"ח ר' **דוד פעלדמאן** ע"ה שו"ב במאנטריאל[3].

ה. שנת תש"ד בשנות הזעם

בשעת המלחמה ניצלו התפילין האלו באופן פלא, ועובדא זו היתה מרגלא בפומיה דרבינו[4]. ונעתיק לשון קדשו של רבינו בשיחת קודש בסעודת ההילולא דמר אביו **כ"ט שבט תשכ"ה** במיאמי[5].

---

[2] לעת עתה לא נודע לנו מתי בדיוק היה זה. ועיין בסמוך שזה היה כאשר היה עוד רבינו אברך אחר חתונתו. וזה ודאי שהיה קודם שנת תרצ"ד, שרבי אברהם הנ"ל עלה לארץ ישראל בשנת תרצ"ד, ונלחה"ה בשנת תש"ה לפ"ק.

[3] כן מסופר בספר **מש"י** (פרק ע'). ומה שהקשה שם בהערה שהלא רבינו היה לו עוד התפילין מאביו פה בארה"ב, לק"מ, שבודאי הוציא רבינו הפרשיות של אביו, והניחם לתוך הבתים החדשים (וכמו שסיפר להרב מפאיע שעשה כן בעת שר' אברהם סופר נתן לו בתים חדשים), והפרשיות היה לו מאביו פה בארה"ב.

[4] כדבסמוך. וכן סיפר רבינו בסעודת **כ"א כסלו תשל"ב**, כאשר שהה באריזאנע למנוחות הנפש ('בהיכל המלך' ח"א עמ' קצ"ד, מפי הרה"ח ר' וואלף כ"ץ ע"ה).

ר״י אשכנזי: אין קלויזענבורגער לאגער איז געווען, ס׳איז אויך שבת געווען, מ׳האט דארט געפירט יעדן באזוכן און באקוקן, דעמאלץ האט מען אפגעשניטן די עטרות, וועט ס׳האט געהאט א זילבערנע עטרה. ביי מיר האבן זיי געמאכט א טעות, כ׳האב נישט געהאט קיין זילבערנע עטרה האבן זיי עס אויך אפגעשניטן, זיי האבן געמיינט ס׳איז זילבער, אלע פיר ציצית און געגעבן א שנייד אפ, דערנאך איז דער רבי געגאנגען אזוי מיטן טלית קטן, האב איך געקלערט ס׳גייט אויך, און זיי האבן נישט צוגערירט.

רביה״ק: [זיי האבן] **צוגענומען דעם טלית. די תפילין האט ער א ווארף אריין געגעבן אין א יארעק** (אגם מים).

ר״י אשכנזי: ס׳איז געווען דארטן ביים בעראק.

רביה״ק: **שפעטער האב איך עס ארויסגענעמען. איך האב נאך די זעלבע תפילין, איך האב נאך היינט די תפילין, ס׳איז טאקע דעם טאטן זכרונו לברכה׳ס, ער האט עס מיר אליין געגעבן[6], שיינע תפילין געווען דערינען.**

ר״י אשכנזי: ס׳איז געווען א סכנה אויפצוהייבן דעמאלץ די תפילין, וועט האט זיך געטרויעט.

רביה״ק: **איך האב עס אויפגעהויבן און ס׳האט געטריקענט, און די תפילין האב איך ארומגעפירט אין לאגער אין דייטשלאנד, און נאך עד היום האב איך די תפילין.**

א׳ הנוכחים: רבינו תם׳ס תפילין?.

רביה״ק: **ס׳איז אזוי געווען, רבינו תם׳ס תפילין האט ער מיר אליין געגעבן. ס׳איז אזוי געווען, פאר די חתונה בין איך אריינגעגאנגען צו אים, כ׳האב אים געפרעגט ביי וועלכן סופר איך זאל מיר לאזן שרייבן רבינו תם׳ס תפילין, האט ער מיר געענטפערט, זאגט ער: ״איך בין שוין זייער שוואך, איך לייג שוין זייער שווער און ביטער די רש״י׳ס תפילין״, ״ממש א סכנה״ זאגט ער, ״רבינו תם׳ס תפילין קען איך שוין נישט לייגן״, זאגט ער ״איך גיב זיי דיר״. נו זאג איך: ״מיטן אייבערשטענס הילף ס׳קאן דאך נאך בעסער ווערן, איך מוז דאך מיר פארזעהן״. [וענה לי]: ״האסט דאך צייט דעמאלץ, וועסטו זעהן דעמאלץ, ברויכסט נישט גיין היצטערט לאזן שרייבן״. אזוי בין איך פארבליבן מיט די רבינו תם׳ס תפילין.**

נאכדעם ביי די חלוקה איז דאך געווען די קליינע תפילין, האב איך געזאגט פארן ברודער דער סיגעטער רב זכרונו לברכה, האב מיר זיך אזוי צוטיילט פונקט אז ער האט געגנומען די קליינע תפילין[7], אזן איך האב גענעמען די רש״י׳ס תפילין אויך, דאס וואס דער טאטע זכרונו לברכה האט געלייגט, און דעס האב איך נאך עד היום די תפילין.

---

5 נעתק מספר **דברות קודש** לשובבי״ם (ח״ה עמ׳ תרל״ו-תרל״ח).

6 כוונתו לתפילין דרבינו תם, שזה קיבל בעצמו מידי אביו, אבל תפילין דרש״י קיבל בירושה אחר פטירת אביו, כמו שמספר בסמוך.

7 שמרן הקדושת יו״ט זי״ע היה מניח תפילין קטנים של רש״י ור״ת ביחד, וכמ״ש **בשו״ע** (או״ח סי׳ ל״ד ס״ב): ״יראי שמים יצא ידי שניהם, ויעשה שתי זוגות תפילין ויניח שניהם, ויכוין בהנחתם באותם שהם אליבא דהלכתא אני יוצא ידי חובתי, והשאר הם כרצועות בעלמא, כי מקום יש בראש להניח שתי תפילין. וכן בזרוע״. ועי׳ בשו״ת **אבני צדק** (או״ח סו״ס ב׳) שכן נהגו כמה צדיקים. ובמכתבו להרה״ג ר׳ **ישראל בערגער** ז״ל (נדפס בספרו עשר קדושות בריש הספר ובספרו זכות ישראל בקונטרס כתבי צדק) כתב מרן **הייטב לב** זי״ע שכן ראה אצל הרה״ק רבי **צבי הירש מרימנוב** זי״ע שנהג כן, ובספר **דרכי חיים** (אות כ׳) כתוב שכן נהג מרן הרה״ק מצאנז זי״ע. ובשו״ת **תורת יקותיאל** (מהדו״ק סי׳ י״א) כתוב בשם אביו שהיה תלמיד הייטב לב שכן נהג מרן **הייטב לב** זי״ע.

רבינו מזכיר מנהג זה של מר אביו **בשו״ת דברי יואל** (סימן ל׳) וזל״ק: ״ונהירנא אצל כ״ק אבא מארי הגה״ק זלה״ה שהי׳ מניח שני זוגות התפילין הקטנים בחדרו, ואח״כ הניח התפילין הגדולים בביהמד״ר בשעת התפלה ובירך עליהם״. וסיפר מרן **הברך משה** זצ״ל (״אלה מסעי״ עמ׳ קע״א) שכן נהג אחריו אביו מרן **העצי חיים** זי״ע שהניחם קודם התפלה ואמר בהם ברכת התורה וקרי״ש של שחרית ותהלים ואח״כ למד בהם. אבל **רביה״ק זי״ע** לא נהג כן, ואמר שמה ששינה ממנהג אבותיו, כיון שהאריך מאוד בכל בוקר בנקיות גופו, ולא רצה להניח תפילין עד שגמר הכנותיו לתפלה (מהר״י בר ח״י עמ׳ קצ״ג).

א' הנוכחים: שמושא רבא תפילין איז געווען?

רביה"ק: יא ס'איז געווען קליינע[8], און איך האב געגעמען די גרויסע.

די רש"י תפילין פונדעסטוועגן האב איך שוין א פאר יאר נישט געלייגט, ס'איז נאך די פרשיות, נאר די בתים האב איך געמאכט אנדערע בתים, ווייל די בתים זענען שוין נתקלקל געווארן, האב איך געגומען נייע בתים, יעצט האב איך קלענערע תפילין [בתים] די רש"י'ס תפילין, דאס האב איך שוין אליין געמאכט. און די רבינו תם'ס תפילין איז נאך די זעלבע בתים וואס דער טאטע זכרונו לברכה האט געגוצט, דאס האט ער מיר אליין געגעבן. און רש"י תפילין האב איך באקומען ביים צוטיילן, אבער ס'איז די תפילין [פרשיות], איך נוץ נאר נישט די בתים, איך האב נאר געמאכט אנדערע בתים.

ווען מ'איז געווען אין לאגער עפעס איינמאל איז אן עס־עס אריינגעקומען און ער האט עפעס אינאכט געגעמען [שהניחו תפילין והתחיל לצעוק] **וואָס איזט דאס אויף דער האָרע .. און ער איז זיך וויטער געגאנגען.**

◆

וכן סיפר **רביה"ק זי"ע** בשיחה שהתקיים בביתו נאוה קודש ביום ד' נשא תשכ"ז, במסיבת התנאים לרגל אירוסי הר"ר **חנני' יו"ט ליפא** שליט"א, בן מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זצ"ל, עב"ג בת הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ז"ל משב"ק[9]:

רביה"ק: אונז האב מיר געהאט אזא שאלה אמאל [בשנת תש"ד בשעת המלחמה]. איך האב געהאט פונקט אזא שאלה, ווען מ'איז געפארן אמאל [בשבת].

ר"י אשכנזי: איך האב עס אינזין געהאט היצט, איך האב נישט געוואלט זאגן. אין 'מאשאן אויוואר', ווען מ'איז אפגעשטיגן דארט.

רביה"ק: מ'איז געווען אין 'מאשאן'[10], מ'איז געפארן אויף פעסט. אין 'מאשאן' ווען מ'איז געפארן אום שבת[11], און מ'האב מיר מיטגענומען טלית ותפילין, - ווען מ'האט דאך אראפגעריסן [העטרות מהטליתים[12]], און איך בין געבליבן מיט די תפלין [בהגעטא בקלויזענבורג[13]].

---

8 הכוונה לתפילין דרש"י ורבינו תם הקטנים הנ"ל (אבל אין זה תפילין דשימושא רבה, ועי' במכתב מרן הייטב לב ז"ע הנ"ל שלא נהגו אבותינו ורבותינו ז"ל להניח תפילין שימושא רבה).

9 העתקנו אותם מן הטעי"פ מילה במילה. ותשוח"ח למו"ה **שלמה אבראמאוויטש** הי"ו יו"ר מערכת בהיכלא דמלכא, שהמציא לנו הטעי"פ.

10 הנה, אול"י **ה' אח"ק י"א אייר תש"ד**, ברח רבינו מביתו בעיר סאטמאר אל עבר העיר קלויזענבורג. אחר שנשתחרר רבינו מהתפיסה (כנודע) היה רבינו בהגעטא בעיר קלויזענבורג, בערך ה' שבועות. **בליל שישי בהעלותך י"ט סיון** הצטרף רבינו אל ה'זאנדער טראנספארט', שנסע משם לבודאפעסט (ואין כאן המקום להאריך בפרטי הדברה), והגיע שמה בליל שב"ק. אחר ג' שבועות **בשב"ק חקת י' תמוז** נסע הטראנספארט משם (עלו על המסילה עש"ק, אבל המסילה התחילה בפועל ליסע שב"ק בבוקר), אבל אחר כמה שעות ביום שב"ק הנ"ל נעצרה המסילה סמוך לעיר **מאשאן מאדיאר אויוואר** (בגבול אונגארין-סלאוואקיי, לא רחוק מפעסט, ומה שארכה כמה שעות הוא משום שהמסילה נסע לאט לאט) לזמן של ג' ימים לילה ויום.

והנה כפי הנראה מהמשך דברי רבינו היה לו השאלה של התפילין עוד כאשר הגיע בשב"ק בהעלותך לבודאפעסט (וכמו שמספר: "און אינדרויסן אין לאגער אז מ'וועט אונז נעמען. מ'וועט דאך זיין אין לאגער, וואס טוט מען דא", והרי במאשאן-אויוואר לא היה רבינו בלאגע"ר, אלא שהמסילה נעצרה שמה לג' ימים).

[ויש לציין שכאשר הגיעו למאשאן היה לו שאלה אחרת לרבינו, וכמו שמסופר בשו"ת **דבר יהושע** (ח"א סי' ט"ז) להג"ר **יהושע מענדל עהרנבערג** ז"ל, שהיה בין הגולים על אותה מסילה, ועורר רבינו השאלה אם מותר לירד מן המסילה, וכתב אז הרה"ג הנ"ל למחרתו תשובה לרבינו (עי' זקניך ויאמרו לך ח"ז עמ' 130, מפי הרה"ח ר' ראובן שמעלצער ע"ה):

ב"ה בין העולים החונים על מסילת הברזל במאשאן מאדיאר אווער א' בלק תש"ד לפ"ק.

בדבר השאלה כמונו היום שהוציאו אותנו חוץ לתחום מחמת אונס במסילת הברזל בקרונות של בהמות, ומי שהוצרך לנקביו אין לו עצה, רק או לצאת מחוץ לד' אמות, או לעשות צרכיו בתוך כלי ולשפכו מחוץ לקרון שהוא מרשות היחיד לכרמלית, איזה דרך יבחר למעט באיסור.

ר״י אשכנזי: מ׳איז אראפגעגאנגען פון צוג. מ׳איז געפארן אום שבת דעמאלטס.

רביה״ק: **יא. מ׳זעמיר אנגעקומען.**

ר״י אשכנזי: זעמיר אראפגעגאנגען פון צוג.

רביה״ק: **אראפגעגאנגען פון צוג, האב איך געקלערט וויאזוי קען מען טראגן די תפילין[14], די תפילין איז נאך פון טאטן זכרונו לברכה האב איך נאך די תפילין. כ׳מיין. דעס האב איך נאך [עד היום]. דעס וואָס ס׳איז אינעווייניג[15]. די תפילין איז עס געווען.**

מרן הברך משה: פארוואס האט מען געדארפט אראפגיין פון צוג?

רביה״ק: **מ׳האט געדארפט אראפגיין דארט. דאס איז זיינע תפילין [של הקדושת יו״ט], וואס ער האט געלייגט. ס׳איז געווען.**

ר״י אשכנזי: ס׳איז געווען שבת.

רביה״ק: **און פשוט, [ווייל] איך האב נישט געהאט קיין אנדערע תפילין[16]. און אינדרויסן אין לאגער אז מ׳וועט אונז נעמען, מ׳וועט דאך זיין אין לאגער [ומהיכן יקחו תפילין, והייתי נבוך] וואס טוט מען דא. האב איך געקלערט, איך האב מיך נישט געקענט קיין עצה געבן.**

ר״י אשכנזי: ס׳איז אינמיטן דעפארטירונג געווען.

רביה״ק: **נו אוודאי. און וואס טוט זיך מיט דעם, מעג מען דען איבערלאזן בבזיון די תפילין, טאר מען דאך אויך נישט. און אז איך וועל נישט האבן קיין תפילין די גאנצע צייט. בין איך געווען [נבוך], איך האב מיך נישט געקאנט קיין עצה געבן[17]. שפעטער האט דער אייבירשטער מזמין געווען, [וועז] איך בין אנגעקומען[18], איז געווען דארט א גוי האט גענומען די תפילין אין די האנט, נאך ביים צוג, מיט א וועגעלע [והביאם לנו].**

ופנה רביה״ק זי״ע לר׳ יוסף אשכנזי, ושאלו: **דו געדענקסט נישט?!**

והמשיך רביה״ק: **ס׳איז געווען נאך שבת, האט ער עס געטראגן. אזוי איז געווען, יענער האט עס געטראגן, דער גוי. ביז דארט אין לאגער אריין האט ער עס געטראגען. דארטן וואו מ׳זעמיר געווען שבת. אזוי איז געווען א מעשה.**

ושם בהערה כותב: ״דברים אלו כתבתי על תחנת הרכבת מאשאן מאדיור אוואר שעל גבול הונגריה אוסטריה, בהיותנו חונים שם כמה ימים בעברנו מבודאפעסט לברגן בלזן, ונסיתי את כוחי לכתוב תשובה **בדבר שאלה שעורר חכם אחד בשבת הראשונה כשהגענו לשם**״].

ועיין בזה **בשיחה כ״ט שבט תשכ״ה** (הנדפס בדב״ק לשובבי״ם ח״ה עמ׳ תרל״ב).

[11] עיין **בס״ג מסעי תשכ״ז** בענין מה שכמה צדיקים והאבות הוצרכו לנסוע בשבת משום פיקוח נפש.

[12] כנ״ל מהשיחה ביום **כ״ט שבט תשכ״ה**.

[13] כנ״ל מהשיחה ביום **כ״ט שבט תשכ״ה**.

[14] שלא ישאר מונח בבזיון (ולא היה אפשר לעשות העצות שבשו״ע סי׳ ש״א סמ״ב, מחמת המצב).

[15] דהיינו פרשיות, אבל לא הבתים.

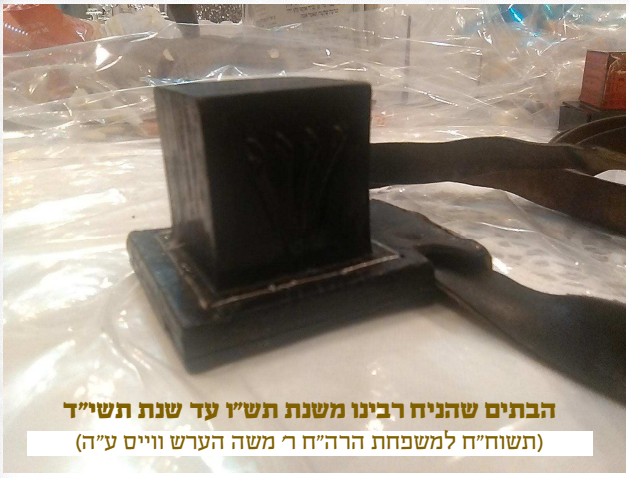
[16] ואף שבשביל זה עצמו לא התירו לעבור אף על איסור דרבנן כדי לקיים מצוה דאורייתא, מ״מ בצירוף שהוא רק כלאחר יד וריבוי בשיעורין וכדו׳ יש להקל.

[17] בכל משך הדרך (שלא היה ביכלתו להחליט כדת מה לעשות).

[18] אל המחנה, והוצרכו לרדת מן המסילת הברזל.

ו. שנת תש"ו בארץ ישראל

בשנת תש"ו כשהיה רבינו בארץ ישראל נתקלקלו הבתים שלו, ואז קנה בתים חדשים [כן סיפר ר' אהרן פאללאק שבשנת תש"ו קנה רבינו בתים חדשים. וכפי שמספר רבינו על הטעיפ בשנת תשכ"ה שאצל המלחמה עדיין היה לו התפילין של אביו בין הבתים ובין הפרשיות, אלא שאח"כ "נתקלקלו הבתים", נמצא שהסיבה שקנה בתים חדשים בשנת תש"ו הוא משום שאז נתקלקלו[19]].

הבתים שהניח רבינו משנת תש"ו עד שנת תשי"ד

(תשוח"ח למשפחת הרה"ח ר' משה הערש וויים ע"ה)

ז. שנת תשי"ד בניו יארק

בשנת תשי"ד[20] הזמין רבינו בתים מהודרים חדשים אצל הבתים-מאכער הרה"ח ר' **משה הערש וויים** ז"ל, חדא משום שרצה לעשות בתים קטנים ביותר שלא יהיה חשש במקום הנחת התפילין בראש[21], ועוד משום שר' משה הערש היה יכול לעשות בתים פרודות לגמרי באופן מהודר[22].

סיפר הבתים-מאכער הרה"ח ר' **משה הערש וויים** ז"ל: המשב"ק הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ז"ל קרא לו לבית רבינו שרבינו רוצה להזמין אצלו בתים חדשים, כשבא לבית רבינו היה החדר מלא אנשים, עד שנתפנה רבינו וביקש ממנו לעשות לו בתים חדשים מהודרים, ואמר לו בדיוק השיעור כמה גדול יהיה מלמעלה ומלמטה. כשסיים לעשות את הבתים הביאו לרבינו, והיה רבינו שמח מאוד, ורצה לשלם לו, אבל ר' משה הערש לא רצה לקבל, אמר לו רבינו שהלוא צריכין לשלם בעד מצוה, ע"ז השיב שאם רבינו רוצה יתן לו הבתים הישנים [שקנה בשנת תש"ו כנ"ל], והסכים רבינו ואמר לו: "**דאס איז פאר דיר!**". ושאל אם רבינו רוצה לעשות גם בתים חדשים לתפילין דר"ת, ואמר רבינו שאינו רוצה שזה יש לו חשיבות שהוא מאביו הקדושת יו"ט. אח"כ נתן רבינו הבתים לר' יוסף ואמר שיתנו לר' משה הערש[23]. ע"כ.

---

19 אלא שלפי העובדא מהרב מפאיע הנ"ל, צ"ל שהבתים של ראש כבר שינה קודם המלחמה, ועכשיו שינה הבתים של יד (או שעכשיו שינה שניהם).

20 כ"כ הרה"ח ר' **אהרן פאללאק** ז"ל בכתב ידו, שרבינו הניח הבתים החדשים של ר' משה הערש וויים ז"ל משנת תשי"ד עד שנת תשי"ט.

21 בספר **מהר"י בר ח"י** (אות קע"א) כתב: "כשרצה לעשות לו בתים חדשים צוה לעשותם קטנים מאותן שהיו לו מכבר, כדי לצאת ידי כמה שיטות הפוסקים, ונעשה ע"י תלמידו ע"פ הוראתו, כשני שיעורי אצבעיים על אצבעיים, דהיינו התיתורא בשיעור הגדול והוא שיטת החת"ס זצ"ל בשו"ת (או"ח סי' קפ"א) שאצבע היא בערך שתים צענטימעטער, והבתים בשיעור הקטן, כשיטת המהרש"ם בדעת תורה (יו"ד סי' נ"ג סקי"ג) שאצבע היא בערך שני צענטימעטער".

וכ"כ ברשימות הרה"ח ר' **משה יצחק לאווינגער** ז"ל שנכתבו בחיי רבינו: "התפילין החדשים שעשו ציוה שיהי' אצבעים על אצבעים גם הקציצה וגם התיתורא כלומר שהקציצה הוא 4 ס"מ על 4 ס"מ והתיתורא הוא 5 ס"מ על 5 ס"מ, כי יש דעות שאצבע הוא 2 ס"מ ויש דעות שהוא 1/2 2 ס"מ ובזה יצא ידי שניהם". [ואולי היה זה בשנת תשכ"ב כאשר ר' משה הערש עשה עוה"פ בתים חדשים לרבינו].

22 כן מספר הרה"ח ר' **עקיבא וויינשטאק** הי"ו משב"ק, חתן הרה"ח ר' **אהרן פאללאק** ז"ל סופר סת"ם, שהבתים הישנים לא היו פרודות לגמרי. וי"א שכ"ק אדמו"ר **מתולדות אהרן** זצ"ל סיפר לרבינו מהבתים המהודרים של ר' משה הערש, ולכן ביקש רבינו מר' אהרן פאללאק להזמין בתים חדשים אצל ר' משה הערש ז"ל.

23 ר' משה הערש נפטר בשנת תשס"ב, ועברו בירושה לבניו, השל ראש אצל ר' יושע פנחס, והשל יד אצל ר' הירצקא.

כאשר הכניסו את הפרשיות הישנות של מרן **הקדושת יו"ט** זי"ע שהיו גדולים, לתוך הבתים החדשים שהיו קטנים, נפסלו הפרשיות של ראש[24].

רביה"ק זי"ע בביקורו בארה"ק בעת הנחת תפילין בישיבת חכמי לובלין בבני ברק
(נראה הגאון הגדול בעל שבט הלוי זצ"ל)

סיפר הרה"ח ר' **אהרן פאללאק** ז"ל סופר סת"ם: כאשר נודע לרבינו על הפרשיות שנפסלו, היה רבינו במעון הקיץ בשעראן ספרינגס. רבינו קם מכסאו בחרדה, והלך לבקש את ר' יוסף ואמר לו שרוצה ליסע הביתה שאין לו תפילין להניח, הרבנית באת וניסו לדבר על לבו שיניח בנתיים את התפילין של ר' יוסף[25].

כשחזר רבינו לביתו ביקש רבינו מר' אהרן פאללאק שיכתוב לו פרשיות חדשות, אבל ר' אהרן לא היה ביכלתו אז לכתוב הפרשיות החדשות (שחשש לכתבו כראוי וכיאות לרבינו, עם הכוונות וטבילות, וגם שלא היה לו זמן לכתבו ברציפות ביום אחד). ואמר אז שאפשר לו להניח ב' תפילין, א' שנכתב ע"י החסיד ר' **שמואל סופר** ז"ל מסיגעט הנ"ל שמונח אצל הגה"צ אבד"ק **שארמאש** זצ"ל, והב' שנכתב ע"י החסיד ר' **יוסף עפשטיין** ז"ל מסאטמאר, שמונח אצל נכדו הרה"ח ר' **אברהם שלום** ז"ל[26], ולמעשה בחר רבינו בהתפילין של ר' יוסף עפשטיין שנכתבו בכתב נאה ומהודר. והניחו הפרשיות של ר' יוסף עפשטיין בהבתים החדשים של ר' משה הערש וויים[27].

---

24 הפרשיות הפסולות האלו נתן רבינו להסופר ר' **אהרן פאללאק** ז"ל, ולפי מה שרואין נפסל בפרשת קדש לי בפסוק יעשה ה' לי, הרגל של השם מלמטה נפסק.

25 סיפר הגה"צ ר' **שמואל בראך** ז"ל אב"ד נאנאש, ששימש בקודש בשעראן ספרינגס בשנת תשי"ד (נדפס בגליון יד'מתה לתמר' כ"ו אב תשס"ה): "שפעם בעת שהותו של רבינו בעיר שעראן ספרינג'ס נתן רבינו לבדוק את התפילין להסופר המומחה הרב החסיד המפואר ר' אהרן פאלאק ז"ל, ולכן שאל רבינו תפילין מהמשב"ק הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ז"ל, וביקש ממנו רבינו בלילה להביא לו את התפילין מר' יוסף כדי לבדוק מקודם את התפילין אם מתאים על ראש רבינו, ולפלא שבעת שרבינו בדק את התפילין להתאימו על ראשו עשה את התנועות הקדושות בידיו כדרכו בעת הנחת תפילין".

26 גם אביו של ר' אברהם שלום הרה"ח ר' **משה יודא עפשטיין** ע"ה היה סופר סת"ם [עי' **באגרות מהרי"ט** (ח"ב) שנדפס מכתב מרביה"ק ז"ל לאחיו מרן **העצי חיים** ז"ל: "היות כי מוכ"ז האברך היקר החו"ב מו"ם ירו"ש מו"ה **משה יודא** נ"י למד כעת מלאכת סת"ם כאשר יעיד הכתב תעודה, וברצונו לעסוק במלאכה זו בעיר סיגוט, והיות כי שמה הוא במקום שאין מכירין, כי הוא מילדי פה ק"ק סאטמאר ונתגדל בכאן כל משך ימי בחרותי, ואך זה ימים מועטים שהוא סמוך ונראה לעיר סיגוט, אמנם אנכי ביודעי ומכירי קאמינא כי הכרתו במשך ימי היותו פה, גם למד אצלי הרבה זמנים, ובזה ראיתי לכתוב לך קושט דבר אמת, כי הכרתיו לאברך מופלג מאד ת"ח וירי"ש מרבים ואדם נחמד במידות ובעל שכל הגון, וראוי הוא לאותה איצטלא לסמוך עליו בעניני סת"ם, וכל המבקשים סופר הגון באדם ... בלתי ספק נחת ינחתו ממנו. - הנני אחיך אוהבך דושהת"ה באה"ר הק' יואל טייטלבוים], אבל תפילין אלו נכתבו ע"י אביו הרה"ח ר' יוסף ע"ה (ודלא כמ"ש באיזהו מקומן שנכתבו ע"י ר' משה יודא ע"ה).

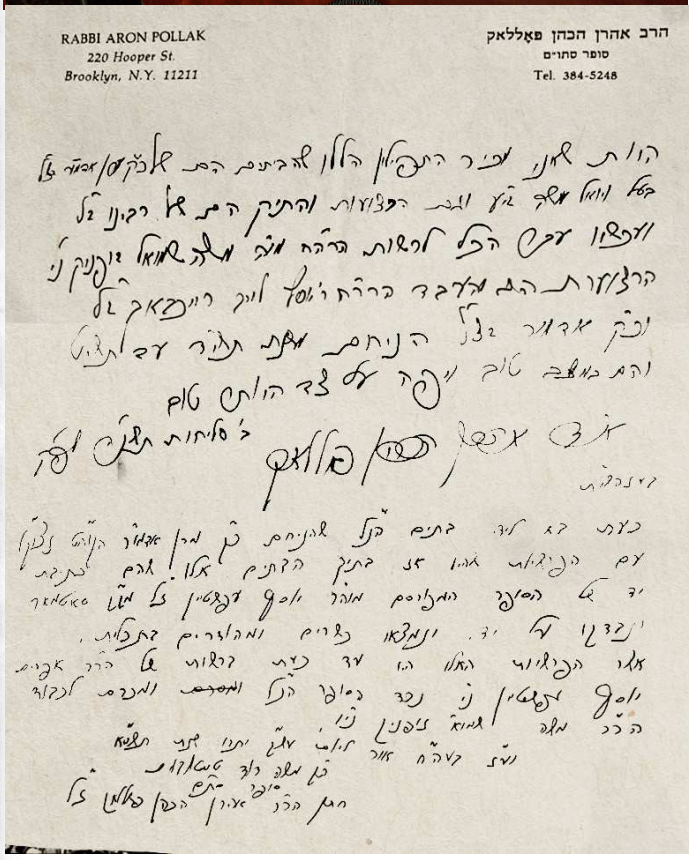
27 והיות שלא רצה רבינו להניח תפילין של יד שנכתבו ע"י ר' שמואל סופר ותפילין של יד שנכתבו ע"י ר' יוסף עפשטיין (שנכתבו בקבלות אחרות), ע"כ הניח באלו השנים גם התפילין של יד מר' יוסף עפשטיין.

היות שהרצועות היו רצועות ישנות והבתים היו חדשות לא היה נראה כהוגן, ע"כ בשעה שרבינו הלך לביהמ"ד להתפלל מנחה-מעריב הלך הרה"ח ר' **אלי' דוד טירנויער** ז"ל ומשח את הרצועות בחמאה, כדי שיהא נראה נאה ומצוחצח.

כשחזר רבינו לביתו, והרגיש ריח החמאה, שאל מה זה, וענו לו שר' אלי' דוד רצה לצחצח הרצועות, ורבינו לא היה ניחא ליה בזה, ואמר שהוא מפונק, וצוה לקרות לר' אהרן פאללאק, ואמר לר' אהרן שהוא צריך רצועות חדשות, ענה לו ר' אהרן שהוא סופר אבל אינו עושה רצועות, אלא שבאיסט סייד יש יהודי הרה"ח ר' **יוסף לייב רייכבאך** ז"ל מחסידי מבעלזא שעושה רצועות נאות. צוה לו רבינו שיסע עם ר' אלי' דוד לביתו לקנות רצועות. וסיפר ר' אהרן שעל הדרך על הגשר התפללו שר' יוסף לייב לא יפתח הדלת, שהיה אז הזמן שהתחיל פרשת סאטמאר-בעלזא וחששו שר' יוסף לייב ירגז ויצעק עליהם.

למעשה פתח את הדלת ושאל מה הם רוצים, וענו שרוצים לקנות רצועות להרב מסאטמאר, ענה ר' יוסף לייב שאין עושין כן מיד אלא לוקח זמן רב לעשותו, שוב אמר שיש לו רצועות חדשות שעשה לרבו הגה"ק **מהר"א מבעלזא** זצ"ל, ויש לו עוד זמן לעשות חדשות להרב מבעלזא ע"כ יתן רצועות שלו לרבינו. ואמר שאינו לוקח כסף, אלא יתנו קוויטל לרבינו. כשחזרו עמד רבינו והמתין ואמר להם: "וואס האב איך דיר געזאגט"...

הבתים והרצועות שהניח מרן רבינו ז"ל
משנת תשי"ד עד שנת תשי"ט

RABBI ARON POLLAK
220 Hooper St.
Brooklyn, N.Y. 11211

הרב אהרן הכהן פאללאק
סופר סתו"ם
Tel. 384-5248

עדותו של הרה"ח ר' אהרן פאללאק ע"ה סופר סת"ם
אודות התפילין והרצועות

ח. שנת תשי"ד-תשט"ז

מאז בימות הקיץ תשי"ד עד שנת תשט"ז הניח רבינו הפרשיות של ראש שנכתב ע"י ר' יוסף עפשטיין, והפרשיות של יד שנכתב ע"י ר' שמואל סופר, ושניהם היו מונחים בתוך הבתים החדשים שעשה ר' משה הערש ווייס.

ט. שנת תשט"ז-תשי"ט

בחודש אב תשט"ז, שלח כ"ק אדמו"ר **מתולדות אהרן** זצ"ל מכתב שאלה לרבינו אודות אופן כתיבת הפרשיות

להתפילין של בנו הבכור כ"ק אדמו"ר **מתולדות אברהם יצחק** שליט"א[28], ולצורך התשובה ביקש רבינו מהרה"ח ר' **אהרן פאללאק** ז"ל לפתוח את התפילין שלו, כדי לראות אופן כתיבת הפרשיות שלו[29], ואז נודע לו שהפרשיות של יד [שנכתבו ע"י ר' יוסף עפשטיין] נכתבו באופן אחר מהפרשיות של ראש [שנכתבו ע"י ר' שמואל סופר]. או אז לא רצה רבינו להמשיך ולהניח תפילין כאלו, שנכתבו באופן אחר, וע"כ ביקש ר' אהרן פאללאק מר' אברהם שלום עפשטיין שיועיל בטובו להשאיל את התפילין של יד שלו ג"כ, ואכן הסכים לזה. ומאז עד שנת תשי"ט הניח רבינו הפרשיות בין של יד ובין של ראש שנכתבו ע"י ר' יוסף עפשטיין, והיו מונחים בתוך הבתים של ר' משה הערש וויים הנ"ל.

י. שנת תשי"ט-תשכ"ב

סיפר הרה"ח ר' **אהרן** ז"ל[30]: בימות הקיץ שנת תשי"ט, בזמן שלא התעסק במלומדות, והיה לו זמן לכתוב כל הפרשיות ברציפות, התפלל ביום א' ותיקין ואח"כ כתב כל הפרשיות ביום אחד. או אז נכנס לרבינו ונתן לו הפרשיות החדשות, ורבינו שמח עליו כעל כל הון, וקיבלו מידיו, ונתן לו התפילין הישנות, ואמר לו הפרשיות תתן בחזרה לר'

---

28 ולחיבת הקודש נעתיק תחלת לשון השאלה של כ"ק אדמו"ר **מתולדות אהרן** זצ"ל (נדפס בקובץ מבקשי אמונה ח"א עמ' י"ב) :

ב"ה. אור ליום עש"ק עקב פעיה"ק ירושלים ת"ו.

לכבוד קדושת מורי ורבי גאון ישראל וקדושו נזר ישראל ותפארתו צדיק יסוד עולם, מרן אדמו"ר שליט"א מסאטמער.

נפשי בשאלתי מול כבוד קדושתו, היות שאי"ה בט"ו אלול, יהי' הבר מצוה של בני הבכור שמואל יעקב, ולא ידעתי לשית עצות בנפשי בענין כתיבת הפרשיות, שהרבה מהסופרים המומחים שבכאן עיה"ק וכן זה הסופר שאני רוצה להזמין אצלו כתיבת הפרשיות, נוהגים לכתוב כהרמב"ם שהוא דברי המחבר בשו"ע, לעשות פרשת והי' אם שמוע סתומה, דהיינו שלא להניח בסוף פר' שמע שום ריות כלל או פחות מט' אותיות, ולמעלה מניחים ריוח כשיעור ג"פ אשר. והרבה מהסופרים המומחים נוהגים לכתוב כהטו"ז, להניח פחות מט' אותיות למטה וכן פחות מט' אותיות למעלה, דלהטו"ז נקראה בזה סתומה לכל הדעות, לשיטות הרמב"ם ולשיטות הרא"ש, כיון שאין שיעור פרשה לא למטה בסוף שמע ולא למעלה בתחילת והי' אם שמוע, רק ע"י צירוף.

והשיב לו רבינו תשובתו ביום **כ"ג אלול תשט"ז** (נדפס לראשונה בקובץ 'אוצרות ירושלים' חלק ק"ב סי' א', ושוב נדפס בשו"ת דברי יואל או"ח סי' ה') :

שוכט"ס אל כבוד ידידי תלמידי ההי"צ המאוה"ג חו"ב חו"פ בנש"ק כש"ת מוה"ר **אברהם יצחק קאהן** שליט"א בעיה"ק ירושלים תובב"א.

אחדשת"ה באה"ר כמשפט, היות כי כבוא מכתבו לכאן לא הייתי בביתי כי הייתי מחוץ לעיר לצורך רפואה, והגם שנשלחו המכתבים מהכא להתם, אבל היה סיבה בכמה מכתבים שנשארו פה ולא ראיתים עד הנה, וביום י"ג אלול בא לנגד עיני מכתבו בדבר שאלתו בפלוגתת הפוסקים שבפ' והיה אם שמוע בתפילין, ושם כתב לאמר שביום ט"ו אלול יהיה בנו נ"י בר מצוה וצריך תשובה דחופה באופן שיהיו נגמרים התפילין ביום עט"ו, והיות שמעת ראיתי את מכתבו ביום י"ג אין שום מציאות שיגיע לשם תשובתי עד יום ט"ו ובודאי עשה איזה הכרעה וכבר נגמרו התפילין, וא"כ אין עוד נ"מ כ"כ במכתבי למעשה, אך ראיתי להשיב מפני הכבוד.

הנה בעיקר השאלה העתיק במכתבו הרבה גדולים שנחלקו בדבר, ויש לדבר בזה הרבה, אך לא ראיתי להאריך בהענין כי מי אנכי להכריע בין ההרים הגדולים ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, אך זה אוכל לכתוב לו כי התפילין שלי המה של כ"ק אבא מארי הגה"ק זלה"ה שהיה מניחם כל הימים שאני זוכר ולאחר פטירתו נפלו לי בירושה ומאז אני מניחם, והסופרים בסיגוט שראו התפילין הכירו הכתב שהיא של ר' שמואל סופר זלה"ה שהיה סופר מצויין בסיגוט ומפורסם בחסידות עצומה בימי זקיני הגה"ק מאוה"ג בעל ייטב לב זלה"ה, ובאלו התפילין אני רואה שנכתבו בשיטת הטורי זהב, וא"כ אני רואה שאבותי הקדושים זלה"ה נהגו למעשה כשיטת הטו"ז.

29 כן כתב הרה"ח ר' **מנחם דאווידאוויטש** ז"ל סופר סת"ם בספרו (נעתק בספר 'זכור לאברהם' מנהגי תולדות אהרן ח"א עמ' ר"ח), ששמע כן מפי הרה"ח ר' **אהרן** ז"ל (אמנם נראה שם שעוד קודם לזה כבר בדקם ר' אהרן, ושאלו רבינו היכן ראה את הפרשיות בשעה שבדקם).

30 נדפס בספר **באילנא דחיי** (ח"ג מהדו"ח עמ' שי"ח).

אברהם שלום, והבתים והרצועות תתן להמשב"ק ר' יוסף[31].

משנת תשי"ט שוב חזר רבינו והניח תפילין של יד שהפרשיות היו משל אביו הקדושת יו"ט[32], והתפילין של ראש שנכתב ע"י ר' אהרן פאללאק, והיו מונחים בבתים שנעשו ע"י ר' משה הערש ווייס[33].

בשנת תשכ"ב נתקלקל עוה"פ הבתים, ואז הזמין הב' המשב"ק הרה"ח ר' **עקיבא ווינשטאק** הי"ו בתים חדשים אצל ר' משה הערש, ונתנם לרבינו במתנה כ'משלוח מנות' ביו"ט פורים, ונתן לו רבינו בשכרו הבתים הישנים (שהניח משנת תשי"ט).

במשך השנים האחרונות קנו עוה"פ בתים חדשים. ואחר הסתלקותו של רבינו הגיע התפילין האלו **לידי א' מקרובי רבינו** (עי' בשו"ת מאזני צדק ח"ג חו"מ סי' כ"ז, ואכהמל"ב).

---

[31] כהיום נמצאים תפילין אלו - כולל הפרשיות, הבתים, והרצועות - בגנזיו של הנגיד ר' **משה שמואל זופניק** הי"ו. הבתים והרצועות קנה עוד בחיי הרה"ח ר' אהרן פאללאק, מידי הרה"ח ר' **שלמה יעקב געלבמאן** ז"ל שקיבלם מידי הרה"ג ר' **מאיר שפיטץ** שליט"א (ואז כתב לו הרה"ח ר' אהרן ז"ל עדות על תפילין זו בכתב ידו). ואחר פטירת ר' אהרן קנה הפרשיות מידי בנו הרה"ח ר' **אפרים יוסף** שליט"א (שקיבלו מירושת אביו, כיון שנקרא ע"ש זקינו הסופר ר' יוסף ז"ל).

כפי הנראה הזמין הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ז"ל משב"ק בשנת תשי"ט בתים חדשים אצל הרה"ח ר' משה הערש ז"ל כמתכונתו הראשונה (וכן העיד בנו ר' הירצקא ווייס, שאביו ר' משה הערש ידע שכמי"פ אח"כ הזמינו עוה"פ לצורך התפילין של רבינו, אבל רק בפעם הראשונה הזמינו רבינו בעצמו), שהרי בשנת תשכ"ב קיבל ר' עקיבא ווינשטאק הבתים של רבינו, וא"כ מהיכן הם הבתים שמכר ר' מאיר שפיץ, ועל כרחך צ"ל שאז בשנת תשי"ט הזמין ר' יוסף אשכנזי עוד בתים, וזה הניח רבינו משנת תשי"ט עד שנת תשכ"ב, וזה קיבל ר' עקיבא, והבתים הישנים שהניח רבינו משנת תשי"ד עד שנת תשי"ט נשאר אצל ר' יוסף אשכנזי, וזה נמכר אח"כ לר' משה שמואל זופניק.

[32] וכמו שמספר בשנת תשכ"ה ובשנת תשכ"ז שעדיין מניח הפרשיות של אביו ז"ל (כנ"ל).

[33] כפי הנראה היו בין של יד ובין של ראש הבתים שנעשה ע"י ר' משה הערש ווייס, ולא של הקדושת יו"ט. כן מוכח מלשון רבינו שמספר בשנת תשכ"ה ותשכ"ז שהבתים הם חדשות והפרשיות הם עוד מאביו ז"ל, ועל כרחך כאשר אומר שהפרשיות הם עוד של אביו, כוונתו לתפילין של יד (שהרי התפילין של ראש נפסלו כנ"ל), ולפי"ז הכוונה שהבתים של יד נתקלקלו (שאל"כ היה לו לחלק ולומר שהתפילין של יד הם עוד מאביו ז"ל, והתפילין של ראש הם חדשות לגמרי).

ועוד שר' משה הערש ווייס סיפר, שרצה לעשות בתים חדשים לתפילין דר"ת של רבינו (כנ"ל), אבל רבינו לא הסכים שיעשה לו ר"ת, באמרו שהתפילין דר"ת יש לו יחוס אצלו, כיון שהוא עוד מאביו הקדושת יו"ט. אבל הבתים של רש"י שינה שניהם, ואף נתן לו שניהם בשכרו.

תפילין דרבינו תם

התפילין דרבינו תם של רבינו, קיבל בעצמו מאביו ימים ספורים קודם הסתלקותו, שרבינו נכנס לחדר אביו, ושאלו איזה סופר יכתוב לו את התפילין דרבינו תם, והשיב לו מרן **הקדושת יו"ט** זי"ע שהוא כבר חלוש וחולה מאוד, וגם הנחת תפילין דרש"י עולה לו בקושי גדול, ע"כ נותנו התפילין דר"ת שלו. כאשר שאל רבינו הלא מתפללים ומקוים שישתפר מצבו לטוב, וצריכין להכין תפילין דרבינו תם. ענהו הקדושת יו"ט, שא"כ יראו אז מה לעשות, ועכ"פ אין צריכין עכשיו לכתוב.

וכן סיפר רביה"ק זי"ע בעצמו בסעודת ההילולא **כ"ט שבט תשכ"ה**, וזל"ק (נעתק מן הטעיפ):

ס'איז אזוי געווען, רבינו תם'ס תפילין האט ער מיר אליין געגעבן, ס'איז אזוי געווען, פאר די חתונה בין איך אריינגעגאנגען צו אים, כ'האב אים געפרעגט ביי וועלכען סופר איך זאל מיר לאזן שרייבן רבינו תם'ס תפילין, האט ער מיר געענטפערט, זאגט ער: "איך בין שוין זייער שוואך, איך לייג שוין זייער שווער און ביטער די רשי'ס תפילין", "ממש א סכנה" - זאגט ער - "רבינו תם'ס תפילין קען איך שוין נישט לייגן", זאגט ער "איך גיב זיי דיר". נו זאג איך: "מיטן אייבירשטענם הילף ס'קאן דאך נאך בעסער ווערן, איך מוז דאך מיר פארזעהן". [וענה לי]: "האסט דאך צייט דעמאלץ, וועסטו זעהן דעמאלץ, ברויכסט נישט גיין היצטערט לאזן שרייבן". אזוי בין איך פארבליבן מיט די רבינו תם'ס תפילין.

וכן סיפר רבינו **לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א**, בשנת תשכ"א-תשכ"ב, בעת שנסע עם אביו מרן הברך משה זצ"ל לעשות את השבת בצל הקודש של רביה"ק זי"ע בשעראן ספרינגס.

וכמו שסיפר רבינו שליט"א:

וועז איך בין געווען א אינגער בחור'ל, איך בין שוין געווען בר מצוה, בין איך געווען אין שעראן ספרינגס צוזאמען מיט'ן **טאטן ז"ל**, ביים **פעטער ז"ל**, אונז זעמיר געפארן אויף שבת פאר'ן **ישמח משה'ס** יארצייט, וועז איך בין אריין געקומען דארט פרייטאג נאכמיטאג, איז געליגן דארט זיינע תפילין, רש"י'ס תפילין און רבינו תם'ס תפילין, ס'איז נישט געווען צוזאמגעליגט, וועז ער האט מיך דערזעז רופט ער זיך אן, "**אה, דא האסטו, דאס איז דעם טאטן ז"ל'ס תפילין! קענסט עס צוזאמלייגן**".

בהמשך לזה האט זיך דער פעטער ז"ל אריינגעלאזט אין א שיינעם שמועס, און ער האט דערציילט ווי אזוי ער האט באקומען די תפילין פונעם טאטן. געווען איז דאס פאר זיין חתונה בשנת תרס"ד, וועז דער קדושת יו"ט איז געווען א חולה מוטל על ערש דוי, און וועז ער איז אריינגעגאנגען צום טאטן און געפרעגט וואס וועט זיין מיט די תפילין דרבינו תם? האט אים דער טאטע געהייסן לייגן זיינע תפילין. האט ער געפרעגט וואס פארא תפילין וועט דער טאטע לייגן? האט דער קדושת יו"ט געזאגט "זארג זיך נישט".

דער פעטער ז"ל האט דעמאלטס דערציילט, אז דער טאטע דער קדושת יו"ט פלעגט יעדן טאג לייגן פארן דאוונענען צוויי פאר תפילין אויפאמאל, א קליינע פאר רש"י און ר"ת און צום דאוונענען האט ער אנגעטון געהעריגע גרויסע תפילין. לאחר פטירתו וועז מ'האט צוטיילט די ירושה האט דער **עצי חיים** ז"ל באקומען די צוויי פאר קלענערע תפילין וואס איז נאך געווען א ירושה פונעם ייטב לב, און ער האט באקומען די גרויסע רש"י תפילין אזוי איז אויסגעקומען אז ער האט געהאט סיי די רש"י תפילין און סיי די רבינו תם תפילין פונעם טאטן.

וכן סיפר הגה"צ אב"ד **לאנדסבערג** ז"ל (באילנא דחיי' ח"ג במהדו"ח עמ' קפ"ג), שאחר שנפטר אחיו הגה"צ אב"ד **וואדקערט** ז"ל בשנת תשכ"ג, נכנס עם בני אחיו לרבינו שחיזקם ועודדם, וסיפר להם מפטירת אביו הקדושת יו"ט, וסיפר אז ג"כ

עובדא זו שממש לפני החתונה ביקש התפילין כנ"ל, ושזה היה בנוכחותו של הרב **מלאפוש** זצ"ל[34], ואחר שהשיב הקדושת יו"ט לרבינו כנ"ל אמר אז להרב מלאפוש שהצלם אלקים כבר חסר ממנו.

התפילין דרבינו תם של מרנן רבותינו הק' זי"ע
ולהבחל"ח מרן שליט"א

בשעת המלחמה ניצל התפילין באופן פלא, כמסופר אצל תפילין דרש"י. וכל ימיו עלי אדמות, הניח רבינו תפילין אלו - הבתים והפרשיות - עד עש"ק ראה תשל"ט.

זמן קצר אחר פטירת רבינו, הגיע התפילין האלו לבן אחיו מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זצ"ל שהניחם כל ימיו עד יומו האחרון.

ועכשיו זכה בהם בנו ממלא מקומו בקודש כ"ק מרן רבינו שליט"א, אשר ממשיך להניחו פאר חבוש על ראשו עד ביאת ינון בב"א.

וּמְשֻׁפַּע מִצְוַת תְּפִלִּין יִתְמַשֵּׁךְ עָלַי לִהְיוֹת לִי חַיִּים אֲרֻכִּים וְשָׂפַע קֹדֶשׁ

---

[34] הרה"ח ר' **עקיבא וויינשטאק** הי"ו משב"ק מספר, ששמע מרביה"ק זי"ע עובדא זו, וסיפר ששאל כמ"פ מאביו מה יהיה עם תפילין דר"ת, ודחה אותו, ושוב סמוך להחתונה ביקש את הגה"צ **מלאפוש** זצ"ל שישאל מרבינו אודותיו, והשיב לו כנ"ל. (ובאמת שעל הטעיפ הנ"ל מספר רבינו שנכנס בעצמו ושמע בעצמו דברים אלו מפי אביו זי"ע, ולפי דברי הרב מלאנדסבערג מיושב הסתירה, שכפי הנראה ביקש רבינו מהרב מלאפוש שיכנס עמו לאביו, ואז השיב הקדושת יו"ט כנ"ל).

ח"ן הם
יודו ויברכו

בקול שירה וזמרה, נרים קולינו בגבורה, לקלס בנהורא, לרגל יומא טבא בבית ידידינו האי גברא יקירא, יקר תפארת גדולתו, נביע ביום שמחתו, להעלות על נס בהדרתו, למען קרן הבנין רב פעולתו, מושיט תמיד שבט עזרתו, ראש וראשון לכל קדשי בית חיינו, בכל רחבי תבל להחיותינו, בכל מדינה ומדינה אשר מגיע דבר מלכינו, עומד לימין כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בכל עת ועונה, בדעת בחכמה ובתבונה, פועל פעולות גדולות ונפלאות, כתר שם טוב לו יאות ה"ה

כש"ת הרה"ח ר'

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מנאמני ביתו
ועומד לימין קדשו
של כ"ק מרן
רבינו הגה"ק שליט"א

העומד לימין
וועד קרן הבנין
על כל צעד ושעל
לילות כימים

לרגל שמחת ומשוש לבו

באירוסי בנו בשעטומ"צ

החתן **ארי' לייבוש נ"י**

עב"ג הבלח החשובה שתחי'

בת מוה"ר **משה שמואל ברוך שטיין** הי"ו

יהא רעוא מלפני אבינו שבשמים, שיזכה מע"כ לרוות רב נחת מקדושה מכל יוצ"ח, דורות ישרים יחזה עניך כולם אהובים וברורים, כי שכר הוא לך חלף עבודתך הכבירים, למען עדת ישרים, עדי נזכה לקבל פני משיח צדקנו, ומלכינו בראשינו, בב"א.

המברכים בשמחת רבה

וועד קרן הבנין

פעיה"ק **ירושלים** תובב"א

ילמדנו רבינו

דרכי הלימוד וקנינה, במשנת מרן רביה"ק בעל דברי יואל זיעוועבי"א

עם מקורות וציונים מספרי דב' רב, סיפורים ועבדות ומעשה רב

נערך ע"י הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א

"הרבה דברי הדרכה אמרתי, ומפוזרים המה בספרי ויואל משה, על הגאולה ועל התמורה, ודברי יואל"...

– כך מתבטא מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע במכתבו האחרון שכתב לכלל אנ"ש טרם הסתלקותו לשמי מרום (**דברי יואל מכתבים** ח"ב מכתב כ"ח), ובזה השאיר לנו צוואה לדורות שבתורתו הברורה נמצא משנה סדורה לכל אורח חיינו, והדרכות ישרות ליישר נתיבותינו.

אי לכך בעמדינו סמוך ונראה ליומא דהילולא קדישא דילי, הזמן גרמא ענינו ואמרנו, לחפש מטמונים בתורתו של רבינו, ודרכי לימוד התורה ילמדנו, ויהיה לנו למשיב נפשינו, ומינה לא נזיע לכל אורך ימינו.

מאמר א

סדר הלימוד

חומש רש"י

לגמור הפרשה כל שבוע

איתא בשו"ע (או"ח סי' רפ"ה סעיף א-ב) **שאע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בציבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום,[א] וירא שמים יקרא תרגום וגם פירוש רש"י[ב] ע"כ.**

אעלה בתמר

א. עי' **זמירות דברי יואל** (לשב"ק אות י"א) דדרכו בקודש של מרן רביה"ק זי"ע להעביר הפרשה שמו"ת בליל שב"ק לפני עריכת שולה"ט, כן נהג עפ"י רוב. אולם כשהיה לו פנאי ובפרט בימי שהותו חוץ לעיר במעון הקיץ, נהג להעביר הסדרה בעש"ק אחה"צ, ולפעמים השלים הסדרה בעוד תפילין דר"ת עליו, [ועי' **בשערי תשובה** (סי' רפ"ה) בשם האריז"ל **ובעבודת הקודש** (מורה באצבע סעי' כ"ט) שכתבו לנהוג כן].

וסיפר המשב"ק הרה"ח מוה"ר עזריאל גליק ע"ה, שביומו האחרון עלי אדמות ביום שב"ק פרשת ראה תשל"ט לפ"ק, כשהיה חלוש מאוד לא רצה בשום אופן לסעוד את סעודת יום שב"ק כיון שלא העביר עדיין הסדרה, ואף שהמשמשים הפצירו בו שלפי חולשתו כבר יכול לאכול לא רצה לשמוע מזה, ומתוך מסירת נפש ממש גמר להעביר הסדרה, ואז קרא בשמחה גדולה ובקול, **"כ"ה איך האב געעדיגט..."** ואחר כך הלך לסעוד סעודת שבת קודש שעות ספורות לפני הסתלקותו לחיי עולם הבא.

ג. רבינו הק' זי"ע סיפר שבילדותו כשהיה בן ד' שנים ביקר הרה"ק רבי **מרדכי'לע מנאדבערנא** זי"ע בעיר סיגוט והלך לקבל פני קדשו, ופנה הרה"ק לרבינו ושאל אותו מה שלומד, וענה לו רבינו שלומד חומש ורש"י, ובהנו בחומש ורש"י בפרשת השבוע, ואחר כך ציוותו שיהא זהיר ללמוד חומש ורש"י בכל יום, ואמר לו: **"כ'האב געקענט גרייסע אידן וואס זיי האבן נישט געפילעוועט אין חומש רש"י, האבן זיי נישט געוואוסט ווי דער באשעפער וואוינט, וועגן דעם בעט איך דיך דו זאלסט פילעוועון אין חומש רש"י".**

רבינו ז"ל אמר שהיה אז בערך בן ד' שנים, כי בגיל ה' כבר למד בטוב טעם ודעת דף גמרא, ועל כן בחנו הרה"ק מנאדבערנא בחומש רש"י.

ואת מאמר מרדכי, פקודתו של הרה"ק מנאדבערנא, קיים רבינו בכל תוקף כל ימי חייו עלי אדמות, דבר יום ביומו כשהניח תפילין דרבינו תם היה יושב מעוטר בטלית ותפילין ולומד הורש"י בפרשת השבוע, ומפרשי התורה בעיון רב.

וכן סיפר הר"ר מרדכי לייפער נכד הרה"ק מנאדבערנא זצ"ל שהיה יחד עם מרן רביה"ק זי"ל במחנה בערגן בעלזן, שלפעמים בא רבינו וישב על מיטתו לעסוק בתוה"ק ששם היה סמוך להזכוכית שהפיצה את האור, ורבינו חשש כי אולי מפריע את מנוחתו, אולם הרב ר' מרדכי אמר שאדרבה לכבוד ולזכות יחשב לו שרבינו יושב שם ולומד, ורבינו התנצל לפניו ואמר לו: **הנני צריך ללמוד חורש"י בכל יום כפי שהכטחתי לקדושת זקינו הרבי ר' מרדכי'לע מנאדבערנא זצ"ל, לכן הנני צריך להשלים לחם חוקי בחורש"י.**

הנה, כהיום שאין אנו מבינים כל כך פירוש התרגום, ממילא עיקר הפירוש אצלינו הוא פירוש רש"י, ולכן מדינא רמיא חיובא על כל אחד ואחד לגמור הפרשה עם פירוש רש"י[ג] מדי שבוע בשבוע. (חידו"ת מסיבות, אסיפת מלמדים תשכ"ד)[ד]

אעלה בתמר

כשנחלה רביה"ק זי"ע בעוה"ר בשנת תשכ"ח בעש"ק פ' משפטים במחלת הסטרואק ל"ע, ובימים הראשונים למחלתו לא הי' יכול ללמוד חומש ורש"י כדרכו מימים ימימה, ונצטער מזה צער גדול, עד שפע"א בבוקר סיפר רבינו בחדוה רבה, שראה בחזיון לילה את הרה"ק מנאדבערנא זצ"ל, ותינה לפניו את צרתו כי למגינת לבו נבצר ממנו לקיים פקדתו הק', והרגיעו הרר"מ וברכו והבטיחו שעוד ילמוד ימים רבים חומש רש"י ובלש"ק **"וועסט נאך אפאך יארן לערנען חומש רש"י".**

ומני אז העלה רבינו אבר כנשרים והחליף כח בעוז ותעצומות, וחזר למנהגו הק' ללמוד חורש"י כמקדם, ואף כשהיה לו הרבה פעמים יסורים קשים מחמת העדר בריאות הגוף בעוה"ר, לא ויתר ממנהגו זה, ועד יומו האחרון המשיך בלימוד חומש ורש"י בעיון ובמפרשי רש"י כהרא"ם וכדומה שהיה מעיין בהם הרבה בשעת הלימוד. (פוש"י ח"א, עמוד ר"ל)

ג. רבינו זי"ע הי' מעורר את תלמידיו ואנשי שלומו שיקבעו עתים ללימוד חומש ורש"י, גם בהאסיפות המלמדים של התלמוד תורה בברוקלין היה מעורר שישגיהו הדק היטב על לימוד חומש ורש"י, ואמר פעם שיש בחומש ורש"י הרבה הלכות וצריכים ללמדו בעיון כמו שלומדים גפ"ת.

וכן כתב וחתם בתקנת לתלמידי הישיבה **"ללמוד חומש רש"י מדי שבוע בשבוע"**, ובשנים לפני המלחמה בהן את הבחורים בכל שבוע אחר פרשת השבוע חומש ורש"י, ואם לא היו בקיאים בחומש ורש"י הקפיד יותר משהקפיד על בקיאות השיעור בגפ"ת.

גם תבע מהבחורים שיקבעו זמן מסוים ללימוד חומש רש"י, ובליל שישי פרשת וארא שנת תשכ"ח לפ"ק, כשבא רבינו לנסות את התלמידים עלה במיוחד אל היכל הישיבה לעורר את הבחורים שלא יתרשלו מלבוא ביום ו' עש"ק ללימוד בישיבה על כל פנים עד חצות היום, ואף שהיום קצר, וכן עורר אז על הנחיצות לימוד חומש ורש"י בכל שבוע, ואמר אז שאולי מהנכון לקבוע את יום עש"ק לזמן לימוד חומש רש"י.

ובתוך הדברים אמר רבינו בזה"ל: (נדפס **ברכורות קודש** ח"ב, עמ' ס"ט) "**און דערנאך שטייט אין שלחן ערוך** (או"ח סימן רפ"ה ס"ב) **אז אזוי ווי מ'איז מחוייב צו זאגן שניים מקרא ואחד תרגום, איז מען מחוייב צו לערנען חומש רש"י יעדע וואך, מ'מוז דורכלערנען יעדע וואך חומש רש"י, ס'שטייט אזוי ארויס אין שלחן ערוך הלכות שבת, דאס ברויך יעדערער לערנען, דאס איז דאך די תורה הקדושה.**

אפשר קען מען זיך קובע זיין טאקע פרייטאג אליין אפשר גאר אויף חומש רש"י וכו', נאר מ'זאל האבן יעדער עפעס א שיעור אין שולחן ערוך, [וסיים רבינו עוד הפעם] **און איך וועל נאכאמאהל זאגן** [שיקבעו שיעור] **אין חומש רש"י, דאס איז עס...** עד כאן לשון קדשו.

וכן סיפר הרה"ח **ר' חיים יוסף ווערצבערגער** ע"ה מווומ"ב (**באזינא** דחיי ח"ד עמוד ת"ד): "עטליכע מאל א יאר האט מען געלערנט אין דער ישיבה "סוגיא", דאס ערשטע מאל וועלן מ'האט געלערנט די סוגיא מיט אלע מפרשים, און וועלן עס איז אנגעקומען מיין רייע צום פארהער, האט דער רבי מיך געפרעגט: "וואס האסטו געלערנט?" האב איך געענטפערט: "אלע מפרשים אויף די סוגיא". פרעגט מיך דער רבי: "וואס זאגט רש"י אין חומש דארט און דארט?" א ביטערע אנטוישונג'ס געפיל איז מיר אריפגעקומען, די גאנצע וואך האב זיך אזוי גוט צוגעגרייט צו דער סוגיא פארהער, איך האב גרונטליך דורכגעלערנט אלע מפרשים, און דא פרעגט מיך דער רבי א שאלה אין חומש רש"י. די תשובה האב איך אודאי נישט געוואוסט צו ענטפערן, נאכן זיין אזוי פארנומען מיטן חזרן די שוועריע סוגיא, דער רבי האט מיך דאן מעורר געווען, זאגנדיג: "**קודם לערנט מען חומש, נאכדעם רש"י, נאכדעם גמרא, נאכדעם תוספות, נאכדעם מהרש"א, און ערשט נאכדעם די מפרשים**".

ד. **באסיפת מלמדים** ה' מקץ תשכ"ד (נדפס **בחידו"ת** מסיבות, שם אות י"א) עורר רבינו בגודל הנחיצות להרבות בלימוד חומש רש"י עם התלמידים, ובין הדברים עורר בכלליות לימוד חומש רש"י מדי שבוע בשבוע בזה"ל: "...**שהחיוב שאמרז"ל שחייב אדם להשלים הפרשה עם הציבור, הרי הוא עם פירוש רש"י, כי כהיום אין אנו מבינים כ"כ היטב פירוש התרגום, וממילא עיקר הפירוש אצלינו הוא פירוש רש"י**, וההזנחה בענין זה דין גרמא שישנם כמה בעלי בתים וגם בעלי הוראות שאינם יודעים חומש רש"י". ע"כ. ומבואר דעת רבינו דכהיום שאין אנו מבינים כ"כ פירוש התרגום, ממילא עיקר חיוב שנים מקרא ואחד תרגום יוצאים רק בלימוד פירוש רש"י.

ויצויין שממש כדברים אלו כתב גם הגאון **בעל חפץ חיים** זצ"ל (מכתבי ח"ח אגרות ומאמרים, מכתב י"ח) וז"ל: "והנה עיקר הלימוד של מקרא הוא לימוד פרשת השבוע עם פירוש רש"י ז"ל בכל שבוע וכו', ואל יאמר האדם הנה אני מעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום ובזה אני יוצא ידי חובתי, לא כן הדבר, כי בזמן הגמרא היה אז התרגום לימוד גדול ונכבד, שעל ידו הבינו החכמים את התורה, **משא"כ אצלינו בימינו אלה אין אנו יוצאים ידי חובה בתרגום, לפי שאין המוני אחינו בני ישראל מבינים אותו, וצריכים אנו לביאור נכבד שיפרש היטב את התורה הקדושה, וביאור כזה הוא פירוש רש"י, והוא אצלינו מדינא במקום התרגום שמלפנים**". והרי לך שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

להצטרף לחבורת ש"ס

ראוי להימנות בין חברת לומדי ש"ס[ה], וכל החברים הלומדים ומצטרפים בלימוד הש"ס וסיומה[ו], יזכו להגדיל תורה ולהאדירה. (דברי יואל מכתבים, ח"א מכתב סימן ס)[ז]

אעלה בתמר

ה. ראוי לציין בכאן מה שמובא בספר **ניצוצי תומר** (ח"א עמוד נ"ז) דכשיצא לאור הש"ס בפורמאט של שני כרכים, אמר הגה"צ **מוואוידיסלאב** זצ"ל לרבינו בדרך צחות, דבימים הקדמונים היו צריכים ללמוד בעשרים כרכים כדי לידע הש"ס, אבל בימינו יכולים ללמוד את הש"ס רק בשני כרכים. נענה רבינו בצחוק מכאיב: **"א יא, אבער די בושה אויב כלויז צוויי בענדער קען מען נישט, איז פיל גרעסער"...**

ו. בענין סיום הש"ס כדאי לציין מה שמובא בספר **ישראל ואורייתא** (עמוד ר"כ) ששמע על בעל הבית אחד שגמר וסיים ללמוד כל הש"ס, והלך לשאול את רבינו האם יעשה סיום הש"ס ברבים או יעשהו בצינעא, והשיב לו שיעשהו ברבים ברוב עם, ויקבץ כל בניו וידידיו, **כדי להראות לעין כל שענין סיום הש"ס אינו שייך רק לתלמידי חכמים ולומדי תורה, אלא אף לסתם בעלי בתים.**

ז. בספר **ימי מלך** (עמוד א'תש"ט) מובא שבשנת תרצ"ד נתייסד בעיר סאטמאר ע"י הגה"ק **מביקסאד** זי"ע הי"ד 'חברת לומדי ש"ס', ומטרתו לסיים ש"ס מדי חודש בחדשו שכאו"א מהחברה לומד עשרה דפים בכל חודש וככה ממשיכים ללמוד להלן בכל חודש, וכשבא רבינו לכהן פאר כאב"ד סאטמאר, זכתה החברה שרבינו נעשה חבר עמהם ולקח חבל בהלימוד, ואף חתם על תקנות החברה.

ב"ה חברה כחורים לומדי ש"ס סאטמארע יצ"ו

כבוד מו"ה הבו' בישראל פאפענהיים נ"י

נאספנו ילמוד בחודש כסלו שנת תש

נספח — ב"ק — מן דף י"ב ד"ה נכסים שאין ב' מעילה

עד דף כא ד"ה משנה הכלב והגדי

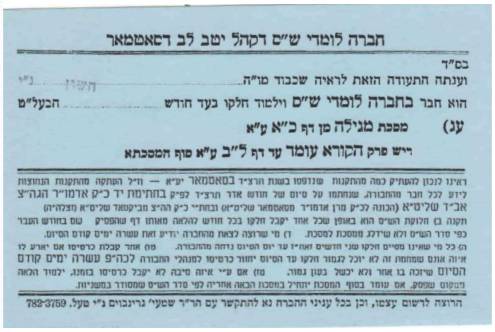
משניות מן פי עד פי

כפי תקנות החבורה מחויב להשלים ולקח עד סוף החודש ולשלם דמי סעודה קודם הסיום.

והסיום יהי' בעזה"י ביום פ' שנת תש לפ"ק

חברה כחורים לומדי ש"ס בשם מנהלי החבורה סאטמאר יצ"ו

ובחודש תשרי שנת תשל"ח, נתעוררו כמה מברכים עסקנים ובראשם הגאון המפורסם **ר' שמעי' גרינבוים** זצ"ל בעל **סייעתא דשמיא** לחדש וליסד מחדש 'חברת לומדי ש"ס', ורבינו זירזם ועודדם על כך באמרו בפה קדשו: "אדרבה אדרבה".

חברה לומדי ש"ס דקהל יטב לב דסאטמאר

בס"ד

וענתה התעודה הזאת לראיה שבבוד מו"ה ... נ"י

הוא חבר **בחברה לומדי ש"ס** ולימוד חלקו בעד חודש ... הבעל"ט

ענ) מספת מגילה מן דף כ"א ע"א

ויש פרק הקורא עומד עד דף ל"ב ע"א סוף המסכתא

ראינו לנכון להעתיק כמה מהתקנות שנדפסו בשנות תרצ"ד בסאטמאר יע"א — וזיל התקנה מהתקנות הנמוצות ליזע ככך חבר מהחבורה, שנתחנו על סיום של חודש אדר תרצ"ד לפ"ק בתחימת יד כ"ק אדמו"ר הגה"צ אב"ד שלי"מ"א (הכוונה לכ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א) ובתחי' כ"ק הה"צ מביקשעד שלי"מ"א (מצלה"ה)

ה) כל מי שאינו מסיים וחקח שני חדשים זאח"ז עד יום הסיום נדחה מהחבורה. סח אחר עבכות כרסיסו אם יארע לו אינה אותם שמחמת זה לא יוכל לעמוד וחקח עד הסיום יחזור כרסיסו למנהלי החבורה לכה"פ עשרה ימים קודם הסיום שיוכה בו אחר ולא יכשל בשנן נמהר. סח אם עיי אינה סיבה לא יעבל כרסיסו בזמנו. ילמוד הלכה חקיום שפסק. אם עומד בסוף המסכת יחחיל במסכת הבאה אחריה לפי סדר הש"ס שמסודר במשניות.

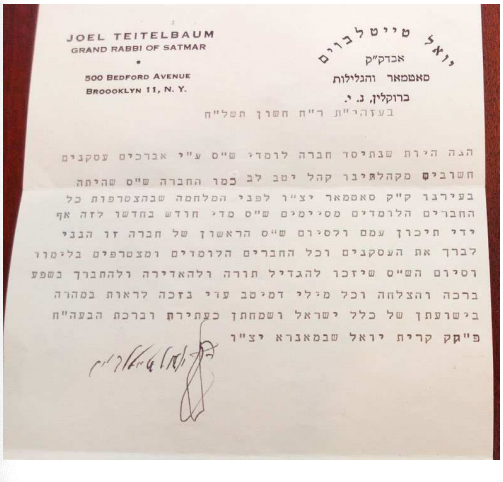
הרוצה לרשום עצמו, וכן בכל ענייני החברה נא להתקשר עם הר"ר שמעי' גרינבוים נ"י מעל. 782-3759

ולסיום הש"ס הראשון שלח רבינו את ברכתו הקדושה בכתי"ק לחזק ולעודד העניין, והיא לו נדפסה **בדברי יואל מכתבים** (ח"א מכתב ס') וז"ל שם:

בעזהי"ת, ר"ח חשון תשל"ח,

הנה היות שנתייסד חברה לומדי ש"ס, ע"י אברכים עסקנים חשובים מקהילתינו קהל יטב לב, כמו החברה ש"ס שהיתה בעירנו ק"ק סאטמאר יצ"ו לפני המלחמה וכו', **לזה אף ידי תיכון עמם**, ולסיום הש"ס הראשון של חברה זו **הנני לברך את העסקנים וכל החברים הלומדים ומצטרפים בלימוד וסיום הש"ס שיזכו להגדיל תורה ולהאדירה**, ולהתברך בשפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב, עדי נזכה לראות במהרה בישועתן של כלל ישראל ושמחתן.

בעתירת וברכת הבעה"ח פק"ק קרית יואל שבמאנארא יצ"ו (התי"ק)

JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
500 BEDFORD AVENUE
BROOOKLYN 11, N. Y.

יואל טייטלבוים
אבד"ק
סאטמאר והגלילות
ברוקלין, נ. י.

בעזהי"ת ר"ח חשון תשל"ח

הנה הירת שנתייסד חברה לומדי ש"ס ע"י אברכים עסקנים חשובים מקהלתינו קהל יטב לב כמו החברה ש"ס שהיתה בעירנו ק"ק סאטמאר יצ"ו לפני המלחמה שבהצטרפות כל החברים הלומדים מסיימים ש"ס מדי חודש בחדשו לזה אף ידי תיכון עמם ולסיום ש"ס הראשון של חברה זו הנני לברך את העסקנים וכל החברים הלומדים ומצטרפים בלימוד וסיום הש"ס שיזכו להגדיל תורה ולהאדירה ולהתברך בשפע ברכה והצלחה וכל מילי דמיטב עדי נזכה לראות במהרה בישועתן של כלל ישראל ושמחתן בעתירת וברכת הבעה"ח פ"ק קרית יואל שבמאנארא יצ"ו

לימוד הלכה למעשה

עיקר מצות תלמוד תורה הוא ללמוד באופן שיבוא לידי ידיעה הלכה למעשה, ולכן אחרי שלמד כמה מסכתות גפ"ת וראשונים,[ח] צריך ללמוד גם שולחן ערוך עם הנושאי כלים בעיון[ט] לידע דרכי ההלכה', כי הלא אין לנו רשות לפסוק שום הלכה בלא השו"ע[י], וטרם שלמד דברי השו"ע אין לו ידיעה מה היא הלכה למעשה ואין זה ידיעת התורה. (ויואל משה, מאמר לשה"ק סימן ל"ו)[יב]

אעלה בתמר

ח. בענין נחיצות לימוד הגמרא עם פירושי הראשונים, נעתיק מה שכתב רבינו **בשו"ת דברי יואל** (סי' ק"י אות א) שכתב בזה"ל: **"ולולא דברי הראשונים ז"ל היינו רואים בדברי התלמוד חיפך דבריהם, אלא יען שאנו מוצאים כן כתוב בדברי הראשונים ז"ל, בעל כרחך אנו מוכרחין לטרוח ליישב דברי התלמוד לפי שיטתם, וזה מורה על קוצר דעתינו שמעצמינו לא נוכל להוציא שום דין מדברי התלמוד מה שאין רואים מפורש בדברי הראשונים והפוסקים אחריהם ז"ל".**

ט. סיפר הרה"ח ר' **משה האנדלער** ז"ל מווומס"ב (**באילנא דחיי** ה"א עמוד תצ"א): "דער רבי האט געלייגט א שטארקן דגש אויף דעם לימוד פון הלכה, דער רבי האט געהאלטן אז ווען מ'זאל נישט לערנען שלחן ערוך בעיון וועט אויסוואקסן א דור פון עמי הארצים, און פון קינדווייז אן דארף מען זיך צוגעווּאוינען צו לערנען הלכה, לדעת את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. דער רבי האט אמאל געזאגט איבער דעם פאר'ן פראנ'ער רב הגה"צ ר' **יצחק מאיר ראפאפארט** זצ"ל, מיט א וויטאגליכן שמייכל: **"איך האב מורא, אז עם וועט נאך קומען אמאל א צייט וואס מ'וועט נאכזאגן אז ר' פלוני זאגט אזא הלכה, און ר' פלוני זאגט אזא הלכה, און מ'וועט בכלל נישט וויסן אז דאס איז א בפירוש"ע הלכה אין שלחן ערוך"...**"

י. מאוד הקל לו לרבינו בנפשו שילמוד דייקא ההלכות הנוגעות למעשה כדי שידעו את המעשה אשר יעשון עפ"י דרך התורה, ובענין זה סיפר הגה"צ ר' **יחיאל מיכל ליבערמאן** זצ"ל **אב"ד בעסערמין** (דמתה לתמר אלול תשס"ד) שהיה מהתלמידים בראשית השנים, והיה כמה מהבחורים שאחרי התונתם חשקה נפשם להמשיך לעסוק בתורה ונרשמו לאחד מהכוללים באיסט סייד, והראש הכולל דשם היה חתנו של אחד מגדולי ישראל מדור העבר ואידו גופי' ת"ח, ויהי כששמע רבינו מזה עגמה לו נפשו במאד ע"כ שתלמידיו יצאו ללמוד בכוללים אחרים, וראה בזה רעתם של אלו התלמידים ע"י שילמדו שם בדרך אחרת ממה שקיבלנו מרבותינו וממה שלמדו אצלו. אי לכך ציוה לקרוא להם ושאלם על הלימודים בכולל, ואמרו לו שכל הלימודים הם על סדר קדשים מפני שהראש כולל וגם חתנו שעל שמו נקרא הכולל המה כהנים, וטענתם הוא שבמהרה יבנה ביהמ"ק וצריכים להכין בהכנה דרבה איך להתנהג בכל עבודות המקדש, כששמע רבינו את דבריהם, חרה לו מאד על דבר זה שאין לומדים כלל הלכה למעשה וצוה להאברכים להגיד להראש כולל בשמו שגם אנחנו מאמינים באמונה שלימה בביאת המשיח, ובעת ביאת המשיח יקום אהרן הכהן בתחיית המתים, יחד עם שאר הכהנים אנשי מעשה וצדיקים שבחורות העברו ויעסקו בהעבודה דק', ואז לא הוא ולא חותנו יעסקו בעבודת קודש זז, וע"כ מוטב שכעת ילמוד הלכות ש"ס ופוסקים הנוגעים הלכה למעשה לכל בר ישראל.

יא. בענין מה שכתב רבינו שאין לנו רשות לפסוק שום הלכה בלא השולחן ערוך, ראוי לציין למה שהביא רבינו **בשו"ת דברי יואל** (יו"ד סימן פ"ב) **בשם המהרלב"ח** (קונטרס הסמיכה קו"א סד"ה ובעיקר) וז"ל: "שלפי קוצר דעתינו אי אפשר לנו לברר מהש"ס דין שאינו מפורש בראשונים, **ועכשיו אי אפשר לנו להורות שום דין בלי לימוד השולחן ערוך ונושאי כליו**, ולא סגי גם בלימוד הגמרא וכל הראשונים, **והמורה בלי לימוד השו"ע הוא ממבלי עולם ר"ל**",עכ"ל.

ובספר **ניצוצי תומר** (בשם קונטרס עדן מקדם אות ע"ז) מובא שפעם אחת היה שיחה אצל רבינו זי"ע אודות **הגאון מראגאטשאוו** זצ"ל שלא למד אלא ש"ס וראשונים ופסק הוראות בלי השו"ע, נענה רבינו בזה"ל: **"ס'קען נישט זיין א ערליכן איד אהן לערנען דעם שו"ע ער האט געלערנט** (ורמז בעיניו) **"בגניבה"...**

יב. בספה"ק **ויואל משה** (מאמר לשה"ק סימן ל"ו): **"והנה עיקר מצות תלמוד תורה לידע ההלכות על בוריין**, והאריך בשו"ע התניא הלכות ת"ת פ"ג בקונטרס אחרון באריכות דשני מצות יש בתלמוד תורה, מצות והגית בו יומם ולילה שזה יוצאין אף בקריאת שמע שחרית וערבית, אבל מלבד זה יש מצות ידיעת התורה ללמוד עד שידע כל התורה כולה וכו', ומצות ידיעת התורה היא לידע כל ההלכות על בוריין כמ"ש הרמב"ם וכו' והרא"ה בספר החינוך וכו', **והרי שמצות תלמוד תורה הוא ללמוד באופן שיבוא לידי ידיעה הלכה למעשה שבדעת התורה הקדושה וכו', ואם כן אין ספק שכל מי שלמד כמה מסכתות גמרא ותוס' וראשונים, צריך ללמוד גם שלחן ערוך עם הנושאי כלים בעיון לידע דרכי ההלכה, ובפרט האברכים הממשיכים בתורתם גם אחר הנישואין, בודאי מחוייבין ללמוד שולחן ערוך הרבה ביגיעה עם הנושאי כלים כנז"ל, ואך הד' חלקי שולחן ערוך עם הנושאי כלים המה המאירים עינים בהלכה לא זולת, כי הלא אין לנו רשות לפסוק שום הלכה בלא השו"ע**, וממילא שטורם שלמד דברי השו"ע אין לו ידיעה מה היא הלכה למעשה ואין זה ידיעת התורה".

לימוד נ"ך בזמנינו

הכ"ד כתבי קודש הם חלק מחלקי התורה הקדושה, וניתנו לישראל ללמוד בהם"ג, ומה שהקפידו כמה צדיקים בדורות שלפנינו שלא ללמוד נ"ך, זה היה משום שהאפיקורסים לקחו להם דרך ללמוד נ"ך בדרך עקלתון, אבל בזמנינו שהאפיקורסים אינם מקושרים כלל בתנ"ך ואף אינם בקיאים בזה, אין לנו לחשוש בזה כלל, ואדרבה נכון שיהיה לו ידיעה בנ"ך. (חידו"ת מסיבות, אסיפת מלמדים תשכ"ז)[ד]

אעלה בתמר

יג. בענין נחיצות לימוד נ"ך, הובא בספר **מוש"י** (ח"א עמוד רנ"ז) שרבינו אמר פעם שאי הבקיאות בתנ"ך היא אחת מהסיבות של בלבול המוחות בדורינו בענייני הציונות, כי אף תלמידי חכמים אינם בקיאים במאורעות ימי דורות הקדמונים, אשר הרבה יש ללמוד מהם לדורינו כמאמר הכתוב (בפ' האזינו) זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור וכפירוש רש"י שם, ואם היו מתבוננים היו רואים שגם בזמן הבית היו תקופות שונות שהמלוכה ורוב העם נמשכו אחרי העבודה זרה ר"ל, ולא נשארו רק מועטים שלא כרעו לבעל, וסופן של הנמשכין אחרי המלוכה היה רע ומר מאוד, וגם כי בדברי הנביאים ישנם הרבה פסוקי נביאות ברורות על מאורעות תקופתינו, והם הנותנים כח ועוז להחזיק מעמד בנסיונות הזמן.

יד. באסיפת מלמדים שנת תשכ"ז (נדפס **בחידו"ת** מסיבות, שם אות ד') עורר רבינו בנחיצות לימוד נ"ך עם התלמידים, ודין גרמא להוסיף הבנה בהרבה ענינים בש"ס, ודיבר בקדשו בין הדברים וז"ל: "ויכולין להיות אפילו תלמיד חכם גדול, ולא יהיה לו ידיעה בנ"ך כלל (וכאשר היה מעשה באחד שחשב שירבעם היה קודם משה רבינו ע"ה), **והכ"ד כתבי קודש הרי ניתנו לישראל ללמוד וחם חלק מהתוה"ק, על כן מהחברח ללמוד עם הילדים גם נ"ך, והאמנם שכמה צדיקים בדורות שלפנינו היו מקפידים שלא ללמוד נ"ך, זה היה לפי שהאפיקורסים לקחו להם דרך ללמוד נ"ך בדרך לא טוב,** ועל כן אמרו אל תרגילום במקרא יותר מדאי כמו שאמרו ז"ל (ברכות כה: רש"י ד"ה מההגיון), דיישנם כמה ענינים בתורה שלא יובנו עפ"י פשוטן ויכולין להשתבש בפירושם להוציאם לדברים הפכיים וכו', והכי נמי בענין נ"ך חששו הצדיקים שילמדו נ"ך ולא יבינו אמיתית הדברים שאין הדברים כפשוטן, לכן פחדו ואמרו דשב ואל תעשה עדיף בזה, **אבל האפיקורסים שבזמנינו חדשים מקרוב באו, אינם מקושרים בתנ"ך כלל, ואינם יודעים ואינם בקיאים בתנ"ך, ואף לשונם הטמא ברובו אינו מחתנ"ך, ורובם עמי הארצים וטועים גמורים הם כנודע, על כן אין לנו לחשוש לחשש הנ"ל,** ויכולין ללמוד עם הילדים נ"ך".

ומן הענין לציין מה שסיפר הרה"ח ר' **אהרן צבי סאמעט** ע"ה מווטם"ב (**באילנא דחיי** ח"א עמוד קנ"ה): "איך האב מיטגעהלטן די יערליכע אסיפות מלמדים מיט"ן רבי"ן, דער רבי האט אויך געריידט וועגן לערנען נ"ך מיט די תלמידים, כדי זיי זאלן באקומען א השגה אין די קורות הימים פון דער תקופה פון די היילינע נביאים. **דער רבי האט זיך אויסגעדריקט בדרך צחות אז אן לערנען די ספרי הנביאים קען גאר זיין אז וועז א קינד זאגט ביים דאוונען "צפניה חוזק" ווייסט ער נישט וואס עס איז דער טייטש פון "צפניה"...**"

ונעתיק כאן מתוך שיחת קודש של **כ"ק מרן רבינו שליט"א** אצל שמחת השבע ברכות לנכדו הי"ו עם מסגרת תלמידי "בולל החתנים" דקהלתינו הקדושה יום ה' ויחי תשפ"ו לפ"ק, כאשר נשאל שם רבינו על ענין זה, ענה כדלהלן:

רבינו: יא, ס'איז א חלק אין די תורה [לימוד הנ"ך]. אמת, אמאל איז געווען אזוי, ווייל די מתחדשים בימים ההם – די אויפגעקלערטע – זיי האבן געלערנט נ"ך. ממילא נ"ך אין דקדוק האט מען נישט געוואלט לערנען.

ס'איז געווען דעמאלטס עמיצער האט געזאגט אז א ווערטל, מ'האט דאך נישט געוואלט מ'זאל לערנען קיין דקדוק, אלעם להוציא מלבם, אזוי איז געווען. איז געווען מ'האט פארגעהאלטן איינעם היתכן מ'לערנט נישט קיין דקדוק, און אין שולחן ערוך שטייט דאך אין הלכות קריאת שמע (או"ח סי' סב ס"א) 'קרא ולא דקדק' האט מען נאר בדיעבד יוצא געווען. האט ער געענטפערט, אמת, אבער אויב 'דקדק ולא קרא' האט ער דאך בדיעבד אויך נישט יוצא געווען...

ס'איז אזוי געווען, ס'האט אריינגעשלעפט דאס לערנען, מ'איז געווארן פון די אויפגעקלערטע און די זענען געווארן אויבער חכמים, און דאס האט געברענגט קלות אין אנדערע זאכן. ממילא איז מען אנטלאפן פון די זאכן, מ'האט נישט געוואלט האבן א שייכות.

וכן סיפר **האדמו"ר מקאסאני שליט"א** תחת אחד השיחים עם מרן רבינו שליט"א, כדלהלן: מיין טאטע (כ"ק הגה"צ רבי אשר ישעי' ראטטענבערג ז"ל אדמו"ר מקאסאני בני ברק, בנו של הגה"צ רבי משה שמואל ז"ל אבד"ק קאזווא) **איז דאך געווען דעמאלטס א** מלמד (בסופחות רבינו הק' ז"ל תורה ויראה ד'סאטמאר, סניף קרוינהיימס), **און א יעדעם יאר איז געווען א** מיטינג, האט מיין טאטע מיר פארציילט, אז איינער פון די מלמדים האט זיך אנגערופן 'אז אינדערהיים ולא למדו נ"ך]', האט דער רבי געזאגט 'אה, **ס'איז דאך געווען א סיבה, חלילה וחס, ס'איז דאך א חלק התורה'.**

לעסוק בספרי מוסר

תיקון המידות הוא יסוד לכל התורה, ובעוה"ר אין איש שם על לב להשלים עצמו בתיקון המידות הטובות, ולא יבינו כי זה הוא שורש ועיקר הכל, ובעל חובת הלבבות יסד את ספרו על תיקון ועבודת המידות[טו], וגם ספר מסילת ישרים מסודר היטב דבר דיבור על אופניו וטוב ללמוד בו,[טז] וספר ראשית חכמה באמת מיועד עבור בני עליה[יז] (פאר שיינע יודען), אלא דכהיום לדאבונינו אינו מועיל. (דברי יואל פ' קדושים. חידו"ת מסיבות תשכ"ז)[יח]

אעלה בתמר

טו. כידוע שהספר הק' חובת הלבבות היה אצל רבינו מספרי היסוד, וכל ימיו עסק בספר חובת הלבבות בקביעות, והרבה היה מעיין בהם בשעת אכילתו, וכפי שסיפר **כ"ק מרן רבינו שליט"א** תחת אחד השיחים (**א טאג ביים רביין** עמוד ש"ס): "איך האב געהערט פון ר' **בערל פריעדמאן** ע"ה – דער ראש הקהל – וואס ער האט זיך געדרייט ביים רבין אין שטוב נאך אלץ אינגערמאן, – ער איז דאך געווען א זוהן פון ר' ליפא פר"מ ע"ה – האט ער זיך געקענט דארט דריין, און ווען דער פעטער זכרונו לברכה האט געגעסן איז די טיר געווען אפען אז דער בחור זאל קענען ברענגען די עסן, האט ער געגעבן א עפן די טיר און אריינגעקוקט און געזען ווי דער פעטער ז"ל זיצט, **אין איין האנט האלט ער א מוסר ספר א חובת הלבבות אדער א ראשית חכמה, און מיט די אנדערע האנט האט ער געגעסן, און צווישן שנירלעך טרערן רינען פון זיינע אויגן, עם איז אים געפאלן אזא פחד ער איז אריסגעלאפן פון דארט**".

וכמו"כ סיפר הרה"ח ר' **אלימלך שלמה שווארץ** שליט"א שו"ב (**א טאג ביים רביין** שם): "אין די יארן וואס די ישיבה האט זיך געפונען אויפ'ן שטאק העכערע'ן בית המדרש אויף בעדפארד עוו. אין וומס"ב ,פלעגט די רבי ארויפגיין עטליכע שטאק ביז'ן היכל הישיבה כדי צו פארהערן די בחורים, און וויבאלד עס איז דעם רבי'ן שווער געווען ארויפצוגיין עטליכע שטאק אין א ציה, פלעגט מען אראפשטעלן א בענקל אינמיטן די טרעפ ווי דער רבי פלעגט זיך אפרוען, און בשעת מעשה פלעגט ער זיך צושמועסן שיינע ענינים צו די באגלייטער. איינע פון די מאל'ן האט זיך דער רבי צושמועס'ט פונעם ספה"ק חובת הלבבות, און דער רבי האט זיך דאן אויסגעדרוקט בלשון קדשו: "**רוב בחינות פון תלמידי בעל שם טוב האב איך דארט געטראפן**".

וכן היה מצוה לתלמידיו שיקבעו בו שיעורין תמידין, ואמר רבינו שיש למצוא בתוכו הרבה דעת. ואמר פעם שבכל ספר חובת הלבבות לא נזכר אף פעם ענין הגיהנם, כי כל כולו מיוסד על ההכרה מצד השכל.

טז. סיפר הגה"צ **אב"ד צלותא דשלמה** זצ"ל ור"מ ישביה"ק תורה ויראה (**באילא דחיי** ה"א עמוד ק): "אין איינע פון די טעג פון עשרת ימי תשובה האב איך געוואלט רעדן מיט'ן רבי'ן עפעס וויכטיג, ביים אנקומען האב איך געטראפן דעם רבי'נ'ס טיר אפן, אבער דער רבי איז געווען שטארק פארטיפט אין עפעס א ספר און האט מיך אינגאנצן נישט באמערקט. איך האב פראבירט א לענגערן צייט צו כאפן א בליק אין וועלכן ספר דער רבי איז אזוי שטארק מעיין און פארטיפט, ביז איך האב אויפגעפאסט אז דאס איז דאס ספה"ק "מסילת ישרים". דער רבי האט דורכגעבלעטערט דעם גאנצן ספר מרישא ועד גמירא, און דורכאוים דער גאנצער צייט איז ער געזעסן גאר שטארק פארטיפט איבער דעם היילגן ספר, טייטלענדיג מיט'ן פינגער פון אנהייב ספר ביז צום סוף. ערשט ווען דער רבי האט געענדיגט דעם ספר האט ער זיך ווי אויפגעכאפט און מיר באמערקט שטיין ביים טיר. דאן האט זיך דער רבי אנגערופן צו מיר בזה"ל: "**ווי מער איך קוק אריין אינעם מסילת ישרים טרעפ איך אלץ חדשות**"...

יז. ויש לציין מה שסיפר הגה"ח ר' **חנני' יו"ט ליפא שווארץ** ז"ל מנהל מוסדותינו בירושלים עיה"ק ת"ו (**מוש"י** ח"א פרק י"ב) שבימים כתיקונם לפני המלחמה היה רבינו נותן הרבה פעמים את הספר ראשית חכמה לדורן דרשה לתלמידיו, לרגלי יום התונתם ויום שמחת לבם.

יח. בדברי יואל פרשת קדושים (עמוד ק"ט) האריך רבינו בענין תיקון המידות ובתוה"ד כתב: "והנה עיקר ההזמנה לשמירת המצוות הוא תיקון המידות, וכמו שכתב הקדוש **מהר"ח ויטאל** זלה"ה בספרו שער הקדושה אשר איזן והיקר על תיקון המידות, כי יסוד כל התורה הוא תיקון המידות, שע"י שלימות המידות ניתן לזכות בכתרה של תורה וכו', ונמצא כי יותר צריך ליזהר ממידות הרעות יותר מקיום המצוות עשה ולא תעשה וכו', **גם החפיד בעל חובת הלבבות יסד ספרו על תיקון והיישרת המידות, כי זה הוא שורש ועיקר הכל, ובעוה"ר אין איש שם על לב להשלים עצמו בתיקון המידות הטובות, ולא יבינו כי המה יסוד לכל התורה**".

ובאסיפת מלמדים שנת תשכ"ז (**חידו"ת** מסיבות שם אות ה') הוסיף לפרט עוד כמה מספרי מוסר הראויים ללמוד בהם, וכך מובא שם: "**אודות לימוד המוסר אמר רבינו**, שצריך כל מלמד ללמוד עם התלמידים דברי מוסר מתוך הספר, כגון ספר שערי תשובה לרבינו יונה טוב ללמוד בו אפילו עם ילדים קטנים, וגם **ספר מסילת ישרים מסודר היטב דבר דיבור על אופניו** וג"כ טוב ללמוד עם הילדים, **וספר ראשית חכמה באמת טוב עבור בני עליה** (**פאר שיינע יודען**), **אלא דהיום לדאבונינו אינו מועיל** (**היינט ניצט עס נישט**)".

המשך בגליון הבא אי"ה

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ז אב

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא או כפי שנקרא בשם החיבה "ר' נחום בער"ניו זי"ע נולד בשנת תר"ד לאביו הגה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא בן הגה"ק מרוזין זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו הגה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל בעל "מאור עינים" זי"ע, וע"ש זקינו הגה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע, ויסופר שהם באו לאמו בחלום וביקשוה לקרוא לרך הנולד על שמם, וכיון שהרה"ק מטשערנאביל זי"ע בא קודם לכן הקדימו שמו.

נודע היה בכח קדושתו והרגשתו להבדיל בין הטהור לבין הטמא, ויסופר אשר באחת מביקוריו בווינא הוגש לפניו מרק של עוף, וכאשר לקח ממנה כף מרק ורצה לאכול החזירה מיד וסילקה ממנו, החסידים התחילו לחקור את הדבר אצל בעלת הבית והודתה ואמרה שנתעורר לה שאלה על כשרותו של העוף אך היות שלא היה לה עוף אחרסמכה על ידיעותיה להתיר את העוף ובשלה אותו, כאשר הרגיש רנ"ב שהחסידים מתלחשים ביניהם הפטיר בחיוך: אין בזה שום מופת, אלא כאשר לקחת את הכף בידי הרגשתי חשק ותאבון גדול לכן הבנתי שמעשה היצר כאן ועלי להפסיק אכילתי.

בחורף שנת תרל"ב קרה רבות בעיר סאדיגורא שמתו ילדים בעת לידתם רח"ל, באחד מאותם הימים בא חסיד אחד להרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא בבקשה שיעורר רחמים מרובים על בתו היחידה היושבת על המשבר וחייה בסכנה, הרה"ק רא"י מסאדיגורא – אשר מאז פרצה המגיפה הפציר בתפילה להעביר רוע הגזירה וללא הועיל – הפנהו לחתנו רנ"ב זי"ע, בשמעו רנ"ב את הדברים ציוה להביא אליו את ר' יהושע מנגן, כשבא ביקשו רנ"ב: זמר נא לפני ניגון ערב המביא לידי התעוררות, מיד התחיל ר' יהושע לזמר "כבקרת רועה עדרו", הראה לו רנ"ב שאין הוא שבע רצון מניגון סזה, בהפטירו: וכי חידוש הוא לבוא לידי התעוררות מ"ונתנה תוקף, התחיל ר' יהושע לזמר "אב הרחמים", אך שומע את רנ"ב אומר לו: האם בהזכרת נשמות אנו עסוקים כעת? לנגן מלא חיות יחד עם התעוררות אנו צריכים, ואמר לו שיזמר את הניגון על הברייתא דרבי ישמעאל בשלש עשרה מידות התרוה נדרשת, ר' יהושע התחיל לנגן ורנ"ב יושב בדביקות, ידו השמאלית על מצחו ובידו הימנית דפק עם קפסת הטאביק על השולחן ומעיניו זלגו דמעות, במילים "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" התפרצה מפי רנ"ב אנחה כבידה, ממנו הבין המנגן שעליו לחזור על מילים אלו, כמה פעמים חזר על זה, ואז הפסיק רנ"ב מדביקותו וסימן למנגן שיפסיק ואמר: "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" כשדנים על הכלל ועל הפרט, יש להתחשב עם הפרט, שהרי "כלל ופרט וכלל אין בכלל אלא מה שבפרט", ה"כלל" הוא התאחדות של הרבה פרטים, על כן רבש"ע, עזור נא לפרט וממילא גם לכלל, לא עבר זמן רב ובאו לבשר שילדה בשלום בן זכר, ויחד עם ישועת הפרט היתה גם ישועת הכלל שמאז נעצרה המגיפה.

נלב"ע כ"ז אב תרמ"ג לפ"ק ומנו"כ בווינא.

ימי ההילולא

כ"ה אב

- **רבי ישכר בער מזלאטשוב ב"ר יהודה לייב** (מבשר צדק, בת עיני) – **תקנ"ה**
- **רבי אברהם חיים מלינסק ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ – תקצ"א**
- **רבי יעקב משולם אורנשטיין ב"ר מרדכי זאב** (ישועות יעקב) – **תקצ"ט**
- **רבי יוסף דוד מאליק ב"ר צבי ארי' – תר"ט**

כ"ו אב

- **רבי נח נפתלי מקאברין ב"ר ישראל יעקב – תרמ"ט**
- **מרן רבינו יואל טייטלבוים ב"ר חנניה יו"ט מסיגעט** (דברי יואל) – **תשל"ט**

כ"ז אב

- **רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף** (מגיני שלמה) - ת"ח
- **רבי אברהם מרדכי** (הראשון) **מגור ב"ר יצחק מאיר** - תרט"ו
- **רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מריזין** - תרמ"ג
- **רבי שמואל צבי הורוויץ מספינקא - ווימס"ב ב"ר אברהם אביש** - תשנ"ז

כ"ח אב

- **רבי נפתלי צבי יהודה ברלין מוואלוזשין** (נצי"ב) **ב"ר יעקב – תרנ"ז**

כ"ט אב

הגה"ק רבי אלי' בצלאל מטעטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זי"ע נולד בשנת תר"י בעיר גארליץ לאביו מרן הייטב לב זי"ע אשר שימש אז ברבנות שם, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר הנכבד ר' נטע שופף מבריגל ז"ל, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שהרה"ק בעל "תורת חיים" מקאסוב שלח להודיע להייטב לב שרוצה לבוא אתו בקשרי החיתון, דהיינו שבנו ר' אלי' בצלאל ז"ל ישא בת חתנו הרה"ק ר' פנחס יוסף ז"ל אך לבסוף לא אסתייע מילתא ונשא את בת הגביר הנ"ל וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נשאת לאחד מנכדי הצדיקים, ולבסוף נעדרה אשת ר' אלי' בצלאל בצעירותה, וכן בעלה של נכדת הרה"ק מקאסוב נלב"ע, ואז באו בקשרי החיתון בזיווי"ש ונשאו זה לזה, והיה מרגלא בפומי' דמרן הייט"ל לומר על הרה"ק מקאסוב שהטיב לראות למרחוק שעוד ישתדכו ביניהם, וכיון שיצא מפי אותו צדיק שברצונו לבוא בקשרי החיתון עם הייט"ל סיבב הקב"ה כל הסיבות שיבוא לידי כך.

בשנת תרל"ב הושיב אותו אביו הק' על כס הרבנות בעיר פוליאן ריסקווא, ובשנת תרמ"ג כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יו"ט זי"ע מטעטש לסיגעט נבחר למלא מקומו בק"ק טעטש, ושם ישב עד יומו האחרון משך שלושים וחמש שנים (תרמ"ג – תרע"ח) התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב, ואכן בשנים אלו הרים על נס קרן התורה והחסידות בעירו וזכה להוקרה והערצה מכל יהודי טעטש וסביבתה, כמו כן כיהן של גם כאדמו"ר לחסידי סיגעט שבסביבה ובתקופתו נתרבו בטעטש חסידי סיגעט שנתקבצו אליו הרבה יהודים מן הסביבה שבאו להפקד בדבר ישועה ורחמים, מרן העצ"ח הי' מאוד אדוק וקשור לדודו ר' אלי' בצלאל ז"ל וכשנפטרה עליו בתו הרבנית מסלאטפינא ע"ה נסע אליו להתייעץ עמו אם יתן את לחתנו את בתו השני', וע' בתשו' עצ"ח סי' ל"ט.

כשאר אחיו מרן הקדושת יו"ט והגה"ק ר' משה יוסף זי"ע הסתופף בצל החיי"ם מרן הק' מצאנז זי"ע, ויסופר שפע"א נפל בנו ר' חיים ז"ל מהחלון ורגליו נפצעו, והרופאים יעצוהו לנסוע לוויען לניתוח, לפני הנסיעה נסע לצאנז להזכיר את שם בנו החולה ולקבל ברכתו להצלחת הניתוח, כשקרא הד"ח את הקוויטל וראה את השם "חיים בן מרים" נענה ואמר: הרי גם שמי הוא חיים בן מרים וגם אני סובל מיסורים ברגלי ועכ"ז אינני הולך לשום רופא, ר' אלי' בצלאל אכן שב על עקבותיו ולא נסע לוויען. נלב"ע ביום כ"ט אב תרע"ח.

א' אלול

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע

צור קודש מחצבתו

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב זי"ע נולד בשנת תק"ס לאביו הגה"ק רבי שמואל זי"ע נכד הגה"ק רבי מאיר מבעלזא זי"ע (תלמיד הבעש"ט הק'), ונכד הגה"ק רבי יצחק מבעלזא זי"ע אשר ידוע שנולד מברכתו של הב"ח לאביו אשר שימש בקודש כשמש קהילת בעלזא אשר כידוע סבל הב"ח הרבה רדיפות מפרנסי העיירה ופע"א בער"ש שלחו בידי השמש מכתב פיטורין שימסרוהו להב"ח, והוא לא רצה לצערו בערב שבת, ולא מסר לו את המכתב וביום השבת כאשר הגיע הב"ח אל התפילה רצו בעלי המחלוקת לעשות בו שפטים, ועיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות, במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לו את הדברים כהווייתן אמר לו הב"ח: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש, ואכן,

ימי ההילולא

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממעזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח
- רבי יוסף מאיר ממאהנובקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב

ל' אב [אדר"ח אלול]

- רבי מנחם מנדל מגלאגוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרל"ג
- רבי מנחם מנדל אלטר מפאבאניץ ב"ר יהודה ארי' לייב - תש"ב
- רבי דוד צבי טעבל זעהמאן מדוקלא ב"ר אליקים געצל -תש"ב

א' אלול [בדר"ח]

- רבי משולם זלמן יהונתן מבריגל ב"ר ארי' לייביש ליפשיץ - תרט"ץ
- רבי זאב וואלף טעננבוים אב"ד ווערפעלעט רחובות הנהר ב"ר צבי תרל"ג
- רבי ברוך אברהם בינדיגער אב"ד האנישאוויץ ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי חנוך העניך דוב מאלעסק ב"ר שמואל תרמ"ד
- רבי שלום דוד מזאבנא ב"ר יעקב יצחק תרפ"ג

נולד לו בן זה רבי יצחק אשר לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדוש, והרה"ק מאלעסק זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

יסופר שכשנולד הרה"ק מאלעסק התבטא הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע: "זה עתה ירדו מהעולם העליון שתי נשמות קדושות שיאירו את העולם", לאחר זמן כששאלוהו בניו הק' אודות נשמות אלו, השיב להם: "אחד כבר נפל ממדריגתו הגבוהה ר"ל, והשני הולך ומתגדל אצלינו", או אז הבינו מתוך דבריו שמתכוין הוא לחתנו הגדול הרה"ק מאלעסק זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

בהיותו כבן שבע שנים לקחו אביו להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע יחד עם אחיו הגדול הרה"ק ר' מאיר שהי' אח"כ אב"ד נאוירי'ע, ויהי בבואם בצל קורתו של החוזה הק' מלובלין נטל אותם הרה"ק על ברכיו את ר' מאיר בימין והרה"ק מאלעסק בשמאל, ובירך את שניהם, אך שיכל את ידיו ונתן את ימינו על ראש הרה"ק מאלעסק באמרו: "בני הם ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", ותמיד היה מרגלא בפומי' דהרה"ק מאלעסק זי"ע כי מאז זוכר הוא את הרה"ק מלובלין זי"ע וצורת קדשו עומדת לפניו בכל עת ובכל שעה.

האיש מקדש

חותנו הק' השר שלום מבעלזא זי"ע נתן בו עיניו עוד בשחר טל ילדותו לקחתו לחתן לבתו הרבנית מרת פריידא ע"ה, וגופא דעובדא הכי הוה: כאשר נסע הרה"ק מבעלזא ללובלין ומסר קוויטל לרבו הק', כשקרא את שמה של בתו פריידא, אמר לו החוזה: "זיווגה של בתך מאיר מאוד בעיני, והוא יסע בעגלה שלכם", ואמנם כאשר נסע פעם הרה"ק מבעלזא ללובלין וקהל רב היו מלווים אותו עד מחוץ לעיר, ואף הרה"ק מאלעסק זי"ע שהיה אז ילד קטן היה בתוכם, בצאתם את העיר חזרו המלווים לביתם ואז הבחינו הנוסעים בהילד הצעיר שקפץ על העגלה, וכאשר שאלוהו מדוע אינו חוזר לביתו, השיב: "גם אני נוסע ללובלין".

מבחר שנותיו היו בבית חותנו הק' אשר הרעיף עליו טללי אורות קדושה וממנו קיבל רוב תורתו וחכמתו, זוגתו הרבנית שלא רצתה להטרידו בעניני פרנסה, היתה עוסקת במסחר ומתפרנסת ממכירת מטפחות של נכרים בחנותה כדי שבעלה יוכל לישב על התורה ועל העבודה, ויסופר שבאחד הימים כאשר הרה"ק מריזין זי"ע שבת בעיר ראדחיב נסעה גם היא לשם ונכנסה אל הקודש על מנת לתת פתקה עם פדיון נפש בבקשתה שיתפלל בעדה להצלחתה, כשקרא הרה"ק מריזין את הקוויטל נענה ואמר: "סוחרת זו הראויה ליטול קוויטלעך עוסקת במכירת מטפחות של נכרים", אולם היא קיבלה זאת באהבה ובלבד שבעלה יוכל לשקוד על התורה ועל העבודה.

שנים מספר היה סמוך על שולחן חותנו הק' בבעלזא, וכאשר נשאל פעם: אם אמת הדבר מה שהעולם אומרים על השר שלום שהיה נעור אלף לילות, השיב: "הרי אני בעצמי הייתי ניעור ביחד עם חותני יותר משלשת אלפים לילות ועסקנו יחד בתורה".

כבר אז נתגלה לרבים כוחו הגדול, וכאמור היתה הצדיקת עוסקת במסחר, ומדי פעם היתה נוסעת ללבוב ומביאה סחורה לעסוק במכירתה, באחד הימים כאשר בעלה עמד לנסוע ללבוב לקנות ספרים הנצרכים לו ללימוד, פנתה אליו בבקשה "בהיותך שם תקנה בעבורי סחורה הדרושה לי", בשובו מלבוב באם הדרך ירד מן העגלה בכדי להתפלל באכסניא, אך כשחזר אחר גמר תפילתו נוכח לדעת כי הסחורה נגנבה, עגמת נפש מרובה היתה לו ולא היתה לפניו דרך אחרת אלא לנסוע שוב ללבוב ולקנות סחורה נוספת בהקפה, בהזהירו את בעל העגלה שלא יספר לאשתו ממעשה הגניבה, וכשחזר לביתו מסר את כל הסחורה לאשתו ולא סיפר לה כלום, ואולם אותו גנב נענש וידו חלתה בשיתוק, מיד פנה לבית הרה"ק מבעלזא זי"ע והודה לפניו על החטא ועונשו אשר קיבל, אמר לו השר שלום זי"ע: "תיגש לחתני ותחזיר לו את הסחורה ותבקש ממנו להתפלל עבורך ואז בוודאי תתרפא כי הוא צדיק אמת", וכן הוה.

עם חותנו הגה"ק מבעלזא זי"ע

אדוק ומקושר היה בכל נימי נפשו לחותנו הגדול וכפי שכותב בהקדמתו לספרו "לב שמח": "וגם להוי ידוע דשורש תורה שלי הוא מה שקיבלתי ממורי חמי", כמו"כ מרבה להביא מדברי חותנו ומן הראוי לציין ענין פלא מה שנמצא בכת"ק: שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלז ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

עוד כותב וז"ל: גם סיפר (חותנו הגה"ק מהר"ש מבעלזא) דברים ששמע מן המלאכי חבלה שדנין אותו, ובעת שנפטר מורי חמי ר' שלום מבעלזא זי"ע סיפרו לו שהלכו לקראתו הבעש"ט הק' ותלמידו ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע ועוד הרבה צדיקים ומלאכים קדושים, וכיבדו אותו לדרוש בגן עדן, ושאלתי אותו לאיזה צורך סיפרו לך זאת המלאכי חבלה, והשיב שגם זה בכלל העונשים להודיע לרשעים גודל כבוד הצדיקים מה שהם

שומעים מאחורי הפרגוד... ואח"כ שאלתים איך הי' בפטירת חמי ז"ל מזה העולם, השיבו שהעלה נשמות רבות בעברו דרך הגיהנום ע"י שנתנו להם רשות להתקשר עמו.

על כס הרבנות

שנים רבות ישב בבעלזא שקוד בד' אמות של הלכה, גם כאשר נפטרה עליו אשתו הצדיקת ע"ה בשנת תר"ח נשאר במחיצת חותנו הק', ועפ"י עצתו של מרן הק' מרוזין זי"ע נשא בזיוו"ש את הרבנית חנה ע"ה אשר היתה יתומה ונתגדלה בבית הרה"ק מרוזין, הכלה היתה בת הגה"ק ר' משולם זלמן אשכנזי אב"ד יאס נין החכם צבי וחתן הרה"ק ר' אליעזר ליפא חתן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, לאחר נישואיו בזיוו"ש נשאר בבעלזא עד שנתמנה לשמש ברבנות סטיאנוו.

בא' הימים יצאו ראשי קהילת אלעסק לבעלזא לשאול בעצת הרה"ק מהר"ש את מי למנות כאב"ד בעירם, כששמע בקשתם השיב להם: וואס פעלט אין מיין איידעם ר' העניכ'ל, אנשי אלעסק שהיו עניים הביעו דאגתם ואמרו: הרי לרב אב"ד צריכים הרבה הוצאות עבורו, אך הרה"ק מבעלזא השיב להם: אל תדאגו, בעזהשי"ת הוא ישפיע לכם פרנסה, ראשי ונכבדי אלעסק הסכימו אז ביניהם לקבל אותו כרב ואב"ד בעירם, ושמה כיהן ברבנות עד יום פטירתו.

עם מרן הייט"ל זי"ע

מרן הייטב לב נסע פע"א על שב"ק פר' ראה לחסות בצל הגה"ק מאלעסק ובליל שב"ק אמר הרה"ק מאלעסק שמכיון שחלוש הוא לא יוכל לערוך את שולחנו על כן ברצונו שהרב מסיגעט יערוך את השולחן לפני הציבור, ואכן כך הוה שהייטב לב זי"ע ערך אז את שולחנו הטהור בביהמ"ד באלעסק, ואחרי שגמר עריכת השולחן שאל הרה"ק מאלעסק למקורביו אם זוכרים את הדברי תורה שאמר מרן הייטב לב זי"ע ואף אחד לא זכר את הד"ת, נענה להם הגה"ק מאלעסק זי"ע אני אגיד לכם את הד"ת: ראה אנכי, הטעם על תיבת אנכי הוא "תביר" היינו שאם יש לאדם לב נשבר יוכל לזכות להשגת אלוקות.

וידוע שלפני פטירת הייטב לב שלח שליח מיוחד להרה"ק מאלעסק זי"ע שיתפלל עליו, ואם כבר אי אפשר לפעול לו רפואה אזי יכוון איזה יחוד בעת יציאת נשמתו כי שניהם משורש אחד, ובשעה שהי' השליח שם גילה הרה"ק מאלעסק שעתה היא יציאת נשמתו.

גם ידוע שהרבנית הצדקנית מרת חנה א"ח של מרן הקדושת יו"ט זי"ע נכנסה אל הרה"ק מאלעסק זי"ע להתברך ממנו לפני שבאה בברית האירוסין עם הקדויו"ט, התבטא עליה הרה"ק ואמר: "איך זעה אויף איהר אַ אור גדול", ואמר הקדויו"ט שזה לבד שזכתה להוריד ב' נשמות קדושות כהעצ"ח ורביה"ק זי"ע כבר די לה ועליהם התכוין הרה"ק מאלעסק כשראה עליה אור גדול.

אחרית ימיו

דרכו בקודש הי' שבמוצאי יוהכ"פ ציוה לזמר לכל אחד מבניו ונכדיו הפיוט המבדיל מהאריז"ל וכן כיבד לזמר לאחד ממקורביו, פע"א אחר השולחן כשבא לחדרו ומצא את נכדו שם אמר לו: שכחתי לכבד גם אותך לזמר המבדיל, אמר לו נכדו: כבר עבר הזמן, ואי"ה בשנה הבא יכבד אותו, השיב לו הרה"ק: כן דיברת, לשנה הבאה אכבד אותך ג"כ לזמר, ואח"כ בשנה הבאה לא כיבד אותו, ונכדו הנ"ל זכר דיבורו ולא רצה להזכיר לו, ואחרי השולחן אמר ג"כ לנכדו כנ"ל: שכחתי לכבד אותך לזמר המבדיל, ואמר לו נכדו: עתה אני רוצה שזקיני יבטיח לי שאזמר בשנה הבעל"ט, וכך היה איזה שנים, ובשנת תרמ"ד היה המדובר ג"כ כך, ואמר נכדו ג"כ "לשנה הבאה אזמר", אז השיב לו זקינו הק' וגנח מאוד בזה"ל: אז מיר ווּעלן דערלעבן, ואכן נפטר בזאת השנה.

עוד רמז לפטירתו הקרובה כאשר בא אליו איש חסיד אחד לבשר לו שנולד לו בן למז"ט, היה זה ביום ד' טרם פטירתו, וכששאל אותו איזה שם יתן לרך הנולד, ענה לו הרה"ק: אי"ה יהיה שם, וביום ו' עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, ואכן קראו אותו על שמו הק'.

בעיר ביסק היה ת"ח שהיה מחסידי צדיקי דורו ובאלעסק לא היה בשום פעם, ובשנת תרמ"ד בא פעם ראשונה לאלעסק, ואח"כ בא הרבה פעמים רצופים זה אחר זה והיה לפלא בעיני הרה"ק והוא לא אמר כלום ואחר פטירתו הרה"ק מאלעסק סיפר זה האיש שאביו בא אליו בחלום הלילה ואמר לו: דע בני שזה זמן רב שמכינים מקום בגן עדן להרבי מאלעסק ומכריזים בשמי מרום שבעוד חצי שנה יבוא לשם. וכששמע זאת בחלומו בא לאלעסק הרבה פעמים להתענג מזיו קדשו ולא רצה לספר החלום עד אחר פטירת רבינו.

דרכו היה שבשום פעם לא הניח לעשות הוספה בשבת קודם שישי והוא בעצמו עלה שישי ואחר עליתו לתורה עשה הוספות אם נצרך, ובשב"ק פר' ראה קודם פטירתו ציוה לעשות הוספות מתחלת הפרשה ועלה שישי והתחיל בנים אתם לה' אלוקיכם, ולא ידעו טעמו, ואח"כ אחר פטירתו ראו מה שאיתא באוהחה"ק עה"פ הנ"ל... יעוי"ש.

שמונה ימים קודם הסתלקותו היה קצת חולה ועמדו כל בניו ונכדיו סביביו והרה"ק ישב על כסאו ואמר בזה"ל: איך האב געהאפט אויף גרויסע ישועות און טאקע די רעכטע ישועה נאר נאר", ולא סיים דיבורו, ואמר לו נכדו: הלא יש עוד יותר מחודש ימים בזאת השנה, והשיב לו: הלא אתה רואה שאיני בבריאות, ובשעת אמירת דיבורים אלו הוריד דמעות וביום ד' היה סנדק ורצה עוד להיות מוהל ג"כ שמנהגו היה להיות סנדק ומוהל ביחד אבל לא היה יכול מפאת חולשתו וביום ה' א' דראש חודש אלול עלה לתורה, וביום ו' ערש"ק היה ערפל ועלטה גדולה על פני כל הארץ, ובבוקר שאל כסדר אם כבר יום, וברגעו האחרונה אחז בידו את הדיוקנא קדישא והטה את עצמו לצד האנשים העומדים שם ועלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ביום ו' ערש"ק פר' שופטים ב' דראש חודש אלול שנת תרמ"ד לפ"ק, והוא בן פ"ד כמנין שמו חנו"ך. ובאותה שעה עמדו כל המורה שעות אשר בביתו, והאנשים שהיו שם והיה להם מורה שעות בכיסם ג"כ עמדו, והי' לפלא.

קהל יטב לב ד'סאטמאר ומוסדותיו
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בית שמש יצ"ו

ה"ן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וְיִפְאַרוּ

בלב מלא רנ"ה וגילה, תטופנה שפתי ולשוני מילה, לשגר ברכתינו קדם מע"כ ידידינו היקר והנעלה, נחמד למטה ואהוב למעלה, משליך עצמו מנגד במסירות רבה ועצומה לבוא בעזרתינו יומם ולילה, עושה ומעשה למען הכלל והפרט רב עלילה, ובמיוחד מתמסר למענינו בהרמת המוסדות והקהילה, לראותה מתנוסס לשם ולתפארה בנויה על תילה, בדרך צלחה וסלולה, איש חי ברוך הכשרון ורב פעולה, כביר המעש ברב עוז ותהילה, בחן ובחסד בלולה, אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א זכה לקירבה ולגדולה, איש חמודות ורב תבונה צלולה, חביב בקרב עם סגולה, מקבל את כל אדם בסבר פנים באורה ובשמחה וצהלה, ה"ה

נפתל"י אילה שלוחה, שמו הטוב מהולל בהערכה

מו"ה נפתלי הירצקא שטיין הי"ו

ממקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הוא הגבר אשר מצודתו פרוסה עלינו ברוח מסורה ונאמנה לבוא בעזרתינו במדה נכונה, מראשית השנ"ה עד אחרית שנ"ה

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה, נודע לתהילה ותפארה

כמר **ארי' ליבוש** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה תחי' בת מוה"ר **משה שמואל מרדכי שטיין** הי"ו אב"י בקרית יואל יע"א

וזאת הברכה, יוסף ה' עליך אלף פעמים ככה, וזכות פעליך הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לראות ולרווות מכל יו"ח רב תענוג ונחת, בנים ובני בנים כגפן פורחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכט"ס.

החותם לְמען שמו ברגשי ששון ושמחה, ידידו מוקירו אמיר התורה וההערכה
משתתף בשמחתו ומייחל להצלחתו מריחוק מקום וקירוב לב

הנהלת הקהלה והמוסדות
בית שמש יצ"ו

סאטמאר בית שמש
קהל יטב לב דסאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

להתעורר ביראה בראש חודש אלול

באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי (ראש השנה ב.). הנה אדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך זצ"ל פירש בדרך רמז על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש דמעשר רומז ליראה, כי ' יראה כנודע.

והנה דעת התנא קמא מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השם יתברך, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם, וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר. כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה.

ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פירוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חודש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא ואז רק משיג היראה הוא מעשה בהמה, כי על כל פנים צריך לדרוש שלשים יום קודם ודפח"ח (ודברי פי חכם ח).

(ספה"ק עבודת ישראל)

◆◆◆

משל ל'שופר' בחודש אלול

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא, ד). על פי משל ממלך שפקד על עמו שלא להביא סחורה מחוץ למדינה, והם עברו ומלאו כל החנויות מהסחורה ההוא, ונודע הדבר למלך כי הלשינו עליהם קצת מעבדי המלך. ואף שידע המלך כי אמת הוא הדבר נעשתה התועבה הזאת ומן הדין המה מחוייבים מיתה, והמלך רחמן מאוד ולמחול לגמרי אי אפשר דאם כן בטלה המלוכה דכל איש הישר בעיניו יעשה.

מה עשה, אמר שיבא ליום פלוני לאותו מדינה המורדת ויחקור, ומצוה להכריז באותו מדינה בכל הרחובות והשווקים שליום פלוני יבא המלך ויחפש מאוד מאוד, ומי שימצא אצלו אותה הסחורה דמו בראשו, ובודאי כוונת המלך שבינו ובינו יטמינו ודי בזה רחמנות וחמלה, ומי אשר לא חש אין אחריותו על המלך כי הוא על חייו לא חס והבן.

והנמשל מובן, וידוע דהתשובה הוא כיסוי והטמנה לחטאים כמו שנאמר (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, ונאמר (משלי י, יב) על כל פשעים תכסה אהבה, והיינו תקעו בחדש שופר רצה לומר בכל החדש, בכסה ליום חגנו דהיינו לראש השנה שהוא יום המוגבל יהיה הכל מכוסה כזה מכריז השופר ומי אכזר אשר לא יעיר, והבן.

(ספה"ק תהלים תפלה למשה קאפיטל פא)

◆◆◆

רמז לתקיעת שופר בחודש אלול

הללוהו בתקע שופר (תהלים קנ, ג). בטור אורח חיים סימן תקפ"א כתב תניא בפרקי דרבי אליעזר וכו', לפיכך התקינו שיהא תוקעים בחדש אלול וכו'.

וכתב מורי זקיני (הישמח משה) זלה"ה על הגליון (וזה לשונו). ולי נראה להביא סמך להמנהג לתקוע בכל חדש אלול, על פי השבולי לקט בשם הגאונים שהובא בהבית יוסף ובפרישה לעיל סימן תכ"ב, וזה לשונו מנין שאומרים הלל בראש חודש, מצינו שרמז דוד בתהלים (קנ, א) הללויה הללו אל בקדשו, י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים, ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלל, על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים, עד כאן לשונו.

ולפי"ז 'הללויה' הראשון הוא על 'ניסן' שהוא ראשון לחדשים – 'הללו' אל בקדשו הוא על 'אייר' – 'הללוהו' ברקיע עוזו הוא על 'סיון'. 'הללוהו' בגבורותיו הוא על 'תמוז' – 'הללוהו' כרוב גדלו הוא על 'אב'. – 'הללוהו' בתקע שופר הוא על 'אלול' כן נראה לי. ה"ק משה טייטלבוים, עד כאן לשון הזהב.

(ספה"ק ייטב פנים)

◆◆◆

רמז לתשובה לבחורים וזקנים בחודש אלול

אז תשמח בתולה במחול וגו' (ירמיה לא, יב). שמעתי מאת שאר בשרי הרב החסיד הקדוש מוהר"ר אלעזר זצ"ל מנוחתו כבוד בליזענסק, אז תשמח בתולה (היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח) **במחול** (כשימחול השם יתברך ענותיהם של ישראל) עד כאן דבריו.

והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי זה ובחורים וזקנים יחדו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהוו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם יהיו יחדו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדריגתן כמדריגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא (ולפעמים תגדל מעלתן כמו שאמרו רבותינו ז"ל).

ומעין הנזכר לעיל באופן אחר, בשמחת בית השואבה היו הצדיקים גמורים משבחים ואומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו (סוכה נג.) והיו משבחים ימי הבחרות, והבעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנתינו שכיפרה על ילדותנו, הנה היו משבחים ימי הזקנה.

וזהו ובחורים וזקנים יחדו, הן אותם שמשבחים ימי הבחרות הן אותם שמשבחין ימי הזקנה כולם יעמדו יחדיו לפני ה' לחיים ולשלום, וזה נחמד.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

חודש אלול

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך (סליחות). באלול אנו אומרים בתפלתינו בסליחות, לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, דהנה חדשים הקודמים תמוז אב נקראים דלים ורשים (עד כי ירחמם השם יתברך במהרה), דהנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל שם אדנ"י במילואו ישנו י"ב אתוון כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (תיקו"ז נט.), הנה בכל חדש מן י"ב חדשי השנה מאיר אות אחד, דהיינו, לניסן א', ולאייר ל', ולסיון ף', ולתמוז ד', ולאב ל', וכן אינך.

על כל פנים הנה אלו הב' חדשים תמוז ואב בהם אתוון 'דל' (וזה כונתינו בברכת אמת ויציב בימים הללו באומרינו עוזר דלים, אשר במהרה השם יתברך יעזור את הדלים הללו ומדלה יבצעני (ישעיה לח יב)).

והנה בהגיע חדש אלול הנה תצטרף הת' אל הד"ל ומתהוה 'דלת' פתוחה לשבים, על כן הוא ימי רצון גם בימי דלותינו.

ומפורש אצלינו בפסוק ארוממך ה' כי "דליתני" ולא שמחת איבי לי (תהלים ל, ב) [עיין מה שכתבנו במאמרי תמוז ואב (מאמר א' אות ו') מה שנפלו תמוז ואב אלול לחלק עשו ולקח יעקב מידו אלול עי"ש].

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

עיקר גדול לתשובה לשמור חושיו וקבלת קנם

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' (דברים טז, יח). בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר ינית.

ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש הן בממון לצדקה והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל), וזהו עיקר גדול לתשובה.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות י')

♦♦♦

ארבעים ימי רצון

אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ו, ג). אמרו דורשי רשומות א"נ לדודי ו'דודי לי' ראשי תיבות 'אלול', שאז השם יתברך פותח יד לקבלינו בתשובה, ונפשות ישראל עורגות לו וינהו אחרי ה'. סופי תיבות של ד' תיבות הללו המה ד' יודי"ן, בגימטריא ארבעים, מרמזין לארבעים יום שהיה משה בהר לקבל לוחות האחרונות מן ראש חדש אלול עד יום הכפורים, והמה עד היום ימי רצון.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות יד טו)

♦♦♦

הרהורי תשובה מן השמים

והיה עקב תשמעון וכו' ושמרתם וכו' ושמר וכו' (דברים ז, יב). כל שלטי הגבורים פירשו מהו לשון עקב, גם והיה לשון שמחה. ויש לרמז, דהנה לעיל מיניה כתיב ושמרת את המצוה וכו' היום לעשותם, היינו היום בכל יום ויום ולא לדחות המצוה והמשפטים מיום אל יום, ואף על פי כן והיה (שמחה תהיה לפניו יתברך שמו) עקב תשמעון את המשפטים האלה [היינו אם חס וחלילה תתרשלו במצות ועל כל פנים בעקב היינו בסוף השנה שהוא אלול תשמעון וכו', על דרך שכתבתי (לעיל אות ג') בפסוק בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, היינו אלול].

ושמרתם ועשיתם אתם, כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים יחזיק באותו התעוררות ולא יתרפה, אז אפילו רק בעקב תשמעון וכו' ושמר ה' אלקיך לך וכו'.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות כ')

♦♦♦

צירוף של חודש אלול

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה (דברים ו כה). והיה רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מסופי תיבות של הפסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כי', כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

(מהזור דברי יואל)

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל מיכא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית ברוך | ביהמ"ד בית מנדלבי | ביהמ"ד שמואל בנימין | ביהמ"ד עטרת זקנים | ביהמ"ד בית דוב | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד דברי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד דברי יואל | ביהמ"ד בית שמואל | ביהמ"ד קדושת יו"ט | ביהמ"ד מהרש"א | ביהמ"ד בית אלעזר | ביהמ"ד בית מנחם מאב | ביהמ"ד בית חיים רחל | ביהמ"ד ליזענסק

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

בעזהש"ת

ערש"ק ראה - מברכים ר"ח אלול תשפ"ו לפ"ק

מודעה חשובה

הננו בזה להודיע לאנ"ש חברי קהלתינו הק' אשר בעז"ה בשב"ק זו,

פרשת ראה – מברכים ר"ח אלול

ערב הילולא קדישא של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ועכ"א

ילמוד

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור

בפרקי אבות

בשעה 7:00 אחצ"ה

בהיכל ביהמ"ד הגדול

בברכת שבתא טבא
הנהלת הקהלה

פנימי תענית בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיחה עם הגאון רבי שמעי' לעוו שליט"א

דומ"ץ וראה"כ דקהילתינו הק' בלאנדאן יע"א, מח"ס לב שומע

בשמחת החתונה של נכדתו הכלה תחי'

בת להתנו הרה"ג ר' **אברהם יהושע דוב רעטעק** שליט"א רב דביהמ"ד שערי חיים סלאטפינא מאנסי

נכד מרן הגה"ק בעל עצי חיים זצוק"ל

יום ה' פרשת כי תבוא תשע"ט לפ"ק

רבינו שליט"א הופיע לפאר את שמחת החתונה, בחוות אבי הכלה ממשפחת רבותינו הק' עצי התמרים זצוק"ל והשיחה נסתובבה בסוגיא דמצוה הבאה בעבירה שלמדו אז בהיכל המתיבתא הק' לקראת שבת שובה

חסר תחילת השיחה וחבל על האבדין

רבינו: אין ספר ברית שלום (פ' כי תבוא) טייטשט ער 'מעביר ראשון ראשון', אז דורך תשובה פירט דער אויבערשטער אריבער די עבירות 'ראשון ראשון', און ער ווארפט עס אריין צווישן די מצוות, דעמאלטם איז 'קמא קמא בטיל', אזוי טייטשט ער 'מעביר ראשון ראשון' איינציגווייז. אזוי ווי מ'טרעפט ביי יין נסך שנפל לבור (עבודה זרה עג.) איז קמא קמא בטיל. אזוי זאגט ער.[1]

איז דאך שוועך א הארבע קשיא, אז מ'גיסט אריין יין נסך אין א אנדערע וויין דערקענט מען נישט, ווערט עס בטל, אבער אן עבירה איז אן עבירה, א מצוה איז א מצוה. מ'דערקענט דאך אז דאס איז אן עבירה, און דאס איז א מצוה. ס'איז דאך ניכר, אויב אזוי ווי קען דאס בטל ווערן?

הדומ"ץ: אפשר אז מ'טוהט תשובה מאהבה, נעשה לו זכיות, קען עס ווערן א מצוה.

רבינו: יא, דאס האב איך געזאגט היינט, אז ווען מ'טוט תשובה מאהבה ווערן די זדונות זכיות, אבער אויף דעם אליין פרעגט מען די קשיא, וואס הייסט די זדונות ווערן זכויות, ס'איז דאך א מצוה הבאה בעבירה, די מצוה קומט דאך פון אן עבירה?[2] וועגן דעם נעמט דער אויבערשטער די מצוה הבאה בעבירה, און ער ווארפט עס אריין אין די אנדערע מצוות, און דאס ווערט שוין בטל, ווייל דאס איז שוין א מצוה, ס'איז נאר א פסול'ע מצוה, ווייל ס'איז א מצוה הבאה בעבירה, דארף מען עס מבטל זיין.

הדומ"ץ: דער קדושת לוי זאגט 'פתחת שקי ותאזרני שמחה', דער בעל דבר קומט מיט מיליארדן זעק פון

---

1 עיי"ש שכ' לפרש מאמר הגמרא (ראש השנה יז.) **ועובר על פשע** (מיכה ז, יח) **תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון, וכן היא המדה. על פי מה דאיתא בטור** (יו"ד סי' קל"ד) **גבי יין נסך שנתנסך לעבודה זרה שנתערב ביין של היתר, אסור בהנאה בכל שהוא, בכמה דברים אמורים כשהורק יין של היתר לתוך יין של איסור, אבל אם עירה יין נסך לתוך יין של היתר, אפילו עירה כל היום כולו, קמא קמא בטל, משום דמן התורה חד בתרי בטיל. ולפי זה י"ל בנידון דידן, שהקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו רוצה לזכות את בריותיו ולהרבות הזכיות על העונות, ואינו חפץ במיתת הרשעים, וכשהוא רואה שהזכיות והעוונות שוין ושקולין הן, נוטל כל הזכיות בכת אחת ונותן לתוך המדה, ואחר כך נותן לתוכו העוונות אחת אחת, כדי שיהא קמא קמא בטיל, והעוונות נעשו זכיות כדין כל איסורין שבתורה דקי"ל חד בתרי בטיל, וזה שאמר רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון, ר"ל שהקב"ה נותן העונות אחת אחת לתוך הזכיות, וראשון ראשון בטיל, וזהו ההעברה, וכך היא המדה, היינו שכך היא מדת התורה דקי"ל בכל איסורין קמא קמא בטיל, עכ"ד.**

2 עי' **בעצי חיים** (לשבת שובה אות יא) שכ' **להעיר בענין מצות תשובה, שהוא מצות עשה כמ"ש** (דברים ל ב) **ושבת עד ה' אלקיך, דלכאורה כיון שהעבירה גרמה לתשובה שתבא, הוי תשובה מצוה הבאה בעבירה דלא חשוב למצוה, עי"ש לפי דרכו.**

וכן עיי' בס' הבה תמים, דרשות על שבת שובה ויוה"כ להגה"ק רבי שאול בראך ז"ל אב"ד קאשוי (אות ע"ג), **שג"כ פלפול בקושיא זו.**

עבירות, און עם ווערט דאך אלעם נהפך למצוות, און ווען ער עפנט דעם זאק זעהט ער אז ס׳איז אלעם מצוות, ער אנטלויפט ווען ער זעהט וואם ער האט אנגעארבעט א גאנץ לעבן.[3]

רבינו: ס׳געפעלט אייך דער אויפטוה?

הדומ״ץ: געוואלדיג, תום׳ אין סוכה (ל. ד״ה משום) זאגט דאך אז ווען די עבירה איז די סיבה פון די מצוה הייסט עס א מצוה הבאה בעבירה, אפילו ס׳איז דא א מחלוקת ר״י מיטן ר״ת, אבער דא איז דאך די עבירה ממש די סיבה.

רבינו: לויטן ר״י איז נישט קיין פראבלעם, לויטן ר״י איז שוין כלתה העבירה, לויטן רבינו תם איז דער פראבלעם, ווייל עס קומט פון דעם.[4] פאר דעם דארף מען עס מבטל זיין, קמא קמא בטיל.

הדומ״ץ: ס׳איז א כאפ פון א זאך, ס׳איז א מצוה הבאה בעבירה און דאם ווערט קמא קמא בטיל, אפילו ס׳איז א מצוה אבער ס׳קומט דאך פון אן עבירה.

רבינו: באמת דער ברוך טעם זאגט (עטרת חכמים סוכה ל.) א תירוץ אויף די קשיא פון תום׳ (סוכה ל. ד״ה משום) פארוואס דארף איך א פסוק להוציא את הגזול (סוכה מג.), תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה. ענטפערט ער אויף דעם אז מ׳רעדט פון גזל שנתבטל ברוב, אלץ מצוה הבאה בעבירה איז עם כשר, ווייל דער איסור פון גזול איז בטל געווארן ברוב, דארף איך א פסוק ׳לכם׳ אז מ׳איז נישט יוצא, ווייל לכם איז עם נאך נישט, ס׳איז נישט זיינם, אזוי פסקנ׳ט מען דאך (ביצה לח) איסורא בטל ממונא לא בטל, במילא ווערט עם נאך נישט זיינם.

איך האב אמאל געזאגט מיט דעם, דער מדרש זאגט (תהלים רמז תתל״א) אויפן פסוק (תהלים פא, ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, בחודש שיש בו חג הסוכות. איז פשט אזוי ׳תקעו בחודש שופר׳, דער טעם פון תקיעת שופר איז דאך להתעורר לתשובה, לכאורה די זכיות וואם ווערט פון תשובה מאהבה איז דאך א מצוה הבאה בעבירה, זאגט דער מדרש ׳בחודש שיש בו חג הסוכות׳, וואם מ׳דרש׳נט לכם להוציא את הגזול, ווערט דאך שווער די קשיא צו וואם דארף איך א פסוק ס׳איז דאך א מצוה הבאה בעבירה, ענטפערט דאך דער ברוך טעם אז מ׳רעדט פון עבירה שנתבטל ברוב, איז די זעלבע זאך דא די זדונות ווערן נתבטל אין רוב מצוות איז עם שוין נישט קיין מצוה הבאה בעבירה.

הדומ״ץ: זייער שיין. אויף די קשיא פון תום׳ איז דא זייער אמאך תירוצים.

רבינו: יא. אמאך חילוקים פון ׳לכם׳ ביז ׳מצוה הבאה בעבירה׳.

ס׳ווערט כאפן נאך א חילוק, א שיינע נפק״מ, די הלכה איז דאך, אז סכך פסול ביי א סוכה איז פוסל ביי ד׳ טפחים, און אויר אז מ׳לאזט איבער אין די סכך, איז פוסל ביי ג׳ טפחים.

הדומ״ץ: יא, און אין שו״ע (או״ח סי׳ תרל״ב) איז געפסק׳נט אז ס׳איז זיך נישט מצטרף.[5]

רבינו: אה, אויב איז דא צוויי טפחים סכך פסול און צוויי טפחים גזל, תום׳ זאגט דאך (סוכה ל. ד״ה משום) א מצוה הבאה

---

3 הכוונה על הסיפור הידוע המובא בס׳ תולדות קדושת לוי, וז״ל: עוד יסופר שלהרב הקדוש בעל קדושת לוי מבארדיטשוב ז״ל היה פעם אחת בראש השנה עליית נשמה, וכשהעיר את עצמו סיפר חזיונו, שעלה לרקיע וראה מקום המשפט - אולם גודל אשר בו ידונו כלל ישראל, והשטן מתעסק ברוב חילו, הולכים במרוצה ומביאים חבילות חבילות מעבירות שונות, והחבילות נתרבות בכל רגע. ויבט הרב, והנה הוא בעצמו עומד למליץ בעד כלל ישראל, וכמעט שאין ביכולתו לעמוד נגד המון מלאכי קטיגורים הנשענים על אשמות חבילי העבירות הנקבצים שם. וירא והנה בימינו פתח פתוח לגן עדן, מקום משכן האבות הקדושים והצדיקים, ובצד שמאל פתחו של גיהנם, אשר בוער כתנור סיד. ויהי בנתיים כאשר שבו המקטריגים להביא עוד מהחבילות, ויחטוף החבילות הנאספות אחת ושתיים עד אשר כלם, ויזרקם לפתח הגיהנם וישרפם בלהט האש הבוער, ויהי כאשר שב השטן עם מחנהו, וירא כי יגע לריק ולשוא היה עמלו כי סחורתו אשר שמר כל השנה כאישון עינו נגנב ממנו, ויזעק זעקה גדולה. ותיכף נתן עינו בהרב מבארדיטשוב שרק הוא היה הגנב הזריז, ויתפשהו בבגדו, והוליכו לבית דין של מעלה לדונו. השטן תבע גנב ׳כי ימצא׳. ישבו לדין ופסקו כדינו של תורה ׳שלם ישלם, אם אין לו ונמכר בגניבתו׳. הוגבל למכור את הרב מבארדיטשוב באכזריות, ועל זה נעשה רעש גדול בעולם העליון. האבות הקדושים והצדיקים עזבו את מקומם בגן עדן, ובאו לקנותו ולפדותו, והשטן שזה רבות בשנים נתן עיניו על הרב מבארדיטשוב, הרבה מוהר ומתן והפקיע השער, וכמה שרצו האבות ליתן הוסיף יותר השטן, מפני שרצה לזכות בהקנין הלז. אז עמד הקב״ה בכבודו ובעצמו, והביא המחיר היותר גדולה ואמר ׳לי הארץ ומלואה׳ ואני קונה בהמחיר היותר גדול, וזכה במקחו, - מאז נעשה הרב מבארדיטשוב עבדו של הקב״ה - וסיים הרב הקדוש זהו כוונת הפייטן ׳לקונה עבדיו בדין׳, ע״כ.

4 דנחלקו הראשונים בתוספות במס׳ סוכה (ל. ד״ה הא) במס׳ גיטין (נה. ד״ה מאי) ובמס׳ בבא קמא (סז. ד״ה אמר) בדין מצוה הבאה בעבירה, שיטת ר״י כל זמן שלא נגמר עדיין מעשה הגניבה ולא קנאו הגזלן שייך מצוה הבאה בעבירה, אבל לאחר שקנאו על ידי יאוש והעבירה כבר נגמרה תו לא חשיב מצוה הבאה בעבירה, ורבינו תם ס״ל דלעולם שייך מצוה הבאה בעבירה.

5 ז״ל המחבר (ס״ג): סכך פסול פחות מארבעה ואויר אצלו פחות משלשה אין מצטרפים לפסול, הילכך אם אויר שלשה במקום אחד אפילו מיעטו בסכך פסול כשר.

בעבירה איז נאר פוסל וועז די עבירה איז גורם די מצוה.[6] יעצט אלץ 'מצוה הבאה בעבירה', איז עס נישט קיין פסול אין די סוכה, ווייל דאס איז נישט גורם די מצוה, ווייל אדם דעם וואלט די סוכה אויך כשר געווען. אויב איז עס אלץ 'לכם' איז עס א פסול אין די סכך, פסל"ט עס די סוכה, במילא איז די סוכה פסול, אזוי קומט אוים א נפק"מ צו פארענטפערן תום' קשיא.[7]

הדומ"ץ: אה, דאס איז א געוואלדיגע כאפ אין הלכה, אלס וואס דער איסור איז.

אבער אויף די גמרא (יומא פו:) אליינס,[8] וואס זאגט אז זדונות מתהפכין לזכיות איז אויך א קשיא, די זכיות זענען דאך אויך א מצוה הבאה בעבירה.

רבינו: יא, מ'פרעגט די קשיא. כ'האב אמאל געהערט נאכזאגן פונעם פלאנטשער רב ז"ל,[9] האט ער געזאגט א טעם פארוואס א מצוה הבאה בעבירה איז מען נישט יוצא, זאגט ער ווייל די גמרא זאגט (סוטה ג.), 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות', איז ער בשעת די עבירה ווי א שוטה, איז ער דאך פטור מכל המצות (חגיגה ב:), איז וועגן דעם ביי א מצוה הבאה בעבירה האט ער נישט יוצא געווען, אזא טעם זאגט ער.

אין קדושת יום טוב פ' וישב (וכפ' תשא) זאגט ער, אז דער כלל פון 'אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות', דאס איז נאר ביי סתם א חטא, אבער דער יצר הרע האט אזא תחבולה פון זאגן אויף אן עבירה אז ס'איז א מצוה, ער איז מסמא עיני האדם, אזא עבירה איז ער יא בצלילות הדעת ווייל ער מיינט דאך ער טוט א מצוה, ס'איז נאר א טעות אז באמת איז עס אן עבירה.

במילא קומט אוים וועז ער טוט תשובה אויף אזא עבירה וואס ער האט געמיינט אז ס'איז א מצוה, האט ער דאך נישט געהאט קיין דין שוטה, איז נישט שייך צו זאגן דעם טעם פון מצוה הבאה בעבירה, איז ביי אזא תשובה קענען די עבירות ווערן זכיות.

אבער באמת דער פעטער ז"ל (בדברי יואל לשבת שובה דרוש י) האט א אנדערע קשיא, ווי אזוי קען איך זאגן תשובה מאהבה זדונות נעשין זכיות, ס'איז דאך דא עבירות וואס זענען איסורי הנאה, און וועז ס'ווערט א מצוה האט ער דאך הנאה פון דעם. זאגט ער, אז מ'פסקנ'ט דאך מצות לאו ליהנות נתנו (ראש השנה כח.), במילא איז עס נישט קיין פראבלעם.

בכלל פרעגט מען (על דברי הברית שלום הנ"ל) ווי אזוי קען מען זאגן 'מעביר ראשון ראשון' אז הקב"ה איז מבטל די עוונות קמא קמא בטיל, דער אויבערשטער איז דאך שומר משמרתה של תורה (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג), און מ'פסקנ'ט דאך (ביצה ד:) אין מבטלין איסור לכתחילה.

האב איך אמאל געזאגט מיט די גמרא אין סוכה (דף ט:) סווערט אזוי געפסק'נט להלכה (שו"ע או"ח סי' תרכ"ו ס"א) אז איינער מאכט א סוכה תחת האילן, און ס'איז נישטא קיין צלתה מרובה מחמתה נאר צוזאמען מיטן אילן, זאל ער אראפ בייגן די ענפים צו די סכך און אזוי ווערט עס בטל ווערן ברוב.

הדומ"ץ: דער מגן אברהם (סי' תרכ"ו ס"א סק"נ) פרעגט דאך דארט ווי אזוי מעג מען מבטל זיין סכך פסול?

רבינו: יא, זאגט ער דארט אז ביי א מצוה מעג מען מבטל זיין, ווייל מצוות לאו ליהנות ניתנו (ראש השנה כח.), נאר ביי איסור אכילה אדער איסור הנאה זאגט מען אין מבטלין איסור לכתחילה.

נו, תשובה איז דאך א מצוה (עי' רמב"ן פר' נצבים עה"פ כי המצוה הזאת וכו' וכן בשערי תשובה לרבינו יונה פ"ד), און ביי א מצוה זאגט דאך דער מג"א אז מבטלין איסור לכתחילה, במילא קען מען די עבירות מבטל זיין.

הדומ"ץ: אין זוהר הק' (שמות דף יב:) שטייט דאך אז וועגן די טרערן פון עשו, וואס ער מיר שוין אזויפיל יארן, ווייל ס'דארף בטל ווערן די טרערן פון עשו, און אונז האמיר שוין אזויפיל טרערן געלאזט.

רבינו: יא, דער רבי ר' שמעלקא זאגט אויף דעם, אז ס'איז מין במינו אינו בטיל.[10]

---

6 וז"ל התוס' שם: וי"ל דלא דמי לגזל דמחמת עבירת הגזל באה המצוה שיוצא בו אבל הני אטו מחמת עבירה שנעשית בו מי נפיק ביה.

7 כעי"ז עי' בס' חשבה לטובה (ע' קצ"ה) מה שכתוב הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר ז"ל בתוך מכתב לנכדו.

8 וז"ל הגמ' (שם): אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות, שנאמר (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעונך, הא עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול. איני, והאמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר (יחזקאל לג, יב) ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה, לא קשיא כאן מאהבה כאן מיראה.

9 הגה"ק רבי אברהם חיים הורוויץ ז"ל בן הרה"ק רבי משה'לע מראזוואדוב ז"ל הדב"נ מרן הייטב לב ז"ל. והותנו בזיוו"ר של רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל.

10 דברי קדשו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא ז"ל (מובאים בהקדמת הספר נזיר השם) אהא דאיתא בזוה"ק (שמות דף יב:) פורקנא דישראל לא תליא אלא

הדומ"ץ: ס'איז א מחלוקת ר' יהודה האלט מען במינו לא בטל (מנחות כב:), לויט רש"י פסק'נט מען דאך אזוי.[11]

רבינו: כ'האב געזאגט אמאל אז ווען א איד לאזט אראפ טרערן של שמחה, איז עס א מין בשאינו מינו, אין דעם וועלט עס יא בטל.[12]

בבכי, כד ישתלמון ויכלון בכי דמעות דבכה עשו קמי אבוי, דאינון דמעין אחיתו לישראל בגלותיה, כיון דיכלין אינון דמעין בבכיה דישראל יפקון מגלותיה. וקשה הלא מעת החורבן כבר בכו ישראל נהרי נחלי דמעות, ואיך אפשר שעדיין לא כלו דמעותיו של עשו, אולם ידוע (פסחים כט:) דמין במינו אפילו באלף לא בטיל ומין בשאינו מינו בששים, והנה עשו בכה על הברכות שהיו דברים גשמיים מטל השמים ומשמני הארץ, ובכיותיהם של ישראל הם גם כן על דברים גשמיים הב חיי ומזוני, והוא מין במינו, ולכן לא בטלין הדמעות של עשו, אבל אם יהיה בכיותינו על גלות השכינה ועל צער של מעלה, אז יתבטלו דמעות של עשו מין בשאינו מינו, וזהו ביאור הכתוב (שמואל-א כ כז) מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם, היינו מדוע לא בא בן ישי מלך המשיח, יען שמתפללים רק על גשמיות לחם ומזון ולא על גלות השכינה, עכדה"ק.

11 דבר זה היא שנוי' במחלוקת, דרש"י בחולין (ק"ט. ד"ה ותו לא) פסק הילכתא דמין במינו אינו בטיל, ושיטת התוס' (צ"ג. ד"ה אמר רבא) מבואר דמין במינו בטיל. וא"כ דברי הרבי ר' שמעלקא ז"ל אליבא דרש"י אזלי.

12 עי' לב אהרן (פ' ויקרא, עמוד כ"ז) בדרוש לסיום מסכה אמרתי לפרש המדרש (ויק"ר פ"ש ס"ח) כיון ששמעו ישראל פרשה קרבנות נתייראו, אמר להן משה אל תתיראו התעסקו בתורה ואין אתם יראים מכל אלה, הה"ד (ויקרא ז, לז) זאת התורה לעולה ולמנחה, וצריך ביאור.

וביאר שם רבינו שליט"א עפ"י דברי הרה"ק הרבי ר' שמעלקא הנ"ל, ועפי"ז נראה לומר מלתא בטעמא בדברי הרה"ק המגיד מטשערנאביל ז"ל (הובא בכת עץ בליקוטים שבסוה"ס) שהשטן מתגבר שלא יעשו סיום מסכת, ורמז לדבר ששמו סמא"ל ראשי תיבות ס'יום מ'סכת א'ין ל'עשות. ויש לומר בביאור הדבר, כי מי שזוכה לסיים מסכת אחת בש"ס, ולבבו הומה ברגשי שמחה ומוריד דמעות של שמחה, אותן הדמעות שהם על עניני עולם הבא, הוי מין בשאינו מינו עם דמעותיו של עשו הרשע, והם מתבטלים. ולכן השטן אינו מניח לעשות סיום מסכת, כי הוא מתיירא שעל ידי זה יתבטלו דמעותיו של עשו הרשע, ויחיש קץ גאולתינו שאז יאבד השטן מן העולם.

ובזה יתבאר המדרש, כיון ששמעו ישראל פרשה קרבנות נתייראו, כי מפרשת הקרבנות אנו למדין דמין במינו לא בטיל, וכמו שאמר להלן (ויקרא טז, יח) ולקח מדם הפר ומדם השעיר, ומיניה יליף רבי יהודה (מנחות כב.) דמין במינו לא בטיל, ועל כן נתייראו איך יזכו לפורקנא ולתיקון השלם, הלא פורקנא דישראל תליא בבכי כד ישתלמון דמעות של עשו, ואי אפשר לבטל דמעותיו של עשו בתוך דמעותינו משום דהוי מין במינו, אמר להו משה אל תתיראו התעסקו בתורה ועל ידי העסק בתורה תמידין כסדרן יזכו להתחיל ולסיים מסכתות ברגשי הלב ודמעות של שמחה, ואז אין אתם יראים ממנו, כי דמעותיו של עשו מתבטלים בדמעות של שמחה דמצוה.

הדומ"ץ: וויל דאם איז שוין א מין בשאינו מינו.

ראש השנה מע מען דאך ווייניגן טרערן של שמחה, שטייט דאך אין פסוק (נחמיה ח, ט) אל תתאבלו ואל תבכו...[13]

רבינו: דער חתם סופר זאגט (דרשות לראש השנה ח"ג עמ' כ"א) ב'שמך י'גילון כ'ל ה'יום איז די ראשי תיבות בכי"ה.[14]

הדומ"ץ: אז מ'ווייניגט ראש השנה דמעות של שמחה, איז מען זוכה צו תשובה מאהבה.

די גמרא זאגט (ראש השנה טז:) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן, זאגט רש"י, שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את

13 עי' מש"כ בבאר היטב (סימן תקפ"ד סק"ג) שהאריז"ל נהג לבכות בראש השנה ויום הכיפורים, ואמר כי מי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו טובה ושלימה, גם אמר כל מי שבוכה אז מעצמו בכיה גדולה מאליו באותה שעה, דיינין ליה בבית דין של מעלה ונפשו מרגשת ובא לו הבכיה מאליו. ובמטה אפרים (סימן תקפ"ב סכ"ח) כתב דנוהגין לבכות גם כשחל ר"ה ויוה"כ בשבת. והחיד"א בברכ"י בשיורי ברכה (יו"ד סימן שצ"ד ס"ג) כתב דראוי לעשות קול בכי כדכתיב כי שמע ה' לקול בכי (תהלים ו, ט). אמנם במעשה רב להגר"א (אות ר"ד) כתוב שאין לבכות בר"ה כדברי הכתוב (בחמיה ח, ט) אל תתאבלו ולא תבכו וגו' לכו אכלו משמנים וגו' ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם ומבואר (שם פסוק כ) דקאי על ר"ה, עיין משנ"ב (סימן תקצ"ד סק"א).

ובתשובות והנהגות (ח"ב סימן רס"ח) כתב הגאון הגדול פוסק הדור שליט"א שמסתברא שאפילו הגר"א מודה דמותר בתפילה כשמתפלל בהתלהבות ושופך דמעות ולא אסר אלא כשבוכה בלי תפילה מפחד הדין, ועיין ברמ"א (סימן רפ"ח) בשם השבולי הלקט דמי שיש לו עונג אם יבכה כדי שילך הצער מלבו מותר לבכות בשבת, ובמשנ"ב (שם סק"ח) הביא מהט"ז (סק"ב) דהיינו דוקא אם מחמת רוב דבקותו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות, שכן מצינו ברבי עקיבא בזוהר חדש שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים באשר ידע עד היכן הדברים מגיעים, וכן הוא מצוי במתפללים בכוונה, אבל סתם לבכות כדי שיצא הצער מלבו לא, אבל באליה רבה ותוספת שבת התירו כיון שעל ידי בכייתו ירווח לו ע"ש, ובמטה יהודה (שם ס"ג) כתב הטעם דאם לא יבכה ישאר כל השבת בצער.

14 וז"ל שם: וזהו פירוש (תהלים פט, טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. כי כתיב (שם צז, יא) אור זרוע לצדיק, פירוש כי בראש השנה האור זרוע וטמון והחשך מכסה ארץ, וכל דבר הזרוע צריך מטר וגשמי מים להוציאו, על כן ע"י הבכיה יוציא צמח, ותרועה היא הבכיה, גוחי גחד ויילולי ייליל, על כן אם יודעי תרועה, ע"ז באור פניך יהלכון.

ואמר ב'שמך י'גילון כ'ל ה'יום ראשי תיבות בכי"ה, כמ"ש כבר במק"א, כי הענין מזה הבכיה שגורמת דביקות ושמחה גדולה, כמד"א גבי חנה (ש"א א, יח) ופניה לא היו לה עוד, ועד"ז פירשתי פסוק (תהלים לג, ג) שירו לו שיר חדש היטיבו נגן בתרועה, שזהו שיר חדש שלא נשמע כמוהו מעולם, שיהי' אדם בוכה וגונח מלבו ומטיב נגן נגינות של שמחה, והיינו היטיבו נגן בתרועה שהוא גונחי ובכיה. יהיה איך שיהיה עיקר הכל בבכיה... עיי"ש עוד באריכות.

המצוות מסתתמין דבריו, אז ס׳איז דא א חיבוב מצוה איז דאם מהפך, קומט אויס אז די תקיעה מאכט די עבירות פאר מצוות, במילא ווערט דער שטן צומישט.

דער רבי ז״ל פלעגט צו זאגן (עי׳ דברי יואל לר״ה עמ׳ קל״ה) אז ביי תשליך ווארפט מען אוועק די עבירות, און ווען עס קומט צו מצה באקן גייט מען שעפן מים שלנו, ווייל דעמאלטס איז א זמן פון תשובה מאהבה, און די זדונות נעשין לו כזכיות (יומא פ״ו:), זיכט מען צוריק צו נעמען די עבירות.[15]

סוכות איך דעמאלטס קען מען זוכה זיין צו תשובה מאהבה ׳ראשון לחשבון עוונות׳ ווי דער קדושת לוי זאגט אין פרשת האזינו.[16] וועגן דעם איז סוכות די מצוה פון ניסוך המים, ווייל מ׳נעמט צוריק די עבירות וואס מ׳האט אריין געווארפן ביי תשליך, די זדונות ווערן זכויות.

רבינו: ׳מעביר ראשון ראשון׳ דער אויבערשטער איז עס מעביר ביז צום ׳ראשון׳ לחשבון עוונות.

דער ראפשיצער רב איז געווען אמאל ביי תשליך ביים רבי׳ן ר׳ מענדעלע (מרימנוב), האט ער געזאגט אז ׳ער גייט אויפהייבן דעם רבי׳נם עבירות, וואם דאם איז ביי אים מצוות׳.[17]

הדומ״ץ: מ׳פרעגט די קשיא איבעראל ווי אזוי ווערט פון די זדונות, זכיות.

רבינו: יא, דער ערבי נחל (פ׳ בהעלותך) זאגט די גאנצע זאך פארשטייט ער נישט, ווי אזוי קען מען פון א עבירה מהפך זיין צו א היפך, אז פון א עבירה זאל מען מאכן דערפון זכיות, ס׳איז דאך געגנג אז מיט די תשובה ווערט אוים פון די עבירה, אבער ס׳זאל נאך ווערן זכיות?! (ועי׳ מ״ש בזה מרן רבינו ז״ל בדברי יואל לחג הסוכות (דף ל״ט:).

הדומ״ץ: דער חתם סופר (דרשות חת״ס לש״ש דף י״ט) זאגט טאקע אזוי ווייט אז נבילה פלייש וואם מ׳האט געגעסן קען ווערן דורך תשובה מאהבה ווי א קרבן פסח, און אז מ׳איז געווען בבתי תיאטראות איז עם דורך תשובה מאהבה כאילו ער איז געגאנגען אין בית המדרש.[18]

רבינו: דער חתם סופר אויף א פלאץ זאגט דאם אויך אויף די חטאים פון די פריער׳דיגע דורות, אז דאם קען ווערן ווי קדשים.[19]

---

15 כן מובא כבר מתלמידי הבעש״ט בשם המגיד הק׳ מזלאטשוב ז״ל והרה״ק המהר״ש מבעלזא ז״ל.

16 וזל״ק שם בתו״ד: ...ואחר יום הכפורים כשעוסקין במצות סוכה ולולב וד׳ מינים וצדקה כיד ה׳ הטובה בנדבה וחובה לעבוד את עבודת ה׳ בשמחה וטוב לב, איז התשובה הזאת תשובה מאהבה. וידוע מאמר חכמינו ז״ל שעל ידי תשובה מיראה הזדונות נהפכו לשגגות ועל ידי תשובה מאהבה הזדונות נהפכו לזכויות כאשר איתא שם. והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו וחסדיו הרוצה בתקנות השבים לפניו באמת ובאהבה כאמור ולא תחפוץ במות המת כי אם בשובו מחטאיו וחיה. על כן בחג הזה שאנו באים לחסות בצל שדי על ידי מצות ומעשים טובים מאהבת השם יתברך אז מונה העונות לידע כמה מצות יהיה חילוף העונות, מה שאין כן עד סוכות דהוא מיראה איז לא ימנה כלל שעדיין הם שגגות. אמנם בסוכות שאז הוא מאהבת השם אז השם יתברך מונה וסופר העונות כדי שיתהפכו לזכיות ויהיו מליצים טובים על ישראל, עי״ש כל הענין.

17 עי׳ בערוגת הבושם (פ׳ שופטים) אמרו עליו על הרה״ק רבי נפתלי מראפשיץ ז״ל שהיה מסתופף פעם אחד בצל קדשו של הרה״ק מהר״ם מרימנוב ז״ל בראש השנה, וכששב הרה״ק מהר״ם מאמירת תשליך פגע בהרה״ק מהר״נ שהיה הולך לשם לומר תשליך, ושאל הה״ק מהר״ם את מהר״נ להיכן אתה הולך, והשיב אני הולך ללקט את המצות שהשליך אדומ״ו למצולות ים. ענינו, כי מידי שנה בשנה הוסיף הה״ק מדרגה יותר גבוה, והיה אצלו כל המצוות שעשה בשנה העברה בבחינת חטאים.

18 עי׳ שם בדרשת חתם סופר, שכתב לפרש בזה הכתוב (פרשת בא) ויאמר ד׳ אל משה ואל אהרן וגו׳ החודש הזה לכם ראש חדשים וגו׳ ואח״כ בפסוק שלאחריו מתחיל דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית, דמשמע דהמצוה של החודש הזה לכ״ם ראש חדשים היא רק למשה ולאהרן, והמצוה של קרבן פסח שכתוב אח״כ דברו אל כל עדת ישראל ויקחו איש שה לבית אבות וגו׳ היא רק לבני ישראל, הכי הוי ליה למימר דברו אל כל עדת ישראל החדש הזה לכם ראש חדשים ויקחו לכם איש שה לבית וגו׳.

אבל הענין יובן דידוע שגדולים בעלי תשובה שזדונות נעשו כזכיות, ולא עוד אלא כשהבנים היו אוחזים במעשה אבותיהם בידיהם באופן שחטא האבות תלוי בצוואר הבנים, נגד זה בשובם אח״כ מהפכים גם עוונות אבותם לטוב וזכיות, והנה ישראל שחטאו במצרים ועבדו ע״ז ג״כ, ובכל שנה בזה החדש הי׳ עושים למזל טלה חג, עתה בשובם אל ד׳ ושחטוהו שה לשמו, הרי נחשב למפרע כאלו הם ואבותיהם כבר עשו הפסח בכל שנה ושנה, כי נהפך חג של ע״ז לזכיות כאלו עבדו את ה׳, וזהו משכו ידיכם מע״ז וקחו לכם צאן למשפחותיכ״ם דייקא שיתוקן בזה גם חטא משפחותיכם שכבר מתו, והיינו שאמר למשה ואהרן החדש הזה לכ״ם דייקא ראש חדשים, שאתם לא עבדו ע״ז וגם לא אבותיכם וא״כ החודש הזה היא לכם ראש לכל הפסחים שתשחטו ולכל החגים שתחגו, ואח״כ אמר דברו אל כל עדת ישראל ויקחו לכם שה לבית אבות, שלהם אינו הראש לכל הפסחים שכבר שחטו הרבה פעמים הם ואבותיהם וע״ז שלהם יחשב כפסח וחג לד׳ וזה שה לבית אבו״ת מה שעבדו אבותיהם ג״כ יכניסוהו אל הקדושה וזהו שה לבי״ת לפנים אל הקדושה, עכ״ד.

19 עי׳ מה שכתב מרן החת״ס בדרושים ואגדות (לפ׳ החודש) לפרש הכתוב (פרשת בא) ויאמר ד׳ אל משה ואל אהרן וגו׳ החודש הזה לכם ראש חדשים וגו׳, ואח״כ בפסוק שלאחריו מתחיל דברו אל כל עדת בני ישראל ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית, דהנה מבואר ברבינו בחיי (פר׳ שמות) עה״פ בעבודה קשה ובחומר וגו׳ היינו שעבדו ישראל עבודה זרה, ובכל שנה בחודש ניסן היו עושים למזל טלה חג, ועתה בשובם אל ד׳ ושחטו שה לשמו ית׳, הרי נחשב למפרע כאלו הם

באמת פון יעדע מצוה ווערט דאך באשאפן א מלאך טוב, און פון יעדע עבירה ווערט באשאפן א מלאך, אז מ׳טוהט תשובה מאהבה ווערן פון די זדונות זכיות (יומא פו:), אז פונעם מלאך רע ווערט א מלאך טוב, און ביי תשובה מיראה וואם עס ווערט שגגות, דעמאלטם קומט אויס אז מ׳הרג׳ט דעם מלאך, און ווען דעם דארף מען ברענגען א קרבן ווייל מ׳האט אזוי ווי גע׳הרג׳ט א מלאך.

ס׳איז דא א חיד״א (מדבר קדמות מערכת ת׳ אות ל״ד) וואם זאגט פשט אין מדרש (ילקוט נחום רמז תקס״א) אויפן פסוק ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה, ט), טוב ה׳ לכל, יכול לכל, תלמוד לומר ורחמיו על כל מעשיו, אז דער אויבערשטער האט רחמנות נאר אויף זיינע מעשים, אבער די מלאכים וואם א מענטש האט באשאפן דורך זיינע עבירות, אויף דעם האט ער נישט קיין רחמנות, וועגן דעם דורך תשובה קען ער ווערן בטל במציאות.[20]

הדומ״ץ: ס׳איז דא א מדובר וועגן תשובה אום שבת, אז ס׳ווערט געהרג׳ט א מלאך, וויאזוי מ׳מעג דאם טוהן.

רבינו: מ׳האט אמאל געפרעגט דעם פעטער ז״ל[21] צי מ׳מעג שבת ארויפלייגן די דמעות אויפן שטערן – אזויווי ס׳ווערט געברענגט אין ראשית חכמה (שער התשובה פ״ה ושער היראה ריש פ״ט) – אויסצומעקן די עבירות, צי ס׳הייסט נישט מחיקה, האט ער געזאגט אז מ׳טרעפט נישט אין משכן אזא סארט כתיבה, ס׳איז א אנדערע סארט שרייבן, ס׳איז א רוחניות׳דיגע כתיבה, א רוחניות׳דיגע מחיקה.[22]

א׳ הנוכחים: אינטערסאנט, ס׳איז דא א בריוו פון רבי יאנקעלע (הרח״ק מהר״י מפשעווארסק ז״ל) וואו ער איז שרייבט אז ס׳איז יא א פראבלעם דאם צו טוהן אום שבת.[23]

ואבותיהם כבר עשו הפסח בכל שנה ושנה, כי נהפך חטא הע״ז לזכיות כאלו עבדו את ה׳, וזהו שאמר להם משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם שה ״לבית אבות״ שה לבית, צאן למשפחותיכ״ם דייקא שיתוקן בזה גם חטא אבותיכם ומשפחותיכם שכבר מתו, והיינו שאמר הקב״ה למשה ואהרן החדש הזה לכ״ם דייקא ראש חדשים, שאתם לא עבדתם עבודה זרה וגם לא אבותיכם וא״כ החודש הזה היא לכם ראש לכל הפסחים שתשחטו ולכל החגים שתחוגו, ואח״כ אמר דברו אל כל עדת ישראל ויקחו לכם שה לבית אבות, שלהם אינו הראש לכל הפסחים שכבר שחטו הרבה פעמים הם ואבותיהם לעבודה זרה, והעבודה זרה שלהם הרי ייחשב כפסח וחג לד׳ וזה שה לבית אבו״ת מה שעבדו אבותיהם ג״כ יכניסוהו אל הקדושה וזהו שה לבי״ת לפנים אל הקדושה, עכתו״ד.

20 ועל פי זה כתב בערוגת הבושם (בפר׳ וישלח) לבאר את דברי הכתוב ויירא יעקב מאוד ויצר לו, פירש״י ויצר לו אם יהרוג הוא את האחרים, דהנה יעקב אבינו נתיירא שמא גרם החטא ובכן לא יתקיים מה שהבטיח לו הקב״ה, אמנם לכאורה הא בידו לעשות תשובה, ואילו היה בטוח שעושה תשובה מאהבה לא היה מתיירא מעשו, כי היה מהפך את המלאך הרע למלאך קדוש, אבל עתה כאשר קרב עשו וארבע מאות איש עמו פחד יעקב שמא עשה תשובה רק מחמת יראה, ממילא הזדונות המה כשגגות, וזה נתיירא, וזהו שאמר הכתוב, ויירא יעקב מאוד, פירש״י שמא ייהרג, ולכאורה הרי כבר הובטח מהקב״ה שלא יהי׳ לו כל נזק, אך מכל מקום חשש שמא גרם החטא, ואף שבידו לעשות תשובה, לזה אמר ויצר לו, אם יהרוג הוא את האחרים, היינו המלאכים הרעים שנבראו מהחטאים ולא יתהפכו לטובה ע״י תשובה מאהבה רק יתבטלו, ולכן נתיירא.

ובזה ביאר מרן רבינו שליט״א בדרשת הושענא רבה שנת תשס״ו מה שאנו מתפללים הושענא למענך בוראינו, כי אנו מבקשים שהשי״ת ירחם עלינו ועל עמו בית ישראל לקבל תשובתינו, ויהרוג כל המלאכים המשחיתים שנבראו על ידי העוונות, ואע״פ שאתה הוא בעל הרחמים, מכל מקום ורחמיו על כל מעשיו כתיב, והיינו ברוב רחמיו הוא מרחם רק על המעשים שברא הוא יתברך, אבל המשחיתים הללו נבראו ע״י עוונות בנ״א ואינו מרחם עליהם, ולעומת זה על בני אדם שבראם הקב״ה הגם שאנו מלאי עון אתה מלא רחמים, ועל כן אנו מבקשים למענך בוראינ״ו, שתרחם רק על מה שבראת, וכיון שאתה בראתנו על כן תרחם עלינו ולא על המשחיתים, ותבטל כל המלאכים המשחיתים ותקבל את תשובתינו ברחמים, ועל זה אנו מתפללים הושענא למענך בוראינו הושענא.

21 עי׳ במחזור דברי יואל (ליוהכ״פ אות נ״ד) דמרן רביה״ק זי״ע נשאל על כך מהגה״ק מהר״י מפשעווארסק זי״ע, ורבינו השיבו כנ״ל דאין בזה חשש מוחק שלא מצינו כתיבה כזה במשכן. ועיי״ש עוד בהערה שהגה״ק מפשעווארסק שאל שאלה זו גם מהגה״ק מקאלאשיץ ז״ל והוא השיבו שבוכין ביום ה׳ ולא בשבת קודש.

22 וכעי״ז מצינו במ״ש הרמ״ע מפאנו בעשרה מאמרות על קו׳ הרא״ש (פרק ערבי פסחים) דאם מרע״ה מת בשבת איך כתב ביום ההוא י״ג ס״ת, ותי׳ הרמ״ע שכתב ע״י השבעת שם, לזה לא נקרא כתיבה עיי״ש.

ויש לציין שהגה״ק מקאלאשיץ ז״ל השיב להרה״צ רבי איציקל ז״ל שבוכין ביום ה׳ ולא בשבת קודש.

וכן עיין בס׳ בצילו חמדתי מהג״ר יודל ראבינוביץ ממקורבי הגאון מטשעבין ז״ל שרבי איציקל שאל גם את הגאון הנ״ל השאלה הזאת, ומציין שבדרך כלל הגאון מטשעבין לא היה מתייחס לשאלה של פרומקייטן, אבל כאן לקח את השאלה בכובד ראש וחזר על זה בפני תלמידיו.

ותלמידו ר׳ יודל רבינוביץ אמר להגאון, כי ממ״נ מותר לעשות כ, כי אם נעקוב שהוא עבירה לעשות כן, כיצד ימחוק את עבירותיו עם מעשה של עבירה, ובהכרח דמותר, כי אם אין בזה איסור שפיר דמי, ואם יש בזה איסור בודאי שלא יועיל מאומה בשביל למחוק העבירות וכנ״ל, והגאון נהנה מההמצאה.

23 וז״ל במכתב (נדפס בספר טוב ירושלים עמ׳ קו): ״במאי דזקנך הה״צ שליט״א (ה״ה האדמו״ר ר׳ איציקל מפשעווארסק ז״ל) היה מסופק אי מותר להעביר בשבת דמעות על מצחו, הבאתי ראיות מס׳ של״ה מס׳ שבת ד״ה אסור להתענות וכו׳ דאסור לבכות על עוונותיו בשבת, וכן איתא בס׳ זכרון זאת פ׳ ויקהל, עיין שם. ובעיקר השאלה אי יש איסור מחיקה,

רבינו: ביים דברי חיים איז געווען א מעשה, ער האט געהאט א ברודער רבי אביגדור – וואס איז געווען דער דוקלער רב – און ער איז אריינגעקומען צו אים, און האט אים געזאגט ער זאל קוקן אויפן שטערן, האט ער געזען מען א ליכט און געקוקט, האט ער זיך אנגערופן, 'געשריבן, געמעקט, געשריבן, געמעקט'.[24]

די וועלט דערציילט אז איינער האט געדארפט אריינגיין צו רבי מיכעלע זלאטשובער, און ער האט מורא געהאט אריין צו גיין, רבי מיכעלע האט געקענט אנהייבן צו זאגן די עבירות וואס מ'האט חוטא געווען, ס'איז געווען פחדים.[25]

האט ער זיך אראפגערוקט דעם הוט אויפן שטערן, און אזוי איז ער אריין, און רבי מיכל זלאטשובער קוקט אים אן אזוי און ער האט שוין אודאי אלעם געזעהן, רופט ער זיך אן צו דעם מענטש, 'אז איינער קען זעהן אויפן שטערן, קען ער אדורך זעהן דעם הוט אויך'.[26]

רבינו נתכבד בברכת לחיים

ואיחל רבינו להחתן: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זיווג זאל עולה יפה זיין, א קשר של קיימא און א בנין עדי עד, הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן, דורות ישרים ומבורכים, ברכה והצלחה מיט סייעתא דשמיא לאורך ימים ושנים וכל מילי דמיטב תמיד.

ואיחל רבינו להגר"ש: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן מיט הרחבת הדעת עוסק זיין בתורה ובהוראה מיט נחת דקדושה פון אלע קינדער אן קינד'ס קינדער, דורות ישרים ומבורכים מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו לזקינו של החתן הרה"ח ר' משה הכהן גליק ז"ל: לחיים ר' משה,[27] דער אויבערשטער זאל העלפן געבענטשטע אידישע דורות, מיט אריכת ימים ושנים.

א' הנוכחים: ר' משה זאגט ער האט באקומען א ברכה פון רבי שלום אליעזר'ל....

וחכם אחד שליט"א אמר דמותר משום דלא היתה מחיקה כזאת במשכן, ואני הבאתי ראיות דאסור, וכו' ויש כמה פסוקים דקורא הכתב הרוחני כתיבה והתימה ביהזקאל ט' (פסוק ד) והתוית תי', ועיין בגמ' תענית י"א מה שדרשו על פסוק ביד כל אדם יחתום, א"כ י"ל דאסור מדרבנן משום מחיקה. ועוד יש להוסיף איסור משום מתקן, דהנה הא דטמאים מותרים לטבול בשבת, או משום דנראה כמיקר או משום מצוה, עיין או"ח משנה ברורה סימן שכ"ו וביו"ד סימן קצ"ז, אבל בלא"ה הי' אסור לטמא משום מתקן, אע"ג דאין טיט ורפש על פני רק הוא תקון רוחני, עכ"ל.

24 עיי' בס' י"ג אורות (ח"א עמ' פ"ב) בשם הרה"ק מקאלאשיין שהרה"ק רבי אביגדור מדוקלא אחי רבינו ניגש פעם לרבינו וביקש הימנו שיקרא מעל מצחו, היינו רישומי מעשיו, לקח רבינו נר (כנראה שהיה בלילה), והסתכל על מצחו ואמר, נכתב ונמחק, (געשריבן און געמעקט), כלומר שעל ידי התשובה נמחק.

ועיי' זוה"ק (פ' אחרי דף ע"ו), ועי' ראשית חכמה (שער התשובה פ"ה ושער היראה רישׁ פ"ט) שהבוכה בתשובה יעביר הדמעות על מצחו ויומחקו חטאיו משם.

25 עיי' בהקדמה לס' ישמח משה (תהלה למשה עמ' ל"ד): סיפר הקדוש בעל הישמח משה ז"ל איך שפעם אחת נפגשו בעולם העליון רש"י ז"ל עם הקדוש רבי איציק'ל מדראהביטש, ושאל רש"י ז"ל לר' איציקל איזה זכות ומצוה יש לבנו הרב הקדוש רבי מיכל המגיד מישרים מזלאטשוב מה ששומע שמרעישין בכל העולמות אתו, והשיב לו ר' איציק'ל איך שלומד תורה לשמה, ולא נתקררה דעתו של רש"י ז"ל, ואמר לו עוד שבנו הרבה לסגף עצמו בסיגופים ותעניתים, וגם בזה לא נתקררה דעתו הקדושה, ואמר לו עוד אשר הרבה בגמילות חסדים וצדקה ופזר נתן לאביונים וכדומה, ועוד לא נתקררה דעתו, שוב אמר לו שרבים השיב מעוון ועשה בעלי תשובה בעולם, ובזה נחה ושקטה דעתו הקדושה מה שמרעישין אתו כל הפמליא של מעלה עכ"ל.

ועיי' בספה"ק אגרא דכלה (פר' דברים): שמעתי שהרב הק' המגיד המפורסם מוהרי"מ מזלאטשוב זצוק"ל כשהיה דורש והיה מוכיח את העם היה הופך פניו ואומר, רבונו של עולם הנה עמך הם, שלמים הם, וראויים הם, והנה הם חפצים מאוד לעשות רצונך, ומה שאני מקנטר אותם הוא בעבור כבוד שמך שיתאמצו מאוד במצותיך וכיוצא בדברים. וכן ע"ע בספה"ק זרע קודש (פר' בראשית) שמביא בשם המגיד הק' על ענין תוכחה, ע"ש.

---

26 עיי' בס' עשר צחצחות (מערכה א' אות נה) כתב כתב לי הרה"ג ר' אברהם חיים מיכליאהן בן הגאבד"ק פלונסק ששמע שהה"ק הר' חיים מאיר יחיאל ממאגילניצא זצ"ל סיפר מעשה זה בכל שנה בא' דסוכות, איך שהרבי ר' אלימלך נזדמן בדרך עם אברך אחד נושא צרור כלי תשמישו על שכמו, ושאלו להיכן אתה הולך, והשיבו שהולך להה"ק ר' מיכלי המגיד ז"ל מזלאטשוב, וסיפר לו הר"ר אלימלך לאמר, גם אני בימי נעורי שמעתי שהרבי ר' מיכלי הוא בסמוך לליזענסק איזה פרסאות, והלכתי שמה, ויהי כי באתי העירה ונכנסתי לבית אשר בקצה העיר ואין שם איש בבית, וכן הלכתי מבית לבית ואין שום איש בביתו, אך בבית אחד היתה זקנה עומדת אצל התנור ומבשלת, ושאלתי אותה מה זה שאין שום איש בביתו, ואמרה שהר"ר מיכלי מזלאטשוב בא לכאן ועשה היום היה כיום כפורים, והגיד לכל אחד ואחר כל העבירות שעשה מיום הולדו עד עתה, והלכו כולם לבית הכנסת לבקש מחילה וסליחה וכפרה על כל עוונותיהם, ויהי כאשר שמעתי זאת יראתי מאוד, אולי גם לי יגיד כל החטאים שעשיתי, ותיכף הלכתי בחזרה לביתי, וכזה סיפר להאברך הנ"ל ותמה עליו איך הוא הולך להרר"מ ולא ירא כלום לגשת אליו.

27 הרה"ח ר' משה הכהן גליק ז"ל הי' מחשובי הנגידים בקרב אנ"ש בוויליאמסבורג, ועמד במסירת לימין רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בכל עת וזמן, ובפרט אזר כגבור מתניו ופעל ועשה למלאות רצון קדשו ומשאת חייו בהקמת עיר קרית יואל יצ"ו. שחל"ח זקן ושבע ימים בן צ"ו שנים, בחודש אייר שנת תשפ"ד לפ"ק.

רבינו: זיין פאטער (הרה"ח ר' יהושע צבי הכהן גליק ז"ל) האט באקומען, ער האט געזאגט 'דו הייסט 'גליק' וועסט זיין א גליקליכער מענטש'..., אזוי האט דער זיידע געזאגט.

הדומ"ץ: ס'איז דאך דא א מזל טוב, 'גליק' מיינט מזל.

ר' משה גליק: דער רבי ווייסט די מעשה?

רבינו: כ'האב שוין געהערט די מעשה נאכדערציילן פון ענקער משפחה, דאס איז שוין געווען אין געטא, ניסן תש"ד, ממש פארן דעפארטירן.

רמ"ג: יא, איך וועל עס דערציילן פונקטליך. נאר איך בין דארט געווען פון מיינע ברודער'ס.

ס'איז דעמאלסט געווען נאך פסח שוין, מ'האט שוין יעדן געהאט אוועקגעפירט פון ראצפערט אין די נירעדהאז'ער געטא, רבי שלום אליעזר'ל האט זיך אויפגעהאלטן אויף עטליכע טעג אין די שטאטישע שוהל, ס'איז שוין געווען זייער אהנגעצויגן די גאנצע צייט, מיין טאטע איז אהיים געקומען פון פעסט בעפאר פסח, שוין נאכדעם וואס די רשעים זענען אריין געקומען קיין אונגארין, ס'איז געווען א גאנצע שמחה אז ער איז צוריק אהנגעקומען אהיים.

רבינו: יא, זיי זענען ממש פאר דעם אריינגעקומען קיין אונגארן.

רמ"ג: יא, עכ"פ, ס'איז געווען ביינאכט דארט און אלע האבן זיך ארומגענומען ארום רבי שלום אליעזר'ל, דאס איז געווען אין די מקוה פאליש דארט, ער איז געווען זייער שוואך, מ'האט אים אראפ געלייגט אזוי אנגעלאנט מיט א קישן אויף צוויי בענק.

איך געדענק עם ווי היינט, ער האט נאך געהאט די צורה (דיוקנא קדישא) און ער האט דארט געהאט זיין ציגאר וואס ער האט גערייכערט. מ'האט דארט געברענגט ברוינפן, און מ'איז אריבער געבן לחיים, כ'האב אליינס געהערט רבי שלום אליעזר'ל ווי ער זאגט 'היינט נאכט איז דעם טאטנ'ס יארצייט' (כ"ה ניסן, הילולא קדישא של מרן הדברי חיים ז"ל).

מיין טאטע איז געשטאנען אזוי הינטער רבי שלום אליעזר'ל, און האט זייער געווייניט, ממש אויפן קול, רבי שלום אליעזר האט אים נישט געקענט זען ווייל ער איז געשטאנען הינטער אים. האט ער געפרעגט 'ווער ווייניט דאס אזוי?', האט מען געזאגט אז ר' יושע הערש ווייניט, האט ער אים געפרעגט 'פארוואס ווייניסטו?', האט מיין טאטע געענטפערט 'ווייל איך זעה דעם רביץ אין אזא מצב'..., האט רבי שלום אליעזר זיך אהנגערופן, 'דו הייסט דאך גליק, ביזטו דאך א גליקליכער מענטש... דו ביזט דאך צוריק אהיימגעקומען פון פעסט אויך, זיי נישט באזארגט'....דעם לשון האט ער אים געזאגט, איך האב עם געהערט.

האט אים מיין טאטע געענטפערט 'נישט וועגן דעם וויין איך אזוי, נאר ווייל איך זעה דעם רביץ ליגן דא אזוי אין אזא שפלות'דיגן המצב, וועגן דעם וויין איך'... מיין טאטע האט אים זייער געשוינט.

יעדער דארט האט אים געוואנטשן 'מזל טוב' ווען ער האט באקומען די ברכה, איך האב נישט פארשטאנען וואס ס'איז די מזל טוב, איך בין נאך געווען יונג כ'האב נישט פארשטאנען דעם מצב.

הדומ"ץ: ווי אלט זענט איר געווען בשעת די מעשה?

רמ"ג: איך בין שוין געווען ערוואקסן, איך בין געווען שוין א זעכצן יעריגער בחור.

רבינו: יא, און מיטן זיידן'ס ברכה האט ער איבערגעלעבט די קריג, ער מיט די קינדער.

הדומ"ץ: רבי שלום אליעזר'ל איז דאך א זיידע דא, די כלה איז דאך אן אייניקל פונעם עצי חיים, מיין איידעם ר' אברהם יהושע רעטעק איז אן אייניקל.[28]

ואיחל רבינו לאבי החתן: מזל טוב, אסאך תענוג ונחת, דורות ישרים ומבורכים מיט סיעתא דשמיא און אלעם גוטן.

ואיחל רבינו לחיים לכל העם הנאספים

*

הדומ"ץ הציג שליט"א את חתנו הרה"ג ר' דוד קאליש שליט"א

ואמר: דאס איז מיין איידעם, ער איז דיין אין דושינסקיא אין לאנדאן, מ'האט אים יעצט אויפגענומען אלץ וועד החינוך ביי אונז אין די תלמוד תורה.

רבינו: מיין זוהן (רב דקהילתינו וממסב"ג שליט"א) איז דאך געווען דעם שבת אין לאנדאן, ער האט מיר היינט איבער געגעבן א שיינעם גרוס.

הדומ"ץ: יא, מ'האט זייער הנאה געהאט, ס'איז געווען א שיינער שבת, ממש פלאי פלאים.

ויצא רבינו בריקודין של מצוה לפני הכלה

ולאחמ"כ במחול לצדיקים עם החתן והמחותנים

---

28 כי אמו היא בת הרה"צ ר' הערשעלע הלבערשטאם ז"ל האדמו"ר מרודניק בלאס אנזשעלעס, חתן הגה"צ אבד"ק סלאטפינא ז"ל הי"ד, חתן הגה"ק מרן העצי חיים ז"ל, חתן הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ז"ל הי"ד.

ביקור הגה"צ רבי פנחס יהודה הלוי הורוויץ שליט"א
האדמו"ר מבאסטאן
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בעיר הנופש בעטלעהעם, ניו העמפשיר יע"א

יום ג' פרשת מטו"מ תשפ"ו לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומו
וכשלום מלוויו שנתלוו אתו

האדמו"ר מבאסטאן: כ'בין געווען דא ביים רבין פאר צוועלף יאר צוריק. כ'געדענק נאך דער רבי האט מיר דעמאלטם געזאגט אז דער רבי איז געווען דריי מאל אין באסטאן, איין מאל ביים שוועד דער ישועות משה, איין מאל ביים ירושלימער רב רבי משה ארי' פריינד, און איין מאל באזוכן אן אייניקל.

רבינו: יא יא. איך בין טאקע געווען עטליכע מאל שוין.

האדמו"ר מבאסטאן: אין באסטאן איז דא דריי משפחות וואס האבן געהאט שייכות מיט סיגוט–סאטמאר, ס'איז געווען דא אינער א חב"ד'סקער חסיד, ער האט געהייסן ר' חיים צימענט, ער פלעגט זאגן אז דער עצי חיים איז אוועק אין זיין זיידנ'ס הויז.[29] ער האט געהאט א הארץ וווייטאג וויל ער האט פארגעסן א טורי זהב אין שולחן ערוך, האט ער באקומען א סטראוק און איז אוועק דעמאלטם, דער רבי וווייסט דערפון?

רבינו: יא א מגן אברהם, דער זיידע (מרן העצי חיים ז"ל) איז געווען אין די שטאט קליינוואַרדיין און דארט איז געווען דיין ר' משה הערש לאנדא, ער האט מחבר געווען דעם ספר שולחן מלכים, האט מען דעמאלטם געריעדט מיטן זיידן אין הלכות בית הכנסת, און דער זיידע האט נאכגעזאגט א מגן אברהם אין סעיף קטן ו', מ'האט געברענגט א שולחן ערוך, און ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, וועלן ער האט אריינגעקוקט אז ס'איז נישט דער סעיף קטן אזוי ווי ער האט געזאגט, איז ער שטיין געבליבן, און געזאגט ס'איז נישט גוט, דער מוח ארבעט נישט,[30] און אפאר מינוט נאכדעם האט ער באקומען דעם סטראוק ל"ע.[31]

---

29 ה"ה הרה"ח רבי יוסף צימענט ע"ה שהיה חסיד נלהב ממרן העצי חיים זי"ע על שהתגורר בקליינוואַרדיין, והזמין את רבו לביתו לרגל חנוכת ביתו החדש, עיין בס' ומשה היה רועה (ח"א עמ' ר"ז).

להלן ההודעה שהתפרסמה אז על בואו של מרן העצי חיים זי"ע על שב"ק פ' וארא לעיר קליינוואַרדיין יע"א.

בית מלון פה מ"מ מלייוואַרדיין יע"א.

הנני מן המודיעים אשר כיום חודש מרן
חיים צבי טיטלבוים שליט"א
אבדק"ק סיגט יצ"א ישבות אצליני אריה בשק"ק
וארא שיהא שבת ר"ח שבט הבעל"ט. וגא לחודיע
את לאנשי שלומינו. הכרי המחכים לקראת בואכם
לשלו
מנהלי המלון.

30 ידוע כי מרן העצי חיים הי' בעל זכרון נפלא עוד בצעירותו עד שהפליא כל רואיו, ופעם אמר העצי חיים על עצמו שמה שראה מגיל שש שנים כבר לא שכח, כשהי' בן ג' שנים לקחו אביו מעיר טעטש לעיר סיגעט אל א"ז מרן הייטב לב ז"ל, והייטב לב לקחו על ברכיו והשתעשע עמו ומאז הי' חרות על לוח לבו הצורה הקדושה של הייטב לב ובכל ימיו הי' מתאר את צורתו.

מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל הי' מפליג מאוד את כח זכרונו של אחיו הגדול בעל עצי חיים, פ"א בעת הרצאת השיעור לפני תלמידי הישיבה בלימוד סוגיא הזכיר רבינו ז"ל דבר חידוש מהרמב"ן בעל פה מדף אחד, אמנם כאשר חפשו את מקומו בהרמב"ן מצאוהו בדף אחר, אמר או רבינו שאצל אחיו העצ"ח לא הי' דבר כזה שיטעה מדף אחד לשני, כי ממש השכחה לא שלטה עליו, עוד אמר רבינו ז"ל פ"א אחי העצ"ח ז"ל כשהי' פוגש אדם בפעם ראשונה תיכף ומיד הכיר בו תכונת נפשו ומהותו, לא כן אצלי שלוקח לי איזה זמן וצריך אני לדבר עמו קצת, ורק אז אני מכיר מהותו ועומד על טיבו.

31 ונעתיק כאן מה מש"כ בס' ומשה היה רועה (ח"א עמ' ר"כ): מאנטאג פארנאכטס זענען אריינגעגאנגען צו איהם די ראשי הקהילה פון די שטאט (קליינוואַרדיין) און זיי האבן איהם געפרעגט א שאלה בנוגע הלכות בנין בית הכנסת, וואס האט זיי נוגע געווען להלכה אין די שטאט, דער עצי חיים האט זיי באלד געטפערט אויף אויסנווייניג די פסק הלכה, און ער האט אנגעצייכענט דעם מראה מקום אין שו"ע וואו די הלכה וועלט געפסקעט און ער האט אנגעגעבן דעם סעיף ד' איז דארט געווען צוויישן זיי א תלמיד חכם וועלכער האט מעיר געווען אז די הלכה שטייט אין סעיף ג', און ער האט אויפגעמישט אין שו"ע און געוויזן אז דער עצי חיים האט זיך טועה געווען וועז דער עצי חיים האט דאס געזעהן האט ער טיף אפגעזיפצט, זאגענדיג אוי עס איז נישט גוט, וויל דער עצי חיים איז געווען א זעלטענער בעל זכרון א בור סיד שאינו מאבד טיפה, און אז ער האט געקענט זיך טועה זיין מיט א סעיף אין שו"ע האט דאס געצייגט אויף א נישט גוטן סימן.

מאנטאג ביינאכט ארום ניין אזייגער איז דער עצי חיים געגאנגען זיך צוגרייטן צו דאוונען מעריב מיט א לעכטל אין די האנט, עס האט אבער געמוזט א לענגערע צייט און ער איז נישט אריינגעקומען צום דאוונען וועז מען האט געזעהן אז עס נעמט שוין צו לאנג און ער קומט נישט צוריק, האט מען זיך דערשראקן און עטליכע מקורבים זענען געגאנגען קוקן וואו ער טוט זיך פארזויטען אריינגייענדיג אין צימער, זענען זיי דערציטערט געוואָרן זעהנדיג דעם רבי"ן ליגן אויף דער ערד

האדמו"ר מבאסטאן: אוֹן דער צווייטער איז עמיצער וואס איז מיין גבאי אין באסטאן, ער הייסט ד"ר

אין א באוואוסטלאזן צושטאנד ל"ע, מען האט איהם באלד אויפגעהויבן אוֹן אראפגעלייגט אויפן בעט אוֹן באלד אלארמירט די דאקטורים וועלכע האבן אים אונטערגעוזוכט אוֹן באשטעטיגט אז ער האט ל"ע גענליטן א סטראוק.

מען האט אין די איילעניש געלאזט אראפברענגען דעם בארימטן דר. בענעדיקט פון פעסט וועלכער האט באשטעטיג אז בדרך הטבע איז דער מצב האפענונגסלאז אוֹן עס איז נישטא וואס צו טוהן במשך די גאנצע צייט איז דער עצי חיים געלעגן באוועגלאז נישט רירענדיג קיין איין אבר אויך האט ער ל"ע פארלוירן דעם כח הדיבור נאר פון צייט צו צייט האט מען געזעהן ווי ער לייגט ארויף זיינע הייליגע הענט אויף זיינע פיאות אדער אויף די ציצית.

די ביטערע בשורה האט זיך בלין שנעל פארשפרייט איבער די גאנצע לענג אוֹן בריים פון די מדינה, אוֹן הונדערטער אוֹן טויזענטער אידן האבן אויפגעציטערט הערענדיג די שוידערליכע וויטאגליכע בשורה, אז דער ליכטיגער שטערן דער גרויסער רב ותופס ישיבה דער גרויסער רבי פאר אזויפיל חסידים דער גרויסער ריז וואס דאס כלל ישראל האלט זיך אויף אים, שוועבט ארום בין חיים למוות אין א שווארן מצב, וועו ער איז נאך אין זיינע שענסטע יארן, ועי"ש עוד.

להלן העתק מהפסק בית דין שעשו אז למען רפואת מרן העצי חיים ז"ל בעיר קליינוואַרדיין והגאון ר' משה הערש לאנדא הנ"ל הוא החותם השני על כתב הפסק דין:

האללענדער, ער איז א וואויליער איד, איך לערן מיט אים יעדן טאג בחברותא, אוֹן זיין טאטע איז געווען ר' יודל האללענדער, אוֹן זיין זיידע איז געווען דער ראש הקהל אין סלאטפינא, וואס איז געווען א געגנט נעבן סיגוט, דער רבי'נם טאטע האט אים גוט געקענט, זיי פלעגן זיך באזוכן, ער איז געווען פון מאנטריאל, אבער אין לאם אנדזשעלעס האבן זיי זיך געטראפן איינער מיטן צווייטן. דעם ד"ר האללענדער'ס טאטע איז געווען א תלמיד מובהק פון רבי'ן ז"ל.

אויך איז געווען א דריטער, ער האט געהייסן ר' אהרן ווידער, זיין רביצין איז געווען אן אשכנזי, איר פעטער איז געווען ר' יואל אשכנזי [מטבריא].

רבינו: זענען זיי דאך קרובים צו אונז.

וויפיל משפחות וואוינען אין ברוקלין, דאס איז דאך די אידישע געגנט אין באסטאן.

האדמו"ר מבאסטאן: יא, דער אמת איז, ביי אונז אין באסטאן היינט צו טאג, פסק'נט מען ווי די בית שמאי... ס'איז פוחת והולך... ווייל ס'איז צי טייער דארטן צו וואוינען, דער רבי טוט א גרויסע זאך אז ס'זאל זיין ביליג דירות מענטשן זאלן קענען וואוינען, איבעראל רעדט מען דערפון, אבער ליידער אין באסטאן היינט אז מ'וויל קויפן א הויז קאסט עס דריי מיליאן דאללער, אין ברוקלין... אוֹן ס'איז נישט אז מ'האט צוויי–דריי דירות, נאר איין הויז דריי מיליאן דאללער...

רבינו: ס'איז נישטא קיין ביליגערע פלאץ וואו מ'קען וואוינען דארטן?

האדמו"ר מבאסטאן: ס'איז דא אביסל ביליגער אין אן אנדערע געגנטן, אבער ס'איז אויך מער ווי א מיליאן.

רבינו: איז וויאזוי קען א יונגערמאן זיך איינרישן א דירה דארט?

האדמו"ר מבאסטאן: אמת ויציב, מ'קען טאקע נישט.

רבינו: דעמאלטס וואס טוט מען? איז מופט מען קיין לעיקוואד?

האדמו"ר מבאסטאן: ס'איז דא אסאך פון די עלטערע אידן וואס האבן געמופט קיין לעיקוואד, ווייל די קינדער זענען געגאנגען קיין לעיקוואד.

רבינו: פון פלעטבוש מופט מען אויך קיין לעיקוואד. אוֹן אפילו פון בארא פארק אויך.

וצוה רבינו להביא מיני כיבוד

האדמו"ר מבאסטאן: דער רבי האט מיר געשיקט אלע ספרים, די שיינע לב אהרן ספרים, אבער כ'האב א געדאנק

וואם כ׳האב געזעהן אין די הגדה של פסח פון רבי׳ן. עס שטייט דארט ביי ספירת העומר, וואם כ׳האב פארענטפערט א חתם סופר מיטן רבי׳נס תורה. דער רבי איז מסכים?

רבינו: נו, אדרבה.

האדמו״ר מבאסטאן: אה, איז אזוי, דער רבי זאגט אז מצות ספירת העומר שטייט אין רמב״ם אז ס׳איז דאורייתא. די שאלה איז אז היינט איז נישטא די מצוה פון הקרבת העומר, ווי אזוי זאגט מען ׳לקיים מצות עשה של ספירת העומר כמו שכתוב בתורה׳, האט דער רבי געזאגט וויל ס׳וועלט אראפ געברענגט אז טאמער משיח וועט יעצט אנקומען, און מ׳וועט מקריב זיין דעמאלטס וועט עס זיין א מצוה דאורייתא. אזוי שטייט ביים רבי׳ן אין ספר.

עם איז דא א שווערער חתם סופר וואם יעדער איינער וואונדערט זיך אויף דעם, ער ברענגט עם אין די תשובות יו״ד סי׳ רל״ג, ער שרייבט אז ׳ אייר איז א יום הביקור, וויל ס׳איז פיר טעג פאר פסח שני, און פיר טעג פאר פסח דארף מען מבקר זיין דעם קרבן.[32]

אבער אלע פרענגן אויף דעם חתם סופר, אז ס׳איז דא א בפירושע׳ע גמרא אין פסחים (דף צ״ו.) נישט אזוי, ס׳איז א שווערער חתם סופר, וויל נאר ביי א קרבן ציבור איז דא א חיוב פון ביקור, און נישט ביי א קרבן יחיד.

---

32 הנה בתשובה שכותב מרן החת״ס ז״ל בענין הילולת הרשב״י בל״ג בעומר (יו״ד סי׳ רל״ג), מאריך בביאור ענינו של יום עפ״י פנימיות התורה, אלא שתוך כדי הדברים כותב חידוש גדול, וז״ל: ״ואי אתיהיב רשותא לכמוני לדבר מה שהי׳ נ״ל, י״ל דכשם שסופרים דרך ירידה ממעלה למטה ויהי׳ יום הראשון חסד שבחסד לעומת זה מן נוקבי׳ עולים ביום הראשון מלכות שבמלכות, וכן לעולם חתן וכלה יוצאים זה לקראת זה ופוגשי׳ זה בזה בנצח שבנצח, ויום כ״ה למב״י יו״ד אייר יום ביקור פסח שני, ולפ״ז ביום ל״ג הוא הוד שבהוד להורדות הניצוצות״, עכלש״ק.

וזה שכתב שי׳ אייר היא יום ביקור הפסח שני, עוררה כעבור שנים נידון גדול בין גאונים ורבנים ליישב את הדברים. זאת מאחר שלכאו׳ סוגיא מפורשת היא בפסחים (דף צ״.) שבפסח שני ליכא דין ביקור ד׳ ימים, שדרשו שם ׳והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה׳ דדוקא זה טעון ביקור ולא אחר, והיינו למיעוטא פסח שני דכוותיה. הראשון שעורר על כך, הוא הגאון רבי גרשון שטערן ז״ל בעל ה׳ילקוט הגרשוני׳, ופרסם תמיהתו זו בשנת תרנ״ב בקובץ ׳תל תלפיות׳ (תל תלפיות שנה א מכתב ו אות כ״ט). וכן נתקשו בזה עוד הרבה מחברים, עי׳ ליקוטי הערות בשם שו״ת פני מבין (או״ח סי׳ ק״ו), וספר אמרי יואב (בפתיחה ד״ה ועכ״פ), ועי׳ שו״ת יד יצחק (סי׳ רמ״ה).

ולתועלת המעיינים נציג כמה ביאורים על הקושיא הנ״ל:

א. הגאון רבי טעביל׳ע דוקלער ז״ל בספרו מנחת סלת (מצוה ה) מצדד ליישב את דברי מרן החת״ס להלכה ועפ״י פשט, ומצדד בשני אופנים. א׳ דבגמ׳ מסקינן דהפסוק ׳והיה לכם למשמרת עד י״ד לחודש הזה׳ בא למעט דדוקא ׳הזה׳ היינו פסח מצרים, טעון ביקור, ולא שני ׳דכוותיה׳.

ובפירוש ׳דכוותיה׳ פירש״י דהוא טעם למה ממעטינן מזה דוקא פסח שני ולא ממעטינן פסח דורות אף ראשון, ועל זה קאמר דכוותיה היינו דמסתבר למעט דבר הדומה לפסח מצרים, ולכן מיעטו פסח שני הדומה שגם הוא אינו נוהג ז׳ ימים, ולא ממעטינן פסח דורות הנוהג ז׳.

וכתב המנחת סולת, דלפי״ז לדעת רבי יהודה (פסחים סח:) דפסח מצרים נוהג ז׳ ימים, א״כ נהפכה הקערה על פיה, דאדרבה יש לנו למעט מ׳הזה׳ דוקא פסח דורות ׳דכוותיה׳ במה ששניהם נוהגים ז׳ ימים, ולא למעט פסח שני שאינו דומה לו. ומעתה, כתב המנחת סלת, אפשר דכתב כן החת״ס אליבא דרבי יהודה. אמנם הוא עצמו מסיים עלה דדחוק לומר כן לדעת ר״י שלא יהא נוהג ביקור בראשון אלא בשני.

ב. עוד כתב שם, דלולי פירושי הראשונים דהפירוש ׳למיעוטא שני דכוותיה׳ היינו למעט פסח שני של דורות, היה מפרש דהכונה הוא למעט קרבן פסח במדבר, ושני היינו שנה שניה לצאתם ממצרים, אבל משנכנסו לארץ היה אף פסח שני טעון ביקור, אמנם מסיים ע״ז - דכיון דלא מצא כן בדברי הראשונים מסתפי לפרש כן.

ג. הגרי״ד גאלדשטיין ז״ל בליקוטי הערות (שם) הביא דבאמת בדברי רבינו חנאל בסוגיא שם כתב להדיא דגם פסח שני טעון ביקור, ואולי פירש את דברי הגמ׳ כמו שצידד המנח״ס באחרונה.

ד. כמה אחרונים כתבו שיש לציין חידוש עצום בדברי המשך חכמה (פרשת פינחס) מצאנו חידוש עצום בדברי הירושלמי דלעיל, ועפ״י זה יש מקום לישב דברי החת״ס ביתר שאת, דהנה רבי יהודה הנ״ל שאמר בירושלמי שאם יבנה בית המקדש בין ראשון לשני יקריבו כל הציבור בפסח שני, הוכיח לה מימי חזקיהו שמבואר בדברי הימים (ב, פרק ל) ששעשו כל בנ״י את הפסח בחודש השני, והוכיח ר״י מזה דאם לא היתה אפשרות להקריב בראשון, וכמו שהיה אז שלא יכלו לטהר הבית בראשון והוי כמו שלא נבנה בראשון, מקריבין כל הציבור בשני. וכ״ז דלא כפירוש הבבלי במעשה זו - שחזקיה עיבר ניסן בניסן וחודש השני לפי האמת היה לטעותו חדש ניסן.

[והנה במקראי קודש בדברי הימים מבואר להדיא דעשו אז בחודש השני חג המצות, ועשוהו שבעת ימים. ומבואר מזה לפי פירושו של ר״י, שאם נבנה הבית בין ראשון לשני, לא רק שבנ״י מתחייבים בפסח שני כדין פסח שני שהוא לילה אחד וחמין ומצה עמו בבית, אלא בכהאי גוונא מתחייבים הקהל בחג המצות שבעת ימים עכת״ד]. וע״ש איך שביאר עפ״ז מקראי קדש בפר׳ פינחס ואמור.

וגדר הדברים לכאו׳ דבכה״ג אין חיוב פסח שני מדין השלמה לראשון, אלא הוי חיוב חדש של פסח ראשון. ולכן נוהג ז׳ ימים.

ואם כנים הדברים שדין פסח שני בכה״ג הוא כפסח ראשון ממש, א״כ לכאו׳ פשוט דכל דיני פסח ראשון איתנהו ביה, וגם דין ביקור ד׳ ימים יהיה נוהג בו כבפסח ראשון ממש, ושפיר יש לפרש גם כן את דברי החת״ס בזה הדרך.

האב איך געזעהן, ס׳איז דא א מעשה אז רבי יהושע׳לע בעלזער ווען ער איז געווען א יונגל, און ער איז געזיצן ביי זיין טאטן דער שר שלום, און ער האט געפרעגט א קשיא, אז עס שטייט ביי כורך, כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים... לקיים מה שנאמר ׳על מצות ומרורים יאכלוהו׳. דער פסוק שטייט דאך אין פרשת בהעלותך (במדבר ט, יא) ביי פסח שני, דארט שטיין על מצות ומרורים יאכלוהו, און דא רעדט מען דאך וועגן פסח ראשון, דער רבי ווייסט דאך דעם תירוץ.

רבינו: יא, ער האט געזאגט אז ס׳איז א תפילה אז מ׳זאל קענען מקיים זיין ביי פסח שני.

מ׳זאגט אז מ׳האט דאם איבערגעזאגט געזאגט פאר רבי יוסף שאול.[33]

האדמו״ר מבאסטאן: יא, אזוי דערציילט מען.

און ס׳ווערט אראפ געברענגט אין ירושלמי, אז דער פסח שני וויסט מען נישט אויב ס׳איז א תשלומין אדער ס׳איז בעצם אן אייגענער זאך. אויב ס׳איז א תשלומין ווי אזוי קען מען משלים זיין אז ס׳איז נישט געווען קיין פסח ראשון. אבער לויט דעם חשבון אז ס׳איז אן אייגענער קרבן, ווערט אראפ געברענגט אין די פוסקים אזוי, אז אויב ס׳איז דא רוב גרים, למשל אז מ׳איז מגייר רוב גרים, דעמאלטם וועט עס ווערן א קרבן ציבור, קען מען זאגן וועלן דער חתם סופר האט געזאגט אז ס׳איז א יום הביקור, האט ער געמיינט צו זאגן אז משיח זאל קומען און ס׳זאל זיין א פסח שני.[34]

רבינו: פיין, זייער גוט.

ושאל **רבינו:** וואם האט אייך געברענגט אזא גרויסע טירחא צו קומען אהער? ס׳איז דריי שעה פון באסטאן?

האדמו״ר מבאסטאן: ס׳איז צוויי און א האלב שעה פון באסטאן אהער. אבער אז איך זאל קענען זעהן דעם רבי׳ן איז דאם נישט ווערד? ס׳איז א גרויסע זאך פאר מיר.

כ׳וועל זאגן פארן רבי׳ן, ווען איך בין געווען א קליין קינד האב איך געוואוינט אין וויליאמסבורג, אויף בעדפארד עוועניו ביי קליימער סטריט, מיין באבע, די מאמע׳ס מאמע, האט געהייסן די קליוולאנדער רביצין,[35] כ׳וויים נישט צי דער רבי געדענקט מיין באבע, זי פלעגט זאגן אז

---

33 בהגדה של פסח ׳מפי ספרים וסופרים׳ מהגה״צ רבי אליעזר דוד פריעדמאן ז״ל אב״ד מאכנווקא בעלזא לאנדאנמובא שם הסיפור באריכות, וז״ל: נוסח זה הנני מוסר כפי ששמעתיו מהרה״ח רבי מאיר מגיד זצ״ל חסיד וויזניץ מובהק, שקיבל כן מן החסיד המפורסם רבי פייבוש ז׳ק זצ״ל, מחותנו של הרה״ק רבי אהרן מבעלזא זי״ע.

מעשה שהיה בחסיד בעלזא שנסע לימי הפסח לשהות בצל רבו הרה״ק רבי יהושע זי״ע ובדרך חזרתו לביתו עבר את העיר לעמבערג ונכנס לבית המרא דאתרא הגאון רבי יוסף שאול נאטנזאהן זצ״ל בעמח״ס שו״ת שואל ומשיב. ושאל אותו הגאון שיאמר לו דברי תוהה ששמע מרבו בבעלזא.

השיב החסיד שהרבי העיר ע״ד בעל ההגדה שכבורך מביא הפסוק על מצות ומרורים יאכלוהו הכתוב בפסח שני, וטפי הוה ליה לאתויי קרא דכתיב גבי פסח ראשון ומצות על מרורים יאכלוהו (שמות יב, ח), ותירץ דבקשה ותפלה יש כאן, דאע״פ שלא זכינו להקריב קרבן פסח בטהרה בזמנו, לכל הפחות ברצונו לזכות להקריב את הקרבן פסח עוד בשנה זו בפסח שני.

כששמע הגאון רבי יוסף שאול את דברי החסיד, הקשה לו מיד על אתר בתמיה רבתי, שהרי קיימא לן בפסחים (סו:) אין ציבור נידחין לפסח שני, וא״כ גם אם יבנה ביהמ״ק בין פסח ראשון לפסח שני ויטהרו באפר הפרה, לא יקריבו קרבן פסח בשני, שהרי אין ציבור נידחין. בשמוע החסיד פירכא עצומה כזו על דברי רבו הקדוש התעצב אל לבו, ומאד הצטער על כך שלא היה יכול ליישב דבריו.

ויהי כאשר המשיך עוד בנסיעתו הגיע לעיר בראד וחנה שם למשך זמן מה כדי לאגור כוחות להמשך הנסיעה, ובהיותו שם נכנס לבית החסידים דחסידי בעלזא, ושטח לפני הלומדים פירושו של הרבי, ומה שהעיר ע״ז השואל ומשיב, וגם הם לא ידעו לתרץ הקושיא. והנה רגלי חסידיו ישמור, ואיתרמוי איתרמי שבאותה תקופה יצא לאור הספר מנחת חינוך, וכיון שזה היה ספר חדש העוסק גם בענינא דיומא, עניני פסח שני, היו כמה מן הלומדים שעיינו בספר, והנה ראה זה פלא במצות פסח שני (מצוה ש״פ אות יג) מביא שיטת רבי יהודה בירושלמי (פסחים פ״ט ה״א) דס״ל דציבור נידחין לפסח שני, וחולק על הש״ס שלנו דס״ל שאינם נידחין.

וזה לשונו: ״כי דינים אלו דרוב ומיעוט הם רק העומדים חוץ לעזרה, כמבואר בר״מ ובש״ס ובירושלמי, אבל באין עומדים ואין בית המקדש, אין החשבון הזה, וכל ישראל יעשו פסח שני, כן נראה ברור, ואני כותב זה בין שני הפסחים, יה״ר שיבנה מהרה קודם פסח שני, ונזכה ונעשה הפסח שני, אמן ואמן״. שוב אחר זמן רב ראיתי בירושלמי פרק מי שהיה שהוא פלוגתא דתנאי אם יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, דחד אמר דיקריבו ישראל פסח שני, וחד אמר דלא יקריבו.

וממילא מיושבים דברי רבם, שהרי יתכן שבעל ההגדה תיקן את הנוסח לפי שיטת רבי יהודה בירושלמי. ומרוב שמחה שהיתה לאותו חסיד, חזר את כל הדרך הזרה מבראד ללעמבערג, והראה למרא דאתרא את הירושלמי.

34 ויש לציין שבספר ׳אור פני יהושע׳ (ליקוטי מאמרות אות ט) הגה״ק רבי יהושע בוקסבוים מגלאנטא ז״ל מביא חידוש זו עפ״י הקדמת ד׳ הרה״ק המהר״י מבעלזא הנ״ל.

35 שבזיו״ש נישאה אמה להרה״צ רבי מאיר לייפער ז״ל מקליוולאנד, בנו של כ״ק הרה״צ רבי ישכר בערצי לייפער מסאטמאר ז״ל, בנו של הרה״ק רבי מרדכי׳לע מנאדבורנא ז״ל. ואחר פטירת הרה״צ מקליוולאנד, מילא את מקומו כ״ק הרה״צ ר׳ אשר מרדכי מקליוולאנד סטראזניץ ז״ל.

דער סאטמארער רבי (רביה"ק בעל דברי יואל) פאר ער האט געהאט אן אייגענע מקוה, פלעגט ער נוצן די קליוולאנדער מקוה.

רבינו: יא יא, דאם איז געווען דעמאלטם נאר איין מקוה.

האדמו"ר מבאסטאן: יא, און איך האב געפלעגט צו זעהן אקעגן איבער דעם סאטמארער רבי יעדן טאג.

כ'גדענק נאך ווען ס'האט געפלעגט זיין אין בעדפארד די אלע חופות, ס'איז געווען יעדע פופצן מינוט נאך א חופה, און דער רבי פלעגן שפאצירן.

רבינו: יא יא, צווישן איין חופה און די צווייטע פלעגט ער אראפ שפאצירן די גאס, אזוי ביי יעדע חופה.

איך געדענק, דארט ביי זיין דירה וואו ער האט געוואוינט, אויף בעדפארד עוועניו ביי קליימער סטריט, פלעגט צו זיין די חופות, און ווען ס'איז געווען צווישן חופות האט ער אווען שפאצירט אויף בעדפארד עוועניו דארט ביז צום אנדערן עק גאס. ביז מארטן סטריט.

האדמו"ר מבאסטאן: יא, אדער פלעגט ער שפאצירן אראפ ביז ווילסאן סט. און צוריק גיין, און אונז זעמיר געווען יונגלעך פלעגן איך מיטהאלטן, אזוי האב איך אים זוכה געווען צו זעהן כסדר.

רבינו: ביי בריית'ן פלעגט ער אויך מאכן א הפסק, ווען ס'איז געווען מער ווי איינם.[36]

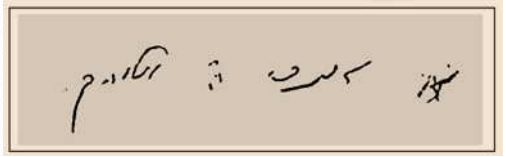
האדמו"ר מבאסטאן: אויך מיין טאטע האט געהאט מיטן סאטמארער רבי, נאך וואם דער רבי האט געהאט זיין סטראוק, ער האט געהאט א דאקטער וואם האט געהייסן דאקטער בענדער, ער איז געווען זייער א גוטער דאקטער אבער ער איז געווען א שטיקל בעל גאוה'ניק... האבן זיי געזופן מיין טאטן – ר' יוסף אשכנזי מיט די רביצין – זיי האבן אים געזאגט אז זיי ווילן נעמען א צווייטן דאקטאר וואם זאל קומען זעהן דעם רבי'ן, אבער זיי ווילן נישט נעמען פון ניו יארק, ווייל אויב דער דאקטער בענדער געפינט אוים וועט זיין ליהודים'דיג... האבן זיי געבעטן פון מיין טאטן ער זאל זוכן אין באסטאן א גרויסן דאקטער וואם זאל קענען קומען צום רבי'ן אין ניו יארק, מיין טאטע האט טאקע געזוכט א דאקטער, ער האט געדארפט זיין א ניאראלעג'יסט, ספעציעל וועגן דעם מוח, און ער האט טאקע באקומען דאקטער רעימונד עדעמם, ער האט מסכים געווען צו קומען אבער נאר אז מיין טאטע זאל מיט אים מיטקומען זעהן דעם רבי'ן, ווייל ער קען נישט קיין אידיש, אזוי וועט אים מיין טאטע צוהעלפן און איבערטייטשן. און אזוי איז טאקע געווען מיין טאטע איז געקומען מיט דעם דאקטער, מיין טאטע האט פארציילט אז מ'האט געזומען דעם סאטמאר'ן רבי'ם קאר, ער האט דעמאלטם געהאט א שווארצע קעדילעק, און מ'האט עם געזומען צו די עירפארט, מ'האט אפגענומען מיין טאטע מיטן דאקטער און זיי זענען געקומען צום רבי'ם שטוב שטילערהייט, ווייל מ'האט נישט געווואלט קיינער זאל וויסן חס ושלום, אז דאקטער בענדער זאל אויסגעפינען דעם סוד, און מיין טאטע קומט אריין מיט דעם דאקטער עדעמם, ער קוקט נאך דעם רבי'ן, און ער זאגט אז ער וויל פרעגן דעם רבי'ן א שאלה, ער זאגט אין ענגליש אז דער רבי זאל ציילן פון צוואנציג ביז איינם צוריקצווועג'ם, און דער טאטע זאגט פאר ר' יוסל זאל זאגן פארן רבי'ן, זאגט ער, ער בעהט אז מ'זאל ציילן פון צוואנציג ביז איינם, קוקט דער רבי אויף אים און זאגט, זאג אים אז איך וויים וויאזוי צו ציילן, ער דארף מיך נישט בעטן צו ציילן... ער האט עם טאקע געטוהן, אבער ער האט געמאכט א וועריטל אז מ'בעהט אים צו ציילן... דאם איז געווען די מעשה וועגן מיין טאטע איז געווען דעמאלטם ביים רבי'ן.

רבינו: נאכ'ן סטראוק האט ער נאכנישט געקענט געהעריג רעדן, האט אים דער דאקטער – טאקע דער דאקטער בענדער – געבעטן ער זאל עפעם שרייבן, האט ער געשריבן 'אנכי ה' אלקיך...'.[37] דאם איז געווען די ערשטע וועריטער.[38]

---

36 אצל מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל היה המקום המיוחד של הברית'ן בצד דרום של ביהמ"ד, יותר קרוב למערב מלמזרח, כי שם היה חלון גדול וחב, ובין ברית א' להשני חזר רבינו משם למקום הקבוע לו לתפלה אצל העמוד שלו בצד מזרח, ואמרו שאמר אז פסוק המלאך הגואל וגו' [וכן נדפס בזמירות דברי יואל לשבת עמ' שכ"ט שאמר המלאך הגואל שזה היה משום הפסק].

37 להלן קאפי מכתי"ק של מרן רביה"ק זי"ע אשר שרשם אז בימי מחלתו על פיסת נייר "אני ה' אלקיך".

38 יש לציין מה שסיפר הג"ר אברהם ערנטרויא הי"ו מאנטווערפען נכד האון רבי יהודה זאב סג"ל ז"ל ממאנטשעסטער שא' סיפר לאזמו"ר הנ"ל וצ"ל שיש רופא שמביט להעינים וע"כ יודע המחלות ממה שסובלים, דאיכא חכמה שרואין בעינים הכל, ושאל יהודי אחד להרופא הנ"ל (ה"ה דאקטער בענדער) אי לכל אנשים יכולין לראות הכל בעינים, השיב כל א' הבא לפני ראיתי בהעינים הכל, חוץ מאדם אחד

האדמו"ר מבאסטאן: דאם איז אים געווען רגיל אין זיין מוח.

רבינו: יא יא.

נאך אפאר טעג ווען ס'איז אביסל בעסער געווארן דער מצב, איז דער טאטע ז"ל אים געווען באזוכן, די ערשטע ווערטער וואס ער האט אים דעמאלטס געפרעגט איז געווען 'וואם טוט זיך מיט די קינדער?', דעמאלטס איז געווען די פרשה פון די מאראקאנער קינדער עומד על הפרק.[39]

שהעינים שלו מאירים כמרגליות ויוצא מהם אור גדול, והי' א"א לראות שום דבר בהעינים, ושאל מי הוא זה, והשיב רבי יואל טייטלבוים (ה"ה רביה"ק ז"ל), וכאומו"ר זצ"ל שמע מעשה זו, אמר שהוא רוצה לנסוע לרביה"ק כדי לראות העינים הקדושים המאירים, וכן היה שנסע הרבה לחסות בצל הקודש, וכן זכה להיות בשנת תשל"ט בש"ק פ' זכור.

39 עיי' בס' אמרי דבש (עמ' קכ"ז): שמעתי מפי הגה"ע אדמו"ר מו"ה משה טייטלבוים שליט"א מסאטמאר כי בעת יציאת יהודי מאראקא מארצם ועלייתם לארה"ק בשנת תשכ"ח לפ"ק, הי' סכנה גדולה להרבה אלפים תשב"ר אשר נחטפו מחיק הציונים והועברו על דתם ע"י ממשלת הציונים ואנשי המיסיאן למיניהם, ודודו מרן הגה"ק מסאטמאר זי"ע קם אז כארי ללחום נגדם ולהציל את ילדי מאראקא מן השמד, ובימים ההם נחלה מרן בעוה"ר במחלת סטראק ר"ל, והי' מוטל על ערש דוי במצב נורא ומסוכן, והלך הוא לבקרו וטרם נכנס אליו דימה בנפשו כי בטח לא יכירנו כלל, ויהי כאשר נכנס פנימה מצא אותו במצב נורא מאד, וכאשר נתקרב עצמו אל מטתו, נוכח לדעת כי אכן הכיר אותו, והטה א"ע ממעל למיטת לשמוע מה בפיו, והנה שפתותיו רחושי מרחשין, והרכין אזנו ושמע איך ששואל אותו: וואס וועט זיין מיט די מארקאנער קינדער?, עיי"ש.

ועי' בספר ומשה הי' רועה (ח"ד מעמ' רע"ג ואילך) שמאריך בפרטי הדברים, ונעתיק כאן כמה קטעים:

"מטעם די "התאחדות הרבנים" איז דעמאלטס געגרינדעט געווארן א "וועד להצלת ילדי צפון אפריקע", וואס דער יושב ראש פון דעם וועד איז געווען דער רבי (מרן הברך משה ז"ל) אליין. און דער רבי האט זיך דאן אריינגעלייגט אין דעם ענין מיטן לייב אין לעבן, און יומם ולילה האט ער עוסק געווען דערין צו שאפן ריזיגע געלטער פאר די הצלה פון די קינדער, אז מ'זאל קענען אנגיין מיט די גרויסע פעולות זיי צו ראטעווען פון שמד.

מיט געציילטע וואכן שפעטער א' ויקרא תשכ"ח, האט דער 'וועד' פאררופן א ריזיגער כינוס אין וויליאמסבורג... דער רבי האט דאן געהאלטן א פלאם פייערדיגע דרשה מיט בכיות נוראות ארויסברענגענדיג אז מ'שטייט אין א מצב ווען פון ארץ ישראל קומען אן שרעקליכע שמועות ווי מ'שמד"ט אויס די מאראקאנער קינדער, און עס האלט שוין ליידער ביי צענדליגער טויזענטער קינדער וואס מען האט ליידער מעביר געווען על הדת, די אסיפה איז געקרוינט געווארן מיט א שטארקע הצלחה און סוקסעס, און עס איז אריינגעקומען ריזיגע סכומים אז מ'זאל קענען אנגיין מיט די עבודה"ק...

תיכף נאך פסח תשכ"ח האט דער רבי זצ"ל פאררופן אן אסיפה ביי זיך אין שטוב אין בארא פארק, וואו עס זענען געווען פארזאמלט די

האדמו"ר מבאסטאן: די באבע די קליוולאנדער רביצין איז געווען נאנט צום רביזקס שטוב, מיט די רביצין, זי האט געפלענגט צו שיקן יעדן פורים משלוח מנות צו די רביצין, און די רביצין האט געזאגט פאר מיין באבע, אז הגם דער רבי האט קיינמאל נישט געגעסן חוץ פון שטוב, האט ער שושן פורים יא געגעסן אביסל געבעקם פון די קליוולאנדער רביצין...

דער רבי'ס טאטע דער ברך משה איז געווען ביי מיין טאטן אין פלארידע, כ'ווייס נישט אויב דער רבי וויסט? וויל דעם רבינ'ס עלטערע שוועסטער (הרבנית מב"פ ע"ה) איז געווען אין באסטאן ביי אונז ווען זי איז נישט געזונט געווען ל"ע.

רבינו: מיין שוועסטער איז אויך געווען דארט, וויל ער איז אויך געווען אין שפיטאל אין באסטאן.

האדמו"ר מבאסטאן: יא, כ'געדענק נאך, מיין טאטע פלענגט אלעמאל ווען ער פלענגט צו טרעפן דעם רבי'נס שוועסטער, האט ער אים געזאגט א ווארט 'איך דארף מכיר טובה זיין דעם באסטאנער רבי', וויל ווען ער איז געגאנגען קיין באסטאן – דאם איז געווען אום תשמ"ו, נאך פרשת יתרו איז ער געפארן אויף צווויי וואכן – ער האט געהאט דעמאלטס אן אפעראציע, און ער האט געבעטן מיין טאטע אז ער וויל נישט האבן קיין פרויען נורס'עם, האט ער געבעטן מיין טאטע זאל ערלעדיגן אז ער זאל נישט האבן, און מיין טאטע האט נישט געווואוסט וואם צו טוהן, אז מ'זאל זאגן דא אין אמעריקא אז מ'וויל נישט האבן קיין נורס'עם פרויען, וויפיל מענער נורס'עם זענען דען דא? אבער מיין טאטע האט געפרופן און פראבירט אז ער האט עם טאקע ערלעדיגט אז ער זאל נאר האבן מענער, האט ער אים עם אלעמאל דערמאנט וועז ער האט געטראפן מיין טאטן 'איך דארף האבן הכרת הטוב צום באסטאנער רבי'ן וואם ער האט מיר דארט ארוים געהאלפן'.

רבינו: יא, דעמאלטס בין איך געווען אין באסטאן באזוכן ביי מיין שוועסטער.

האדמו"ר מבאסטאן: דער רבי איז געווען אויך באזוכן ביי רבי משה ארי' פריינד (נאב"ד העדה"ח בעיה"ק ירושלים ת"ו) ווען ער איז געווען אין באסטאן.

רבינו: יא, דעמאלטס בין איך אויך געווען דארט.

האדמו"ר מבאסטאן: מיט רבי משה ארי' פריינד וועל איך פארציילן א מעשה וואם בדידי הוי עובדא, רבי משה

חשוב'ע רבנים חברי הוועד, און די שליחים האבן דארט איבערגעגעבן א באריכט פון די אנטוויקלונגען", עיי"ש עוד באריכות.

ארי׳ פריינד האט דאך נישט געהאט קיין קינדער, ער האט געוואלט זייער שטארק זיין א סנדק, און עמיצער ביי אונז אין די קהלה האט געהאט א יונגל, און ער איז געקומען צו מיר – מיין טאטע איז דעמאלטס געווען זומער אין ארץ ישראל, און רבי משה ארי׳ פריינד איז אינגעשטאנען אין מיין טאטע׳ס דירה – און דער איד קומט אריין און ער איז מיך מכבד צו זיין סנדק, האב איך אים געזאגט גוט, כ׳וועל זיין סנדק. אבער נאכדעם האט ער געהערט אז ס׳איז דא א גרויסער צדיק אין שטאט, דער רב רבי משה ארי׳ פריינד, קומט ער צו מיר און פרעגט מיך צי איך וועל האבן הקפדה וויל ער וויל געבן פאר דעם גרויסן צדיק ער זאל זיין סנדק, האב איך געזאגט חם ושלום, אז רבי משה ארי׳ פריינד וויל זיין סנדק געב איך עם אים מיטן גאנצן הארץ אוועק... נו איז ער געגאנגען צו רבי משה ארי׳ – ער האט אלעמאל געוואלט האבן סנדקאות – און ער זאגט אז ער וויל מכבד זיין דעם גאב״ד אז ער זאל זיין סנדק...

פרעגט ער אים, האסט שוין מכבד געווען עמיצן צו זיין סנדק? זאגט ער יא, כ׳האב מכבד געווען דעם רב דא אין ביהמ״ד, אבער ער איז נישט מקפיד, ער געט עם געלט אוועק, לכבוד דעם רב, ער קען זאגן ברכות... זאגט רבי משה ארי׳ ניין, אז דו האסט שוין מכבד געווען עמיצען, גיי איך עם נישט אוועק נעמען פון אים, אבער כ׳וועל קומען צום ברית נאר אויב ער איז סנדק... אזוי וויט איז געווען זיין אהבת ישראל פאר א צווייטן איד.

וכיבדו רבינו לברך על הפירות

א׳ ממלווין: דער רבי האט געערעדט וועגן די פריזיר פון דירות אין באסטאן, דער באסטאנער רבי האט אכט דירות מיט אכט צימערן פאר חולים וואס קומען ארויס קיין באסטאן, אויב איינער וויל דינגען א דירה אין באסטאן קאסט עס מער ווי פינעף טויזענט דאללער א חודש, און ליידער איז דא זייער אסאך חולים וואס קומען ארויס, חסידישע אידן. במילא איז דאס א הילף פאר חולה ישראל.

האדמו״ר מבאסטאן: ס׳קומען דארט סאטמאר׳ע חסידים אויך, ס׳איז ערשט געווען די וואך עמיצער פון וויליאמסבורג, ער איז דעם רבי׳נס א חסיד, ער איז געווען ביי אונז אין באסטאן, און מיר האבן אלעם צוגעשטעלט, היימישע עסן, מיר נוצן די סאטמאר׳ע שחיטה, מיט אלעם שטעלן מיר צו גרינגער צו מאכן פאר די אידן.

רבינו: ס׳איז דא דארט גוטע קינדער דאקטורים, זאגט מען.

האדמו״ר מבאסטאן: יא, א קינדער שפיטאל

*

האדמו״ר מבאסטאן: די וואך איז געווען פרשת פנחס, עם שטייט ׳פנחס זה אליהו׳, איז די שאלה וואס הייסט זה אליהו, ס׳איז די נשמה, אדער ס׳איז דער עצם גוף.

רבינו: דער חתם סופר (בתשובותיו ח״ו סי׳ צ״ח ד״ה אבל האמת) מוטשעט זיך לגבי אליהו הנביא ווען ער קומט אראפ צו א ברית אדער פסח ביינאכט ביים סדר, צי ער קומט מיט א לבוש הגוף, זאגט דער חתם סופר אזא חילוק ווען ער קומט מיט א לבוש הגוף דעמאלטס איז ער מחויב במצוות, טאמער נישט איז אנדערש, אליהו גייט צו א ברית (כמבואר בפרק דרבי אליעזר סוף פכ״ט), ער גייט דא ער גייט דארט, ס׳איז שבת ס׳איז יו״ט... נו וויזוי גייט ער ארום אויף אזויפיל פלעצער אום שבת, ס׳איז נישט קיין קשיא, וויל דעמאלטס גייט ער נישט מיט קיין לבוש הגוף, איז ער דאך א מלאך און ער איז נישט מחויב במצוות, טאמער קומט ער מיט א לבוש הגוף איז אנדערש, אזוי וויל דער חתם סופר מאכן דעם חילוק.[40]

דאם איז א טאקע א פלא, וויזוי ארבייט דאם ער גייט ארום שבת אין די גאנצע וועלט אויף בריתן?

רבינו: ס׳איז דא א רוקח וואס זאגט טאקע מכח די קשיא, אז אליהו הנביא האט שלוחים, און ער שיקט א שליח צו יעדן ברית, אזוי זאגט דער רוקח.[41]

אבער אהנגענומען איז אז אליהו הנביא אליינס איז ביי יעדן ברית.

אין שפת אמת איז דא, דער ברעזשאנער שפת אמת, ברענגט ער אז איינער האט דאם געפרעגט דעם רבי׳ן ר׳ אלימלך, האט ער געענטפערט אז אליהו הנביא האט

---

40 עיין בס׳ תהלות יואל על תהלים (קאפיטל ל״ו אות ה׳) שרבינו״ל מביא ד׳ החת״ס הנ״ל שמחלק באליהו הנביא המגיע לעוה״ז בלבושו, ועפי״ז מיישב הא דאיתא בספר חסידים (רמז תתשכ״ט) דרבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בהם בשבת ולא בתכריכין, להודיע שעדיין היה בתוקפו ופוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום ולא כשאר מתים שהם חפשי מן המצוות (שבת ל׳ ע״א) כי אם כחי בבגדים כמו שהיה לובש בחייו, והצדיקים נקראים חיים אפילו במיתתם (ירושלמי ברכות פ״ב ה״ג) ופוטר בקידוש היום וכו׳. (ועיין בדברי יואל פרשת חיי שרה עמ׳ תנ״ח, וע״ע בדברי יואל פ׳ ויחי עמ׳ תקי״ח בביאור ענין יעקב אבינו לא מת).

ועיין בספר שם הגדולים (מערכת גדולים מערכת א׳ אות קצט ד״ה ומ״מ נראין) כתב בשם רבינו אליעזר בר נתן שכמה שנים היה תמה על מה שכתב בספר עמק המלך דאברהם אבינו ע״ה השלים מנין, וכן על מעשה שעשה רבינו האריז״ל בבית הכנסת וכיוצא בדברים אלה, עד שמצא דברי הספר חסידים הנ״ל, ועל פי דבריו נחה דעתו בכל החקירות הנ״ל, עכ״ל (וכן מובא בדברי יואל פ׳ חיי שרה עמ׳ תנ״ח, עיי״ש).

41 עי׳ דברי הרוקח בספרו הק׳ סודי רזיא, וז״ל: ״דיש לו שלוחים הרבה, שהרי כשנמולים בשבת בהרבה מקומות איך יהי׳ בכאן ובכאן אם יש תחומין למעלה מי׳ טפחים, אלא שיש לו שלוחים תחתיו״, עי״ש.

באקומען די נשמה כוללות פון גאנץ כלל ישראל, במילא ביי יעדן ברית באקומט דאס קינד א ניצוץ פון די נשמה פון אליהו הנביא, יעדער איינער אנדערש כפי ערכו ודרגתו, אזוי זאגט ער דארט. ער זאגט עס נאך פונעם ארי' דבי עילאי.[42]

האדמו"ר מבאסטאן: ס'איז דא א מדרש (שוח"ט משלי פ"ט ג') וואס זאגט אז אליהו הנביא האט זיך מטפל געווען מיטן גוף פון רבי עקיבא נאך וואס מ'האט אים גע'הרג'עט.

רבינו: ס'איז דא די קשיא ער איז דאך א כהן.

האדמו"ר מבאסטאן: יא אזוי פרעגט די גמרא, ענטפערט די גמרא צדיקים אינם מטמאין, זיי זענען נישט מטמא. איז די שאלה ס'איז דא וואס זאגן אז ס'איז נאר א דחי' פון תום', און מ'טאר טאקע נישט, ווייל מ'זעהט דאך אז ריש לקיש פלעגט מציין זיין אויף די קברים פון די מתים.

רבינו: ס'איז דא א ישמח משה (פ' שמיני) וואס זאגט אז באמת צדיקים דארפן נישט מטמא זיין, זיי זענען אזוי אויסגעהייליגט. אבער וועד ווייסט וועד ס'איז א צדיק, במילא קען מען זיך נישט פירן אזוי, אבער אין הימל ווייסט מען, אליהו האט געווואוסט, אבער אונטן קען מען זיך נישט אויף דעם פארלאזן.[43]

האדמו"ר מבאסטאן: אויף דעם איז די שאלה, ס'איז דא כהנים וואס זיי גייען ארויס צו די מערה פון רשב"י, צו רבי שמעון בר יוחאי, ווי אזוי קענען דארט גיין, זעהט מען א צדיקים אינם מטמאין.

רבינו: דער שינאווער רב איז געווען זייער ברוגז אויף דעם (עיי' לקמן בהערות דבריו הקדושים).

האדמו"ר מבאסטאן: אבער ס'איז דא וואס גייען יא. די ספינקער רבי'ם זיי זענען כהנים. און נאך אנדערע רבי'ם כהנים.

רבינו: אין אגרא דכלה ברענגט ער שוין אזוי 'וכן נוהגין בארעא קדישא עד היום' אז די כהנים גייען אויף קברי צדיקים. אבער דער שינאווער רב שרייבט זייער שארף אויף דעם.[44]

ס'איז דא א גרויסע מדובר וועגן דעם.[45]

---

42 ע' בספר 'שפת אמת' (ברשואף פ' מטות) שהביא ששמע מפי מורו הגה"ק בעל ארי דבי עילאי זצ"ל אבד"ק ווישניצא, שאיש אחד שאל את הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע שאמר על אחד מהיושבים שהיה לו בבית מדרשו שהוא בעל גילוי אליהו, ושאל אותו איך אפשר שיהיה כן הלא רבינו האבן עזרא אינו מודה שיש בעת גילוי אליהו, ומן הסתם לא היה לו גילוי אליהו, וזאת מעלתכם ג"כ יעיד שהאבן עזרא היה איש גדול יותר מאיש זה שמעלתכם אומר עליו שהוא בעל גילוי אליהו, ואיך אפשר שיהיה כן, והשיב לו הר"ר אלימלך זי"ע כי אמת כן הדבר כאשר אמרתי, דהנה אמרו חכמז"ל (פרדר"א פ' כ"ח) שאליהו הוא מלאך הברית ואיתא בגמ' מס' ברכות (ד:) שאליהו בארבעה טיסות שט העולם, ואיך אפשר שיהיה בשעת כל מילה ומילה הלא כל המילות הם בזמן אחת אחר זמן התפלה, ואפשר בזמן שמברכים כאן ברכת על המילה מברכים בסוף כל העולם ג"כ בזו הרגע ואיך יכול להיות בשני מקומות יחד, ואמר הר"ר אלימלך בביאור הענין כי אליהו הנביא על ידי שהחזיר את כל ישראל בתשובה ואמרו ה' הוא האלקים, ע"ז זכה לנשמה כוללת של כל ישראל, וע"ז בשעת הכנסת הילדים בבריתו של אברהם אבינו אז מתנוצץ ונתגלה בהילד חלק אחד מנשמת אליהו, וכל אחד נוטל לפי חלקו ושרשו ואח"כ כשנתגדל והולך בדרך הטוב נתגלה לו ממש חלק אליהו שיש בו, וסיים הר"ר אלימלך א"כ האיש היושב אצלי שאמרתי עליו שיש לו גילוי אליהו באמת אין לו כי אם חלק קטן באליהו, לכן לפי הטבת מעשיו זכה ונתגלה בו חלקו הקטן שהיה בו, אבל האבן עזרא היה לו חלק גדול באליהו ולא היה בו כח לתקן ולברר שיתגלה בו ממש גודל חלק אליהו, לכן אין לו גילוי אליהו, עכ"ל.

43 וז"ל שם: בהא דצדיקים אינם מטמאין קשה מאד, והוא קושיא עצומה מאד לע"ד. והנ"ל בזה דבאמת סתירת דבר זה מבואר בכמה מקומות, כמו כאן דאמר ר' יוסי הגלילי נושאי ארונו של יוסף היו, ור' עקיבא אמר שנטמאו בנדב ואביהו, אלמא דצדיקים מטמאין, וכן ר' יוחנן בן זכאי אמרר בשעת מותו פנו כלים מפני הטומאה כדאיתא במסכת (ברכות דף כח:), מכל מקום ודאי מעצם הדין ראוי להיות שצדיקים לא יטמאו, כי אין טומאה להם ובמיתתן נקראו חיים (שם ברכות יח:). אך לא ניתנה לנו להתנהג בדין זה, כי הכרעה זו אין דעתינו דעת האנושי מקפת אותה, כי אני ה' חוקר לב ובוחן כליות כתיב, והאדם יראה לעינים (ירמיה יז, י), ולכך אין לנו להתנהג בזה כלל אף אם נודע לנו שהוא צדיק, כדי שלא לחלק בין צדיק לצדיק דאין כח המבחין בידינו, ואם כן השיב אליהו האמת, כנ"ל ברור ואמת בס"ד.

[וע' עוד מ"ש מרן רבינו ז"ל בדברי יואל פ' בשלח (עמ' שפ"ג) מש"כ לבאר עפ"י הנ"ל מאמה"כ אנחנו טמאים לנפש אדם, דאף דקברי צדיקים אינם מטמאים, מ"מ לא ניתנה ההכרעה לבי"ד של מטה].

44 וז"ל שם: בהא דצדיקים אינם מטמאין קשה מאד, והוא קושיא עצומה מאד לע"ד. והנ"ל בזה דבאמת סתירת דבר זה מבואר בכמה מקומות, כמו כאן דאמר ר' יוסי הגלילי נושאי ארונו של יוסף היו, ור' עקיבא אמר שנטמאו בנדב ואביהו, אלמא דצדיקים מטמאין, וכן ר' יוחנן בן זכאי אמרר בשעת מותו פנו כלים מפני הטומאה כדאיתא במסכת (ברכות דף כח:), מכל מקום ודאי מעצם הדין ראוי להיות שצדיקים לא יטמאו, כי אין טומאה להם ובמיתתן נקראו חיים (שם ברכות יח:). אך לא ניתנה לנו להתנהג בדין זה, כי הכרעה זו אין דעתינו דעת האנושי מקפת אותה, כי אני ה' חוקר לב ובוחן כליות כתיב, והאדם יראה לעינים (ירמיה יז, י), ולכך אין לנו להתנהג בזה כלל אף אם נודע לנו שהוא צדיק, כדי שלא לחלק בין צדיק לצדיק דאין כח המבחין בידינו, ואם כן השיב אליהו האמת, כנ"ל ברור ואמת בס"ד.

[וע' עוד מ"ש מרן רבינו ז"ל בדברי יואל פ' בשלח (עמ' שפ"ג) מש"כ לבאר עפ"י הנ"ל מאמה"כ אנחנו טמאים לנפש אדם, דאף דקברי צדיקים אינם מטמאים, מ"מ לא ניתנה ההכרעה לבי"ד של מטה].

45 הנה ידוע שהרה"ק משינאווא ז"ל הרעיש מאוד נגד ההליכה להנהים על קברי צדיקים, ויש אפי' גירסא מקובלת בין החסידים שא' מהסיבות שהרה"ק נסע לארה"ק בהנסיעה הידועה, היתה מחמת

האדמו"ר מבאסטאן: עם שטייט פון בעל שם טוב אז למעשה טאמער מ'איז א כהן און מ'קען נישט אריינגיין, אז מ'שטייט פונדערווייטנס איז פונקט אזוי ווי מ'איז דארט.

רבינו: דער דברי חיים האט געזאגט פאר א איד וואס איז געקומען פון בריגל, ער איז געווען אין צאנז, זאגט אים דער דברי חיים 'היינט איז די יארציים פונעם ארי' דבי עילאי – ער ליגט דאך אין בריגל – וואס טוסטו דא?', האט ער געענטפערט, אז ער איז א כהן און ער קען במילא נישט גיין אויפן ציון, אבער דער דברי חיים האט אידם פארגעהאלטן אז ער וואלט געדארפט בלייבן אין שטאט וואו דער צדיק ליגט.

דער תפארת שלמה איז געפארן קיין ליזענסק אסאך, ער איז געווען א כהן, און איז קיינמאל נישט געגאנגען אויפן ציון, ער איז געווען שטארק פארקאכט מיטן רבי'ן ר' אלימלך,[46] ער האט געבויעט בימיו דעם אוהל, ער איז אסאך געפארן אהין נישט נאר אויף די יארציים, פאר די הייליגע טעג איז ער געפארן אהין, ער איז גאנץ חודש אלול געזיצן דארט, ער האט נישט געקענט גיין אויפן ציון, אבער ער איז געווען דארט אין ליזענסק.[47]

האדמו"ר מבאסטאן: אבער א אינטערעסאנטע זאך, ס'איז דא וואס זאגן אז ביי רבי שמעון בר יוחאי איז אנדערש, ווייל ס'איז געווען דארט א פותח טפח.[48]

רבינו: יא יא, מ'האט שוין אסאך מפלפל געווען אין די אלע זאכן.

אבער דער שינאוועך רב איז געווען אין ארץ ישראל און ער האט מרעיש עולמות געווען אקעגן די אלע וואס גייען אויף מירון.

די גמרא זאגט (סנהדרין לט.) פרעגט די קשיא 'בי קבריה למשה במאי טביל',[49] ווען דער אויבערשטער האט מקבר געווען משה רבינו מיט וואס האט ער זיך געטובל'ט? תום' פרעגט דארט (שם ד"ה במאי) אז די גמרא פרעגט נישט וויאזוי

שרצה למחות בהכהנים שהקילו בארה"ק ללכת על קברי צדיקים, עיין בס' הדרת קודש – ניזנוב (דף ג).

והא לך דברי קדשו אשר כתב שהוא נגראה מכתב ואינו תשובה לשואל א' אלא בכדי לפרסם האיסור, וזה לשונו:

ב"ה. לאשר נצטוינו בתוה"ק להזהיר כהנים שלא יטמאו, מצאתי א"ע מחויב בדבר בדור הזה להודיע לעם ה', כי מה שיש מקילין ואומרים שמותר לכהנים לילך על קברי צדיקים, הוא טעות, ואין להם על מה לסמוך להקל באיסור דאורייתא ח"ו...

...גם ראיתי בספר אחד מגדולי זמנינו שכתב בפסוק דאנחנו טמאים לנפש אדם... אבל במחילת כקת"ה אין דבריו נוחים כלל, כי לפי דבריו הקושיא במקומה עומדת... עיי"ש באורך דבריו.

46 עי' בתפארת שלמה (בליקוטים) על הפסוק (קהלת ב, כו) ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר הם חיים עודנה. "הפי' בזה להבין גודל מעלות הצדיקים המשמיכים עוצם קדושתם לדור דורות הבאים אחריהם עליהם תופע נהרה מאור הקדושה אשר הורישו לתלמידיהם ותלמידי תלמידיהם לדורי דורות כאשר עינינו תחזינה מישרים מגודל מעלות הרב הקדוש מוהר"ר אלימלך זלה"ה אשר זה קרוב שמונים שנה שהלך לעולמו. ועד היום תופע אורו הקדוש לדור דור תלמידי תלמידיו כנהר שאינו פוסק לכל מי שבא לטהר זי"ע. וזה פירוש המד"ר בפ' ויחי אבל אלהיהם של אלו קיים. דהנה צריך להתבונן מה שנאמר בתפלה אלהי אברהם כו' הלא אלהי העולם הוא אשר ברא כל היצורים. אך הפירוש אלהותו של אברהם אשר המשיך לכל באי עולם וכן כל האבות הקדושים. וזה שאמר המד"ר אלהיהם של אלו קיים. האלקות אשר המשיכו הוא דבר קיים לעד וזה גם כן הפירוש הנ"ל. ושבח אני את המתים שכבר מתו. שבחים של הצדיקים אשר כבר מתו והלכו לעולמם נוכל להבין מהדורות הבאים אחריהם הם החיים אשר חיים עודנה. ועליהם תופע אור הקדושה אשר המשיכו הצדיקים זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל", עכדה"ק.

47 ענין נסיעתו של התפארת שלמה לליזענסק כמעט בכל שנה הי' ענין נורא ופלא אצל כל העולם, והי' מרעיש מאוד בנסיעתו זאת ואף שהי' כהן ולא הי' יכול לילך על הציון ממש אעפ"כ הי' לו מקום מיוחד שם מחוץ לבית החיים אצל אילן העומד כנגד החלון של האהל ושם העמידו לו ופרשו לו ג' מחיצות בינו ובין העם ושולחן וכסא, ומחיצה הרביעית היתה פתוחה כנגד החלון וישב ולמד שם, וכל העולם פרשו משם באימה ופחד ובעת שסיים לימודו באו כולם בפתקאות ושתו י"ש לחיים ושם הראה נפלאות ומופתים ופעל ישועות עד להפליא, ועשה שם תיקון גדול שתיקן מחיצות האהל בחומת בנין וגג, ותיקן שידליקו בפנים נר תמיד ועד היום הזה כן המנהג, ומאז התחילו לנסוע מכל מדינות גאליציע על ציון הנ"ל בקביעות, ואמר בזה"ל: "ברוך השם אז מיר האבן דערהויבן דעם כבוד פון רבין ר' אלימלך'ל, ופ"א אמר שהוזקן הזה שכח לגמרי מאתנו בעולמות העליונים, וב"ה שהזכרנו אותו קצת שיזכור אותנו, מיר האבין אידם אביסל דערמאנט און אונז".

ועי' בס' י"ג אורות (ח"ב, עמ' ס) כי פעם אחת כאשר נסע התפארת שלמה לליזענסק עבר דרך העיר קראקא, ואמר שהמתנגדים מעיר קראקא, בוודאי יתמהו למה אינו הולך על קברם של הצדיקים השוכנים בקראקא, אלא - אמר - שצדיק אחר הסתלקותו אין לו שייכות לעוה"ז, חוץ הרבי ר' אלימלך שזיכך עצמו שגם אחר הסתלקותו יהי' בתוכנו.

48 כן יש קבלה אצל משפחת בית ספינקא מהאדמו"ר רבי נחמן כהנא זצ"ל מספינקא בני ברק שהיה מורה הוראה מפורסם, והורה להכנס שכן קיבל מזקינו הרה"ק רבי ברוך רובין אב"ד בריידאוויץ (שהיה חתן הרה"ק ר' מנחם מענדל מזדיטשוב) שאמרו לו זקנים מצפת שקיבלו שבנו הבנין עם פותח טפח. וכן הרה"ח ר' יצחק אייזיק אייזיק קיבל מזקנים מקום הפותח טפח מתחת שתי החלונות שבאהל הרשב"י עכת"ד.

49 וז"ל הגמ' שם: אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם כהן הוא דכתיב ויקחו לי תרומה כי קבריה למשה במאי טביל וכי תימא במיא והכתיב מי מדד בשעלו מים אמר ליה בנורא טביל דכתיב כי הנה ה' באש יבא ומי סלקא טבילותא בנורא אמר ליה אדרבה עיקר טבילותא בנורא הוא דכתיב וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים.

האט ער זיך געקענט מטמא זיין, ענטפערט תום' ווייל איז זענען בנים למקום, און א כהן מעג זיך מטמא זיין פאר זיין קינד. אבער אפילו אהן דעם, משה רבינו איז דאך געווען א צדיק, איז ער דאך נישט מטמא...

האדמו"ר מבאסטאן: די גמרא זאגט דארט אז ער האט זיך געטובל'ט באש.

*

ואמר רבינו: זענט איר געקומען צו פארן אזא דרך רחוקה.

האדמו"ר מבאסטאן: יא, אבער ס'איז אלעם כדאי געווען אפילו נאר צו זיין אפאר מינוט מיטן רבי'ן.

וברכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל אהיים פארן לחיים ולשלום, כ'האב הנאה געהאט אייך צו זעהן, ברכה והצלחה מיט אלעם גוטן.

רבינו: איר זענט אן אייניקל פונעם הפלאה, נישט אזוי?

האדמו"ר מבאסטאן: אוודאי, פונעם רבי'ן ר' שמעלקא בן אחר בן, אבער אויך פונעם הפלאה, זיי זענען געווען מחותנים, ס'איז געווען פון דעם זיווג.[50]

אינטעראנסט, מ'רעדט פון פנחם זה אליהו, ס'איז דא א לשון אינעם חרם וואס דער ווילנער גאון האט געמאכט אויף די חסידים – דער רבי ר' שמעלקא מיטן הפלאה זענען געווען תלמידים פונעם ווילנער גאון ביז די פופצן יאר אלט – שטייט דארט 'לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל שמעלקא ופנחם זה אליהו', אזוי שטייט דארט.[51]

רבינו: אזוי?! כ'האב געהערט אז ער האט געזאגט 'לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל' (מל' הש"ס בסם' מגילה ז.), אויפן רבי ר' שמעלקא.[52]

האדמו"ר מבאסטאן: ניין, אויך אויפן הפלאה.

רבינו: מ'זאגט אז דער דברי חיים האט געזאגט דעם לשון אויף רבי שמואל קאמאדער (הגה"ק רבי שמואל פרענקל ז"ל אבד"ק דאראג בעמח"ס אמרי שפר),[53]

א' הנוכחים: נישט רבי הערשעלע ליסקער, ער איז דאך געפארן קיין ליסקא?[54]

רבינו: יא, אבער ער איז געווען שטארק דבוק אינעם דברי חיים,[55] ממש פלאם פייער.

---

50 בנו הגאון רבי צבי יהושע ז"ל, אבד"ק טרעביטש, פרוסטיץ, יעמניץ במדינת מעהרין ובסוף ימיו נתקבל לאבד"ק טארני. מח"ס סמיכת משה, וחידושי הריב"ש, שהי' חתן דודו הגה"ק בעל ההפלאה ז"ל.

51 ויש לציין שהגאון רבי משה שטערנבוך שליט"א מרא דארעא קדישא נין להגר"א, סיפר כי כשהגר"א כתב החרם על החסידים אמר, שאין כוונתו על האחים רבי שמעלקא מניקלשבורג ורבי פנחס הורוויץ בעל ה'הפלאה' באמרו 'לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל, ופנחס זה אליהו דלית להו פירכא'... ויש אומרים שזהו הטעם שהחרם לא התפשט בתפוצות ישראל, כי מאחר שהוציא מן הכלל כמה יחידי סגולה, טענו החסידים שאם היה מכיר עוד כמה מתלמידי הבעש"ט לא היה כותב כלל את החרם, עכ"ד.

52 ויש לציין שבספר שמן הטוב (דף מ' אות נד) מובא מכתב חריף מאוד שכ' הגאון הרה"ש מניקלשבורג לקהילת בראדי ובו יצא להגן על החסידים שנרדפו עד חרמה אחר החרם הנורא.

וזהו מה שכ' שם וז"ל: ויהי בעת אשר התלקחה אש המחלוקת בין הגאון מווילנא ובין תלמידי הבעש"ט ז"ל, וכל ארץ ליטא חרדה ורגזה מקול החרם אשר החרימו בווילנא וסביבותיה את כת החסידים בשנת תקל"ב ח' ניסן בהסכם ובהחלט הבד"ץ וראשי עדת ווילנא ובראשם הגר"א ז"ל, והכריזו בכל הערים הגדולות ווילנא הורדנא בריסק מינסק שקלאב לרדוף את החסידים בכל תוקף ועוז, שלא להתחבר עמהם לבוא בברית עמהם או לעמוד בקהל עדתם, ושלא לאכול משחיטתם כידוע לכל הקורא בספרי כותבי הימים ההם.

כפי הנראה הלכו גם חכמי עיר בראדי שהיתה אז מלאה חכמים וסופרים אחר עצת הגאון ז"ל רדפו את החסידים, מנוחה הדריכום, החרימו אותם נתנום לחרפה ולכלמה, אז יצא הגאון והחסיד מוהר"ר שמואל שמעלקא מניקלשבורג לקנא קנאת החסידים, וכתב מכתב המלא תוכחת מגולה מיראה ועונה מסותרת לחכמי ק"ק בראד על אשר בלי שום דרישה וחקירה אם אמת נכון הדבר יצאו לחרף מערכת החסידים לרדוף אותם חנם וכו', והמכת' הזה היה ביד דודי וכר מ' מאיר אלילהו מו"ץ פה אוסטרהא וכו' כאשר קראתי בו ויהי בפי כדבש למתוק, ראיתי כי מוסר ועונה יתירה ניכר מכותלי המכתב ולב מלא געגועים קרוע ומורתח על הפרץ הרחב שנפרץ בישראל וכו', העתקתי אותו במקום שנטשטשו האותיות מרוב ימים ולא יכולתי לעמוד ולהעתיק את התיבה נקדתי, ולפעמים תקנתי את הלשון והצגתי בחצי מרובע, והנני נותן אותו לפני הקוראים.

53 בס' חידושי אמרי שפר (עמ' רלז) מובא כדלהלן: וידוע לנו הסיפור שפעם אחת הזכירו לפני מרן הדברי חיים הרבה רבנים מהונגריה, ובתוכם מרן א"ז הגה"ק מדאראג, נענה מרן הדברי חיים ואמר: 'לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל'.

54 בס' רבינו הקדוש מדאראג (עמ' קנט) כדלהלן: עוד היה רבינו מסתופף רבות בצל רבו הגה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע בעהמה"ס אך פרי תבואה הישר והטוב, והיתה לו קביעות לבוא אליו שני פעמים בשנה, ובכל פעם היה שוהה בליסקא למשך שבוע ימים מיום שלישי עד יום שלישי.

רבינו הוקיר והעריך מאוד להגה"ק מליסקא זי"ע ובכל פעם כשנסע לפעריס למסחר האתרוגים היה נוסע דרך ליסקא ונכנס אליו לקבל ברכתו. גם הגה"ק מליסקא העריך מאוד את רבינו ואהבו עד למאוד והתבטא עליו גדולות ונצורות.

55 עוד שם (עמ' קנט) מובא כדלהלן: רבינו (מדאראג) היה דבוק בכל נימי נפשו לכ"ק מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע ונמנה על גדולי תלמידיו המובהקים המקורבים ביותר והיה מתאבק בעפר רגליו ושותה בצמא את דבריו נכנע ובטל לרבו ועומד לפניו כעבדא קמיה מריה באימה ביראה ובאהבה נפלאה, וכפי שמספור לעיל שביום שהיה בוחר בשבילו אתרוג היה יושב בתענית ומרבה בתפילות ובטבילות ומקדש את עצמו בסילודין ורק אז ניגש אל עבודת הקודש לבחור האתרוג.

ס׳איז דא וואס דערציילן טאקע אז דער ליסקער רב האט אויך אזוי געזאגט, ער האט געזען ווי דער עולם דרימלט ביים טיש פרייטאג צונאכט׳ס, האט ער געפרעגט ׳וואס איז דאס? דער גאנצער עולם דרימלט׳, האט זיך אייגער אנגערופן ׳רבי שמואל אויך׳, האט ער געזאגט ׳לכולהו אית להו פירכא לבר מדשמואל׳, ער איז געווען בדביקות, ער שלאפט נישט.[56]

האדמו״ר מבאסטאן: דער הפלאה פלעגט זיך רופן ׳פנחם הלוי איש הורוויץ׳.

כ׳האב געהערט לעצטנס אז דער חזון איש׳ס מאמע איז געווען פון די משפחה, דער חזון איש האט געהייסן ר׳ אברהם ישעי׳, האט ער זיך גערופן ׳חזון איש׳ נאכן הפלאה ׳פנחם הלוי איש הורוויץ׳.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

בדרך צאתו שאל האדמו״ר מבאסטאן: מ׳קען שוין זאגן א כתיבה וחתימה טובה?

רבינו: דער מנהג שטייט אז פון חמשה עשר באב.[57] אבער מ׳קען אייביג זאגן א ברכה, עס שאדט נישט... ווען מ׳וואלט געמאכט א ברכה וואלט געווען א שאלה...

א׳ הנוכחים: וואס האט דאס מיט חמשה עשר באב?

רבינו: אזוי האט מען זיך געפירט.[58]

א׳ ממלוויו: ס׳איז דא וואס האבן שוין געזאגט נאך פריער.[59]

רבינו: אין בני ישראל שטייט (מאמר ד אות ב בהג״ה) אז פון חמשה עשר באב ביז ראש השנה, יום בריאת האדם (ויק״ר פכ״ט ס״א), איז דא פינף און פערציג טעג בגימ׳ אד״ם. אזוי זאגט ער דארט.[60]

איך האב אמאל געזאגט (עי׳ לב אהרן פ׳ עקב), די משנה זאגט (אבות פ״ד מ״ה) אל תהי בז לכל אד״ם, מ׳זאל נישט מבזה זיין די מ״ה יום פאר ראש השנה, פון חמשה עשר באב.

ועתה מ״ה ה׳ אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה (דברים י, יב), גייט אויך ארויף אויף די פינף און פערציג טעג, אין ועתה אלא לשון תשובה (ילקוט שמעוני בראשית יא, ו), מ׳זאל זיך צוגרייטן צום יום הדין אין די מ״ה יום.

ובירכו רבינו: א גוט געבענטשט יאר, מ׳זאל הערן בשורות טובות.

האדמו״ר מבאסטאן: אמן, א יישר כח, און א גוט יאר.

וליוהו רבינו החוצה ונפרדו לשלום

וכמים פנים אל פנים רחש לו רבו אהבה והערצה יתירה, סיפר הרה״ח ר׳ יצחק איציק גראס ז״ל שהיה משב״ק אצל רבינו שפ״א בחוה״מ סוכות ביום האושפיזא של אהרן כהנא קדישא נסע יחד עם רבינו לצאנז אל רבו הקדוש זי״ע, כאשר הגיע לברכת המזון כיבד הגה״ק זי״ע את רבינו לברך בהפטירו בלשונו הקדוש כי היום הוא האושפיזא שלו, והיה לפלא בעיני החסידים לאחר ברהמ״ז שאל אחד מן החסידים את פי הגה״ק זי״ע לפשר הדבר נענה הגה״ק זי״ע בלשון צחות, ואמר: ׳שקול שמוא״ל כנגד משה ואהרן׳.

56 כן מסופר בס׳ רבינו הק׳ מדאראג (עמ׳ קנב) כדלהלן: סיפר חתנו ממלא מקומו הגה״צ רבי זאב וואלף ציטראן זצ״ל שפ״א כשהסתופף רבינו בצל רבו הקדוש מליסקא, בעת עריכת השולחן בליל ש״ק היו כמה מההסידים מתנמנמים, הקפיד הרה״ק מליסקא ושאל ׳וואס איז דאס עפעס אז די גאנצער עולם נאפעצט׳ [מה הוא זה שכל העולם מתנמנמים], נענה אחד מן החסידים ואמר ׳אז ר׳ שמואל שלאפט אויך׳ [הרי ר׳ שמואל ג״כ ישן], השיב הרה״ק מליסקא ואמר ׳כולהו אית הו פירכא לבר משמואל׳.

57 מקור וטעם מנהגן של ישראל וכן ראינו אצל גדולים וצדיקים שנהגו לאחל ולברך מיום זה בברכת ׳כתיבה וחתימה טובה׳ וגם התמו מכתבם מיום זה בברכת השנה, כ״כ ידוע המנהג אצל רבותינו הק׳ מסיגעט סאטמאר זיע״א להזכיר ענין זה של ברכת כתיבה וחתימה טובה בה׳פתקאות׳ מיום חמשה עשר באב ואילך ברכת השנה לקראת השנה החדשה הממשמש ובא, וכן הובא בדרכי חיים ושלום אות תרפ״ד - דנוהגין מיום ט״ו באב ואילך לברך זה לזה בברכת כתיבה וחתימה טובה עי״ש, ודורשי רשומות נתנו רמז לזה ד׳חמשה עשר באב׳ עולה בכמנין ׳כתיבה וחתימה טובה׳.

וכנראה המנהג כבר התחיל עוד מתלמידי בעל שם טוב הק׳ נבג״מ, ומצאתי בספר ׳נאון וחסיד׳ [מא׳ מזקני חסידי חב״ד] מסופר: דלעיר בארדיטשוב הזדמן הגה״ח רבי זלמן לייב אסטולין ז״ל מספר פעמים, שם שמע מזקני החסידים בעיירה זיכרונות שקיבלו אודות רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז״ל, ומשמם היה חוזר בחודשים הסמוכים לתשרי - זקני ברדיטשוב סיפרו לי שהברדיטשוב׳ער נהג לאחל מט״ו באב ואילך א׳ גוטע כתיבה וחתימה טובה׳ עיי״ש.

58 ועי׳ בקובץ ׳הבאר׳ שנה י״ג (שי״ל בשנת תרצ״ו בווארשא) - בענין התחלת ברכת כתיבה וחתימה טובה מביא ענין נפלא מאוד בשם הבעש״ט הק׳, כפי מספר פעמים שמברך לחברו ב׳כתיבה וחתימה טובה׳ מט״ו באב עד ר״ה, במספר הזה יהי׳ לו מליצים טובים ביום הדין, שכתב שם: ״זה לא זמן כתב לי ש״ב וד״ץ הרה״ח החו״ב שלשלת היוחסין מוה״ר ישראל ענגעלסבערג נ״י מלובלין, הבן יקר להרב הגאון החסיד מוה״ר יחיאל זצ״ל אבד״ק קמרוב שבעצמו שמע מפי הרה״צ ר׳ יעקב משה מקאמארנא זצ״ל בהיותו בלובלין שקיבל מהמגיד הק׳ מטריסק זצ״ל שקיבל מזקינו מטשערנוביל שקיבל מהבעש״ט זי״ע שקיבל מרבו אחי׳ השילוני - שמט״ו באב עד ר״ה, שכמה פעמים שאחד מברך לחבירו בכתיבה וחתימה טובה, כמו כן שיגיע ימי ר״ה אשר כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, במספר הזה יהי׳ לו אז מליצים טובים בשמים אשר ילמדו עליו זכות״ עיי״ש.

59 נכון לציין אשר בספר באורות מרדכי (קכ״ו) מהרה״ק רבי מרדכי׳לע מנדבורנא ז״ל מובא שהיה נוהג לברך את המקורבים ושאר האנשים בברכת שנה טובה כבר ממוצאי ט׳ באב.

60 וזה לש״ק: והנה בריאת אדם בראש השנה, הרי מ״ה ימים קודם היה כביכול עליית המחשבה, מ״ה בגימטריא ׳אדם׳, והנה רק ישראל עלו במחשבה, זהו שאמרו (יבמות סא.) אתם קרויים אדם ואין וכו׳.

ועד טהרת כהנים

בית הוראה
קרית יואל
שע"י קהל יסב לב דסאטמאר | בנשיאות כ"ק מרן רבינו שליט"א

מורי צדק - ועד העירובין - ועד המקוואות - ועד רבנית ומיסקא - ועד הסת"ם - ועד דיני ממונות
ועד בדיקת שפטנז - ועד לדיני צניעות - ועד לענייני סטבנאלאגיע - ועד טהרת כהנים
16 GARFIELD RD. MONROE, NY 10950
845.782.6465 | 845.774.4040 #3

ועד טהרת כהנים | יו"ר הועד: הרה"ג רבי יואל הכהן קאהן שליט"א

בס"ד

בס"ד

לקראת יומא דהילולא של רביה"ק זצ"ל
כ"ו אב תשפ"ו לפ"ק

מודעה משמחת לכהנים

צוליב די ריבוי עם כ"י, וואס וועט נתרבה פון יאר צו יאר צו די הילולא פון מרן רביה"ק בעל דברי יואל זצ"ל, זיך משתטח זיין אויפן ציון הקדוש, וואס איז גורם אז במשך פונעם טאג און אין געוויסע שעות קען אויסקומען מכשולות פאר כהנים.

(לדוגמא: המשכת טומאה בשעת גשמים ע"י השירעם׳ס, המשכת טומאה בזמנים שהאנשים הם צפופים, ע"י אוהלים (טענטס) הסמוכים לקברים שנפתחו באמצע היום, ע"י עיקאנדישענס המקב"ט, המשכת טומאה ע"י חלונות, טומאה בחיבורין ע"י הבעריקעיד׳ס, ועוד)

טוען מיר מעלדן אז על פי פקודת כ"ק מרן רבינו שליט"א והגה"צ הדומ"ץ שליט"א איז צוגעשטעלט געווארן א באזונדערע העכערע פארטש אנטקעגן די טיר פונעם אוהל הקדוש, און איז אויסגעהאלטן און פראקטיש צו קענען מיט האלטן מיטן גאנצן ציבור.

כהנים זריזים הם וועלן בעזה"י מתפלל זיין אויף דעם באשטימטן פלאץ און אזוי ווערן אפגעהיטן פון יעדן חשש טומאה, ובזכות זה יתקבלו כל התפלות ברחמים ולרצון.

הנהלת בית הוראה

פרשת ראה:

מדגלית שאבדה כל מקום שהיא מדגלית שמה (מגילה טז.)

אמרות ה' אמרות טהורות
מאת רביה"ק מרן הברך משה זצללה"ה

דברי התחזקות לקראת חודש אלול ובענין חזרת הלימודים

סעודה שלישית פ' ראה - מבה"ח אלול - שנת תשנ"ב לפ"ק

בהיכל ביהמ"ד הגדול קרית יואל יצ"ו

[נשמט מספר ברך משה ונמסר לידינו עתה על ידי אחד התלמידים]

נערך על ידי ספרא דמלכא הרב יעקב וויס שליט"א

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. דקדקו המפרשים, מהו הכוונה באומרו 'היום', וכי מי לא ידע כי ביום ההוא הוא מדבר, ועוד מהו כוונת 'ברכה וקללה', ואם הן האמורות בהר גרזים והר עיבל, מדוע לא הזכירם במפורש.

ב) **במדרש** (דברים רבה ד א) **רבנן אמרי, אמר הקב"ה לא לרעתם נתתי להם ברכות וקללות, אלא להודיען איזו דרך טובה שיבחרו אותה כדי שיטלו שכר, מנין ממה שקרינו בענין ראה אנכי נותן לפניכם.** ותמוה מהיכי תיתי שתהא הברכה והקללה לרעתם, ותו האיך שמעינן ממה שקרינו בענין שהוא לטובתם.

ונראה בהקדם מה שפתח המחבר בסימן הראשון בשלחן ערוך, ומקורו מדברי הטור (אורח חיים סימן א) **יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר את השחר, וכמו שאמר דוד המלך** (תהלים נז ט) **אעירה שחר, אני מעורר השחר ואין השחר מעיר אותי.** ומדבריהם למדנו שעיקר הזמן לעסוק בתורה ועבודה הוא באשמורת הבוקר, וצריך האדם להשכים בבוקר לעורר השחר ולעסוק בתורה.

אמנם הרמב"ם ז"ל כתב בהלכות תלמוד תורה (פ"ג הי"ג) אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה. לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה, ייזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה. לכאורה משמע שהרמב"ם משבח יותר לימוד התורה בלילה, וכותב שעיקר השגת החכמה הוא מלימוד התורה בלילות.

ונראה בהקדם דברי ק"ז זללה"ה בייטב לב בפרשתן (ד"ה ועל דרך הפשוט) שכתב לפרש צירוף שם הוי"ה של חודש אלול היוצא ממקרא שכתוב (דברים ו כד) **וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו**, כי נוהגין בחודש אלול לעשות משמורות לתורה ולתפילה, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מוה"ר צבי הירש זללה"ה מזידיטשוב (בספר סור מרע ועשה טוב ד"ה שמיניית) מאמר הפסוק (נחמיה ד טז) והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה, כי ביום הוא עיקר זמן עבודה כאמרו והיום מלאכה, אמנם הלילה משמ"ר, לשון משמרת ומסגנת, היינו למבדק בחושבנא, לעשות בכל לילה חשבון הנפש האיך עבר עליו היום בתורה ועבודה, עכ"ד.

ומוסיף על זה הייטב לב שזהו עיקר העבודה בחודש אלול לעשות משמרת ומסגנת על כל המעשים שעברו עלינו במשך כל השנה כולה, לראות ולהתבונן בכל מעשיו, אם היו לרצון לפני ה', וזהו ביאור הכתוב שממנו יוצא צירוף שם הוי"ה של חודש אלול 'וצדקה תהיה לנו כי נשמ"ר לעשות', פי' לעשות משמורות, וגם לעשות משמרת ומסגנת, ונבדק עצמינו 'את כל המצוה הזאת', באיזה אופן עשינו מצוות ה' במשך השנה, לא להנאותינו, כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר צונו', כי לא ניתנה תורה אלא לצרף בהן את הבריות להתעלות בתורה ועבודה ולעבוד את ה' באהבה וביראה, ולידע ולהאמין שיש בורא עולם שנתן בנו נשמה טהורה חלק אלוה ממעל, ובחודש אלול צריך לראות ולהתבונן ולעסוק בתיקון המעשים בסור מרע ועשה טוב, עכ"ד.

ולפי זה נראה ליישב דברי הטור ודברי הרמב"ם דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, כי הן אמת כי עיקר זמן עסק התורה וקיום המצוות הוא ביום, כנאמר 'והיום מלאכה', ולזה כתבו הטור והשלחן ערוך "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו', כי עיקר זמן התורה והעבודה הוא כאור יום, אבל מה שכתב הרמב"ם ז"ל שעיקר זמן השגת החכמה הוא בלילה, כוונתו לבחינת 'הלילה משמר', היינו שיבדוק ויסנן כל מה שעשה במשך היום, הן בלימוד התורה והן בעסק העבודה, לראות אם נעשה כדת כראוי וכנכון, הן בכל פרטיהן ודקדוקיהן, והן במחשבה זכה

צלולה וברורה לשם שמים, ומבלי שיבדוק האדם את מעשיו בכל לילה בחשבון הנפש, אי אפשר לו להצליח דרכו בסולם העולם בית אל, ונמצא שדברי שניהם אמת, כי ביום הוא עיקר זמן התורה והעבודה, ובלילה צריך לעסוק בחשבון הנפש והתבוננות לתקן ולשפר מעשיו כראוי לו.

ולדרכו בקודש של הרה"ק בעל עטרת צבי זצ"ל בביאור הכתוב והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה, נראה לפרש הענין לגבי עסק התורה, כי הנה באמת עיקר זמן עסק התורה הוא ביום בזמן שהמוח צלול, ושמעתא בעי צילותא, וכן מצינו בגמרא (עירובין סה.) שמעתא דיממי נינהו. ומה גם כי ביום יש לו לאדם הרבה שעות יותר מבלילה לעסוק בתורה, ומה שכתב הרמב"ם שאין אדם לומד רוב חכמתו בלילה, י"ל דכוונתו על חזרת הלימוד, כי ידוע שיסוד גדול בהצלחת התורה הוא ענין החזרה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט.) הלומד ואינו חוזר כמוליד וקובר. ומה גם כי בשעת הלימוד יכול האדם ללמוד באיזה טעות, ושגיאות מי יבין, ובאם חוזר על לימודו פעם פעמיים שלש וארבע, אזי יעמוד על האמת. וידוע המכתב שכתב ק"ז הישמח משה זצ"ל לבנו ק"ז הרה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל שהיה צעיר לימים בעת שנשא אשה, וכתב לו מכתב קודש בכמה הדרכות, ובתוך הדברים כתב לו, כי היום קצר והמלאכה מרובה, וביום יעסוק בתורה, ובלילה יקבע זמן לחזור על מה שלמד ביום, עיי"ש.

ולכן הטור והמחבר כתבו 'תגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו', כי עיקר הזמן לעסוק בתורה ועבודה הוא ביום, אבל הרמב"ם שכתב 'אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה', אין כוונתו ללמוד רק בלילה ולא ביום, כי באמת גם הרמב"ם מודה שעיקר זמן הלימוד הוא ביום, ולא איברי לילה אלא לשינתא, וצריך אדם בשר ודם לשכב ולנוח כדי שיוכל לעבוד את בוראו במשך היום במוח צלול, אלא כוונתו שבלילה יחזור על לימודו, ובזה יהיה קיום להתורה שלמד ביום ויזכה לכתרה של תורה.

וזה מדוקדק בלשון הרמב"ם 'אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה', ובאמת צריך לעסוק בתורה ברוב שעות היום, מכל מקום 'אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה', היינו שיקבע עת לחזרת הלימודים בשעות הלילה, כי לאחר שכבר למד בתורה במשך היום יכול לחזור על לימוד בלילה במשך זמן קצר, ואין צריך לכך הרבה שעות כמו לעיקר הלימוד, ובאם יקבע זמן לחזור על לימודו בלילה, בזה יזכה לכתרה של תורה, כי החזרה תועיל לברר ולזקק לימודו מכל סיג וטעות, ומה גם שתחקק בנפשו לזכור הלימוד שלא ישכחנו, ויהא לו לקנין נצחי.

וזהו שנאמר 'והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה', כי ביום הוא עיקר זמן למלאכת הקודש לעסוק בתורה, אמנם בלילה צריך לעשות משמרת ומסננת למה שלמד ביום, וזה בא על ידי החזרה, שהוא מברר ומזקק הלימוד שלמד ביום מכל סיג וטעות, ובזה יזכה להצליח דרכו בתורה, ומה גם שעל ידי החזרה תחקק הלימוד בנפשו לקנין נצחי שלא ישכחנו, וזה 'והיה לנו הלילה משמר' לשמירה על כל מה שלמד ביום.

וזה שאמר הכתוב 'ראה אנכי נותן לפניכם', 'אנכי' רמז להתורה הקדושה כמו שכתב בבעל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות, ואמר 'היום', הכוונה כי היום הוא מורכב משני חלקים היום והלילה, ורק על ידי שניהם יחד נעשה יום שלם, והרמז בזה כי בלימוד התורה צריך הן היום והן הלילה, היום צריך לעיקר הלימוד, והלילה צריך לחזרת הלימוד, וגמר אומר 'ברכה וקללה', כי בלימוד התורה שייך ברכה וקללה, כי אם לומדים על דרך אמת הרי זה ברכה, אבל אם לומדים בדרך טעות הוא קללה ח"ו, ושגגת תלמוד עולה זדון, ועל זה העצה הוא ללמוד ביום וגם לחזור בלילה, כי בשעת החזרה בא האדם על האמת.

ועל זה דרש המדרש **'לא לרעתם נתתי להם ברכות וקללות אלא להודיען איזו דרך טובה שיבחרו אותה כדי שיטלו שכר'**, היינו שכדי להנצל מבחינת קללה שיוכל להיות בלימוד התורה, נתן להם 'דרך טובה', היינו דרך וסדר נכון ללמוד ביום ולחזור בלילה, ועל ידי החזרה יהיה להם משמרת ומסננת להנצל מכל סיג וטעות, **ועל ידי זה תהא התורה לברכה ולא לקללה**, 'מנין ממה **שקרינו בענין ראה אנכי נותן לפניכם**', ובפסוק זה למדנו שכדי לבוא להשגת התורה צריך 'היום' יום שלם ללמוד ביום ולחזור בלילה.

ועל פי זה יובן גם כן רמז הצירוף של חודש אלול בפסוק 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור', ולדרכינו ירמוז על ענין חזרת הלימוד שהוא משמרת ומסננת למה שלמדו להנצל מכל טעות ושגיאה, וכאשר היה נהוג מימי קדם בכל הישיבות להקדיש חודש אלול לחזרת הלימודים של כל השנה כולה, ולעמוד על כור המבחן אצל ראשי הישיבה, ולזה אמר 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות', שעל ידי שנחזור על הלימודים בחודש אלול, זה תהיה לנו לצדקה לבוא על האמת בתורה הקדושה, וכיון שתהא תורתינו תורת אמת, תגן התורה בעדינו ותמליץ טוב בעדינו בימים הנוראים הבאים לקראתינו לשלום.

והנה בחודש תשרי הבעל"ט יש לנו ימים קדושים, ראש השנה יום הכפורים וחג הסוכות, וידוע שכל דבר שבקדושה צריך הכנה דרבה, ומבלי הכנה לא תוכל הקדושה לחול על האדם, ולזה נתנו לנו חודש אלול שכל החודש כולו מיועד ומיוחד לעשות הכנה לרוח הקדושה הבא עלינו בחודש תשרי. ובימים אלו צריך לקיים מקרא שכתוב 'והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה', לפשפש במעשים ולשוב על כל חטא ופשע, ולהתעלות בתורה ועבודה במצוות ובמעשים טובים.

ולעת כזאת בדור האחרון אנו עומדים ומצפים שיהא כבר סוף וקץ לכל צרותינו תחלה וראש לפדיון נפשינו, שנזכה לראות במו עינינו ישועת כל ישראל ושמחתן, בעת יבואו אלינו מלך המשיח ואליהו הנביא, ונזכה לישועת אמת ולגאולת אמת, ועלינו להתחזק באמונה הצרופה בביאת המשיח, כאשר יסד וקבע הרמב"ם בעיקרי האמונה ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא, השי"ת יעזרינו שנזכה במהרה לקבל פני משיח צדקינו בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

בס"ד

בית המדרש הגדול

ברית ויואל משה
שע"י איחוד התלמידים
ד'סאטמאר

ברון יחיאל מיכל
דקהל ישב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רביה"ק בעל ברך משה זיע"א - לשמו ולזכרו של רביה"ק בעל דברי יואל זיע"א
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

Congregation Talmidim - 240 Forestburgh Rd. Monticello, NY 12701

מַה נָּאוּ עַל הֶהָרִים מְשַׁמִּיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב

שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָּהּ תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה

סימן טוב ומזל טוב

פתי רננות יהלל פינו, נוכח האי אילנא רבראבי אשר תהלתו נודע בשערים במדת הקוד"ש
למשיך במעשי אבות בעוז ובגבורה, לעבדה ולשמרה בגוו ועטרה, בברכת שמים ממע"ל
ותהי המשרה על שכמו, בבאות דשא להגותנו במעגלי צדק למען שמו, להיות דורש טוב לעמו
ה נכבד היום לכל קהלא קדישא, בזמן אשר השמחה במעונו שורה, מה נאוו על ההרי"ם

ביקרא דאורייתא, נביע ברכת מזלא טבא בשירותא ותושבחתא, לעילא מן כל ברכתא, בשם המוני הלומדים והמתפללים באתרא קדישתא, ההרים והגבעות יפצחו בשירה ובזמרה, נוכח האי גברא רבא תפארת שושילתא קדישא, ידיו רב לו בעסק אתותא, נעים הליכות ומאיר פנים מסבירות בעמדו בשער המחנה, מי ימלל תפארת גדולתו בתושבחן כלילתא

הרב הגאון מעוז ומגדל בש"ת

רבי שלום טייטלבוים שליט"א

דומ"ץ קרית הקי"

קוֹל נִשְׁמַע מְחֻתָּנוֹת וְדוֹבֵר שָׁלוֹם מִמְּעוֹן הַבְּרָכוֹת

תרננה שפתינו מקרב לב בתוך ובשירים, הימים ימי ביכורי ענבים, בהמשכת
שושילתא דדהבא של העצי התמרים, נצר מטעי קודש של רביה"ק
בעל ברך משה זי"ע פרי קודש הילולים, ראשון למקראי קודש

באירוסי בנו יקירו החתן שליט"א

פרי עץ חיים, מוכתר בתורה וביראת שמים, ובכל מעלות שמנו חכמים, ענף עץ אב"ת, מהולל בתשבחות
הרב אלעזר שליט"א

עב"ג בת האי גברא רבא ויקירא, משפיע ממעיינו תורה וחסידות באמירא
דכוותא, ממשיך מורשת אבוה"ק לשם ולתפארה
הגה"צ רבי שלמה רזביץ שליט"א
אבד"ק ציעשנוב קרית יואל יצ"ו

ונשים מתברכות לעצמן בברכת מזל טוב
לכבוד אמו הרבנית הצדיקת בת קדושים תליט"א
אשת חיל עשרת בעלה הגה"צ הדומ"ץ המנוח זצ"ל

לום רב בברכות מאליפות, שיזכה להמשיך בנתם מעשיו בעוז ותעצומות, בכל פעלות הקוד"ש
ך בסתך זה בזכות אבותם, על מי מנוחות משולבתם, לתורים קרן הקדושה, ולעלות מחיל אל חי
יזכה להתרבות פעלים, לשובת כל הקהל הק' בכמלי כמליים, כבאר מים חיים אשר לא יכזבו מימיו
רן די בשמיא, יהון בסעדיא בסייעתא דשמיא, עדי מכה לשמוע בעלמא, קול מבשר על ההרי"ם

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר

שבח יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגילה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב המרומם
ותהי ידיו אמונה, בהתמסרות רבה ונאמנה, לבוא בעזרת גליונינו להרוות אלפי ישראל
לא ישבות למעניט במסירות נפלאה יומם ולילה, כביד המעש ורב הפעולה, טוב עין הוא יבורך
חכם לב יקח מצוות חשיבה באורה, לעמוד לימין קהילתינו המעטירה, במסירות עד בלי די
נדה לשמו ונהללו על עזרתו המרובה למען שיחות הקודש העולים על שולחן מלכים

הרבני הדקד הנכבר והמפואר

מוה"ר

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

שמחתי עצתך קהילתינו ושמחתינו הק' מוליאסבורג יע"א
מסקודרי ואמנין ב"ק עטרן רבנן הוה"ק שליט"א

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה ובידאה טהורה, שמו הטוב נודע לתפארה

כמר **אדי' ליבוש** הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' בת ידידינו היקר והמפואר

מוה"ר **משה שמואל מרדכי שטיין** הי"ו

וצרופה בזה ברכתינו הערוכה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שמשפחה זו יושפע לה רב ברכות
ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, וישכיל ויצליח בעבודת הקודש בהרבצת קרן התורה והחסידות
מעלה מעלה, במעשי ידיו הברוכים המפורסמים לשם ולתהילה, ויעד רבות בשנים יזכה לעמוד
לימין קדשו של חתן רבינו שליט"א ולהרוות צמאון עם סגולה, ובשכר זאת יזכהו קל נורא עלילה,
שיתאחדו על שולחנו תורה ועדולה, עד כי יבוא שילה, בב"א.

הזומנים למצוה שמו בשמחה ובחדוה

מערכת "קול התאחדותינו" באה"ק	מערכת "קול התאחדותינו" באה"ב